

แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

นายกุญไฉน สดอหลง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Guidelines in Legislative Improvements for Conducting Lending
Business for Islamic Bank of Thailand**

Mr. Kuyawainee Satorlong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Business Law
School of Law
Sukhothai Thammathirat Open University
2021

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคาร
อิสลามแห่งประเทศไทย

ผู้วิจัย นายภูวไฉน์ สดอหลง **รหัสนักศึกษา** 2614004543 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพัตรา แผนวิจิต (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
วรรณวิภา เมืองถ้ำ **ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายด้านสินเชื่อของสถาบันการเงิน (2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเงินอิสลามที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อ (3) ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร (4) ศึกษาถึงปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และ (5) แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางกฎหมายโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสารกฎหมายว่าด้วยธนาคารอิสลาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ บทความทางวิชาการ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ โดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเนื้อหาที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะในการปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

ผลการศึกษาพบว่า (1) ตามแนวคิดทฤษฎีด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินได้มีการกำหนดไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นการให้สินเชื่อโดยการให้กู้ยืมเงินหรือธุรกรรมที่ได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ย และไม่ได้กำหนดการให้สินเชื่อภายใต้หลักการเงินอิสลามที่ห้ามให้สินเชื่อที่ผูกพันกับดอกเบี้ยไว้ (2) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการเงินอิสลามได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยคำปรึกษาและคำแนะนำของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) (3) การส่งเสริมอุตสาหกรรมการเงินอิสลามในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร มีการพัฒนาระบบการเงินภายในประเทศโดยการพัฒนาโครงสร้างและกฎหมายเพื่อรองรับระบบการเงินอิสลามให้มีความเท่าเทียมกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อรองรับการเงินอิสลามเป็นการทั่วไป (4) ไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบธุรกิจตามหลักการเงินอิสลามที่ชัดเจนและครอบคลุม ทำให้เกิดความสงสัยในการตีความในธุรกรรมบางประเภทว่าเป็นการซื้อขายที่แท้จริงหรือไม่ และอาจมีปัญหาในการตีความเรื่องนิติกรรมอำพรางในการให้สินเชื่อ (5) ควรมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ในประเด็นถ้อยคำ คำนียาม และกำหนดแนวทางในการผ่อนปรนและยกเว้นภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมให้ใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

คำสำคัญ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย การเงินอิสลาม ภาระภาษีอากร

Thesis title: Guidelines in Legislative Improvements for Conducting Lending Business for Islamic Bank of Thailand

Researcher: Mr. Kuyawainee Satorlong; **ID:** 2614004543; **Degree:** Master of Laws ;

Thesis advisor: (1) Dr. Supatra Phanwichit, Assistant Professor (2) Dr. Wanwipa Muangtham, Assistant Professor; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this thesis are to (1) study the concepts, theories and legal principles of loans for financial institutions (2) study the concepts, theories and principles of Islamic finance related to loan approvals (3) Study the laws related to lending business of the Islamic Bank of Thailand and foreign laws, for Malaysia, Singapore, and the United Kingdom (4) to study lending problems under Islamic principles for The Islamic Bank of Thailand and (5) provide approaches for amendments to the laws for The Islamic Bank of Thailand.

This is a qualitative legal research based on laws regarding The Islamic Bank; other related laws, regulations, and procedures; and journal articles and research papers in both in Thailand and other countries; and foreign laws. The researcher synthesized and analyzed qualitative data from the content obtained from research papers and literature reviews to develop the recommended approach for improvements to the Islamic Bank of Thailand Act B.E. 2545.

The results of the study have found that (1) according to the concept of credit theory used by financial institutions, which was clearly stipulated in the Financial Institution Business Act B.E. 2551, the granting of loans by lending money or transactions should earn interest in return. That is not in line with Islamic finance principles that prohibit interest-bound loans. (2) Providing credit under Islamic finance principles is stipulated in the Islamic Banking of Thailand Act B.E. 2545 by the advice of the Advisory Board (Religious). (3) In promoting the Islamic finance industry abroad, in countries such as Malaysia, Singapore and the United Kingdom; the internal financial system has been developed through the development of structures and laws to support the Islamic financial system to be equal to that of other commercial banks. However, Thailand has not yet developed such a law to support Islamic finance. (4) There is no clear and comprehensive law which support doing business in accordance to the Islamic financial principles. This casts doubts on the interpretation of certain types of transactions whether they are actual trading transactions and may also cause problems in interpreting hidden law in credit granting. (5) With regards to The Islamic Bank of Thailand Act B.E. B.E. 2545, the definitions and guidelines for the relief and exemption of tax burden and transaction fees should be modified to be close or equal to that of other commercial banks.

Keywords: The Islamic Bank of Thailand, Islamic finance, tax burden

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุพัตรา แผนวิจิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณอาจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ทั้งในเชิงวิชาการและประสบการณ์ ขอขอบพระคุณอาจารย์ธวัชวัฒน์ เนติโพธิ์ ที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาที่ดีเยี่ยม ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาบูรณาการกระทั่งผลงานวิจัยเกิดสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรม และขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาในกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และบุคคลในครอบครัวของผู้วิจัยที่คอยเป็นกำลังใจให้เป็นอย่างดียิ่งในระหว่างการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาไปได้ด้วยดี และหากปรากฏความผิดพลาดอันพึงมีในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขออ้อมรับด้วยความยินดี

กฤษณิณี สดอหลง

กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. สมมุติฐานของการวิจัย.....	4
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
5. วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการศึกษาวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ.....	6
1. แนวคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ.....	6
1.1 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา.....	6
1.2 หลักสุจริต.....	7
1.3 หลักกฎหมายการกู้ยืมเงิน.....	7
2. บทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจ.....	8
2.1 นิยามของสถาบันการเงิน.....	8
2.1.1 สถาบันการเงินทั่วไป.....	9
2.1.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	9
2.2 พัฒนาการของสถาบันการเงิน.....	11
2.2.1 พัฒนาการของสถาบันการเงินทั่วไปในประเทศไทย.....	12
2.3 บทบาทของสถาบันการเงินต่อระบบเศรษฐกิจ.....	12
2.4 การก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	14
2.4.1 แนวคิดในการดำเนินการ.....	14

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4.2 แนวคิดการให้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม.....	17
3. การกำกับดูแลสถาบันการเงิน.....	20
3.1 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน.....	22
3.1.1 หลักเกณฑ์ในการให้ใบอนุญาต.....	22
3.1.2 ขอบเขตของธุรกิจ.....	23
3.1.3 ด้านความเสี่ยง.....	25
3.2 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs).....	26
3.2.1 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 24/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับลูกหนี้รายใหญ่ (Single Lending Limit: SLL)	27
3.2.2 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม.....	27
3.2.3 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ และการขายสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	28
3.2.4 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การสอบทานธุรกรรมด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	28
3.2.5 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การประเมินราคาหลักประกันและอสังหาริมทรัพย์หรือการขายที่ได้มาจากการชำระหนี้ การประกันการให้สินเชื่อ หรือที่ซื้อจากการขายทอดตลาดของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	28
3.2.6 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 23/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	29
3.2.7 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 2. 1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.8 ประกาศ ธปท. ที่ สกส2. 14/2564 เรื่อง แนวทางการปรับปรุง
โครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจอย่างยั่งยืน.....29

3.2.9 หนังสือที่ ธปท.ฟกค.(07) ว. 1156/2564 เรื่อง แนวทางการให้ความ
ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อ
เศรษฐกิจไทย (มาตรการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อย่างยั่งยืน).....30

3.2.10 หนังสือที่ ธปท.ฟนส2.ว. 1079/2564 เรื่อง แนวทางการให้ความ
ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(มาตรการแก้หนี้ระยะยาวด้วยการรีไฟแนนซ์และการรวมหนี้).....30

3.3 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....31

3.3.1 หลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจ.....31

3.3.2 ขอบเขตของธุรกิจ.....35

3.3.3 ด้านความเสี่ยง.....37

3.4 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อ.....39

3.4.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปในการวิเคราะห์สินเชื่อ.....39

3.4.2 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อแบบ 7C's Credit.....40

3.4.3 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อแบบ 5P's Credit.....42

3.5 การจัดชั้นสินทรัพย์ การกันเงินสำรอง และการปรับโครงสร้างหนี้.....43

3.5.1 การจัดชั้นสินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงิน.....43

3.5.2 การกันเงินสำรอง.....45

3.5.3 การปรับโครงสร้างหนี้.....45

4. การให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม.....46

4.1 พัฒนาการการเงินอิสลาม.....47

4.1.1 พัฒนาการการเงินอิสลามของต่างประเทศ.....47

4.1.2 พัฒนาการการเงินอิสลามภายในประเทศไทย.....48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเงินอิสลาม.....	56
4.2.1 หลักชะรีอะฮ์.....	56
4.2.2 ระบบเศรษฐกิจของอิสลาม.....	58
4.3 แนวคิดในการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของสถาบันการเงิน.....	59
4.3.1 ข้อห้ามตามหลักศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ.....	60
1) แนวคิดเรื่องข้อห้ามดอกเบี้ยตามหลักศาสนาอิสลาม(Riba).....	61
2) แนวคิดเรื่องข้อห้ามการกระทำที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน (Gharar).....	63
3) แนวคิดเรื่องข้อห้ามการพนัน(Maysir).....	64
4) แนวคิดข้อห้ามในการเก็งกำไรหรือการกักตุนสินค้า.....	64
5) แนวคิดข้อห้ามในธุรกรรมที่มีสิ่งต้องห้าม (Haram) ตามหลักศาสนา อิสลาม.....	64
4.3.2 การให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของสถาบันการเงิน.....	65
4.3.3 ตัวอย่างการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม.....	66
1) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล อินะฮ์(Bai al Inah).....	66
2) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอะบะฮะฮ์ (Murabahah) และ บัยฮ์ บิษะมัน อาญิด (Bai Bithaman Ajil: BBA).....	67
3) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อิญาเราะฮ์(Ijarah).....	69
4) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ กอรรฎ์ ฮะซัน (Qardh Hassan).....	69
5) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อัล-กอรรฎ์ (Al-Qardh).....	69
6) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุซารอะฮะฮ์(Musharakah).....	70
7) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุซารอะฮะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (Musharakah Mutanaqisah).....	70
8) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุฎฮะเราะบะฮ์ (Mudharabah).....	71
9) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลดัยน์(Bai al Dayn).....	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
10) การให้สินเชื่อกฎหมายใต้หลักการ อิสติศนาห์ (Istisna).....	72
11) การให้สินเชื่อกฎหมายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล สะลัม (Salam).....	73
บทที่ 3 การควบคุมดูแลสถาบันการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของประเทศไทย และต่างประเทศ.....	74
1. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	74
1.1 พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545.....	75
1.1.1 การจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	75
1.1.2 วัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจ.....	75
1.1.3 การจัดการในการแต่งตั้งคณะกรรมการ การแต่งตั้งผู้จัดการ และการ ประชุมผู้ถือหุ้น.....	76
1.1.4 การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) (Shariah Advisory Board).....	76
1.1.5 การกำกับ การดำเนินงาน และการควบคุม.....	76
1.1.6 การสอบบัญชี และรายงาน.....	77
1.1.7 การตรวจสอบ รวมถึงการกำหนดโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา.....	77
1.2 พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485.....	77
1.2.1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การ กำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตาม หลักการของศาสนาอิสลาม.....	77
1.3 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551.....	80
2. สถาบันการเงินอิสลามในต่างประเทศ.....	82
2.1 สถาบันการเงินของประเทศมาเลเซีย.....	83
2.1.1 วิวัฒนาการของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย.....	83
2.1.2 โครงสร้างระบบการเงินของประเทศมาเลเซีย.....	84
2.2 สถาบันการเงินของประเทศสิงคโปร์.....	90
2.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของสิงคโปร์.....	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 โครงสร้างการกำกับดูแลระบบการเงินอิสลามของประเทศสิงคโปร์.....	94
2.3 สถาบันการเงินของประเทศอังกฤษ.....	95
2.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักร....	97
2.3.2 บทบาทสำคัญของหน่วยงานกำกับดูแลบริการทางการเงินอิสลาม.....	98
2.3.3 ภาพรวมและแนวโน้มของธุรกิจการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร.....	99
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของประเทศไทย.....	103
1. ปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่ง ประเทศไทย.....	103
1.1 รูปแบบการให้สินเชื่อ.....	104
1.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์.....	113
1.3 การดำเนินธุรกรรมด้านสินเชื่อกับภาวะภาษีอากร.....	113
1.4 การกำกับดูแลและตรวจสอบของหน่วยงานกำกับดูแล.....	114
1.5 บทบาทหน้าที่และอำนาจของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา).....	115
2. วิเคราะห์การให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของต่างประเทศที่ธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทยควรนำมาปรับใช้.....	116
2.1 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียกับธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทย.....	116
2.1.1 โครงสร้างการกำกับดูแล.....	117
2.1.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ.....	118
2.2 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในประเทศสิงคโปร์กับธนาคารอิสลาม แห่งประเทศไทย.....	121
2.2.1 โครงสร้างการกำกับดูแล.....	122
2.2.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ.....	123
2.3 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักรกับธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทย.....	126
2.3.1 โครงสร้างการกำกับดูแล.....	127

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ.....	128
2.4 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กับกรให้สินเชื่อ ของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และ สหราชอาณาจักร.....	130
2.4.1 ด้านโครงสร้างการกำกับดูแล.....	131
2.4.2 ด้านรูปแบบการให้สินเชื่อ.....	133
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	136
3.1 การสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรม ด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	136
3.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาและใช้สัญญา สินเชื่อ.....	137
3.1.2 หน่วยงานทั่วไป.....	138
3.1.3 บุคคลทั่วไป.....	139
3.2 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามของต่างประเทศ มาปรับใช้.....	139
3.2.1 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามประเทศ มาเลเซีย.....	139
3.2.2 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามประเทศ สิงคโปร์.....	141
3.2.3 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของสหราชอาณาจักร.....	142
4. การปรับใช้และเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	144
4.1 แนวทางการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายและเงื่อนไขทางด้านภาษีเกี่ยวกับ การทำธุรกรรมด้านสินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลาม.....	144
4.1.1 แนวทางการปรับปรุงและเพิ่มเติมกฎหมายตามพระราชบัญญัติ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545.....	144

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1) การกำกับดูแล.....	144
2) โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะที่ปรึกษา...145	145
3) รูปแบบการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	146
4.1.2 แนวทางการปรับปรุงภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อ ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม.....	154
1) ภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อน.....	155
2) ภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ขอยกเว้นหรือลดหย่อน.....	156
4.2 ข้อจำกัดการใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ในการให้สินเชื่อ.....	162
4.2.1 การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ในการให้สินเชื่อ.....	163
4.2.2 ภาพลักษณ์และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์.....	164
4.2.3 แนวทางการบังคับใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์.....	165
4.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเพิ่มกฎหมายและเงื่อนไขทางด้านภาษี ในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ.....	166
4.3.1 ทางด้านธุรกรรมสินเชื่อที่เพิ่มขึ้น.....	166
4.3.2 ทางด้านภาพลักษณ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง.....	167
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	168
1. สรุปผลการศึกษา.....	169
2. อภิปรายผล.....	170
3. ข้อเสนอแนะ.....	175
3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการให้บริการทาง การเงินด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	175
3.1.1 การปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการทำธุรกรรมตามหลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah).....	176

สารบัญ (ต่อ)

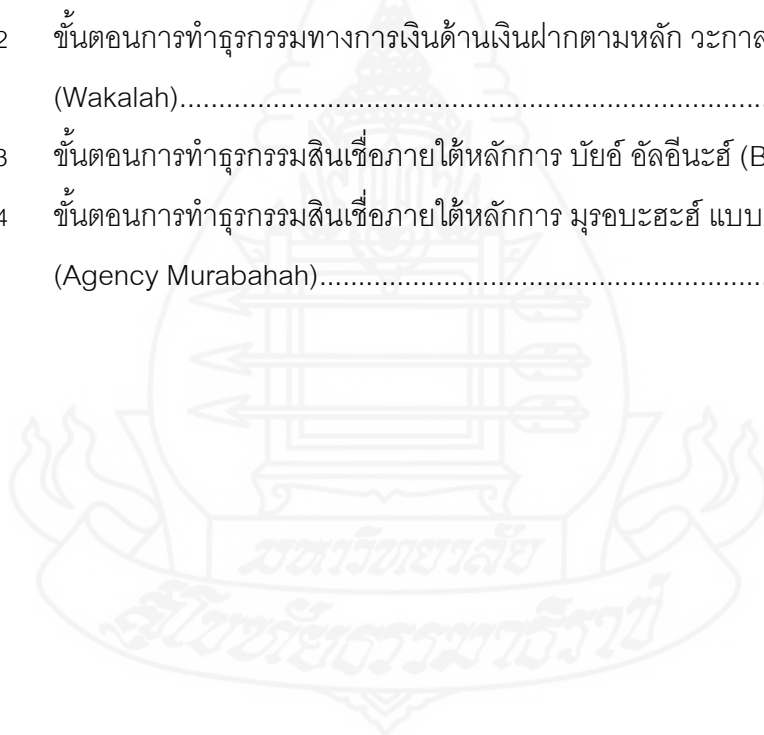
	หน้า
3.1.2 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะภาษีและค่าธรรมเนียม ในธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	176
3.1.3 การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545.....	177
3.2 สรุปสาระสำคัญในการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 (เฉพาะการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ).....	181
3.2.1 บทนิยาม.....	181
3.2.2 วัตถุประสงค์.....	181
3.2.3 การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัญชี อัลอีนะฮ์.....	182
3.2.4 คณะที่ปรึกษาอิสระ.....	182
3.2.5 การยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียม.....	182
บรรณานุกรม.....	197
ภาคผนวก.....	
ก.เปรียบเทียบพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เฉพาะมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม).....	194
ประวัติผู้วิจัย.....	211

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และธนาคารพาณิชย์.....	110
ตารางที่ 4.2	เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในประเทศมาเลเซีย กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	119
ตารางที่ 4.3	เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในประเทศสิงคโปร์ กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	124
ตารางที่ 4.4	เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในสหราชอาณาจักร กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.....	128
ตารางที่ 4.5	เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ ภายใต้หลักการมุราบาฮะฮ์ (Murabahah).....	148
ตารางที่ 4.6	เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ กรณีการชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance).....	150
ตารางที่ 4.7	เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย สังหาริมทรัพย์.....	153
ตารางที่ 4.8	เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย กรณีลูกค้า ต้องการได้มาซึ่งทรัพย์สิน(อสังหาริมทรัพย์).....	157
ตารางที่ 4.9	เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย กรณีลูกค้า ต้องการเงินไว้ใช้.....	160
ตาราง 5.1	เปรียบเทียบพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เฉพาะมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม).....	195

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	โครงสร้างพื้นฐานของศาสนาอิสลาม.....	58
ภาพที่ 2.2	การทำธุรกรรมภายใต้หลักการ บัยอ์ อัล อีนะฮ์ (Bai al Inah).....	67
ภาพที่ 2.3	การทำธุรกรรมภายใต้หลัก มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) - BBA.....	68
ภาพที่ 3.1	โครงสร้างระบบการเงินของประเทศมาเลเซีย.....	87
ภาพที่ 3.2	โครงสร้างการกำกับดูแลธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย.....	88
ภาพที่ 3.3	โครงสร้างการกำกับดูแลด้านชะรีอะฮ์ (Shariah Governance Framework).....	89
ภาพที่ 4.1	ขั้นตอนการทำธุรกรรมทางการเงินด้านเงินฝากตาม หลักมุรอเราะฮะฮ์ (Mudarabah).....	105
ภาพที่ 4.2	ขั้นตอนการทำธุรกรรมทางการเงินด้านเงินฝากตามหลัก วะกาละฮ์ (Wakalah).....	106
ภาพที่ 4.3	ขั้นตอนการทำธุรกรรมสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัล อีนะฮ์ (Bai al Inah).....	108
ภาพที่ 4.4	ขั้นตอนการทำธุรกรรมสินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah).....	109

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นตาม “พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545” โดยเหตุผลที่ในปัจจุบันการประกอบธุรกิจทางการเงินในระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไปผูกพันอยู่กับระบบดอกเบี้ย อันเป็นการขัดหรือแย้งกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยสิ้นเชิงซึ่งห้ามมิให้ดำเนินธุรกิจทางการเงินที่ผูกพันกับดอกเบี้ย อีกทั้งเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการระดมเงินออมและการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

การประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยประกอบธุรกิจตามที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ในมาตรา 12 กำหนดไว้ว่า ให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย และประกอบกิจการอื่นที่ไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยสามารถแบ่งออกเป็นด้านเงินฝาก ด้านสินเชื่อ และบริการ¹

สำหรับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อนั้นได้มีการนำหลักการซื้อขาย การเช่าและให้เช่า การให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย การร่วมลงทุน ตัวแทน การค้ำประกัน เป็นต้น มาใช้ในการดำเนินธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งจากการทำธุรกิจดังกล่าวจะทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของ “กำไร” หรือ “ผลตอบแทน” จากการประกอบธุรกิจซึ่งไม่ใช่ “ดอกเบี้ย” จากการให้กู้ยืมเงินดังเช่นสถาบันการเงินอื่นทั่วไปในปัจจุบัน

ตามรายงานประจำปี 2564² ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เป็นธนาคารอิสลามที่ได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการให้บริการอย่างถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ เพื่อเป็นธนาคารหลักของลูกค้ามุสลิม ลูกค้าทั่วไปที่ทำธุรกิจกับกลุ่มมุสลิม ตลอดจนเป็นอีกหนึ่งในทางเลือกของลูกค้าทั่วไป ทั้งนี้ ณ 31 ธันวาคม 2564 ธนาคารมีทุนเรือนหุ้น จำนวน

¹ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 12.

² ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี. (2564). สืบค้นจาก

<https://www.ibank.co.th/files/shareholder/attachments/Annual%20Report%202021.pdf>

1,820,276,825,862 หุ้น หรือคิดเป็นจำนวนทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น จำนวนเงิน 18,202,768,258.62 บาท โดยสัดส่วนผู้ถือหุ้นที่เป็นกระทรวงการคลังถือหุ้นร้อยละ 99.5927 มีสาขาครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย จำนวน 97 สาขา และ ณ สิ้นปี 2564 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีสินทรัพย์รวม จำนวนเงิน 72,856.93 ล้านบาท มียอดสินเชื่อรวม จำนวนเงิน 56,941.87 ล้านบาท เป็นสินเชื่อธุรกิจขนาดใหญ่³ ในสัดส่วนร้อยละ 40 มียอดคงค้าง จำนวนเงิน 22,886 ล้านบาท รองลงมาคือสินเชื่อรายย่อย มีสัดส่วนร้อยละ 40 มียอดคงค้าง จำนวนเงิน 22,451 ล้านบาท และสินเชื่อ SMEs มีสัดส่วนร้อยละ 20 จำนวนเงิน 11,606 ล้านบาท ทั้งนี้ เป็นลูกค้าที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 32 และเป็นลูกค้าที่นับถือศาสนาอื่นอีกประมาณร้อยละ 68

การประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดำเนินการตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม เป็นการให้สินเชื่อในรูปแบบการก่อหนี้ (Debt Financing) โดยไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ได้แก่ การให้สินเชื่อภายใต้หลักการซื้อขายไป ตามหลักการบัยฮ์ อัลอินะฮ์ (Bai Al Inah) หมายถึง การที่ผู้ขายได้ขายทรัพย์สินและผู้ซื้อได้ขายคืนทรัพย์สินดังกล่าวทันที ภายใต้หลักการมูรอบะฮะฮ์ (Mark-up sale) และบัยฮ์ บิชะมัน อาญิล (Deferred Sale) (Murabahah and Bai Bithaman Ajil (BBA)) หมายถึง การซื้อขายแบบบวกกำไรและผ่อนชำระ ภายใต้หลักการบัยฮ์ อัลดัยน์ (Bai al Dayn) หมายถึง การขายลดตัวเงิน ภายใต้หลักการอิสติศนาฮ์ (Istina) หมายถึง การว่าจ้างทำของ ภายใต้หลักการอิญาเราะฮ์ (Ijarah) หมายถึง สัญญาจ้างหรือสัญญาเช่า ภายใต้หลักการอัล-กอฎฎ์ (al-Qardh) หมายถึง การให้กู้ยืมโดยคิดค่าบริหารตามค่าใช้จ่ายจริง ภายใต้หลักการ วะกาละฮ์ (Wakalah) หมายถึง ตัวแทน และภายใต้หลักการ กะฟาละฮ์ (Kafalah) หมายถึง การค้ำประกัน เป็นต้น

ในการดำเนินธุรกิจตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ยังประสบปัญหาทางด้านกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม อาทิเช่น ปัญหารูปแบบการให้สินเชื่อ ซึ่งโดยปกติธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะใช้สัญญากู้เงินและคิดดอกเบี้ยซึ่งมีรูปแบบและสัญญาที่เป็นมาตรฐาน ในขณะที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้สินเชื่อโดยการซื้อขายตราสารทรัพย์สิน และการซื้อขายทรัพย์สินโดยตัวแทน ทำให้มีรูปแบบที่ซับซ้อนและยากแก่การเข้าใจ อีกทั้งรูปแบบการจ้างทำของหรือการร่วมลงทุนที่มีประเด็นในเรื่องความเสี่ยงและความรับผิดชอบทางกฎหมายที่ในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการได้ ปัญหาข้อจำกัดเกี่ยวกับตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอินะฮ์ ที่ใช้เป็นตัวกลางในการซื้อ

³ สินเชื่อธุรกิจขนาดใหญ่ หมายถึง สินเชื่อที่มีวงเงินมากกว่า 200 ล้านบาท

ขายเพื่อให้ลูกค้าได้รับเงินสดไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีข้อจำกัดในการใช้ภายในธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเท่านั้น อีกทั้งการให้สินเชื่อภายใต้หลักการบัยฮ์ อัลอินะฮ์ (Bai Al Inah) ยังไม่เป็นที่ยอมรับของมุสลิม⁴ บางกลุ่มทั้งในและต่างประเทศ ปัญหาการดำเนินธุรกรรมด้านสินเชื่อกับกฎหมายภาษีอากร ด้วยรูปแบบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยอยู่บนพื้นฐานของการซื้อขาย ในกรณีทรัพย์สินที่ซื้อขายเป็นอสังหาริมทรัพย์จะทำให้มีภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมมากกว่าการให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และการวิเคราะห์รูปแบบการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกับต่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้ จึงได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขหรือปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ให้มีความเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเหตุผลในการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายด้านสินเชื่อของสถาบันการเงิน
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเงินอิสลามที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อ
- 2.3 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 เพื่อศึกษาถึงปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
- 2.5 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

⁴ มุสลิม หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

3. สมมุติฐานของการวิจัย

การให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีประเด็นปัญหาในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องรูปแบบของการให้สินเชื่อ ข้อจำกัดในทางปฏิบัติ และประเด็นทางด้านภาษีอากรที่ไม่เอื้อต่อการให้สินเชื่อตามหลักการเงินอิสลาม (Islamic Finance & Banking) ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาในทฤษฎีและกฎหมายที่ใช้กับสถาบันการเงินและหลักการให้สินเชื่อภายใต้หลักการเงินอิสลาม เพื่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางด้านสินเชื่ออย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย และการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการทำธุรกรรมทางด้านสินเชื่อของสถาบันการเงิน และตามหลักการเงินอิสลาม (Islamic Finance & Banking) โดยจำกัดเพียงการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อนำมาศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และวิเคราะห์ประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายธนาคารแห่งประเทศไทย กฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน และพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

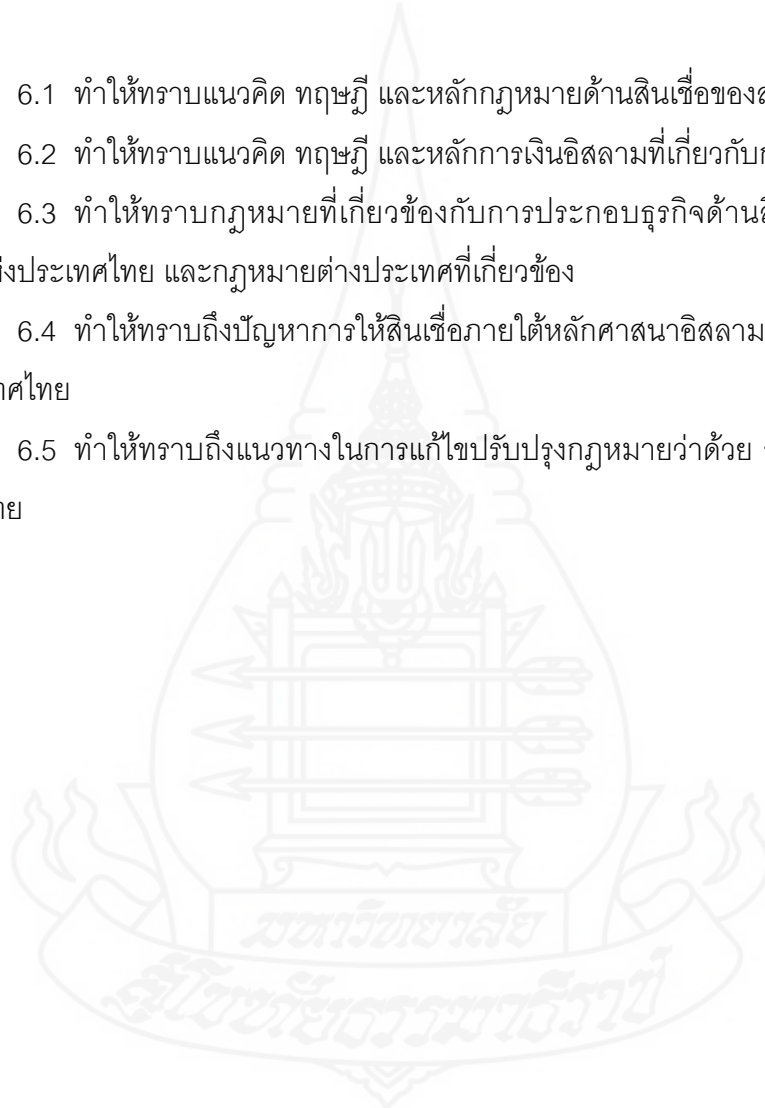
5. วิธีการศึกษาวิจัย

การทำวิจัยโดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ (Electronic Data) ที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นการศึกษาวิจัยโดยการค้นคว้าและวิเคราะห์ในแนวคิดหลักการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน ตามกฎหมายภายในประเทศ และแนวคิดทางการเงินของศาสนาอิสลาม และกฎหมายการเงินอิสลามของต่างประเทศ ได้แก่

ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร พิจารณาจากหนังสือ บทความวารสาร เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน เพื่อประมวลความคิดมาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

- 6.1 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายด้านสินเชื่อของสถาบันการเงิน
- 6.2 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเงินอิสลามที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อ
- 6.3 ทำให้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- 6.4 ทำให้ทราบถึงปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
- 6.5 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ

การศึกษาในบทนี้ เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินทั่วไป และลงลึกไปยังการให้บริการทางการเงินด้านสินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม โดยที่ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอแนวคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อระหว่างคู่สัญญาโดยทั่วไป ส่วนที่ 2 เป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจ ส่วนที่ 3 นำเสนอหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินทั่วไปและธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และส่วนที่ 4 เป็นการนำเสนอแนวคิดการให้สินเชื่อภายใต้หลักการของศาสนาอิสลาม และตัวอย่างรูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลาม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ

เป็นการนำเสนอแนวคิดและหลักกฎหมายที่ใช้ในการทำธุรกรรมการให้บริการด้านสินเชื่อในการทำธุรกรรมให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงินทั่วไป และกรณีลูกค้าขอสินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถที่จะใช้เสรีภาพของตนกำหนดขอบเขตในทางกฎหมายว่าจะทำอย่างไร กับใคร ด้วยวิธีการอย่างไร หรือมีเนื้อหาอย่างไรก็ได้ รวมทั้งสามารถใช้เสรีภาพของตนจำกัดเสรีภาพของตนเองในอนาคตได้อีกด้วย

⁵ หลักเสรีภาพในการทำสัญญาถือเป็นหลักการที่ดีในการทำสัญญาระหว่างบุคคล เนื่องจากเป็นหลักการที่ป้องกันการเอาเปรียบได้เป็นอย่างดี หลักการนี้จะมุ่งเน้นให้คู่สัญญามีการตกลงกันก่อนทำสัญญาในการระบุเงื่อนไข หลักเกณฑ์ในการทำสัญญา และ

⁵ ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสคติพันธุ์. (2553). คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา. กรุงเทพฯ, วิญญูชน, น.463.

รายละเอียดอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น เมื่อได้มีการตกลงเงื่อนไขในการทำสัญญาให้เป็นไปตามหลักเสรีภาพแล้ว สัญญาก็จะเป็นไปตามสิ่งที่คู่สัญญาประสงค์และทำให้การทำสัญญาเป็นไปได้ทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ในการทำสัญญานั้นแม้จะมีการตกลงเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ไว้ตั้งแต่ก่อนทำสัญญาแล้วก็ตาม คู่สัญญาก็สามารถที่จะตกลงกันเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขและตกลงกันใหม่ได้ตลอดเวลา ดังนั้น การที่ลูกค้าเข้ามาติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อขอสินเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นการขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินทั่วไป หรือการขอสินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย คู่สัญญาก็มีเสรีภาพในการพิจารณาเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และรายละเอียดต่าง ๆ ตามเนื้อหาของสัญญาอย่างอิสระ และสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้ตามที่ตกลงกัน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในการให้บริการของสถาบันการเงินโดยทั่วไป

1.2 หลักสุจริต

หลักสุจริตเป็นหลักการที่ต้องการให้มีความสุจริตใจต่อกันระหว่างคู่สัญญาว่าเมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาจะต้องสุจริตใจต่อกัน และคู่สัญญาแต่ละฝ่ายควรจะช่วยรักษาผลประโยชน์ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน⁶ ซึ่งหลักสุจริตนี้เมื่อนำมาปรับใช้กับการทำสัญญาระหว่างสถาบันการเงินกับลูกค้าแล้วนั้น คู่สัญญาสามารถที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขสัญญาที่ตกลงกันได้ได้อย่างสุจริตและเกิดประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย และรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ค้ำประกัน ผู้จำนอง ก็ต้องนำหลักสุจริตนี้มาใช้ในการทำธุรกรรมร่วมกันเช่นเดียวกัน

1.3 หลักกฎหมายการกู้ยืมเงิน

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินของสถาบันการเงินทั่วไป จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้กำหนดการกู้ยืมไว้เป็นหลักเกณฑ์ ดังนี้

1.3.1 การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม จึงจะสามารถดำเนินการฟ้องร้องบังคับคดีได้⁷ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกู้ยืมเงินจากบุคคลธรรมดาหรือจะเป็นการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน จะต้องมีการทำสัญญากู้ยืมเงินไว้เพื่อใช้เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินต่อกัน โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม นอกจากเพื่อเป็นหลักฐานในการฟ้องร้อง

⁶ ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสถิติพันธ์. (2553). คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา. กรุงเทพฯ, วิญญูชน, น.505.

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653.

บังคับคดีแล้ว ยังเป็นการป้องกันความเสี่ยงต่อการซื้อโง่งงทั้งต่อลูกหนี้และต่อเจ้าหนี้ได้เป็นอย่างดี อีกด้วย

1.3.2 ในการให้กู้ยืมเงินนั้นห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี

หากเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดดอกเบี้ยที่เกิดถือว่าเป็นโมฆะ⁸ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่บังคับใช้ทั่วไปกับการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เป็นการมุ่งใช้แก่การกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลธรรมดาทั่วไป เนื่องด้วยการให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงินนั้นเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้กำหนดให้สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ได้มากกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โดยไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.2523 ให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้⁹

2. บทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินในระบบเศรษฐกิจ

สถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทำหน้าที่ระดมเงินทุนและจัดสรรเงินทุนแก่ภาคธุรกิจ การชำระราคาและบริการในธุรกรรมด้านต่างๆ การบริหารความเสี่ยงที่ดี รวมถึงการให้ข้อมูลทางการเงินแก่ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการเพื่อการตัดสินใจ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ดี (ESG)¹⁰ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 นิยามของสถาบันการเงิน

สถาบันการเงิน ได้มีผู้ให้นิยามไว้หลากหลาย อาทิเช่น Loring C. Forwell, Frank Herbert Gane, Donald P. Jacobs¹¹ ให้ความหมายของ สถาบันการเงิน (Finance Institutions) หมายถึง สถานที่ที่ได้ให้ความสะดวกต่อการเคลื่อนไหวทางการเงิน (Finance Transactions) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสินค้าและบริการ โดยผ่านทางระบบเงินตรา และตามพระราชบัญญัติธุรกิจ

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654.

⁹ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.2523 มาตรา 42.

¹⁰ ESG เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งย่อมาจาก Environment หมายถึง สิ่งแวดล้อม Social หมายถึง สังคม และ Governance หมายถึง การกำกับดูแล

¹¹ Loring C. Forwell, Frank Herbert Gane, Donald P. Jacobs. (1966). Financial Institutions. P.12.

สถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของคำว่า สถาบันการเงินไว้ว่า สถาบันการเงิน หมายความว่า ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์¹² และตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 ได้กำหนดคำนิยามของ สถาบันการเงินที่ใช้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ หมายความว่า ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ และนิติบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา¹³

ดังนั้น สถาบันการเงินตามความหมายของนักวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสถาบันการเงิน สามารถกำหนดสถาบันการเงินได้ ดังนี้

2.1.1 สถาบันการเงินทั่วไป

สถาบันการเงิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท¹⁴ คือ

1) **ธนาคารพาณิชย์** หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์

2) **บริษัทเงินทุน** หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเงินทุน

3) **บริษัทเครดิตฟองซิเอร์** หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์

2.1.2 สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions: SFIs)

หมายถึง สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่เป็นหน่วยงานภายใต้การควบคุมของรัฐ จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ และสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานและความเสี่ยง และรายงานผลการตรวจสอบไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ตามที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการนโยบายและกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ (คนร.) มอบหมายให้ ธปท.

¹² พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 4.

¹³ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 มาตรา 3.

¹⁴ ชลธีรัตน์ มหศักดิ์ขกุล. (2553). แนวทางการปรับปรุงการให้สินเชื่อแก่ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อยของสถาบันการเงินภาครัฐในประเทศไทย : ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติ. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น.8.

เป็นหน่วยงานกำกับดูแลและตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้ง 8 แห่ง และได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ใน พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551¹⁵ ทั้งนี้ SFIs ได้แบ่งประเภทตามที่ ธปท.กำหนดออกเป็น 2 ประเภท¹⁶ ได้แก่

1) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารที่ให้บริการทางการเงินทั้งด้านเงินฝากและให้สินเชื่อ ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่ง คือ

(1) ธนาคารออมสิน (Government Savings Bank) เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. 2456 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นธนาคารสำหรับประชาชน โดยมุ่งให้บริการรับฝากเงินแก่ผู้ฝากเงินรายย่อย ส่งเสริมการออมทรัพย์ ในกลุ่มนักเรียนและประชาชนโดยทั่วไป

(2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives) หรือที่เรียกกันว่า ธกส. เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร สำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร

(3) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (Government Housing Bank) หรือที่เรียกกันว่า ธอส. เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ. 2496 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ทั้งระยะสั้น(สำหรับผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาโครงการที่ดินและที่อยู่อาศัย) และระยะยาว(สำหรับประชาชน) เพื่อการปลูกสร้าง ซ่อม หรือจัดหาที่อยู่อาศัย

(4) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Islamic Bank of Thailand) หรือที่เรียกกันว่า ไอแบงก์ หรือ Ibank เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการเงินและระดมเงินทุนทางการเงินที่ถูกต้องตามแนวทางตามหลักศาสนาอิสลาม

¹⁵ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 120.

¹⁶ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs). สืบค้นจาก <https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/finservices/Pages/SFIs.aspx>.

2) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำธุรกิจตามขอบเขตที่กำหนด อาทิเช่น การให้สินเชื่อหรือรับประกันสินเชื่อให้แก่ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม แต่ไม่รับเงินฝากจากประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีอยู่ 4 แห่งคือ

(1) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (*Export-Import Bank of Thailand*) หรือที่เรียกกันว่า เอกซิมแบงก์ หรือ EXIM Bank เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2536 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออก การนำเข้า และการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(2) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (*Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand*) หรือที่เรียกกันว่า เอสเอ็มอีแบงก์ หรือ SME Bank เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ 2 กระทรวง คือ กระทรวงการคลัง และกระทรวงอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา ส่งเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการจัดตั้ง การดำเนินงาน การขยายหรือการปรับปรุงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยการให้สินเชื่อค้ำประกัน ร่วมลงทุน ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือให้บริการที่จำเป็น

(3) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (*Thai Credit Guarantee Corporation*) หรือที่เรียกว่า บสย. เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534 มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม ให้มีโอกาสได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงินมากขึ้น

(4) บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (*Secondary Mortgage Corporation*) หรือที่เรียกว่า บตท. เป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย โดยนำหลักการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ (*Securitization*) มาใช้เพื่อระดมทุนสำหรับการขยายสินเชื่อที่อยู่อาศัยให้เพียงพอ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของประเทศ

2.2 พัฒนาการของสถาบันการเงิน

สถาบันการเงินในประเทศไทย ได้ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนหรือนักลงทุนที่ต้องการเงินกู้หรือเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในทางเศรษฐกิจ เริ่มแรกจากธุรกรรมการฝากเงินและให้สินเชื่อ และได้มีการขยายธุรกรรมเพิ่มขึ้นตามความต้องการและความ

เจริญรุ่งเรืองของเศรษฐกิจ ต่อมาได้มีการนำหลักการทางการเงินอิสลามจากต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย เพื่อรองรับความต้องการทางการเงินของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ

2.2.1 พัฒนาการของสถาบันการเงินทั่วไปในประเทศไทย

ธนาคารพาณิชย์แห่งแรกในประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งขึ้นโดยใช้ชื่อว่า บุคคลลัทธิ (BOOK CLUB) เมื่อปี พ.ศ. 2447 ซึ่งเริ่มแรกได้ดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในการรับฝากเงินและให้สินเชื่อ จากนั้นเมื่อกิจการมีความเจริญรุ่งเรืองจึงได้มีการจัดตั้ง แบนด์สยามกัมมาจล ขึ้น¹⁷ โดยมีการรับฝากเงินตามปกติแต่ได้มีการเสนอให้ดอกเบี่ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี แก่ลูกค้าที่มีเงินเหลือในบัญชีเดินสะพัด¹⁸ และมีการให้สินเชื่อ หลังจากนั้น แบนด์สยามกัมมาจล ก็เป็นแบบอย่างของธนาคารพาณิชย์แห่งแรกของประเทศไทย และได้มีการจัดตั้งธนาคารขึ้นมาอีกมากมายไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งขึ้นภายในประเทศ และธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ได้เข้ามาเปิดให้บริการในประเทศไทย ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก

2.3 บทบาทของสถาบันการเงินต่อระบบเศรษฐกิจ

สถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทางการเงิน ทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินโดยการระดมเงินทุนจากผู้ออมเงินหรือจากนักลงทุนผ่านการให้บริการและผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและโปร่งใส และจัดสรรเงินทุนให้แก่ผู้กู้หรือบุคคลที่ต้องการใช้เงินทุนอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการหมุนเวียนและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง รวมทั้งการให้ความสะดวกสบายในการใช้บริการผ่านช่องทางบริการด้านต่าง ๆ การบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้านเพื่อความมั่นคงของสถาบันการเงินและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจและสังคม ภายใต้การดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และอยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ดี (ESG) และการให้ข้อมูลทางการเงินเพื่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565)

ปัจจุบันสถาบันการเงินในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มแรก คือ สถาบันการเงินทั่วไป ที่ให้บริการทางการเงินอย่างกว้างขวาง เช่น การรับฝากถอนเงิน การให้สินเชื่อ การรับชำระเงิน และธุรกรรมทางการเงินอื่น ๆ ตามที่ได้รับอนุญาตจาก ธปท. ให้กับ

¹⁷ ชนินทร์ พิทยาวิริธ. (2551). ประวัติและวิวัฒนาการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. อักษรโสภณ, น.50-53.

¹⁸ สำราญ รอดเพชร, ชรินทร์ แซ่มสาคร. (2541). ประวัติศาสตร์ธนาคารไทย. กรุงเทพฯ. สยามพันธ์, น.25.

ประชาชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการทั่วไปเป็น
 อย่างดี และทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียนในทุกระดับ และเกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งใน
 ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มที่สอง คือ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ เป็นหน่วยงานที่อยู่
 ภายใต้การควบคุมของรัฐ จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายเฉพาะกิจ เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐ
 ในการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจ และสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแล
 ของกระทรวงการคลัง การให้บริการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้น ให้บริการพื้นฐานเช่นเดียวกับ
 กับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป แต่เพิ่มเติมในการมุ่งเน้นการทำธุรกรรมและกลุ่มลูกค้าตามนโยบายของ
 ภาครัฐเป็นสำคัญ ซึ่งสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้นจะช่วยในการรองรับกลุ่มลูกค้าที่ต้องการความ
 ต้องการเป็นการเฉพาะและรวมถึงกลุ่มลูกค้าที่อาจขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบสถาบันการเงิน
 โดยทั่วไป และทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศมีความแข็งแกร่งขึ้น

ทั้งนี้ สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง
 ปัจจุบันมี 8 แห่ง รวมถึง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ที่เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่
 ให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม
 แห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการเงินเช่นเดียวกับสถาบันการเงิน
 ทั่วไป ต่างกันตรงที่หลักการที่นำมาใช้ในการออกผลิตภัณฑ์เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าหรือบุคคลที่
 สนใจจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของศาสนาอิสลามและไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย¹⁹ เนื่องด้วยในปัจจุบัน
 การประกอบธุรกิจทางการเงินในระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไปผูกพันอยู่กับระบบดอกเบี้ย ซึ่งขัด
 กับหลักการของศาสนาอิสลามที่ห้ามมิให้ดำเนินธุรกิจทางการเงินที่ผูกพันกับดอกเบี้ย รวมถึงการ
 ส่งเสริมและสนับสนุนการระดมเงินออมและการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะเป็น
 การก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำเนิน
 ธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจนอกจากอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลังแล้ว
 คณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการนโยบายและกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ
 (คนร.) ได้มอบหมายให้ ธปท.เป็นหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) และได้มี

¹⁹ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 12.

การเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ดังกล่าวไว้ใน พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ตาม มาตรา 120²⁰

2.4 การก่อตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

แนวคิดในการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นจากความต้องการของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามหรือเรียกว่า “มุสลิม” โดยเฉพาะในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นชาวมุสลิมที่ดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลาม และนับถือคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญของชีวิต โดยชอบเขตการดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยนั้น เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ถูกระบุไว้ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 275 ความว่า “และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการค้าขายและทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 2: 275)

โดยในปี พ.ศ. 2541 รัฐบาลได้ผลักดันให้ธนาคารอิสลามเกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมมีช่องทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา แต่ด้วยความตั้งใจของรัฐบาลที่จะให้ธนาคารอิสลามถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นเอกเทศและถูกต้องตามกฎหมาย จึงได้มอบหมายให้กระทรวงการคลังจัดเตรียมพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และนำเสนอสภาผู้แทนราษฎร พิจารณาผ่านออกมาเป็นกฎหมายและสำเร็จในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545 ดังนั้น ธนาคารอิสลามจึงได้จัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ด้วยทุนจดทะเบียนเริ่มต้น 1,000 ล้านบาท และเริ่มเปิดดำเนินการครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2546

2.4.1 แนวคิดในการดำเนินการ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีแนวคิดในการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมที่มีความต้องการใช้บริการทางการเงินที่เป็นไปตามหลักการศาสนาอิสลาม การตราพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย และประกอบกิจการอื่น เช่น รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ รับฝากเงินเพื่อการลงทุนทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศ จัดการบัญชีภาค เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม

²⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย. การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs). สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/Pages/SFIs.aspx.

แห่งประเทศไทยจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นไปตามและภายใต้บทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่ห้ามยุ่งเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ย แต่ส่งเสริมให้ได้รับผลตอบแทนหรืออัตรากำไรจากการค้าขายหรือการทำธุรกิจ การจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงเป็นธนาคารที่รองรับความต้องการของชาวมุสลิมที่มีความเชื่อในหลักการศาสนาอิสลาม ที่มีความจำเป็นและต้องการใช้บริการทางการเงินที่ถูกต้องภายใต้หลักการหรือหลัก ชะรีอะฮ์²¹ และสำหรับบุคคลทั่วไปที่มีความประสงค์จะใช้บริการทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม

ทั้งนี้ หลังจากที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้เริ่มเปิดให้บริการทางการเงินกับลูกค้าระยะหนึ่ง เห็นได้ว่าการดำเนินการยังไม่ครอบคลุมธุรกรรมที่สำคัญอีกหลายประเภท จึงได้มีการขอเพิ่มวัตถุประสงค์ในการทำธุรกิจเพื่อให้รองรับกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น และกระทรวงการคลังได้มีหนังสือที่ กค 1004/22252 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2546 เรื่องการกำหนดกิจการเพิ่มเติมของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 (12) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้เห็นชอบให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ดำเนินธุรกรรมประเภท “จัดให้ได้มา ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครอง เช่าหรือให้เช่า การทำลิสซิง เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ ยืมหรือให้ยืม โอน หรือรับโอนสิทธิ การเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือรับจำนอง จำนำหรือรับจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งทรัพย์สินทั้งในและนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้” ซึ่งเป็นธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคาร ซึ่งจากการเห็นชอบตามหนังสือฉบับดังกล่าว ทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถคิดค้นและนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักการ ภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้มากขึ้นและตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งชาวมุสลิมและประชาชนทั่วไปได้มากยิ่งขึ้น

²¹ หลักชะรีอะฮ์ หมายถึง ข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งอัลลอฮ์ (พระผู้เป็นเจ้า) บัญญัติให้มนุษย์ปฏิบัติตาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน ทั้งความเชื่อ การกระทำ และจริยธรรมของมนุษย์

ทั้งนี้ ชะรีอะฮ์ สำหรับธุรกรรมของธนาคารอิสลาม อาจหมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มาตรฐานและแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่บังคับใช้กับธุรกรรมทางการเงินและการให้บริการของธนาคาร

อย่างก็ดี ด้วยการทำธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามตั้งอยู่บนพื้นฐานของการค้าขายและคิดกำไร²² จึงมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการทำธุรกรรมทางการเงินค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีประเด็นเรื่องภาษีอากรจากการทำธุรกรรมที่มากกว่าเป็นเท่าตัวเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันการเงินทั่วไปที่ให้บริการทางการเงินผ่านการกู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงได้ขอความเห็นชอบในการออกตราสารทรัพย์สินเพื่อใช้เป็นตัวกลางในการซื้อขาย และกระทรวงการคลังได้มีหนังสือที่ กค 1004/2360 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 เรื่องขอความเห็นชอบเพื่อการออกตราสารทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินธุรกรรมภายใต้หลักบัย อัลอีนะฮ์ ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลังพิจารณาแล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ให้ความเห็นชอบให้ตราสารทรัพย์สิน บัย อัลอีนะฮ์ เป็นตราสารทางการเงินตามที่คณะกรรมการธนาคารกำหนด โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3(7) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545²³ ให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินการออกตราสารทรัพย์สิน บัย อัลอีนะฮ์ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกรรม โดยกำหนดให้ตราสารทรัพย์สิน บัย อัลอีนะฮ์ หมายถึง ตราสารที่แสดงมูลค่าทรัพย์สินบางส่วน ตามบัญชีของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ในการทำธุรกรรมภายใต้หลักบัย อัลอีนะฮ์ ได้ จึงทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้บริการด้านสินเชื่อกับลูกค้าได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนำบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดมาให้บังคับในการดำเนินงานของธนาคารโดยอนุโลม เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัตินี้²⁴

อีกทั้ง เพื่อให้การพิจารณาว่าธุรกรรมใดเป็นไปภายใต้หลักการศาสนาอิสลามหรือไม่นั้น พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มี “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน เพื่อทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้เป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม²⁵ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการตรา

²² บทบัญญัติแห่งพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 275 ความว่า “และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการค้าขายและทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย”

²³ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 3.

²⁴ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 11.

²⁵ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 32.

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 แม้จะยังไม่ครอบคลุมการให้บริการทางการเงินตามหลักการอิสลามอย่างสมบูรณ์ แต่ก็เป็นการเริ่มต้นที่ดีในการวางพื้นฐานเพื่อพัฒนากฎหมายต่อไปเพื่อรองรับการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม ให้ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์อย่างแท้จริง และพัฒนาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้เติบโตและเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

2.4.2 แนวคิดการให้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม

การประกอบธุรกิจทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 12 ให้บริการด้านสินเชื่อแก่ลูกค้าทั่วไปโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อไม่แตกต่างจากสถาบันการเงินทั่วไปต่างกันตรงที่รูปแบบการให้สินเชื่อและแนวคิดทางศาสนาที่ห้ามธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดำเนินการที่ขัดกับหลักการซึ่งรวมถึงการพิจารณาให้สินเชื่อ ดังต่อไปนี้²⁶

1) สิ่งต้องห้ามตามศาสนบัญญัติ (Haram) มีอยู่ 2 ประเภทหลัก ๆ คือ

(1) สิ่งต้องห้าม (สิ่งบริโภคน) ที่เป็นวัตถุ เช่น ซากสัตว์ เลือด เนื้อสุกร สิ่งที่น่ารังเกียจ สุรา และสิ่งสกปรก(นะญิส) ต่างๆ ตามศาสนบัญญัติ ดังเช่นที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ได้ตรัสความว่า

“ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือดและเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้เสาะแสวงหาและมีใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 2: 173)

(2) สิ่งต้องห้ามที่เป็นการกระทำ เช่น ริบา (การยู่เกี่ยวกับดอกเบี้ย) การพนัน การกักตุนสินค้า การทุจริต การติดสินบน การค้าขายที่เสี่ยงต่อความหายนะ และอื่นๆ ที่เป็นการอธรรม การยกยอกทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ ธุรกิจบันเทิงที่ยุ่ย่งส่งเสริมให้คนหลงไปในทางที่ผิด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกระสุนและอาวุธปืน สิ่งที่ขัดศีลธรรม เป็นต้น ดังเช่นที่อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮูวะตะอาลา) ได้ตรัสความว่า

²⁶ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์. ฝ่ายชะรีอะฮ์, น.5-13.

“โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย แท้จริงแล้วสุรา การพนัน แทนนุชายัญ และการเสีงตัวนั้นเป็นสิ่งโสมนมที่เกิดจากการกระทำของชัฏฏอน ดังนั้น พวกเจ้าจงหลีกเลี่ยงมันเสีย เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (อัลมาอิดะฮ์ 5: 90)

2) ดอกเบี้ย (Riba)

อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮู วะตะอาลา) ได้ตรัสความว่า

“บรรดาผู้ที่กินดอกเบี้ยนั้น พวกเขาจะไม่ยืนขึ้น นอกจาก (จะยืนขึ้น) ประดุจผู้ที่มีมารร้ายสิงอยู่เนื่องจากความวิกลจริต ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขา (บรรดาผู้ที่เอาดอกเบี้ย) กล่าวว่า อันที่จริงการค้าขายก็เหมือนการเอาดอกเบี้ยนั่นเอง และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการค้าขายและทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย ดังนั้น ผู้ใดที่การตักเตือนจากองค์อภิบาลของเขาได้มายังเขา แล้วเขาก็ยุติ (การเอาดอกเบี้ย) แน่อนสิ่งทีล่งแล้วมาก็เป็นสิทธิของเขา และเรื่องของเขานั้นก็กลับไปสู่อัลลอฮ์ และผู้ใดกลับ (กระทำ) อีก ชนเหล่านี้แหละ คือ ชาวนรก โดยที่พวกเขาจะอยู่ในนรกนั้นตลอดกาล” (อัลระกะอะเราะฮ์ 2: 275)

อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮู วะตะอาลา) ได้ตรัสความว่า

“อัลลอฮ์จะทรงให้ดอกเบี้ยลดน้อยลงและหมดความจำเริญ และจะทรงให้บรรดาที่เป็นทานเพิ่มพูนขึ้น และอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบผู้เนรคุณ ผู้กระทำบาปทุกคน” (อัลบะกะเราะฮ์ 2: 276)

อัลฮะดีษ ตามที่ท่านนะบีมุฮัมมัด (ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลิม)

กล่าวความว่า

“อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งผู้กินริบา ผู้ให้(ผู้อื่น)กินริบา ผู้บันทึก และผู้เป็นสักขีพยาน(ในสัญญาที่มีริบา) ทั้งหมดอยู่ในสภาพเดียวกัน” (บันทึกโดยมุสลิม)

อย่างไรก็ตาม การที่อิสลามห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยก็เพื่อไม่ให้สังคมเกิดความยุ่งเหยิงและเกิดการเอาวัดเอาเปรียบ ซึ่งอิสลามได้ให้ทางออกในการแสวงหาความมั่งคั่งในด้านอื่นๆ เช่น การทำการค้า การดำเนินธุรกิจ การร่วมลงทุน ร่วมธุรกิจ การทำการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่ที่ศาสนาอนุมัติ (ฮะลาล) ให้กระทำได้

3) ความไม่แน่นอน ความผันผวน (Gharar) ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนา แบ่งออกได้ดังนี้

(1) Major Gharar คือ ความคลุมเครือที่มีมาก หรือความไม่แน่นอนที่ไม่สามารถยอมรับได้ ความคลุมเครือที่ไม่สามารถชี้แจงได้ เช่น การซื้อขายที่ไม่กำหนดราคาอย่าง

ชัดเจน สินค้าไม่สามารถส่งมอบได้ ผู้ขายไม่มีกรรมสิทธิ์ การค้าขายทรัพย์สินหรือสินค้าที่มีลักษณะไม่ตรงตามที่ตกลงกัน เป็นต้น

(2) *Minor Gharar* คือ ความคลุมเครือเล็กน้อย หรือความไม่แน่นอน หรือความเสี่ยงที่สามารถยอมรับได้ (เมื่อมีการจัดการความไม่แน่นอนหรือมีการปิดความเสี่ยง) เช่น การค้าขายในลักษณะการผ่อนชำระ หรือซื้อขายล่วงหน้า (สะสม) ซึ่งมีความไม่แน่นอนอยู่แต่มีการกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนไว้ เป็นต้น

ทั้งนี้ การทำธุรกรรมที่มีเหตุแห่งความผันผวนหรือความไม่แน่นอนที่ค่อนข้างสูง ถือเป็นสิ่งที่ต้องห้ามและทำให้สัญญาเป็นโมฆะ

ดังมีรายงานหะดีษจากท่านอบูฮุร็อยเราะฮ์ ได้กล่าวว่า

“ท่านเราะสูลุลลอฮ์ได้ห้ามการค้าขายที่ไม่มีความแน่นอน” (บันทึกโดย ตีรมิซีย์)

4) การทำธุรกรรมที่เข้าข่ายการพนัน (*Maisir*) หมายถึง การละเล่น หรือกิจกรรมทุกชนิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้เงินหรือสิ่งอื่นใดมาด้วยวิธีการเสี่ยงโชค การทำนาย หรือการคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเล่นเกมพนันหรือการทำธุรกรรมที่เข้าข่ายการพนันเป็นสิ่งต้องห้าม เนื่องจากมีคำสั่งห้ามที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานว่า

“ความว่า” ผู้ศรัทธาทั้งหลาย แท้จริงสุรา การพนัน แท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชาญัตถ์และการเสี่ยงตัวนั้นเป็นสิ่งโสมนอนอันเกิดจากการกระทำของชัยฏอน (ซาตาน) ดังนั้นพวกเจ้าจงหลีกเลี่ยงมันเสีย เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (อัลมาอิดะฮ์ 5: 90)

5) การเก็งกำไรและการกักตุนสินค้า

ทั้งนี้ การเก็งกำไร (*Speculation*) ซึ่งไม่มีลักษณะของการกักตุนสินค้าจนถึงขนาดให้เกิดภาวะขาดแคลนและไม่มีการเปิดเป็นอภิราคาสินค้าหรือเป็นการปั่นราคาสินค้า เช่นนี้ไม่ถือเป็นสิ่งต้องห้าม ถึงแม้ว่านักวิชาการบางกลุ่มจะมีทัศนะที่ว่าห้ามการเก็งกำไร แต่กระนั้นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเก็งกำไร ยังคงถือว่าใช้ได้ หากการเก็งกำไรดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้เกิดการกักตุน(*Hoarding*) หรือปั่นราคา (*Manipulation*) ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม

รายงานจากอับดุลเลาะฮ์ อิบน์อุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุม่าว่า มีรายงานจากท่านนะบีมุฮัมมัด (ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลิม) ว่า

ความว่า “ท่านเราะสูลุลเลาะฮ์ (ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลิม) ได้ห้ามจากการซื้อขายที่มีการปั่นราคา” (บันทึกโดยบุคอรีห์ และมุสลิม)

รายงานจากมะอัมร์ อิบน์ อับดุลลอฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮ์ ว่า ท่านนะบี มุฮัมมัด (ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลิม) ได้กล่าวว่า

ความว่า “คนผิดเท่านั้นที่จะกักตุนสินค้า” (บันทึกโดยมุสลิม)

3. การกำกับดูแลสถาบันการเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เป็นองค์กรของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการให้ระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย โดยผ่านการดำเนินนโยบายการเงิน²⁷ เพื่อสนับสนุนให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพในอัตราที่เหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ โดยที่ ธปท. มีทิศทางการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ 3 ปี (พ.ศ. 2563–2565) ภายใต้หัวข้อ “ธนาคารกลางท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง” (Central Bank in a Transformative World) เพื่อรองรับสภาพแวดล้อมที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลที่มีความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) ซึ่งอาจเรียกสภาพแวดล้อมดังกล่าวว่า VUCA+

บทบาทหน้าที่สำคัญของ ธปท. ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 ดังนี้²⁸

- ออกและจัดการธนบัตรของรัฐบาลและบัตรธนาคาร โดยเป็นผู้ออกธนบัตรของรัฐบาล ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยเงินตรา และมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะออกบัตรธนาคารในราชอาณาจักร
- กำหนดและดำเนินนโยบายการเงิน ตามที่คณะกรรมการนโยบายการเงิน (กนง.) กำหนด ได้แก่ รับเงินฝาก กำหนดอัตราดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมเงินแก่สถาบันการเงิน ซื้อขายเงินตราต่างประเทศและแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดในอนาคต กู้ยืมเงินตราต่างประเทศเพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพแห่งค่าของเงินตรา กู้ยืมเงินเพื่อการดำเนินนโยบายการเงิน ซื้อขายหลักทรัพย์เท่าที่

²⁷ นโยบายการเงิน คือ เครื่องมือของธนาคารกลางในการกำหนดต้นทุนการกู้ยืมหรือปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยใช้อัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายการเงิน. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Pages/default.aspx>.

²⁸ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 มาตรา 7 และมาตรา 8.

จำเป็นและแลกเปลี่ยนกระแสเงินสดในอนาคต เพื่อควบคุมปริมาณเงินในระบบการเงินของประเทศ รวมถึงยืมหรือให้ยืมหลักทรัพย์ตามที่กำหนดโดยมีหรือไม่มีค่าตอบแทน

- บริหารจัดการสินทรัพย์ของ ธปท. (ไม่รวมสินทรัพย์ในทุนสำรองเงินตราตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา) การนำสินทรัพย์ไปลงทุนหาประโยชน์ โดยคำนึงถึงความมั่นคง สภาพคล่อง ผลประโยชน์ตอบแทนของสินทรัพย์ และความเสี่ยงในการบริหารจัดการ
 - เป็นนายธนาคารและนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐบาล โดยมีอำนาจหน้าที่ในการรับจ่ายเงินเพื่อบัญชีฝากของกระทรวงการคลัง การรับเก็บรักษาเงิน หลักทรัพย์ หรือของมีค่าอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ของรัฐบาล การเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการซื้อขายโลหะทองคำและเงิน การซื้อขายและโอนตั๋วแลกเงิน หลักทรัพย์และใบหุ้น การควบคุมและการรวมไว้ในแหล่งกลางซึ่งเงินบริวารต่างประเทศ หรืออาจเป็นนายธนาคารของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ นอกจากนี้ อาจเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐบาล โดยมีอำนาจกระทำการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ของรัฐบาล จ่ายเงินต้นและดอกเบี้ย หรืออาจเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ สถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
 - เป็นนายธนาคารของสถาบันการเงิน โดยมีอำนาจหน้าที่ในการให้กู้ยืมเงินหรือให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สถาบันการเงิน การรับเก็บรักษาเงิน หลักทรัพย์ หรือของมีค่าอย่างอื่นของสถาบันการเงิน รวมถึงการสั่งให้สถาบันการเงินส่งรายงานหรือชี้แจงเพื่ออธิบายเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาระผูกพันได้
 - จัดตั้งหรือสนับสนุนการจัดตั้งระบบการชำระเงิน ระบบการหักบัญชีระหว่างสถาบันการเงิน และบริหารจัดการระบบดังกล่าวให้เกิดความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ
 - กำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน กล่าวคือ การกำกับ ตรวจสอบ วิเคราะห์ฐานะและการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินเพื่อให้มีเสถียรภาพ
 - บริหารจัดการอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราภายใต้ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรารวมทั้งบริหารจัดการสินทรัพย์ในทุนสำรองเงินตรา ตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
 - ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- สรุปได้ว่า ธปท. เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกำกับดูแลสถาบันการเงิน เริ่มต้นตั้งแต่การขออนุญาตในการจัดตั้ง การกำกับด้านความเสี่ยง การกำกับดูแลและตรวจสอบในการดำเนินงาน จนกระทั่งการเลิกสถาบันการเงิน จะอยู่ในอำนาจและบทบาทหน้าที่ของ ธปท. ในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายของประเทศ โดยที่ ธปท.

จะออกหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ประกาศ ธปท. แนว
นโยบาย ธปท. หรือหนังสือเวียน ธปท. เป็นต้น

3.1 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน

กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลธุรกิจสถาบันการเงิน คือ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้รวมกฎหมายการเงิน 2 ฉบับเข้าด้วยกัน คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 เนื่องจากพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับยังมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมในเรื่องของการกำกับดูแลธุรกิจสถาบันการเงิน และรวมถึงลักษณะของการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนั้น การตราพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ขึ้นมาเพื่อปรับปรุงมาตรการในการกำกับดูแลสถาบันการเงินให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติเนื้อหาที่ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น การนิยามคำว่าสถาบันการเงินที่ให้คำนิยามที่มีความหมายกว้างขึ้น การกำหนดความยืดหยุ่นของการเข้ามาถือหุ้นของชาวต่างชาติในธุรกิจสถาบันการเงินไทยมากขึ้น การกำหนดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงหลักเกณฑ์ในการดำรงสินทรัพย์ ดำรงเงินกองทุน เป็นต้น

ทั้งนี้ การกำกับดูแลสถาบันการเงินภายในประเทศไทย มีหน่วยงาน ธปท. เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลและตรวจสอบสถาบันการเงิน ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 โดยมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 120 ได้กำหนดให้ ธปท. มีอำนาจในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ ธปท. ได้มีการออกหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานของสถาบันการเงินในทุกด้าน

3.1.1 หลักเกณฑ์ในการให้ใบอนุญาต

ในการพิจารณาให้ใบอนุญาตในการจัดตั้งธุรกิจสถาบันการเงินจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551²⁹ โดยจะได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี โดยคำแนะนำจาก ธปท. คำว่า “รัฐมนตรี” ในที่นี้คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งกระทรวง

²⁹ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 มาตรา 9 – มาตรา 12.

การคลังและ ธปท. จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของโครงสร้างผู้ถือหุ้น คุณสมบัติของ กรรมการและผู้บริหารระดับสูง แผนปฏิบัติการและการควบคุมภายในและประมาณการทางการเงิน รวมถึงเงินกองทุน อีกทั้ง เมื่อได้รับอนุญาตแล้วสถาบันการเงินจะต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า ธนาคาร หรือบริษัทเงินทุน หรือบริษัทเครดิต ฟองซิเออร์ นำหน้าเสมอตามที่ได้ขออนุญาตไว้ และนอกจากนั้น ยังได้มีกฎบัญญัติห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นสถาบันการเงินใช้คำ นำหน้าชื่อที่บ่งบอกได้ว่าเป็นธุรกิจเกี่ยวกับสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร เงินทุน การเงิน การลงทุน เครดิต ทรัสต์ ไฟแนนซ์ หรือคำอื่น ๆ ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันนี้อีกด้วย

3.1.2 ขอบเขตของธุรกิจ

ขอบเขตของธุรกิจตามพระราชบัญญัติสถาบันการเงิน พ.ศ.2551³⁰ ได้ กำหนดขอบเขตธุรกิจของสถาบันการเงินแต่ละประเภทไว้ให้สามารถประกอบธุรกิจรับฝากเงิน รับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ ให้สินเชื่อโดยการให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงิน การซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือ ตราสารเปลี่ยนมือ การซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ หรือการให้กู้ยืมโดยวิธีการรับจำนอง อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละธุรกิจของสถาบันการเงินจะมีขอบเขตของธุรกิจที่แตกต่างกัน ออกไป แล้วแต่ว่าจะมีแนวทางในการดำเนินงานเป็นรูปแบบไหน ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความเห็นชอบ จาก ธปท. ที่จะทำการพิจารณาตามคำขอในการจัดตั้ง เช่น ธนาคารพาณิชย์จะมีขอบเขตในการ ประกอบธุรกิจ คือ การรับฝากเงิน หรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้น ระยะเวลาที่กำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น เช่น การให้สินเชื่อ (การให้กู้ยืม หรือซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงินเป็นเจ้าของ) ซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงิน ปริวรรตต่างประเทศ เป็นต้น

สำหรับ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs) มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาส่งเสริม เศรษฐกิจ และสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งได้มอบหมายให้ ธปท. ทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานและความเสี่ยง และรายงานผล การตรวจสอบไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ปัจจุบันมีทั้งหมด 8 แห่ง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารที่ให้บริการ ทางการเงินทั้งด้านเงินฝากและให้สินเชื่อ ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่ง คือ

³⁰ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ.2485 มาตรา 4.

(1) ธนาคารออมสิน (Government Savings Bank) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. 2456

(2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509

(3) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (Government Housing Bank) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ. 2496

(4) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Islamic Bank of Thailand) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

2) สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ที่ทำธุรกิจตามขอบเขตที่กำหนดมี 4 แห่งคือ

(1) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export-Import Bank of Thailand) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2536

(2) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

(3) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (Thai Credit Guarantee Corporation) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534

(4) บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (Secondary Mortgage Corporation) จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดบริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2540

ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI) ตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวมุสลิมสามารถใช้บริการทางการเงินที่สอดคล้องภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม อยู่ภายใต้การตรวจการคลังและกำกับดูแลโดย ธปท. ซึ่งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความแตกต่างจากสถาบันการเงินทั่วไปหรือแม้กระทั่งสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI) ก็ตาม โดยตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย และการดำเนินกิจการของธนาคารจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม

3.1.3 ด้านความเสี่ยง³¹

ธปท. ได้ประเมินความเสี่ยงของธุรกรรมที่สำคัญ (Inherent Risk : IR) ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อรายได้และเงินกองทุนของสถาบันการเงิน ตลอดจนผู้ฝากเงิน รวมถึงหน่วยงานที่กำกับดูแลและทางการ ดังนั้น การเข้าใจลักษณะธุรกรรมของสถาบันการเงินอย่างถ่องแท้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของธุรกรรมดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญในการระบุและประเมิน Inherent risk

Inherent Risk แบ่งออกเป็นความเสี่ยง 5 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) ความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk) ความเสี่ยงด้านตลาด (Market Risk) ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) และความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk) โดยจะพิจารณาความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญต่อการทำธุรกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อรายได้และเงินกองทุนของสถาบันการเงิน ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ ความสมเหตุสมผลของสมมติฐานหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดทำแผน รวมถึงความสอดคล้องกับทิศทางการดำเนินธุรกิจและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และการนำแผนไปปฏิบัติ

2) ความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการที่ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาในการชำระหนี้หรือที่เกิดจากโอกาสที่ลูกหนี้อาจไม่สามารถชำระคืนได้จนเป็นเหตุให้ถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือลงได้ ดังนั้น การป้องกันไม่ให้นานาการเกิดความเสียหายด้านเครดิต ธนาคารจึงควรที่จะศึกษาถึงตัวผู้มาขอสินเชื่อให้เป็นที่แน่ชัดว่าสามารถชำระเงินกู้ได้ มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอหรือไม่ เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงอีกทางหนึ่ง และธนาคารควรทำการปล่อยสินเชื่อไป แต่หากเงินที่ได้ปล่อยสินเชื่อไปธนาคารไม่สามารถเรียกคืนได้และกลายเป็นหนี้สูญ จะทำให้ความเสี่ยงทางด้านเครดิตเพิ่มขึ้น

3) ความเสี่ยงด้านตลาด (Market Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่สถาบันการเงินอาจได้รับความเสียหายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย (Interest Run) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange) ราคาตราสารทุน และราคาสินค้าโภคภัณฑ์ ซึ่งอาจเกิดจากฐานะทั้งในและนอกงบดุลที่อยู่ในบัญชีเพื่อการค้าและ/หรือบัญชีเพื่อการธนาคาร

³¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). แนวทางการตรวจสอบแบบเน้นธุรกรรมที่สำคัญของสถาบันการเงิน (Significant Activities Supervisory Framework), น.5-6. สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/RiskMgt_Manual/Documents/SA_SupervisoryFramework.pdf.

4) *ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk)* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการที่สถาบันการเงินไม่สามารถชำระหนี้สิน รวมถึงเงินฝาก และภาระผูกพันเมื่อถึงกำหนด หรือเมื่อถูกทวงถามตามสัญญา เนื่องจากไม่สามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินสดได้ หรือไม่สามารถจัดหาเงินทุนได้เพียงพอ หรือสามารถจัดหาเงินทุนได้แต่ด้วยต้นทุนที่สูงเกินกว่าที่จะยอมรับได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ฝากเงิน จึงอาจนำมาสู่ปัญหาการถอนเงินฝาก (Run) จนเกิดเป็นปัญหาสภาพคล่องต่อสถาบันการเงิน รวมถึงกระทบต่อรายได้และเงินกองทุนของสถาบันการเงินจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้

5) *ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk)* หมายถึง ความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการขาดการกำกับดูแลกิจการที่ดี หรือขาดธรรมาภิบาลในองค์กร และการขาดการควบคุมที่ดี ความไม่เพียงพอ หรือความบกพร่องของกระบวนการทำงาน บุคลากร และระบบงานของสถาบันการเงิน รวมทั้งจากการทุจริต หรือจากเหตุการณ์ภายนอก และส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงิน รายได้ เงินกองทุน และชื่อเสียงของสถาบันการเงิน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้อีกด้วย ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงทางด้านการปฏิบัติงาน ธนาคารจึงควรมีการกำหนดแนวนโยบายในการบริหารความเสี่ยงโดยการระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การประเมินความเสี่ยง การควบคุมและลดความเสี่ยง รวมถึงการจัดทำแผนฉุกเฉินไว้ด้วย เป็นต้น ฉะนั้น ความเสี่ยงทางด้านนี้สามารถทำการป้องกันได้ โดยการสร้างระบบการทำงานที่ดี และมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.2 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs)

สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายเฉพาะและมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานไว้โดยชัดเจนตามแต่ละแห่ง และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) จะอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง และในวันที่ 2 เมษายน 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีคำสั่งมอบหมายให้ ธปท. กำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ทั้ง 8 แห่ง ใน 4 บทบาทหลักตามมติ ครม. โดยให้อำนาจดังต่อไปนี้

- กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs)
- มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลเพื่อตรวจสอบและรายงานกิจการหรือทรัพย์สินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs)

- กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ต้องปฏิบัติเพิ่มเติมหรือนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

- รายงานการกำกับดูแลและการตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

- เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พิจารณาสั่งการแก้ไขในกรณีสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ผ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพันธกิจ

ทั้งนี้ การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ของ ธปท. ดำเนินการโดยอาศัยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 120 และได้ออกหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) เพื่อกำกับดูแลด้านสินเชื่อ ดังนี้

3.2.1 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 24/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับลูกหนี้รายใหญ่ (Single Lending Limit: SLL)³²

ด้วยปัจจุบันสถาบันการเงินเฉพาะกิจได้ให้บริการธุรกรรมทางการเงินในหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าในการทำธุรกรรม โดยการให้บริการทางการเงินดังกล่าว สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงจากการทำธุรกรรมเพื่อให้สามารถรองรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ธปท. จึงกำหนดแนวทางการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อไม่ให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการกระจุกตัวของความเสี่ยง (Concentration risk) ในลูกหนี้รายใดรายหนึ่งรวมผู้ที่เกี่ยวข้องมากเกินไปจนเกินควร รวมทั้งมีระบบการประเมิน การบริหาร และควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม³³

เป็นหลักเกณฑ์ที่ออกมาเพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ ที่แตกต่างการจากให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปที่

³² ธนาคารแห่งประเทศไทย. ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับลูกหนี้รายใหญ่ (Single Lending Limit: SLL), สนส. 24/2562 (2562) สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/FSINotifications/SFIs_24_2562.pdf.

³³ ธนาคารแห่งประเทศไทย. ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม, สนส. 25/2562 (2562) สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/FSINotifications/SFIs_25_2562.pdf.

ผูกพันกับดอกเบี้ย โดยยึดหลักในการกำกับดูแลเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป และกำหนดเพิ่มหลักเกณฑ์บางประการ เช่น ด้านธรรมาภิบาล เพื่อให้เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม

3.2.3 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ และการขายสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁴

ธปท. ได้ออกแนวนโยบายเกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ และการขายสินทรัพย์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยเฉพาะการให้สินเชื่อทุกประเภททั้งรายใหญ่และรายย่อย ตามพันธกิจของการจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้น

3.2.4 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การสอบทานธุรกรรมด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁵

นโยบายฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจใช้การสอบทานการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงอย่างแท้จริง โดยได้จำแนกการสอบทานตามกระบวนการพิจารณาธุรกรรมด้านสินเชื่อ ซึ่งมีขั้นตอนที่แตกต่างกันระหว่างธุรกรรมต่าง ๆ กำหนดให้การสอบทานครอบคลุมตลอดกระบวนการพิจารณาธุรกรรมด้านสินเชื่อ รวมถึงพิธีการภายหลังการอนุมัติการทำธุรกรรมด้วย ซึ่ง ธปท. มีความคาดหวังว่าการสอบทานการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อในลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจค้นพบจุดอ่อนในกระบวนการพิจารณา เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนเหล่านั้นได้

3.2.5 แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การประเมินราคาหลักประกันและอสังหาริมทรัพย์หรือการขายที่ได้มาจากการชำระหนี้ การประกันการให้สินเชื่อ หรือที่ซื้อจากการขายทอดตลาดของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁶

เป็นการกำหนดแนวทางการประเมินราคาหลักประกันเพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจถือปฏิบัติในกรณีจะนำมูลค่าหลักประกันมาหักออกจากราคาตามบัญชีของ

³⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย. แนวนโยบาย เรื่อง การทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ และการขายสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ, (2561). สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610030.pdf>.

³⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย. แนวนโยบาย เรื่อง การสอบทานธุรกรรมด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ, (2562).

สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2562/ThaiPDF/25620224.pdf>.

³⁶ ธนาคารแห่งประเทศไทย. แนวนโยบาย เรื่อง การประเมินราคาหลักประกันและอสังหาริมทรัพย์หรือการขายที่ได้มาจากการชำระหนี้ การประกันการให้สินเชื่อ หรือที่ซื้อจากการขายทอดตลาดของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ, (2562). สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2562/ThaiPDF/25620222.pdf>.

สินทรัพย์ในการคำนวณการกันเงินสำรองของสินทรัพย์ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ อีกทั้ง แผนนโยบายฉบับนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อรองรับการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

3.2.6 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 23/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁷

ธปท. กำหนดหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยมีสาระสำคัญคือ การให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจกำหนดนโยบายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดชั้นสินทรัพย์ การกันเงินสำรอง และการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ที่เสียหายหรืออาจเสียหายออกจากบัญชีไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจกันเงินสำรองสำหรับผลต่างของยอดหนี้คงค้างกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากลูกหนี้หรือผลต่างของยอดหนี้คงค้างกับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการจำหน่ายหลักประกัน อีกทั้ง เพื่อเป็นการรองรับการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

3.2.7 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 2. 1/2563 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁸

เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และช่วยเหลือผู้(คู่)ซื้อที่อยู่อาศัยหลังแรก (สัญญาที่หนึ่ง) ธปท. จึงเห็นควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เพื่อให้ลูกค้าสามารถขอสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยได้เพิ่มเติม รวมถึงปรับเปลี่ยนเพดาน LTV ratio สำหรับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสัญญาที่หนึ่ง

3.2.8 ประกาศ ธปท. ที่ สกส. 2. 14/2564 เรื่อง แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจอย่างยั่งยืน³⁹

³⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ, สกส. 23/2562 (2562). สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/FSINotifications/SFIs_23_2562.pdf.

³⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ, สกส. 2. 1/2563 (2563). สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2563/ThaiPDF/25630026.pdf>.

³⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจอย่างยั่งยืน, สกส. 2. 14/2564 (2564). สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2564/ThaiPDF/25640229.pdf>.

แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามประกาศฉบับนี้ เพื่อมุ่งเน้นให้การดำเนินการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีกระบวนการพิจารณา การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ และการควบคุมภายในที่มีความรัดกุมและชัดเจน และให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพิจารณากำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของตน โดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจสามารถใช้ดุลยพินิจอย่างระมัดระวัง รอบคอบ เยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในการดำเนินการไกล่เกลี่ยหนี้และปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้อย่างแท้จริง ซึ่งจะมีส่วนทำให้ลูกหนี้สามารถดำเนินธุรกิจหรือใช้ชีวิตประจำวันได้ต่อไป

3.2.9 หนังสือที่ ธปท.ฟกจ.(07) ว. 1156/2564 เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย (มาตรการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อย่างยั่งยืน)⁴⁰

ธปท. สนับสนุนให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเร่งแก้ไขหนี้เดิมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จึงกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยวิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ระยะยาวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ ประมาณการกระแสเงินสดของลูกหนี้ในอนาคต และประโยชน์ที่ลูกหนี้จะได้รับเป็นสำคัญ รวมทั้งกำหนดแนวทางการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรอง เพื่อสนับสนุนมาตรการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อย่างยั่งยืน โดยให้มีผลบังคับใช้เป็นการชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2566

3.2.10 หนังสือที่ ธปท.ฝนส2.ว. 1079/2564 เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (มาตรการแก้หนี้ระยะยาวด้วยการรีไฟแนนซ์และการรวมหนี้)⁴¹

ธปท. ออกหนังสือฉบับนี้เพื่อ (1) กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจต้องไม่เรียกเก็บค่าปรับจากการไถ่ถอนสินเชื่อก่อนครบกำหนด (prepayment fee) สำหรับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ และสินเชื่อรายย่อยเพื่อประกอบอาชีพภายใต้การกำกับเป็นการชั่วคราว เพื่อลดข้อจำกัดในการทำ refinance และสนับสนุนการรวมหนี้ (debt consolidation)

⁴⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย (มาตรการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อย่างยั่งยืน), ธปท.ฟกจ.(07) ว. 1156/2564. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2564/ThaiPDF/25640230.pdf>.

⁴¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (มาตรการแก้หนี้ระยะยาวด้วยการรีไฟแนนซ์และการรวมหนี้), ธปท.ฝนส2.ว. 1079/2564. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2564/ThaiPDF/25640203.pdf>.

เพิ่มเติมจากปัจจุบันที่มีหลักเกณฑ์ของ ธปท. กำหนดห้ามเรียกเก็บค่าปรับจากการไถ่ถอนสินเชื่อ ก่อนครบกำหนดสำหรับสินเชื่อที่มีทะเบียนรถเป็นประกัน และสินเชื่อส่วนบุคคลดิจิทัล และ (2) ปรับปรุงแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้รายย่อยด้วยวิธี debt consolidation ระหว่างสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อรายย่อยประเภทอื่น โดยขยายขอบเขตให้สามารถรวมหนี้ ระหว่างสถาบันการเงิน และ/หรือผู้ประกอบการก็ได้ จากเดิมที่สามารถรวมหนี้ได้เฉพาะหนี้ภายใน สถาบันการเงินเดียวกัน

3.3 หลักเกณฑ์กฎหมายในการกำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545⁴² และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลังได้มีคำสั่งมอบหมายให้ ธปท. กำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) รวมทั้งธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 120 ของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ภายใต้หลักเกณฑ์ดังนี้

3.3.1 หลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจ

ในการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนอกจาก จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 12 ที่กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ ผูกพันกับดอกเบี้ยและดำเนินกิจการจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยยึดหลักการ คำขาย การร่วมทุน และการเช่า เช่น หลักการซื้อขาย (Murabahah) หลักการร่วมลงทุน (Mudharabah) หลักการร่วมลงทุนที่เน้นการมีส่วนร่วมในการบริหาร (Musharakah) การเช่า (Ijarah) เป็นต้น ซึ่งเป็นธุรกรรมรูปแบบหนึ่งที่มีการเสนอผลิตภัณฑ์และให้บริการทางการเงินที่สามารถตอบสนอง ความต้องการของผู้ฝากเงิน ผู้ขอสินเชื่อ ผู้ลงทุน และคู่ค้าตามหลักการศาสนาอิสลาม แล้ว ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของ ธปท. ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดย อาศัยอำนาจตามมาตรา 120 และมาตรา 120/1 ของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ทั้งนี้ นอกจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลโดยทั่วไปของ ธปท. แล้ว อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 120/1 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธปท. ได้ออกประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตาม

⁴² พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 4.

หลักการของศาสนาอิสลาม⁴³ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ออกมาเพื่อกำกับดูแลการดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยโดยเฉพาะ ด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ที่แตกต่างจากการทำให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปที่ผูกพันกับดอกเบี้ย โดยยึดหลักในการกำกับดูแลเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปและกำหนดเพิ่มหลักเกณฑ์บางประการ เช่น ด้านธรรมาภิบาล เพื่อให้เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม โดยหลักเกณฑ์ตามประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 ฉบับนี้ได้รวมประกาศ ธปท. ที่ สกส.19/2559 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2559 และประกาศ ธปท. ที่ 9/2560 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2560 มีหลักเกณฑ์โดยสรุป ดังนี้

1) ยึดหลักการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป และมีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์บางประการให้มีความเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม

2) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านธรรมาภิบาล เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจัดให้มีระบบบริหารจัดการที่ดีเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป โดยให้นำหลักเกณฑ์ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปดังต่อไปนี้ มาใช้โดยอนุโลม

(1) ประกาศ ธปท. ว่าด้วยธรรมาภิบาลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป และให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เพิ่มเติม เช่น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคาร ให้รวมถึงการกำหนดนโยบาย และมีความรับผิดชอบการดูแลให้มีการบริหารจัดการและระบบการตรวจสอบที่เหมาะสม เพื่อให้มั่นใจว่าการประกอบธุรกิจเป็นไปตามหลักการศาสนาอิสลาม

(2) ให้มีคณะกรรมการชุดย่อยเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป และควรจัดให้มีคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบรวมถึงเรื่องให้คำปรึกษา แนะนำ หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการ

⁴³ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม, สกส. 25/2562 (2562). สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/FSINotifications/SFIs_25_2562.pdf.

ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งรวมถึงนโยบาย ระเบียบ คู่มือ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตลอดจนรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสม มีระบบการกำกับดูแลกิจการและการตรวจสอบการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เหมาะสม และมีประสิทธิผล

3) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านความเสี่ยง ได้กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และการบริหารความเสี่ยงด้านอื่น ได้แก่ การจัดให้มีการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านตลาด และความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ และควรมีการบริหารความเสี่ยงด้านอื่นที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลามที่อาจกระทบต่อฐานะ ผลการดำเนินงาน ตลอดจนภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

4) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลความเพียงพอของการดำรงเงินกองทุน โดยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องดำรงเงินกองทุนขั้นต่ำเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป โดยให้นำประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปตั้งต่อนี้ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

(1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยองค์ประกอบของเงินกองทุนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านเครดิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลความเสี่ยงด้านตลาดและการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านตลาดของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(5) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การคำนวณมูลค่าเทียบเท่าสินทรัพย์เสี่ยงด้านปฏิบัติการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(6) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลธุรกรรมนโยบายรัฐ (Public Service Account: PSA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณสินทรัพย์เสี่ยง

5) หลักเกณฑ์การบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงิน โดยให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยบันทึกบัญชี จัดทำ และประกาศงบการเงินเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป โดยให้นำประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป ดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

(1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยข้อกำหนดเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการจัดทำและการประกาศงบการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(3) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลธุรกรรมนโยบายรัฐ (Public Service Account: PSA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีและการจัดทำงบการเงิน

6) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลเกี่ยวกับช่องทางการให้บริการทางการเงิน กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องมีกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ดูแล และคุ้มครองผู้ใช้บริการที่รัดกุมและเป็นธรรม โดยให้นำประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป ดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

(1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การใช้บริการจากผู้ให้บริการสนับสนุนการประกอบธุรกิจ (Business Facilitator) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การประกอบกิจการสาขาของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

7) หลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน ในการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนตามขอบเขตการประกอบธุรกิจตามที่กำหนดในกฎหมายจัดตั้ง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องมีกระบวนการในการรู้จักลูกค้า (Know Your Customer: KYC) ที่สามารถระบุตัวตน (Identification) และพิสูจน์ตัวตน (Verification) ของลูกค้าได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผล โดยให้นำประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

8) กำหนดให้คณะกรรมการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ต้องมีกรรมการอย่างน้อย 1 คน ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้น ในการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย นอกจากจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมายจัดตั้ง พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 แล้ว ที่สำคัญยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของ ธปท. ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันการเงิน ซึ่งรวมถึงสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และมีการกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามตามประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด

3.3.2 ขอบเขตของธุรกิจ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม มีขอบเขตในการประกอบธุรกิจตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและประกอบกิจการอื่น ดังต่อไปนี้

- 1) รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้
- 2) รับฝากเงินเพื่อการลงทุน
- 3) ทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศของธนาคาร
- 4) ออก ขาย ซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตราสารทางการเงินหรือรับโอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์ในตราสารนั้น
- 5) ให้ยืมหรือบริการทางการเงินในรูปแบบที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ
- 6) รับประกันความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ในการลงทุนของผู้ลงทุนไทยในต่างประเทศ
- 7) เรียกเก็บส่วนลด ค่าธรรมเนียม และค่าบริการอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการให้กู้ยืมเงิน ซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลด การค้ำประกัน และการให้บริการอื่น
- 8) จัดการบัญชีชะกาต

9) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์โดยได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จเป็นการตอบแทนในทางการค้า

10) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการจัดหาเงินให้ยืมหรือเงินลงทุน ให้แก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือการจัดการให้ยืมหรือการลงทุนแก่ กิจการดังกล่าว

11) กิจการอันพึงเป็นงานธนาคารตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎ กะทรง

12) กิจการอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการ จัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรโดยความเห็นชอบ ของรัฐมนตรี

ทั้งนี้ การดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้อง ไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบขอบเขตทางธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ในมาตรา 4 ที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลา อันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือ ตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงิน ปริวรรตต่างประเทศ⁴⁴ นั้น มีความใกล้เคียงกับขอบเขตการ ประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย คงมีความแตกต่างกันเฉพาะในกระบวนการ และรูปแบบการให้สินเชื่อ กล่าวคือ การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เป็นการให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้ เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น⁴⁵

⁴⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 4.

“ธุรกิจธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือตราสาร เปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงิน ปริวรรตต่างประเทศ

⁴⁵ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 4.

“การให้สินเชื่อ” หมายความว่า การให้กู้ยืมเงิน หรือซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้ จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระ ผูกพันอื่น

โดยได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยจากผู้หรือผู้ที่ขอสินเชื่อเป็นสำคัญ ในขณะที่การประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการค้าขาย และได้กำไรจากการทำธุรกิจดังกล่าว การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้หลักการค้าขายและการร่วมทุนเป็นสำคัญ

3.3.3 ด้านความเสี่ยง

ตามประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ได้กำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านความเสี่ยงไว้ ดังนี้

1) หลักเกณฑ์การบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต โดยให้นำประกาศและแนวนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม ได้แก่

(1) แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ และการขายสินทรัพย์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับ ลูกหนี้รายใหญ่ (Single Lending Limit) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ทั้งนี้ การถือปฏิบัติตามประกาศข้างต้น ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด เมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ได้ไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนด ดังต่อไปนี้

กลุ่มลูกค้า	จำนวนเงินสูงสุด
1) กลุ่มลูกค้าเดิมของธนาคาร	1,000 ล้านบาท
2) กลุ่มลูกค้าใหม่	500 ล้านบาท
3) รัฐวิสาหกิจ	2,000 ล้านบาท

(3) แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสอบทานธุรกรรมด้านสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(4) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(5) *แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย* ว่าด้วยการประเมินราคาหลักประกันและอสังหาริมทรัพย์หรือการขายที่ได้มาจากการรับชำระหนี้ การประกันการให้สินเชื่อ หรือที่ซื้อจากการขายทอดตลาดของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(6) *แนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย* ว่าด้วยการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(7) *ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย* ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อที่ได้รับการค้ำประกันโดยบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อมแบบ Portfolio Guarantee Scheme ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(8) *ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย* ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลธุรกรรมนโยบายรัฐ (Public Service Account: PSA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ ก่อภาระผูกพัน และธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ รวมทั้งการจัดชั้นและการกันเงินสำรอง

(9) *ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย* ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

2) *การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง*

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องมีการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเช่นเดียวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไป โดยให้นำประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม และควรมีการบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่องที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีสภาพคล่องเพียงพอที่จะรองรับการชำระคืนหนี้สินและภาระผูกพันต่าง ๆ เมื่อครบกำหนดหรือถูกเรียกคืนทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต โดยให้นำแนวนโยบายธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่องของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

3) *การบริหารความเสี่ยงด้านอื่น*

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องจัดให้มีการบริหารความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านตลาด และความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ และควรมีการบริหารความเสี่ยงด้านอื่นที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลามที่อาจกระทบต่อฐานะ ผลการดำเนินงานตลอดจนภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เช่น ความเสี่ยงด้านอัตรารายได้ทางการเงิน (Rate of return risk) ที่เหมาะสม โดย

อาจอ้างอิงจากหลักการมาตรฐานสากลที่กำหนดโดยหน่วยงานกำกับดูแลระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น Islamic Financial Services Board โดยอนุโลม

4) *ความเสี่ยงด้านชะรีอะฮ์* หมายถึง ความเสี่ยงที่เกิดจากการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน การเสนอผลิตภัณฑ์ รวมถึงบริการของธนาคารที่อาจไม่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์ ตามที่คณะที่ปรึกษา ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด และ/หรือขัดต่อพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถานะชื่อเสียง สภาพคล่อง รายได้ และเงินกองทุน ซึ่งเป็นความเสี่ยงเฉพาะของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ที่ธนาคารให้ความสำคัญสูงสุดและถือเป็นส่วนหนึ่งของความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ ตามนิยามของประเภทความเสี่ยงที่กำหนดในแนวทางการตรวจสอบของธนาคาร

3.4 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อ

การวิเคราะห์สินเชื่อถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในระดับต้น ๆ ของสถาบันการเงินในการพิจารณาให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) เริ่มต้นจากการที่ลูกค้าติดต่อสถาบันการเงินเพื่อขอสินเชื่อ (ขอกู้ยืมเงิน) หลังจากนั้นสถาบันการเงินจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถสนับสนุนสินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) ได้อย่างไร หลักเกณฑ์การวิเคราะห์สินเชื่อจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทั้งต่อสถาบันการเงินผู้ที่จะให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) และลูกค้าผู้ต้องการขอสินเชื่อ (ขอกู้ยืมเงิน) เพื่อนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ หากหลักเกณฑ์การวิเคราะห์สินเชื่อไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอาจส่งผลกระทบต่อสถาบันการเงินโดยตรงทั้งในเรื่องของความเสี่ยงและปัญหาการขาดทุนที่ตามมา

3.4.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปในการวิเคราะห์สินเชื่อ

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการวิเคราะห์สินเชื่อ มีหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ อยู่ 6 ประการ ที่ทางสถาบันการเงินจะต้องใช้ในการพิจารณาการให้สินเชื่อ ซึ่งแต่ละหลักเกณฑ์จะมีทั้งแหล่งข้อมูลและข้อบ่งชี้ในทางด้านปริมาณ (Quantitative) ในเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยหลักเกณฑ์ทั้ง 6 ประการมีดังนี้⁴⁶

1) *หลักประกันหรืออัตราความเสี่ยง (Safety)* คือ หลักทรัพย์หรือความแตกต่างของวงเงินกู้ ความมั่นคงในทรัพย์สิน รวมทั้งการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาอาจมาจากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Ratio Analysis) เช่น การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Ratio) รวมทั้งการวิเคราะห์หลักทรัพย์และความแตกต่างในมูลค่าของวงเงินกู้ และการป้องกันสินทรัพย์ (Assets Protection)

⁴⁶ ชรินทร์ พิธยาวิธ. (2547). การบริหารสินเชื่อสถาบันการเงินครบวงจร. กรุงเทพฯ. อักษรโสภณ, น.5.

2) *ความสามารถของกิจการในการสร้างกำไร (Profitability)* คือ การวิเคราะห์หาจุดคุ้มทุน (Break-Event-Point) หรือการประมาณการทางการเงิน โดยข้อมูล หรือข้อบ่งชี้มาจากการพยากรณ์การขาย (Sales Forecast) หรือการคาดคะเนฐานะทางการเงิน จากงบดุล งบกำไรขาดทุน

3) *สภาพคล่องของทรัพย์สิน (Liquidity)* สามารถพิจารณาได้จาก บัญชีงบดุล (Balance Sheet Protection)

4) *สภาพการณ์หมุนเวียนของเงินทุน (Mobility)* โดยทำการวิเคราะห์ จากกระแสการหมุนเวียนของเงิน (Flow of Funds)

5) *ความสามารถและความชำนาญในด้านเทคนิคและการบริหาร (Technical & Managerial Skills)* สามารถทำการพิจารณาได้จากกระบวนการผลิต ควบคุมคุณภาพ และกลวิธีทางการตลาด โครงสร้างและการบริหารภายใน เป้าหมายและการบริหารงานระยะสั้น ระยะยาว แผนการดำเนินงาน และแผนพัฒนาบุคคล

6) *อนาคตของธุรกิจและการประกอบกิจการ* คือ แผนพัฒนาธุรกิจและการขยายสาขา หรือการปรับปรุงการดำเนินแนวธุรกิจ (Business Development and Diversification)

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปในการวิเคราะห์ สินเชื่อซึ่งอาจจะมีการเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์และยุคสมัย

3.4.2 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อแบบ 7C's Credit

หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อแบบ 7C's Credit เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าทางสินเชื่อ การวิเคราะห์แบบ 7C's พัฒนามาจาก 3C's ได้แก่ Character, Capital และ Capacity ซึ่งต่อมาเพิ่ม Condition, Collateral, Country และ Control เรียกว่า หลักการวิเคราะห์เครดิต 7C's และถือว่าเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สินเชื่อ โดย 7C's ประกอบไปด้วย

1) *คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (Character)* เป็นการพิจารณา คุณสมบัติประการแรกของผู้ให้สินเชื่อในการดูลักษณะของผู้ขอสินเชื่อ โดยดูจากลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของผู้ขอสินเชื่อ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ซึ่งจะแสดงออกมาจากความตั้งใจและความรับผิดชอบในการชำระหนี้ รวมทั้งอาชีพการงานของผู้ขอสินเชื่อว่ามีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด โดยแบ่งพิจารณาได้ 2 ประการดังนี้

(1) *คุณสมบัติและประวัติส่วนตัว* เช่น อุปนิสัยทั่วไปของลูกหนี้ ประวัติการชำระหนี้ ที่อยู่ต้องไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย ข้อมูลด้านครอบครัว อายุ ฐานะทางสังคม ชื่อเสียง การศึกษา เป็นต้น

(2) *คุณสมบัติเฉพาะด้าน* เช่น หน้าที่การงาน อาชีพ และ ประสบการณ์ในอาชีพ ความสามารถหรือความชำนาญพิเศษ

2) *ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity)* พิจารณาจาก ความสามารถในการหารายได้ เงินเดือนและรายได้อื่น ๆ จากการประกอบอาชีพหรือการทำธุรกิจ หนี้สินเดิมที่มีอยู่ ระดับการครองชีพ สุขภาพ ซึ่งจะเป็นการส่งผลต่อการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่ออย่างมาก

3) *เงินทุน (Capital)* หมายถึง ทรัพยากรทางการเงินของผู้ขอสินเชื่อ พิจารณาจากฐานะความมั่นคงทางการเงินของบุคคล โดยดูมูลค่าทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ขอสินเชื่อเพื่อดูความเข้มแข็งทางการเงิน (Financial Strength) เช่น บัญชีเงินฝาก ที่ดิน ทรัพย์สินอื่น เป็นต้น และพิจารณาหนี้สินในปัจจุบันว่ามีอยู่เท่าใด ซึ่งจะเป็นตัวที่ทำให้สถาบันการเงินสามารถพิจารณาการอนุมัติให้สินเชื่อได้ง่ายขึ้น

4) *หลักประกัน (Collateral)* เป็นการพิจารณาถึงหลักประกันซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุน (Capital) เป็นทรัพย์สินที่ผู้ขอสินเชื่อนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในอนาคต และป้องกันความเสี่ยงต่อการไม่อาจชำระหนี้ของลูกหนี้ในกรณีที่เกิดการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของลูกหนี้ไม่เป็นไปตามแผนงานที่คาดคะเนไว้ โดยจะช่วยให้สถาบันการเงินมีความมั่นใจในการพิจารณาให้สินเชื่อ

โดยที่หลักประกันอาจจะจะเป็นทรัพย์สินหรือใช้บุคคลค้ำประกันได้ สถาบันการเงินจะให้ความสำคัญในการพิจารณาหลักประกัน คือ สภาพคล่องของหลักประกัน มูลค่าของหลักประกัน โดยมากแล้วสถาบันการเงินหรือผู้ให้สินเชื่อจะมุ่งต่อหลักประกันที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากเป็นหลักประกันที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด

หลักประกันที่สามารถนำมาใช้ในการค้ำประกันสินเชื่อต่อธนาคารนั้น ผู้ขอสินเชื่ออาจจัดหาหลักประกันได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นการจดทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจทรัพย์สิน การจดจำนองอสังหาริมทรัพย์ การจำนำใบหุ้น ทองคำแท่ง หรือพันธบัตรรัฐบาล หรือการใช้บุคคลในการค้ำประกัน เป็นต้น

5) *สภาพทางเศรษฐกิจ (Conditions)* เป็นการพิจารณาถึง สภาพภาวะการณ์ทั่วไปที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของลูกหนี้ เช่น สภาพทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

นโยบายทางการเงินเมือง ที่ส่งผลทำให้ฐานะของผู้ขอสินเชื่อเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง อาจเกิดจากกฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อผู้ขอสินเชื่อได้ทั้งสิ้น

6) *ประเทศที่ติดต่อด้วย (Country)* เป็นอีกหลักเกณฑ์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงอยู่หลายประการ เช่น ภาวะทางการเมือง ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น โดยความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องของเรื่องนี้ คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การกีดกันทางการค้า กฎระเบียบของการค้าโลก เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการประมาณการรายรับและส่งผลกระทบต่อชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ

7) *การควบคุม (Control)* เป็นการพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการควบคุมเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของระบบการเงิน และการบริหารงานภายในของผู้ขอสินเชื่อ เช่น การบริหารแบบครบวงจรซึ่งอาจมีความชำนาญและทำได้ดีในธุรกิจหนึ่ง แต่ก็ไม่ชำนาญทำได้ไม่ดีเท่าที่ควรในอีกธุรกิจหนึ่ง ซึ่งอาจก่อปัญหาทางการเงินให้แก่ผู้ขอสินเชื่อ และเกิดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินได้

3.4.3 หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อแบบ 5P's Credit

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ไม่เกี่ยวกับตัวเลขทางการเงินแต่จะใช้ข้อมูลอื่นในการประเมินความเสี่ยงของการให้สินเชื่อ ดังนี้

1) *ผู้ขอสินเชื่อ (People)* สถาบันการเงินมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ขอสินเชื่อให้เป็นอย่างดี โดยทำการพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ รวมทั้งดูถึงความตั้งใจจริงและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อด้วย

2) *วัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อ (Purpose)* เป็นการวิเคราะห์และพิจารณาวัตถุประสงค์ในการที่ลูกค้านำเงินที่ได้รับจากการขอสินเชื่อไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ การพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อจะมีจุดเด่นอยู่ 2 ประการ คือ อำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้ขอสินเชื่อ เมื่อได้เงินไปใช้จ่ายหรือลงทุนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดรายได้หรือกำไรกลับคืนมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามข้อตกลง และวัตถุประสงค์จะต้องสามารถตอบสนองธุรกิจของเจ้าหนี้ได้ คือ การได้รับชำระหนี้และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นดอกเบี้ยหรือส่วนลด⁴⁷ ในกรณีของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย คือ กำไรจากการสนับสนุนสินเชื่อให้กับลูกค้าในลักษณะของการทำธุรกิจ

⁴⁷ ชนินทร์ พิธยาวิธ. (2547). การบริหารสินเชื่อสถาบันการเงินครบวงจร. กรุงเทพฯ. อักษรโสภณ, น.7.

3) *การชำระเงิน (Payment)* คือ การวิเคราะห์และพิจารณาสินเชื่อและความสามารถในการชำระหนี้สินของลูกค้าให้กับสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินจะได้รับเงินคืนพร้อมทั้งได้ผลตอบแทนกลับมาในรูปของดอกเบี้ยหรือกำไร

4) *หลักประกัน (Protection)* เป็นการพิจารณาและวิเคราะห์ความเสี่ยงในการให้เงินสินเชื่อ โดยหลักประกันจะเป็นตัวป้องกันและผ่อนความเสี่ยงให้แก่สถาบันการเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของผู้กู้ได้เป็นอย่างดี

5) *ความเจริญก้าวหน้าในกิจการ (Prospective)* เป็นการพิจารณาผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการให้สินเชื่อว่าคุ้มค่าหรือเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด เป็นการพิจารณาถึงผลการดำเนินธุรกิจของกิจการของลูกค้าที่ได้มาขอสินเชื่อกับสถาบันการเงิน

3.5 การจัดชั้นสินทรัพย์ การกันเงินสำรอง และการปรับโครงสร้างหนี้

ธปท. ได้มีการออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.23/2561 เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน⁴⁸ เพื่อให้สถาบันการเงินถือปฏิบัติ โดยมีปรับปรุงการจัดชั้นและการกันเงินสำรองให้สอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน โดยให้จัดชั้นสินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงินเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงินที่มีการด้อยค่าด้านเครดิต (non-performing) สินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงินที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (under-performing) และสินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงินที่ไม่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (performing) ตลอดจนให้มีการกันเงินสำรองเพื่อรองรับผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (expected credit loss)

3.5.1 การจัดชั้นสินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงิน

ธปท. ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการการจัดชั้นสินทรัพย์และภาวะผูกพันทางการเงิน ดังนี้

1) *สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายและมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (ยกเว้นตราสารทุน)* โดยแยกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) *สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายและมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น* ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิต (non-performing) เช่น

⁴⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน, สกส. 23/2561 (2561).

สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610276.pdf>.

ลูกหนี้ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลารวมกันเกินกว่า 90 วัน หรือ 3 เดือนนับแต่วันถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าจะ เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาตามสัญญา

(2) สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายและมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (under-performing) เช่น ลูกหนี้ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลารวมกันเกินกว่า 30 วัน หรือ 1 เดือนนับแต่วันถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าจะ เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาตามสัญญา

(3) สินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายและมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ที่ไม่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (performing) เช่น ลูกหนี้ที่ไม่ผิดนัดชำระ ยกเว้นลูกหนี้เงินเบิกเกินบัญชี

2) สินทรัพย์นอกเหนือจากข้อ 1) สถาบันการเงินต้องจัดชั้นสินทรัพย์เฉพาะส่วนต่างที่เข้าลักษณะตามข้อใดข้อหนึ่ง เป็นสินทรัพย์ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิต (non-performing)

(1) อสังหาริมทรัพย์หรือการขายที่ได้มาจากการชำระหนี้ หรือซื้อกิจการขายทอดตลาด เฉพาะส่วนที่เป็นผลต่างของราคาตามบัญชีที่สูงกว่ามูลค่าที่ได้จากการประเมินราคาไว้ไม่เกิน 12 เดือน

(2) สินทรัพย์อื่นที่มีใช้อสังหาริมทรัพย์หรือการขายตามข้อ (1) เฉพาะส่วนที่เป็นผลต่างของราคาตามบัญชีที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมหรือมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน

3) ภาระผูกพันทางการเงิน

(1) ในกรณีภาระผูกพันทางการเงินที่มีกระแสเงินสดรับเกี่ยวเนื่องกันกับสินทรัพย์ทางการเงินหรือภาระผูกพันทางการเงินของลูกหนี้หรือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ ให้สถาบันการเงินจัดชั้นภาระผูกพันทางการเงินดังกล่าวไว้ในชั้นเดียวกับการจัดชั้นสินทรัพย์ทางการเงินหรือภาระผูกพันทางการเงินของลูกหนี้หรือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้

(2) ในกรณีภาระผูกพันทางการเงินไม่มีกระแสเงินสดรับเกี่ยวเนื่องกันกับสินทรัพย์ทางการเงินหรือภาระผูกพันทางการเงินของลูกหนี้หรือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ ให้สถาบันการเงินจัดชั้นภาระผูกพันทางการเงินดังกล่าว ตามลักษณะความเสี่ยงด้านเครดิตตามที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง โดยให้นำหลักเกณฑ์การจัดชั้นสินทรัพย์ทางการเงิน ตามข้อ 1) มาถือปฏิบัติโดยอนุโลม

3.5.2 การกันเงินสำรอง

ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. 23/2561 เรื่องหลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน กำหนดหลักเกณฑ์การกันเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์และภาระผูกพันทางการเงิน โดยสรุปดังนี้

1) สินทรัพย์ทางการเงินและภาระผูกพันทางการเงิน ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิต (non-performing) และสินทรัพย์ทางการเงินและภาระผูกพันทางการเงิน ที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (under-performing) ให้สถาบันการเงินกันเงินสำรองอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 100 ของผลการขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดอายุสัญญา

2) สินทรัพย์ทางการเงินและภาระผูกพันทางการเงิน ที่ไม่มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของความเสี่ยงด้านเครดิต (performing) ให้สถาบันการเงินกันเงินสำรองอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 100 ของผลการขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน 12 เดือนข้างหน้า

3.5.3 การปรับโครงสร้างหนี้

ธปท. ได้ออกแนวนโยบาย เรื่อง แนวนโยบายการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของสถาบันการเงินมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขหนี้ ให้สถาบันการเงินมีโอกาสได้รับเงินคืนและหนี้นั้นยังคงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อสถาบันการเงินและลูกหนี้ ทั้งนี้ สถาบันการเงินจะต้องระมัดระวังมิให้การปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรอง โดยส่งเสริมให้สถาบันการเงินกำหนดนโยบาย วิธีการ และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ตลอดจนวิเคราะห์ และจัดทำเอกสารหลักฐานประกอบอย่างเพียงพอที่สามารถสะท้อนความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้อย่างแท้จริง รวมถึงแนวทางการบันทึกบัญชีซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ คือ การที่สถาบันการเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ผ่อนปรนหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ เนื่องจากลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงิน เช่น การขยายระยะเวลาการชำระหนี้ การลดต้นเงินหรือดอกเบี้ยค้างรับ หรือการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยให้แก่ลูกหนี้ การรับโอนทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ การแปลงหนี้เป็นทุน

ทั้งนี้ สถาบันการเงินจะต้องมีนโยบายและมาตรการในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จะต้องครอบคลุมแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งกระบวนการ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางในการวิเคราะห์และคัดเลือก

ลูกหนี้ การติดตามดูแล การรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบาย ทางด้านบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยสถาบันการเงินสามารถจัดเก็บใน รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถตรวจสอบได้

การพิจารณาและอนุมัติเกี่ยวกับเงื่อนไขผ่อนปรนที่ควรให้ในการปรับปรุง โครงสร้างหนี้ เช่น การลดอัตราดอกเบี้ย การลดต้นเงิน การลดดอกเบี้ยที่ค้างชำระและการขยาย ระยะเวลาการชำระหนี้ เงื่อนไขดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับอายุโครงการของลูกหนี้ (Economic Life) หรือระยะเวลาให้บริการของโครงการลูกหนี้ และสอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ ของลูกหนี้และช่วยทำให้ฐานะทางการเงินของลูกหนี้ดีขึ้นจนมีความสามารถจ่ายชำระหนี้คืน ภายใต้อัตราดอกเบี้ยที่มีการปรับปรุงให้ได้ และในปัจจุบัน ธปท. ได้มีมาตรการเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการ ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ได้อย่างยั่งยืน

4. การให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม

การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีการดำเนินการกิจกรรมที่คล้ายกับ ธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไป ต่างกันตรงที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยห้ามทำธุรกิจซึ่งหมาย รวมถึงการให้สินเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด ด้วยแนวคิดที่ว่าดอกเบี้ยเป็นต้นเหตุของการ ชู้ดรีด การเอาเปรียบ และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม

โดยที่การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้นำหลักการของการซื้อขาย ทรัพย์สิน การเช่าเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน การแบ่งปันผลกำไร การเช่าและให้เช่า ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับ จากการทำธุรกิจหรือการให้สินเชื่อดังกล่าวถือเป็นกำไรอันเกิดจากการค้าขาย มิใช่ดอกเบี้ยที่เกิด จากการให้กู้เงิน ซึ่งเป็นที่อนุมัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักการให้บริการทางการเงิน ภายใต้อัตราดอกเบี้ยอิสลามได้ถูกนำมาใช้และตั้งเป็นธนาคารอิสลามแห่งแรกในประเทศอียิปต์ ในปี ค.ศ. 1963 และได้มีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ประเทศไทยได้เริ่มให้ความสนใจและมี แนวคิดในการจัดตั้งธนาคารอิสลามขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 มีรายละเอียดดังนี้

4.1 พัฒนาการการเงินอิสลาม

การเงินอิสลามเริ่มต้นจากการทดลองนำหลักชะรีอะฮ์หรือกฎหมายอิสลามมาใช้ ในการดำเนินงานของธนาคารในประเทศมุสลิม และได้พัฒนามาเป็นธนาคารอิสลามที่นำหลัก

ชะรีอะฮ์หรือกฎหมายอิสลามมาใช้เต็มรูปแบบในระยะเวลาต่อมา และไม่เพียงแต่ประเทศมุสลิมเท่านั้นที่ใช้ระบบธนาคารอิสลาม แต่ยังสามารถแพร่กระจายไปสู่ทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา และประเทศในแถบทวีปเอเชียก็ให้ความสนใจในระบบธนาคารอิสลามอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้น ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยได้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2546

4.1.1 พัฒนาการการเงินอิสลามของต่างประเทศ⁴⁹

การจัดตั้งธนาคารอิสลามเริ่มขึ้นครั้งแรกในเมืองมิตฆามร์ (Mit Ghamr) ประเทศอียิปต์ เมื่อปี ค.ศ. 1963 โดยความพยายามของนักเศรษฐศาสตร์ชาวอียิปต์ชื่อ นายอะหมัด อัจนัจญาร์ (Dr. Ahmad Elnaggar) ได้ผลักดันการจัดตั้งธนาคารออมสิน (Mit Ghamr Local Savings Bank) โดยไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลามขึ้น เป็นการทดลองนำระบบการออมทรัพย์โดยนำเงินไปลงทุนในธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม และแบ่งผลกำไร การทดลองการออมเงินและนำไปลงทุนโดยปราศจากดอกเบี้ย ทำให้เกิดความก้าวหน้าของระบบธนาคารอิสลามอย่างมาก และในปี ค.ศ. 1971 ได้มีการจัดตั้งธนาคารปลอดดอกเบี้ยที่รัฐบาลอียิปต์เป็นผู้จัดตั้งมีชื่อว่า “นัสเซอร์ โซเชียล แบงก์” (NaZir Social Bank) หลังจากนั้นก็มีธนาคารอิสลามเกิดขึ้นอีกคือ ธนาคารอิสลามฟิชอลแห่งอียิปต์ (Fisal International Bank for Investment and Development) และธนาคารการเงินอียิปต์ ซาอุดี (Egyptian Saudi Finance Bank) โดยทั้งหมดได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการอย่างถูกต้องในอียิปต์

ต่อมา ได้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank) ที่เมืองญิดดะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในปี ค.ศ. 1975 โดยองค์การความร่วมมืออิสลาม หรือ OIC (Organization of Islamic Cooperation) ซึ่งได้นำระบบชะรีอะฮ์หรือกฎหมายอิสลามมาใช้ในการดำเนินงานของธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank) หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามขึ้นเป็นแห่งแรกที่เมืองดูไบ (Dubai Islamic Bank) ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และได้แผ่ขยายไปยังประเทศอื่นๆ เช่น กลุ่มประเทศอาหรับ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำหรับทวีปเอเชีย ก็มีประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศบรูไน เป็นต้น

⁴⁹ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2546). ความเป็นมาของธนาคารอิสลาม. หนังสือที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิด, น.28-35.

ในปี ค.ศ. 1979 ประเทศอิหร่านได้เริ่มต้นนำระบบธนาคารอิสลามมาใช้ อย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยใช้เวลา 6 ปีจึงเสร็จสมบูรณ์ โดยในปี ค.ศ. 1983 ได้ออกกฎหมายเรียกว่า “กฎหมายเพื่อการธนาคารปลอดดอกเบี้ย” (Law for Usury-Free Banking)

หลังจากนั้น ระบบการเงินอิสลามได้กระจายสู่ทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษที่มีสถาบันการเงินอิสลามหลายแห่ง และถือเป็นประเทศที่มีตลาดการเงินอิสลามที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

สำหรับในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศมาเลเซีย ถือเป็นประเทศแรกที่ได้ริเริ่มก่อตั้งธนาคารอิสลาม โดยได้ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1983 ภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม ค.ศ. 1983 ชื่อว่า ธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam Malaysia Berhad) สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 และได้ดำเนินกิจการตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2546 มาจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 พัฒนาการการเงินอิสลามภายในประเทศไทย⁵⁰

แนวคิดในการจัดตั้งธนาคารอิสลามในประเทศไทยมีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 โดยรัฐบาลไทยได้ลงนามในโครงการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย ระหว่างประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย (Indonesia, Malaysia, Thailand : Growth Triangle) หรือที่เรียกว่า “โครงการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ” โดยรัฐบาลไทยเป็นฝ่ายรับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

หลังจากนั้น ได้มีการริเริ่มจัดตั้งองค์การการเงินในระดับท้องถิ่นในพื้นที่ภาคใต้ในรูปของสหกรณ์เพื่อให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม และในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2538 ได้มีการศึกษาของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank) ภายใต้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย ระหว่างประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย (Indonesia – Malaysia – Thailand Growth Triangle Development Project ; IMT - GT) และได้มีการนำเสนอให้มีการจัดตั้งธนาคารปลอดดอกเบี้ย (Interest – Free Banking) หรือ

⁵⁰ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2546). ความเป็นมาของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. หนังสือที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิด, น.36-49.

ธนาคารอิสลาม (Islamic Bank) ในพื้นที่เป้าหมายตามโครงการ IMT- GT เพื่อก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนในภูมิภาค

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดำเนินการเรื่องการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงระยะเวลา 10 ปี และศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินที่ใช้หลักศาสนาอิสลาม

ในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2538 กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ขอให้พิจารณาจัดตั้งสถาบันการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งต่อมาสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือที่ นร 0111/103 ลงวันที่ 4 มกราคม 2539 และสภาผู้แทนราษฎร ได้มีหนังสือที่ 179/ 2539 ลงวันที่ 18 มกราคม 2539 และด่วนที่สุดที่ 1627/ 2539 ลงวันที่ 1 เมษายน 2539 และกระทรวงมหาดไทย มีหนังสือที่ มท 0205/ 2396 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2539 และด่วนมากที่สุดที่ มท 0209.2/ 51575 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2539 ถึงกระทรวงการคลัง เพื่อขอให้พิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธนาคารอิสลาม

ปลายเดือน มีนาคม พ.ศ. 2539 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีคำสั่งกระทรวงการคลังที่ 65/2539 เรื่องแต่งตั้งกรรมการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินที่ใช้หลักศาสนาอิสลาม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นประธาน และผู้อำนวยการกองนโยบายการเงินและสถาบันการเงินเป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจในการพิจารณาและวิเคราะห์การจัดตั้งสถาบันการเงินที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมอิสลามและนำเสนอผลการพิจารณาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2539 สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนมากที่สุดที่ นร 0215/ว(ล) 12637 ลงวันที่ 13 กันยายน 2539 ถึงกระทรวงการคลัง เพื่อขอให้พิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดตั้งธนาคารอิสลามและแนวปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอมา ซึ่งกระทรวงการคลังได้มอบหมายให้สำนักงานเศรษฐกิจการคลังพิจารณาซึ่งได้ร่วมพิจารณากับธนาคารแห่งประเทศไทย และมีความเห็นร่วมกันว่าควรจัดตั้งสถาบันการเงินที่ใช้หลักศาสนาอิสลามในรูปแบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง และมีพระราชบัญญัติรองรับเช่นเดียวกับ

ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้ กระทรวงการคลังได้มีหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนมากที่ กค 0303/45466 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2539 ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอความเห็นในเบื้องต้นเกี่ยวกับธนาคารอิสลามในเรื่องรูปแบบองค์กร ทุนการบริหาร ประเภทธุรกิจ รับผิดชอบต่อแทน และขั้นตอนการจัดตั้ง โดยการจัดให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็น

ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2540 คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง จัดสัมมนาเรื่องความเป็นไปได้ของสถาบันการเงินที่ใช้หลักศาสนาอิสลาม ณ อาคารรัฐสภา

ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2540 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดสัมมนาเรื่อง แนวทางการจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม จังหวัด ณ จังหวัดสตูล

ในวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 คณะรัฐมนตรีมีมติดังนี้

- ให้ธนาคารออมสินเร่งรัดเปิดบริการธุรกิจการธนาคารแบบอิสลามให้แล้วเสร็จในปี 2540 โดยให้ประสานงานในรายละเอียดกับกระทรวงการคลัง
- ให้สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดแนวทางและเอกสารการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในส่วนขอธนาคารเฉพาะกิจของธนาคารของรัฐอื่น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ให้สามารถเปิดแผนกเฉพาะกิจเพื่อให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม
- ให้กระทรวงการคลังดำเนินการศึกษารายละเอียดความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธนาคารอิสลามขึ้นในประเทศไทยอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีพระราชบัญญัติรองรับ

ในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2540 นายเด่น โต๊ะมีนา และคณะเสนอร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.... ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

ในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2540 คณะกรรมการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินที่ใช้หลักศาสนาอิสลาม แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อยกร่างกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลาม โดยมีรองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นประธานคณะทำงาน และผู้อำนวยการกองนโยบายการเงินและสถาบันการเงินเป็นคณะทำงานและเลขานุการ ทั้งนี้มีอำนาจ

หน้าที่ยกร่างกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลามและดำเนินการอื่นใด เพื่อให้การยกร่างกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินอิสลามสำเร็จลุล่วงและนำเสนอผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการศึกษา รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการศึกษามอบหมาย

ในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 กระทรวงการคลังอนุญาตให้ธนาคารออมสินเปิดแผนกธุรกิจเพื่อให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม ตามหนังสือกระทรวงการคลังที่ 0529.3/4871 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2541 และธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือเวียนที่ ธพท. ง(ว)224/2544 เรื่อง การประกอบกิจการธนาคารปลอดดอกเบี้ย (Interest-Free) ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2541 ถึงธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร เพื่อแจ้งให้ธนาคารพาณิชย์ใดที่สนใจการประกอบกิจการธนาคารปลอดดอกเบี้ยสามารถยื่นคำขออนุญาตในงวดแรกได้ภายในสิ้นเดือนเมษายน 2541 ในขณะนั้นมีธนาคารพาณิชย์ที่สนใจ ได้แก่ ธนาคารแหลมทอง และธนาคารศรีนคร แต่ด้วยวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจส่งผลให้การดำเนินการของธนาคารทั้งสองแห่งต้องหยุดชะงักลง

ในช่วงวันที่ 20-27 กันยายน พ.ศ. 2541 คณะทำงานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสิน ได้เดินทางเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธนาคารอิสลาม โดยมีเป้าหมายพบปะปรึกษาหารือกับผู้นำศาสนา กรรมการอิสลามประจำจังหวัด และประธานสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักศาสนาอิสลามที่มีอยู่ในพื้นที่ รับฟังบรรยายสรุปจากเจ้าหน้าที่ธนาคารสาขา เมือง Pomstargalore และเมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2541 ธนาคารออมสินได้เปิดแผนกเฉพาะกิจ (Windows) เพื่อให้บริการด้านการเงินตามหลักศาสนาอิสลามแห่งแรกที่ สาขาสตูล และในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการเปิดแผนกเฉพาะกิจ (Windows) แห่งแรกที่ สาขาสตูล

ระหว่างปี 2543-2544 คณะทำงานยกร่างกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม พิจารณายกร่างกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และเสนอกระทรวงการคลังผ่านสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเพื่อรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลังพิจารณา แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี
การพิจารณาเรื่องจึงชะงักลง

ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2544 นายกรัฐมนตรีได้เสนอต่อการประชุม
คณะรัฐมนตรีว่าควรมีการจัดตั้งธนาคารอิสลาม (Islamic Bank) ขึ้น โดยมีแนวคิดที่ว่าธนาคารที่จะ
จัดตั้งขึ้นนี้ต้องมีใช้เป็นส่วนหนึ่งของธนาคารพาณิชย์อื่น เช่น ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่เป็นธนาคารที่มีลักษณะระดมเงินฝากจากชาวไทยมุสลิม
เป็นการลงทุนตราสารหนี้และพันธบัตรรัฐบาล โดยธนาคารอิสลามนี้ให้ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม
ร่วมเป็นกรรมการบริหารด้วย และการจัดตั้งสาขาของธนาคารนั้นไม่ควรลงทุนเพิ่มแต่ให้พิจารณา
ใช้สถานที่ซึ่งเป็นสาขาเดิมของธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ธนาคารนคร
หลวงไทย จำกัด (มหาชน) และคาดว่าในอนาคตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามหลายประเทศ
โดยเฉพาะประเทศตะวันออกกลางอาจเข้ามาร่วมลงทุนด้วย การจัดตั้งธนาคารอิสลามสามารถ
ดำเนินการได้โดยไม่ต้องออกเป็นกฎหมาย กระทรวงการคลังสามารถดำเนินการได้อยู่แล้ว จึงมอบ
ให้กระทรวงการคลังรับไว้พิจารณาจัดตั้งธนาคารอิสลามโดยด่วนต่อไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณา
แล้วลงมติเห็นชอบตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ

ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2544 กระทรวงการคลังเสนอผลการศึกษาและ
ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... เพื่อรองรับการจัดตั้งธนาคารอิสลาม
แห่งประเทศไทยให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ภายหลังจากนั้นในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2544 คณะ
รัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการ ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... ตามที่
กระทรวงการคลังเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาก่อนเสนอ
สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544 กระทรวงการคลัง สำนักงานเลขาธิการ
คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะอนุกรรมการติดตามผลการปฏิบัติราชการ
เขตพื้นที่ส่วนกลาง สำนักนายกรัฐมนตรี คณะทำงานด้านการเตรียมการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่ง
ประเทศไทย จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องแนวทางการจัดตั้งและดำเนินงานธนาคารอิสลาม
ในประเทศไทย ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้มี
คำสั่งที่ 36/2554 แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งธนาคารตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมี

ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นประธาน มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ได้แก่ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมสมัยนั้น นายเด่น โต๊ะมีนา สมาชิกวุฒิสภา นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนายจรัญ มะลูลีม อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน 3 คณะ ได้แก่ คณะทำงานด้านกฎหมาย คณะทำงานด้านการจัดตั้งองค์กร และคณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อดำเนินการเตรียมการด้านต่าง ๆ

ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2545 สภาผู้แทนราษฎร ลงมติในวาระที่ 1 รับหลักการ ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... ตามร่างที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว และคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอและแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... โดยมีนายวรวิทย์ รัตนากร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ประธานคณะกรรมการวิสามัญ และเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเรียงตามมาตราในวาระที่ 2 และมีมติเห็นชอบในวาระที่ 3

ในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545 วุฒิสภาได้ลงมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเห็นชอบแล้ว และได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... โดยมีนายสัน เทพมณี เป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญ และต่อมาเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2545 วุฒิสภาได้พิจารณาเรียงตามมาตราในวาระที่ 2 และมีมติเห็นชอบในวาระที่ 3

ในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสัมมนาเรื่องระบบการเงินตามหลักศาสนาอิสลามกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่โรงแรม เจ บี หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อระดมความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง

ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2545 วุฒิสภาแจ้งผลการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ... โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบตามที่วุฒิสภาเสนอเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2545

ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า
เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2545 และได้ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอน 108 ก ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2545

ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มี
คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย รวม 7 ท่าน ดังนี้

นายอารีย์ วงศ์อารยะ	ประธานคณะกรรมการ
นางทองอุไร ลิ้มปิติ	ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย กรรมการ
นายจรัญ มะลูลีม	ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา กรรมการ
นายบัณฑิต วัยถนอมสัจด์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการธนาคาร กรรมการ
นายสมนึก ธนาธิปไตย	ผู้เชี่ยวชาญด้านการธนาคาร กรรมการ
นายนพดล เต๊ะหามาน	ผู้เชี่ยวชาญด้านการธนาคาร กรรมการ

ทั้งนี้ คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการ
ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมมีมติให้แต่งตั้ง
คณะที่ปรึกษาคณะกรรมการ จำนวน 8 ท่าน ดังนี้

นายสมนึก เองตระกูล	ประธานที่ปรึกษา
นายวิสิฐ ตันติสุนทร	ที่ปรึกษา
นายวิสุทธิ์ ศรีสุพรรณ	ที่ปรึกษา
นายสุลัยมัลย์ วงษ์พานิช	ที่ปรึกษา
นายวิเชียร นิตธรรม	ที่ปรึกษา
นายปัญญา โชติเทวีญ	ที่ปรึกษา
นายแมน นานา	ที่ปรึกษา
นายวรวิทย์ มะกุดี	ที่ปรึกษา

ทั้งนี้ ได้มีการแต่งตั้งปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธาน และแต่งตั้งนาย บัณฑิต วัยถนอมสัจด์ เป็นรักษาการผู้จัดการ และนายจำลอง ผุสดี เป็นเลขานุการคณะกรรมการ โดยในระยะแรกให้มีสถานที่ทำงาน ที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ทั้งนี้ เพื่อจัดเรียงเรื่องเงินทุน บุคลากร อาคารสำนักงาน ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบงาน และวิธีปฏิบัติในเรื่อง เงินฝาก สินเชื่อ รวมทั้งออกระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และได้ย้ายมายังอาคาร UM Tower คลองตัน กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2546

ทั้งนี้ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2545 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวง การคลังได้จัดสัมมนาเรื่อง “ท่านจะได้อะไรจาก ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ณ โรงแรม กรุงศรีวิเวอร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดตั้งธนาคารอิสลาม แห่งประเทศไทย โดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดภาคกลาง ได้แก่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสระบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรี ได้รับทราบ

ในเดือน มกราคม พ.ศ. 2546 กระทรวงการคลัง วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง “ธนาคารอิสลามกับประโยชน์ทางการค้าและการลงทุน” ณ โรงแรมเรดิสัน กรุงเทพมหานคร

ในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดย คณะกรรมการธนาคาร ได้แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านชะรีอะฮ์) โดยมีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคารเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของธนาคารอิสลาม ตามมาตรา 32 ของพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม จำนวน 5 ท่าน ดังรายชื่อต่อไปนี้

นายอรุณ บุญชม	เป็นประธานที่ปรึกษา
นายอิสมาแอล อาลี	ที่ปรึกษา
นายสรกิจ หะซัน	ที่ปรึกษา
นายทองคำ มะหะหมัด	ที่ปรึกษา

ว่า ทางซึ่งนำมนุษย์ไปสู่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งแม้ว่านักวิชาการบางท่านใช้เรียกชะรีอะฮ์ว่าเป็นกฎหมาย แต่แท้จริงแล้วชะรีอะฮ์มีขอบเขตกว้างขวางกว่ากฎหมาย กล่าวคือ ชะรีอะฮ์นอกจากจะครอบคลุมในเรื่องความเชื่อ ศรัทธา และการปฏิบัติ เช่น การละหมาด การประกอบพิธีฮัจญ์ การบริจาคซะกาต และการให้ทานแล้ว ยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย เช่น การปฏิบัติตนกับผู้อื่น การแต่งกาย กิริยามารยาท จริยธรรม และการบริโภคอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงหลักเกณฑ์ที่จัดว่าเป็นกฎหมายตามความหมายทั่วไป เช่น การกระทำความผิดทางอาญา พยานหลักฐาน การสมรส ครอบครัวยุติธรรม ตลอดจนการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การทำนิติกรรมและธุรกรรมทางพาณิชย์ต่าง ๆ การเป็นพยานของบุคคล เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของชาวมุสลิมในทุกด้าน ทุกช่วงเวลาและสถานการณ์

หลักชะรีอะฮ์ มีที่มาจาก 4 แหล่ง ได้แก่

คัมภีร์อัลกุรอาน เป็นคำสอนอันบริสุทธิ์ที่พระเจ้าได้ประทานมาให้แก่มวลมนุษยชาติ และถือเป็นธรรมนูญของศาสนาอิสลามที่บริบูรณ์และถูกต้องที่สุด

ฮาดิษหรือสุนนะฮ์ เป็นคำสอนของท่านศาสดาอันเป็นแหล่งที่มาที่มีความสำคัญรองลงมาจาก คัมภีร์อัลกุรอาน โดยเป็นการรวบรวมคำพูด เรื่องราว และจริยวัตรของท่านศาสดานบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) ในสถานการณ์ต่าง ๆ

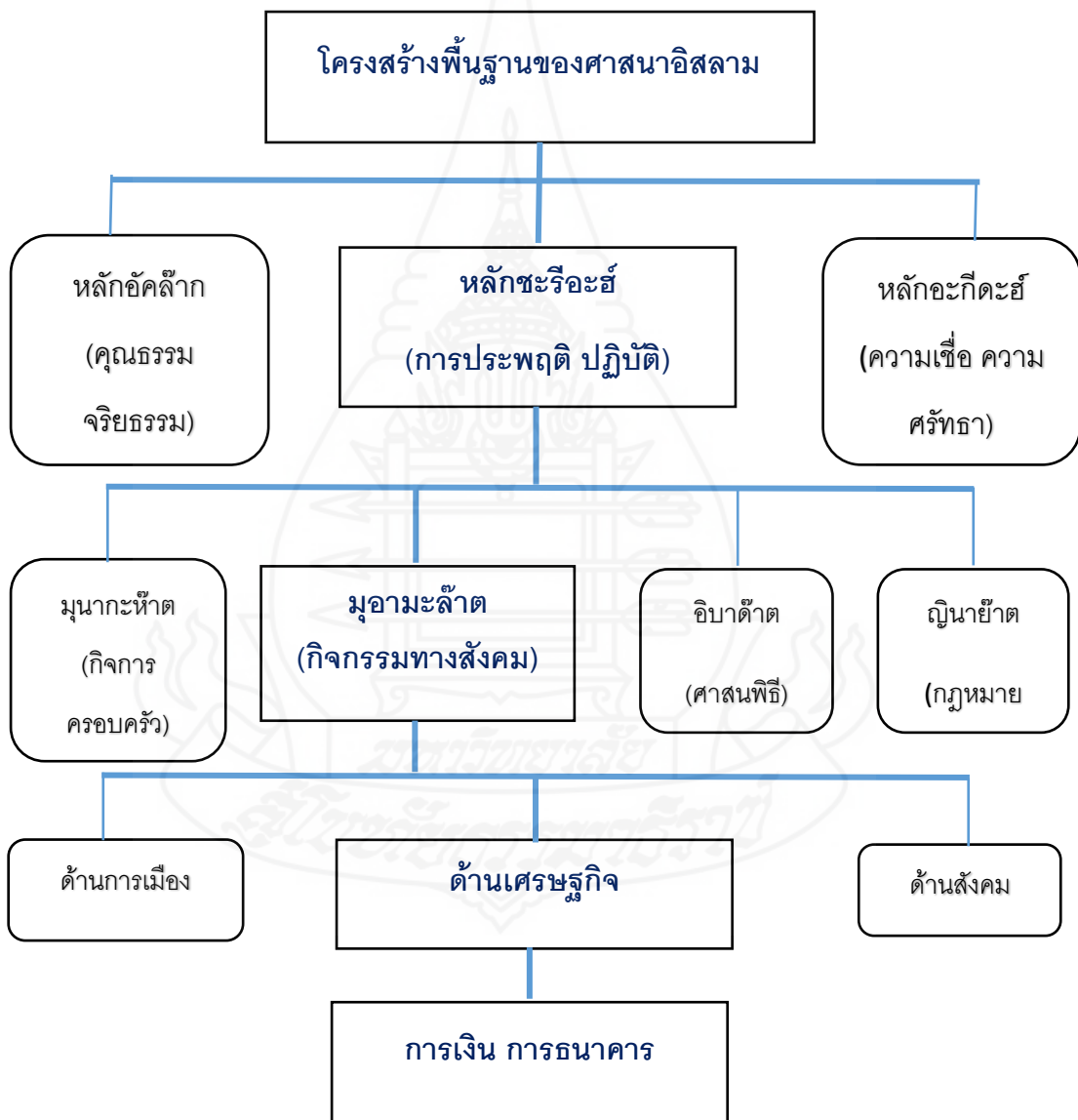
อิจมาฮ์ คือฉันทามติของบรรดานักปราชญ์ศาสนาอิสลามในแต่ละยุคสมัย ซึ่งวินิจฉัยเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งใหม่ที่ยังไม่มีในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) และสาวก (ซอฮาบะฮ์) ตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางให้ชาวมุสลิมยึดถือปฏิบัติต่อไป

กีياس คือการเทียบสิ่งที่ไม่มีหลักฐานกับสิ่งที่มีหลักฐาน อันเนื่องมาจากการมีสาเหตุที่เหมือนกัน เป็นการเทียบเคียงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับเหตุผลตามตัวบท หรือกรณีที่มีการตัดสินแล้วตามคัมภีร์อัลกุรอานและฮาดิษ เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับหลักการหรือแนวปฏิบัติที่ไม่เคยเกิดขึ้น

ทั้งนี้ ชะรีอะฮ์ สำหรับธุรกรรมของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย อาจหมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มาตรฐานและแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่บังคับใช้กับธุรกรรมทางการเงิน และการให้บริการของธนาคาร

4.2.2 ระบบเศรษฐกิจของอิสลาม

หลักชะรีอะฮ์ ได้วางหลักการครอบคลุมการปฏิบัติตนในทุกด้านของมุสลิมเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อและศรัทธาในศาสนา โดยแบ่งเป็นการสรรเสริญพระเจ้า และการปฏิบัติตน ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยครอบคลุมทั้งเรื่องกิจกรรมการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชาวมุสลิม ซึ่งรวมถึงเรื่องการเงินและการธนาคารอันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งตกอยู่ภายใต้บังคับของหลักการชะรีอะฮ์ดังกล่าวด้วย

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

ทั้งนี้ เพื่อรองรับแนวทางการดำรงชีพในทุกด้าน ศาสนาอิสลามสถาปนา ระบบเศรษฐกิจของตนโดยมีหลักการที่สำคัญต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตก (ระบบ ดอกเบี้ย) ทั้งนี้เนื่องมาจากศาสนาอิสลามได้วางหลักการไว้ว่า มนุษย์มีชีวิตรอยู่เพื่อทำความเคารพ ภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของตน ดังนั้น การใช้ชีวิตรอยู่บนโลกจึงต้องเป็นไปตามครรลองที่พระผู้เป็นเจ้าของตน กำหนด ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าของมนุษย์จึงต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมรวมอยู่ด้วย

วัตถุประสงค์ของระบบเศรษฐกิจอิสลามมีดังนี้ เพื่อความมั่งคั่งทาง เศรษฐกิจภายใต้กรอบจริยธรรมและศีลธรรมของศาสนาอิสลาม ภาวะตรงกลางและความ ยุติธรรม ความเป็นธรรมและการกระจายรายได้สู่ความมั่งคั่งอย่างเป็นธรรม และอิสรภาพทาง สวัสดิการทางสังคมของปัจเจกบุคคล

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าของศาสนาอิสลามมิได้ ปฏิเสธกลไกตลาดหรือขีดขวางการกระทำทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นไปในทางตรงกันข้ามคือ ศาสนาอิสลามเข้าใจและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมเพื่อให้มุสลิมสามารถ ประพฤติตนให้ถูกต้องตามความดีงามตามหลักศาสนาอิสลาม เช่น การบริจาคชะกาต การให้ทาน การช่วยเหลือแบ่งปันแก่ผู้อื่น การไม่ยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ย ซึ่งศาสนาอิสลามมองว่าการคิดดอกเบี้ย เป็นการเอาเปรียบและทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อน อีกทั้งระบบเศรษฐกิจของอิสลามให้ ความสำคัญกับภาวะตรงกลาง ความเป็นธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ความซื่อสัตย์ สุจริต และความถูกต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรม ดังนั้น การประกอบกิจการ ค้าขายหากำไรต่อระบบเศรษฐกิจของอิสลามจึงมิได้หมายถึงการสะสมสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เท่านั้น แต่หมายถึงการดูแลสังคม ผู้คน และเป็นการเพิ่มพูนความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอีกด้วย

4.3 แนวคิดในการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของสถาบันการเงิน

ธนาคารอิสลามมีแนวคิดสำคัญในการประกอบธุรกิจทางการเงินที่แตกต่างจาก ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป กล่าวคือ การที่ไม่ผูกพันหรือเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยในการให้บริการไม่ว่าจะเป็นเงินฝาก สินเชื่อ หรือธุรกรรมอื่นใด ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะใช้เงินเป็นตัวกลางหรือ เป็นสินค้าในการทำธุรกรรม โดยการทำการกู้ยืมสูงสุดจากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ เป็น ส่วนต่างจากดอกเบี้ยในการให้สินเชื่อแก่ผู้กู้กับอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายให้แก่ แหล่งเงินทุน และถือว่าดอกเบี้ยเป็นหัวใจสำคัญในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินนั้น ซึ่ง การให้สินเชื่อโดยใช้ดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือในลักษณะดังกล่าว เป็นการขัดหรือแย้งกับหลักการให้

สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามโดยสิ้นเชิง เนื่องจากศาสนาอิสลามห้ามการทำธุรกรรมที่ยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยในทุกรูปแบบ โดยมองว่าระบบดอกเบี้ยจะทำให้ความมั่งคั่งอยู่ในมือของบุคคลบางกลุ่มและก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม จึงมีการส่งเสริมให้ทำธุรกิจและเกิดผลกำไรจากการค้าขาย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของระบบเศรษฐกิจและเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม ประเทศมุสลิมจึงพยายามแสวงหาระบบสถาบันการเงินที่ปลอดดอกเบี้ย โดยสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามเพื่อใช้ทดแทนผลิตภัณฑ์ทางการเงินในระบบดอกเบี้ยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การทำธุรกรรมหรือการให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามนอกจากจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของศาสนาอิสลามแล้ว ยังต้องคำนึงถึงกฎหมายของรัฐที่มีผลใช้บังคับกับธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามที่ได้จัดทำขึ้น อันหมายความว่ารวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินด้วย

4.3.1 ข้อห้ามตามหลักศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ

หลักชะรีอะฮ์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ทุกด้าน การให้บริการสินเชื่อจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการเหล่านั้นด้วย ในระบบเศรษฐกิจอิสลามมีข้อแตกต่างจากระบบเศรษฐกิจทั่วไปอันเป็นประการสำคัญ ดังนี้

- 1) ข้อห้ามในธุรกรรมที่มีการจ่ายดอกเบี้ย (Riba)
- 2) ข้อห้ามในธุรกรรมที่มีความคลุมเคลือ ความไม่แน่นอน ความผันผวน การหลอกลวง การปิดบังซ่อนเร้น (Gharar)
- 3) ข้อห้ามในธุรกรรมการพนัน การเสี่ยงโชค (Maysir)
- 4) ข้อห้ามในการเก็งกำไรและการกักตุนสินค้า
- 5) ข้อห้ามในธุรกรรมที่มีสิ่งต้องห้าม (Haram) ตามหลักศาสนา

อิสลาม เช่น เนื้อสุกร สุรา สิ่งเสพติด สิ่งลามก การผูกขาดทางการค้า เป็นต้น

ศาสนาอิสลามมองว่าการคิดดอกเบี้ยในระบบเศรษฐกิจเป็นการขัดต่อความยุติธรรมตามหลักการของศาสนา เนื่องจากผู้กู้ยืมเงินต้องจ่ายดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของเงินในอัตราที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งทำให้เกิดการเอาเปรียบและขัดต่อความยุติธรรม โดยที่ศาสนาอิสลามจะคุ้มครองผู้ที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ ให้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยไม่ต้องแบก

รับภาระมากจนเกินไป และกระจายความมั่งคั่งไปยังส่วนต่าง ๆ ในสังคมอย่างทั่วถึง และนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมโดยรวม

อีกทั้ง ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ การแบ่งปันและรับความเสี่ยงในกิจการระบบเศรษฐกิจของเจ้าของเงินทุนที่ลงทุนในกิจการและแบ่งปันกำไรและขาดทุนในกิจการนั้น มากกว่าการที่มีสถานะเป็นเจ้าของนี้จากการคิดดอกเบี้ยที่ไม่มีความเสี่ยงในการทำธุรกิจแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังมองว่า “เงิน” มีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (medium of Exchange) และเป็นมาตรฐานในการวัดมูลค่า (Standard of Value) เท่านั้น แต่ไม่มีมูลค่าในตัวเองที่จะสามารถออกเงยได้จนกว่าจะได้ผ่านขั้นตอนการซื้อสินค้าหรือบริการได้ ดังนั้นการเปลี่ยนมือของเงินจึงไม่สามารถทำให้เกิดคุณค่าใด ๆ เพิ่มเติมได้ การออกเงยของดอกเบี้ยจากการโอนเงินจากผู้มีเงินทุนไปยังผู้ต้องการเงินทุนโดยไม่มีการลงทุนใด ๆ จึงขัดต่อแนวคิดดังกล่าวโดยสิ้นเชิง

1) แนวคิดเรื่องข้อห้ามดอกเบี้ยตามหลักศาสนาอิสลาม (Riba)

ศาสนาอิสลามมีข้อห้ามในการรับและให้ดอกเบี้ยอย่างชัดเจนใน คัมภีร์อัลกุรอาน และอัลฮะดีษ ซึ่งปรากฏบทบัญญัติในอัลกุรอาน อัลลอฮ์ (ช.บ.) กล่าวว่า

“บรรดาผู้ที่กินดอกเบี้ยนั้น พวกเขาจะไม่ยืนขึ้น นอกจาก(จะยืนขึ้น) ประดุจดังผู้ที่มาร่ำยสิ่งอยู่เนื่องจากความวิกลจริต ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขา (บรรดาผู้ที่เอาดอกเบี้ย) กล่าวว่าอันที่จริงการค้าขายก็เหมือนกับการเอาดอกเบี้ยนั่นเอง และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการค้าขายและทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย ดังนั้นผู้ใดที่การตักเตือนจากองค์บิดาของเขามาถึงเขา แล้วเขาก็ยุติ (การเอาดอกเบี้ย) แน่บนสิ่งที่ล่วงแล้วมาก็เป็นสิทธิของเขา และเรื่องของเขา นั้นยอมกลับไปสู่อัลลอฮ์ และผู้ใดกลับ (กระทำ) อีก ชนเหล่านั้นแหละคือชาวนรก โดยที่พวกเขาจะอยู่ในนรกนั้นตลอดกาล” (อัลบะเกาะเราะฮ์ 2:275)

จากอัลฮะดีษ ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ.ล.) กล่าวว่า “อัลลอฮ์ทรงสาปแช่ง ผู้กินริบา ผู้ให้ (ผู้อื่น) กินริบา ผู้บันทึก และผู้เป็นสักขีพยาน (ในสัญญาที่มีริบา) ทั้งหมดอยู่ในสภาพเดียวกัน” (บันทึกโดยมุสลิม)

อย่างไรก็ตาม ศาสนาอิสลามให้ทางออกแก่มนุษยชาติในการแสวงหาความมั่งคั่งในด้านอื่น ๆ เช่น การค้าขาย การดำเนินธุรกิจ การทำการเกษตร การร่วมลงทุน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุมัติ (ฮะลาล) ตามบทบัญญัติที่ชะรีอะฮ์ได้กำหนดไว้

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึง ดอกเบี้ย (Riba) ศาสนาอิสลามได้จำแนก Riba ไว้เป็น 2 ประเภทดังนี้⁵¹

(1) *Riba al Duyun* คือ ดอกเบี้ยจากสัญญาหนี้ ซึ่งได้แก่

ก. *Riba al Qardh* (ดอกเบี้ยที่ถูกต้องกำหนดล่วงหน้า)

หมายถึง ส่วนเพิ่มจากการกู้ยืมที่มีการกำหนด ณ วันทำสัญญา โดยผู้กู้จะต้องจ่ายเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

ข. *Riba al Jahiliyah* (ดอกเบี้ยที่กำหนดหลังผิดนัดชำระ)

หมายถึง ส่วนเพิ่มจากมูลหนี้ซึ่งเจ้าหนี้จะคิดจากลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน หรือเป็นการคิดส่วนเพิ่มบนมูลหนี้เดิมเพื่อแลกเปลี่ยนกับการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ออกไป เช่น เมื่อบุคคลหนึ่งซื้อสินค้าบางอย่างด้วยการใช้เครดิต (ติดหนี้) และเมื่อถึงกำหนด เวลาเขาไม่สามารถชำระหนี้ดังกล่าวได้ เจ้าหนี้ของเขายอมขยายระยะเวลาการจ่ายหนี้ให้โดยกำหนดเงื่อนไขให้จ่ายส่วนเพิ่มเป็นการแลกเปลี่ยนในช่วงเวลาที่ขยายให้

(2) *Riba al Buyu'u* คือ ดอกเบี้ยจากการค้าขาย ซึ่งได้แก่

ก. *Riba al Fadhl* หมายถึง การแลกเปลี่ยนทรัพย์สินที่มี

กฎเกณฑ์ในการแลกเปลี่ยน ซึ่งหากไม่แลกเปลี่ยนตามกฎเกณฑ์ที่ศาสนากำหนดไว้จะเป็นเหตุให้เกิด Riba (ดอกเบี้ย) ได้ (Ribawi materials) โดยแลกเปลี่ยนทรัพย์สินชนิดเดียวกันด้วยน้ำหนัก ปริมาณ หรือจำนวนไม่เท่ากัน เช่น แลกอินทผลัมพันธุ์ที่น้ำหนัก 1 กิโลกรัม ด้วยอินทผลัมพันธุ์ที่น้อยกว่าน้ำหนัก 1.5 กิโลกรัม ซึ่งส่วนต่างน้ำหนัก 0.5 กิโลกรัมถือเป็นริบา (ดอกเบี้ย) ที่ต้องห้ามตามที่ศาสนากำหนด เป็นต้น

ข. *Riba al Naiah* หรือ *Riba al Yad* หมายถึง การ

แลกเปลี่ยน Ribawi materials โดยแลกเปลี่ยนทรัพย์สินที่มีลักษณะหรือสาเหตุเดียวกันโดยส่งมอบไม่พร้อมกัน หรือการแลกเปลี่ยนที่เชื่อกันไว้ก่อน เช่น แลกเงินดอลลาร์ จำนวน 10 ดอลลาร์

⁵¹ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.9-10.

ด้วยเงินบาทจำนวน 350 บาท โดยส่งมอบเงินดอลลาร์ให้ทันที แต่ส่งมอบเงินบาทให้หลังจากนั้น 3 วัน เป็นต้น

ดอกเบี้ย ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ค่าตอบแทนที่บุคคลหนึ่งต้องชี้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้น หรือเพื่อทดแทนการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง

ดังนั้น ตามความหมายแนวคิดในเรื่องดอกเบี้ย (Riba) ตามหลักชะรีอะฮ์มีความหมายกว้างกว่าความหมายทั่ว ๆ ไป และในการดำเนินธุรกรรมทางการเงินทั่วไปก็มีเรื่องดอกเบี้ยเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ แต่ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 12 กำหนดให้การประกอบธุรกิจทางการเงินของธนาคารจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ซึ่งยังคงเป็นปัญหาในการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยบางประการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดอกเบี้ยดังกล่าวและอาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความเพื่อการบังคับใช้กฎหมายต่อไปได้

2) แนวคิดเรื่องข้อห้ามการกระทำที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน (Gharar) เป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้⁵²

(1) Major Gharar หมายถึง ความคลุมเครือที่มีมาก หรือความไม่แน่นอนที่ไม่สามารถยอมรับได้ ความคลุมเครือที่ไม่สามารถชี้แจงได้ เช่น การซื้อขายที่ไม่กำหนดราคาอย่างชัดเจน สินค้าที่ไม่สามารถส่งมอบได้ ผู้ขายไม่มีกรรมสิทธิ์ การค้าขายทรัพย์สินหรือสินค้าที่มีลักษณะไม่ตรงตามที่ตกลง เป็นต้น

(2) Minor Gharar หมายถึง ความคลุมเครือเล็กน้อย หรือความไม่แน่นอน หรือความเสี่ยงที่สามารถยอมรับได้ (เมื่อมีการจัดการความไม่แน่นอนหรือมีการปิดความเสี่ยง) เช่น การค้าขายในลักษณะผ่อนชำระ หรือซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งมีความไม่แน่นอนอยู่ แต่มีการกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนไว้ เช่น กำหนดการผ่อนชำระ หรือการกำหนดคุณลักษณะประเภท และชนิดของสินค้าที่จะต้องส่งมอบ เป็นต้น

ทั้งนี้ หลักการคิดที่มีผลต่อการทำธุรกรรมในระบบการเงินอิสลามคือการกระทำที่มีเหตุแห่งความผันผวนหรือความไม่แน่นอนที่ค่อนข้างสูง ซึ่งถือเป็นสิ่งต้องห้ามและทำให้สัญญาเป็นโมฆะ อาทิเช่น การซื้อขายทรัพย์สินที่ยังไม่มีตัวตน เช่น การซื้อขายลูกสัตว์

⁵² ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น. 11-12.

ที่อยู่ในท้องแม่ หรือการซื้อขายทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในการควบคุมของผู้ขาย เช่น การซื้อขายปลาในท้องทะเล สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการคาดคะเนและเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนจึงไม่สามารถบังคับได้

ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการทำสัญญาที่ถือว่ามีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนอันเป็นการต้องห้ามตามหลักการดังกล่าว คู่สัญญาจึงต้องทำสัญญาบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่เพียงพอ อาทิเช่น ความมีอยู่ คุณสมบัติ คุณภาพ และปริมาณของวัตถุประสงค์แห่งสัญญา ตลอดจนรายละเอียดการส่งมอบและการชำระราคาที่ชัดเจน

3) แนวคิดเรื่องข้อห้ามการพนัน (Maisir)

การพนัน หมายถึง การละเล่น หรือกิจกรรมทุกชนิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้เงินหรือสิ่งอื่นใดมาด้วยวิธีการเสี่ยงโชค การทำนายหรือการคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต⁵³ ซึ่งการเล่นการพนันหรือการทำธุรกรรมที่เข้าข่ายการพนันเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักการของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ การพนันจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้ที่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์จากการที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ไม่ได้เกิดจากการทำงานของคู่สัญญาแต่อย่างใด และไม่ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แท้จริง จึงมองว่าการพนันยังก่อให้เกิดรายได้ที่มีควร ซึ่งขัดกับหลักปรัชญาของศาสนาอิสลามที่มีแนวคิดว่าผลตอบแทนจะได้มาจากการทำงาน

4) แนวคิดข้อห้ามในการเก็งกำไรหรือการกักตุนสินค้า

ศาสนาอิสลามห้ามการเก็งกำไร (Speculation) แต่การเก็งกำไรที่ไม่มีลักษณะของการกักตุนสินค้า (Hoarding) หรือปั่นราคา (Manipulation) จนถึงขนาดทำให้เกิดภาวะขาดแคลนและไม่มีการบิดเบือนกลไกราคาสินค้าหรือการปั่นราคาสินค้า เช่นนี้ไม่ถือเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักการศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่ามีนักวิชาการอิสลามบางกลุ่มจะมีทัศนะที่ว่าห้ามการเก็งกำไร แต่กระนั้นก็ตามสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเก็งกำไรยังคงถือว่าใช้ได้ หากการเก็งกำไรดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้เกิดการกักตุนหรือปั่นราคา ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม

5) แนวคิดข้อห้ามในธุรกรรมที่มีสิ่งต้องห้าม (Haram) ตามหลักศาสนาอิสลาม⁵⁴ สิ่งต้องห้ามตามหลักการศาสนาอิสลามมีอยู่ 2 ประเภทหลัก ๆ คือ

⁵³ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.12.

⁵⁴ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.5-6.

(1) **สิ่งต้องห้าม (สิ่งบริโภคน)** ที่เป็นวัตถุ เช่น ซากสัตว์ เลือด เนื้อสุกร สิ่งที่น่ารังเกียจ สุรา และสิ่งสกปรก (นะญิส) ต่าง ๆ ตามศาสนาบัญญัติ

(2) **สิ่งต้องห้ามที่เป็นการกระทำ** เช่น ริบา (การยืมเกี่ยวกับ ดอกเบี้ย) การพนัน การกักตุนสินค้า การทุจริต การติดสินบน การค้าขายที่เสี่ยงต่อความหายนะ และอื่น ๆ ที่เป็นการอธรรม การยกยอกทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ ธุรกิจบันเทิงที่ยุยงส่งเสริม คนให้หลงไปในทางที่ผิด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกระสุนและอาวุธปืน สิ่งขัดต่อศีลธรรม เป็นต้น

เห็นได้ว่า ในการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามนั้น มีข้อจำกัดในหลายเรื่องตามสิ่งต้องห้าม ซึ่งมีความแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปที่สามารถให้สินเชื่อได้ ในขณะที่ธนาคารอิสลามไม่สามารถให้สินเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต้องห้ามไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือการกระทำก็ตาม

4.3.2 การให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของสถาบันการเงิน

ลักษณะที่สำคัญของการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามคือ ทรัพย์สินจะเข้ามามีบทบาทหรือเกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อเสมอ โดยการทำสัญญาสินเชื่อตามหลักชะรีอะฮ์ มีพื้นฐานจากสัญญาซื้อขาย การเช่า การร่วมลงทุน ดังนั้นจึงต้องมีทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาที่ให้สินเชื่อจึงทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าหรือบริการขึ้นจริงตามจำนวนเงินที่ให้สินเชื่อ นอกจากนี้การให้สินเชื่อยังต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ในการใช้เงินของผู้ขอสินเชื่อโดยจะสอดคล้องและไม่ต้องห้ามตามหลักการศาสนาอิสลาม และสถาบันการเงินจะได้ผลตอบแทนจากการให้สินเชื่อดังกล่าว

ในการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามนั้นสถาบันการเงินจะต้องพิจารณาถึงหลักการที่เกี่ยวข้องจากแหล่งที่เป็นรากฐานของหลักชะรีอะฮ์ ซึ่งกล่าวถึงหลักการอนุญาตและข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจต่าง ๆ เช่น การซื้อขาย การเช่า การจ้างทำของ การกู้ยืม หุ้นส่วน เป็นต้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลักการเหล่านี้เป็นหลักการที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ไม่ได้มีขึ้นเพื่อการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินโดยตรง ทำให้ต้องหาแนวทางที่ไม่ขัดแย้งกับหลักชะรีอะฮ์และในขณะเดียวกันก็ตอบสนองการประกอบธุรกิจและสภาพของตลาดการเงินในปัจจุบันด้วย

หลักชะรีอะฮ์ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินจะอยู่บนพื้นฐานของหลักการซื้อขายโดยมีการแบ่งปันกำไรและขาดทุน การบริการที่มีค่าธรรมเนียมและค่าบริการ หลักการร่วมลงทุนที่คู่สัญญาต้องยอมรับความเสี่ยง เป็นต้น

สำหรับการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อระยะสั้นหรือสินเชื่อระยะยาว สำหรับลูกค้ารายย่อยหรือกลุ่มธุรกิจรายใหญ่ สถาบันการเงินสามารถให้สินเชื่อที่สอดคล้องกับความต้องการทางการเงินของลูกค้าได้โดยไม่คิดดอกเบี้ย ทั้งนี้ตามหลักชะรีอะฮ์ นอกเหนือจากการให้กู้ยืมเงินที่ปราศจากดอกเบี้ยแล้ว สถาบันการเงินยังสามารถให้สินเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักการร่วมลงทุน การเช่า การซื้อขาย การเก็บค่าธรรมเนียมและค่าบริการ อีกทั้งยังมีการปรับใช้สัญญาประเภทต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักชะรีอะฮ์ เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า เช่าซื้อ ลิขซิง จ้างทำของ มาใช้รองรับการให้สินเชื่ออีกด้วย

4.3.3 ตัวอย่างการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม

การให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามมีความแตกต่างจากการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการทำธุรกรรมของธนาคารอิสลามจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการซื้อขายไป การร่วมลงทุน และการเช่า เป็นต้น รายละเอียดดังนี้

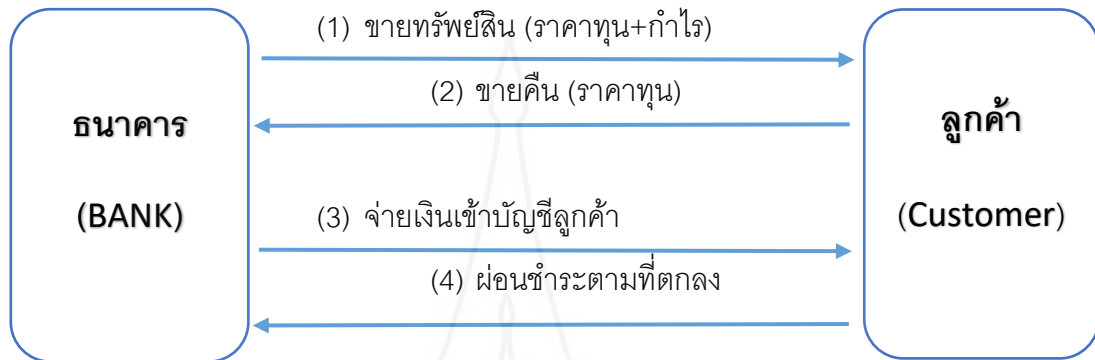
1) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล อีนะฮ์ (Bai al Inah)⁵⁵

หมายถึง สัญญาซื้อขายที่ธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้าผู้ขอสินเชื่อด้วยเงินผ่อนในราคาทุนบวกด้วยกำไร และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นทันที จากนั้นเมื่อผู้ขอสินเชื่อได้ครอบครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้ว จึงขายทรัพย์สินดังกล่าวคืนให้กับธนาคาร โดยธนาคารชำระราคาซื้อในครั้งนี้อย่างเต็มในราคาต้นทุนของทรัพย์สิน จึงทำให้ผู้ขอสินเชื่อได้รับเงินจากการขายทรัพย์สินให้กับธนาคาร และผ่อนชำระให้กับธนาคารตามสัญญาซื้อขายครั้งแรกในราคาทุนบวกด้วยกำไร

สัญญาซื้อขายตามหลักการ บัยฮ์ อัล อีนะฮ์ (Bai al Inah) ประกอบ ด้วยการซื้อขายสองครั้ง ระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยที่ผลิตภัณฑ์ภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล อีนะฮ์ (Bai al Inah) ธนาคารพาณิชย์มักใช้กับสินเชื่อบุคคลประเภทต่าง ๆ เช่น วงเงินอเนกประสงค์ วงเงินสินเชื่อรีไฟแนนซ์หนี้บัตรเครดิต วงเงินสินเชื่อเพื่อการเดินทาง สินเชื่อวงเงินเบิกถอนเงินสด สินเชื่อวงเงินหมุนเวียน เป็นต้น

⁵⁵ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.25-26.

ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่ใช้เป็นสื่อกลางในการซื้อขายนั้นจะเป็นทรัพย์สินที่มีค่าประเภทอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง หรืออสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ อุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ และเป็นทรัพย์สินของธนาคารพาณิชย์นั้น

ภาพที่ 2.2 การทำธุรกรรมภายใต้หลักการ บัยอัล อินะฮ์ (Bai al Inah)

2) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) และ บัยอัล บิษะมัน อาญิล (Bai Bithaman Ajil: BBA)⁵⁶

มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah หรือ Mark-up sale) คือ การซื้อขายที่ผู้ขายเปิดเผยต้นทุนและกำไรให้แก่ลูกค้าได้รับทราบขณะทำสัญญา

การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ธนาคารอิสลามจะมีบทบาทคล้ายกับพ่อค้าคนกลางที่จะซื้อสินค้าชิ้นหนึ่งมาเป็นของตนเองเพื่อเป็นเจ้าของทรัพย์สินและลดความเสี่ยงในทรัพย์สินก่อน จากนั้นจึงขายทรัพย์สินชิ้นนั้นให้กับลูกค้า โดยขณะทำสัญญาขายธนาคารจะระบุราคาต้นทุนของสินค้าและกำไรที่ต้องการให้ลูกค้าทราบตลอดจนเงื่อนไขในการชำระเงิน ซึ่งหากลูกค้าตกลงตามราคาและเงื่อนไขที่เสนอก็ถือว่าการทำสัญญาซื้อขายดังกล่าวเป็นอันสมบูรณ์

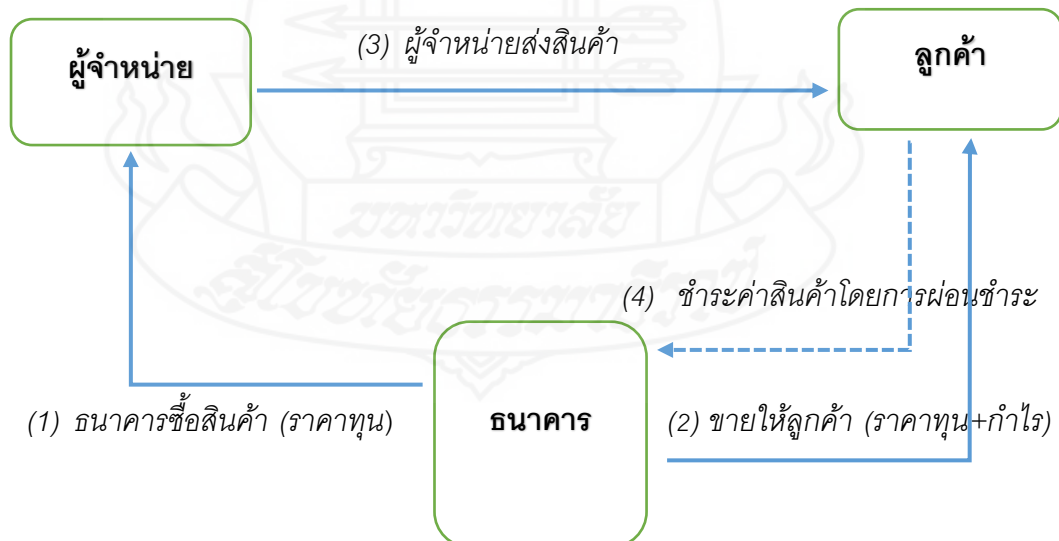
บัยอัล บิษะมัน อาญิล (Bai Bithaman Ajil – BBA หรือ Deferred Sale) คือ สัญญาซื้อขายที่ผู้ขายจะส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในขณะทำสัญญา แต่ผู้ขายตกลงชำระ

⁵⁶ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.22-24.

ราคาของสินค้าในภายหลัง หรืออาจเรียกว่า การขายเชื่อหรือขายผ่อนชำระ ซึ่งโดยปกติแล้ว ธนาคารมักจะนำหลักการบัยฮ์ บิชะมัน อาญิด (BBA) ไปใช้ร่วมกับหลักมูรอบะฮะฮ์ (Murabahah)

สินเชื่อกฎภายใต้หลักการ บัยฮ์ บิชะมัน อาญิด (BBA) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินเชื่อแก่ลูกค้าในลักษณะที่ธนาคารเป็นผู้จัดการสินค้าที่ลูกค้าต้องการและขายสินค้านั้นล่วงหน้าให้แก่ลูกค้าในราคาต้นทุนบวกด้วยกำไร โดยการผ่อนชำระเงินตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่ตกลงกัน หลักการบัยฮ์ บิชะมัน อาญิด (BBA) เป็นการให้สินเชื่อที่มักใช้เพื่อการจัดหาทรัพย์สินให้ลูกค้าระยะยาว เช่น วงเงินเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ (บ้าน ที่ดิน บ้านพร้อมที่ดิน) เป็นต้น

การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มูรอบะฮะฮ์ (Murabahah) นั้น ธนาคารอิสลามจะทำการเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ ธนาคารจะจัดซื้อทรัพย์สินจากบุคคลภายนอกต่อเมื่อลูกค้าให้คำมั่นว่าจะซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาที่เท่ากับต้นทุนบวกกำไร (Murabahah to the purchase ordered) และลูกค้าจะผ่อนชำระราคาที่ตกลงกันตามระยะเวลาที่กำหนดให้กับธนาคารจนครบจำนวน ซึ่งแตกต่างจากสินเชื่อที่คิดดอกเบี้ยทั่วไป อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติธนาคารอาจมิได้เป็นผู้ซื้อสินค้าเองแต่จะแต่งตั้งลูกค้าเป็นตัวแทนในการไปซื้อทรัพย์สินในฐานะตัวแทนของธนาคารแล้วลูกค้าก็จะซื้อทรัพย์สินนั้นต่อจากธนาคารภายใต้สัญญาต่อไป

ภาพที่ 2.3 การทำธุรกรรมภายใต้หลัก มูรอบะฮะฮ์ (Murabahah) - BBA

3) การให้สินเชื่อกายใต้หลักการ อิญวาระฮ์ (Ijarah หรือ Leasing)⁵⁷

อิญวาระฮ์ (Ijarah) คือ สัญญาจ้างหรือสัญญาเช่า การบริการ ภายใต้หลัก อิญวาระฮ์เป็นการบริการให้ลูกค้าเช่าทรัพย์สินของธนาคาร ตามกำหนดระยะเวลา และอัตราค่าเช่า โดยธนาคารดำรงไว้ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า การให้บริการของธนาคาร อิสลามภายใต้หลักอิญวาระฮ์ ได้แก่ การให้เช่าตู้നിรัย เป็นต้น

นอกจากนี้ ธนาคารอิสลามยังมีการให้บริการภายใต้หลักการ อิญวาระฮ์ วะ อิกตินาฮ์ (Ijarah wa Iqtina-IWI หรือ Islamic Hire Purchase) คือ สัญญาเช่าซื้อ ทรัพย์สิน มีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อทรัพย์สินมาให้ลูกค้าเช่า โดยให้ค้ำประกันว่าจะโอนกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สินนั้นให้กับลูกค้าเมื่อระยะเวลาเช่าสิ้นสุดและลูกค้าได้ชำระค่าเช่าครบถ้วน สัญญาเช่าซื้อ ทรัพย์สินในรูปแบบนี้ยังมีชื่อเรียกอื่น ๆ อีก เช่น อิญวาระฮ์ ซุมมะ บัยฮ์ (Ijarah Thumma Bai) หรืออิญวาระฮ์ มุนตะฮียะฮ์ บิ ตัมลิก (Ijarah Muntahiyah Bi Tamleek) เป็นต้น ลักษณะสำคัญของสินเชื่อบริการนี้จะประกอบด้วยสัญญา 2 ฉบับที่กระทำต่างเวลากันเป็นลำดับ กล่าวคือ สัญญาแรกเป็นสัญญาเช่า (อิญวาระฮ์ (Ijarah)) และสัญญาที่สองเป็นสัญญาขาย (บัยฮ์ (Bai)) หรือสัญญายกให้ (ฮิบะฮ์ (Hibah))

4) การให้สินเชื่อกายใต้หลักการ กอรรฎ์ ฮะซัน (Qardh Hassan หรือ Benevolent Loan)⁵⁸

กอรรฎ์ ฮะซัน (Qardh Hassan) คือ การให้กู้ยืมเพื่อการกุศล สินเชื่อกายใต้หลักการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกค้ากู้ยืมโดยไม่คิดผลตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ

5) การให้สินเชื่อกายใต้หลักการ อัล-กอรรฎ์ (Al-Qardh หรือ Loan)⁵⁹

อัล-กอรรฎ์ (Al-Qardh) คือ การให้กู้ยืม โดยสินเชื่อกายใต้หลักการ อัล-กอรรฎ์ (Al-Qardh) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกค้ากู้ยืมเงินโดยไม่คิดผลตอบแทนเพิ่มเติมจากการ ให้กู้ แต่ทั้งนี้ ธนาคารสามารถคิดค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานได้ เช่น ค่าเอกสาร

⁵⁷ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.46-47.

⁵⁸ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.48.

⁵⁹ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.48.

ค่าอากร ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ เป็นต้น และธนาคารสามารถคิดค่าธรรมเนียมได้ตามค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

6) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุซารอกะฮ์ (Musharakah หรือ Join Venture)⁶⁰

มุซารอกะฮ์ (Musharakah) คือ หุ้นส่วนหรือการร่วมทุนทำธุรกิจ เป็นสัญญาระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่ายหรือมากกว่าลงทุนร่วมกัน เพื่อแบ่งปันกำไรขาดทุนจากกิจการ โดยมีข้อตกลงในการแบ่งปันกำไรตามสัดส่วนที่เห็นชอบร่วมกันในระหว่างหุ้นส่วน แต่ส่วนขาดทุนจะต้องเป็นไปตามสัดส่วนการลงทุนเท่านั้น

การดำเนินการธุรกิจของธนาคารอิสลาม ภายใต้หลักมุซารอกะฮ์ (Musharakah) มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมทุนในกิจการของลูกค้า เพื่อหาผลตอบแทนจากการเป็นหุ้นส่วน ทั้งนี้สัดส่วนการลงทุนอาจคงที่ตลอดอายุสัญญา หรือมีการลดสัดส่วนการลงทุนโดยธนาคารจะลดสัดส่วนในการลงทุนในกิจการและให้ลูกค้าทยอยซื้อส่วนทุนของสถาบันการเงินไปจนหมด

ทั้งนี้ แม้ว่าหลักการ มุซารอกะฮ์ (Musharakah) เป็นสัญญาที่มีลักษณะของการร่วมลงทุนในกิจการ แต่ธนาคารสามารถใช้หลักการเพื่อการให้สินเชื่อได้หลายรูปแบบ เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย วงเงินทุนหมุนเวียน สินเชื่อเพื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สินเชื่อเพื่อธุรกิจบริการ เป็นต้น

7) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุซารอกะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (Musharakah Mutanaqisah หรือ Diminishing Musharakah)⁶¹

มุซารอกะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (Musharakah Mutanaqisah) เป็นรูปแบบหนึ่งของการร่วมลงทุนตามหลักมุซารอกะฮ์ (Musharakah) โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าหุ้นส่วนหนึ่งสามารถซื้อหุ้นของอีกฝ่ายหนึ่งออกจากการเป็นหุ้นส่วนร่วมไปเรื่อย ๆ เพื่อการครอบครองกรรมสิทธิ์ในกิจการที่ทำธุรกิจร่วมกันแต่เพียงผู้เดียว การดำเนินธุรกิจของธนาคารภายใต้หลัก มุซารอกะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (Musharakah Mutanaqisah) มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมทุนใน

⁶⁰ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.49.

⁶¹ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.49-50.

กิจการของลูกค้า โดยธนาคารยินยอมให้ลูกค้าถือหุ้นในส่วนของธนาคารในกิจการดังกล่าวไปเรื่อย ๆ จนหมดสิ้นเพื่อการครอบครองกรรมสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียว

8) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุฎอเราะบะฮ์ (Mudharabah หรือ Profit and Loss Sharing)⁶²

สินเชื่อภายใต้หลักการ มุฎอเราะบะฮ์ (Mudharabah) คือสัญญาร่วมลงทุนทำธุรกิจระหว่างธนาคารกับลูกค้า โดยธนาคารผู้ให้เงินทุนจะมีสถานะเป็น “เจ้าของทุน” เรียกว่า rab-ul-Maal ทำสัญญาร่วมลงทุน (Mudharabah) กับลูกค้าผู้ขอสินเชื่อซึ่งจะมีสถานะเป็น “ผู้ประกอบการหรือผู้เชี่ยวชาญ” เรียกว่า Mudarib ที่มีความรู้ความสามารถเพื่อนำเงินทุนไปดำเนินธุรกิจที่ไม่ขัดหลักศาสนาอิสลาม โดยทั้งสองฝ่ายมีข้อตกลงในการแบ่งปันผลกำไรตามสัดส่วนที่เห็นชอบร่วมกัน เช่น 50:50, 60:40, 70:30 เป็นต้น ทั้งนี้กรณีขาดทุน ธนาคารต้องยอมรับการขาดทุนในส่วนของเงินทุนทั้งหมด เว้นแต่ การขาดทุนที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือการฝ่าฝืนของสัญญาโดยเจ้าของกิจการ ในขณะที่ลูกค้าผู้ขอสินเชื่อรับผิดชอบในส่วนของการบริหารจัดการ ซึ่งหมายถึงการใช้ความรู้ความสามารถ แรงกาย และการอุทิศเวลาในการทำงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนกลับมา

การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุฎอเราะบะฮ์ (Mudharabah) มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมลงทุนในกิจการที่ธนาคารเห็นควรแก่การลงทุนและมีความเสี่ยงต่ำ โดยธนาคารจะให้ผู้ประกอบการ (ลูกค้าผู้ขอสินเชื่อ) ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเพื่อหาผลตอบแทนจากการลงทุนดังกล่าว แล้วนำผลกำไรจากกิจการมาแบ่งกันตามผลประกอบการที่เกิดขึ้นจริง

9) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลดัยน์ (Bai al Dayn)⁶³

บัยฮ์ อัลดัยน์ (Bai al Dayn หรือ Sale of Debt) หมายถึง สัญญาซื้อขายหนี้สิน สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลดัยน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อ/ซื้อลดตราสารหนี้ ใบประทวนสินค้า หรือตัวเงิน จากลูกค้า โดยตราสารนั้นต้องเป็นตราสารที่เกิดจากธุรกรรมการค้าที่ไม่ขัดต่อหลักชะรีอะฮ์

เงื่อนไขสำคัญของสัญญาซื้อขายตามหลักการ บัยฮ์ อัลดัยน์ (Bai al Dayn) คือ ตัวเงินหรือตราสารหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมไม่สามารถนำมาซื้อขายได้ด้วยการหัก

⁶² ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.48.

⁶³ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.36-37.

ส่วนลด ต้องซื้อขายกันในราคาตามหน้าตัวเท่านั้น เนื่องจากตราสารหนี้หรือตัวเงินที่เกิดจากการกู้ยืมมีสภาพเช่นเดียวกับเงินสด ไม่ใช่สินค้าเหมือนในกรณีของตัวทางการค้า ซึ่งการแลกเปลี่ยนซื้อขายระหว่างเงินกับเงินต้องกระทำในจำนวนที่เท่ากัน (Equal Value) และต้องมีการส่งมอบการแลกเปลี่ยนกันในทันทีทันใด (Spot) มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นการยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยทางการค้า

สำหรับการขายตัวเงินหรือตราสารหนี้ในตลาดรอง (Secondary market) ใช้หลักการซื้อขายบัยฮ์ อัลดัยน์ (Bai al Dayn) หรือการจ่ายหนี้ โดยที่หลักชะรีอะฮ์อนุญาตการขายหนี้/การแลกเปลี่ยนหนี้ในปริมาณและเวลาเท่ากันบนพื้นฐานของหลักการฮะวาละฮ์ (Hawalah) ซึ่งต้องขายที่ราคาหน้าตราสารหนี้โดยปราศจากผลตอบแทนให้แก่ผู้ซื้อ และกระทำการซื้อขายทันทีทันใด

การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในการขายลดหนี้ (Debt discounting) นั้น เป็นสัญญาข้อตกลงที่ธนาคารผู้ทำการซื้อลดหนี้เน้นเร่งการชำระหนี้ให้แก่ผู้ยื่นคำขอขายลดหนี้ในรูปของเครื่องมือทางการเงิน เช่น ตราสารหนี้ ตัวสัญญาใช้เงิน ตัวแลกเงิน ตัวเงินคลัง เป็นต้น โดยคำนวณผลตอบแทนจากระยะเวลาที่เหลือสำหรับการเรียกเก็บหนี้จากเครื่องมือหนี้ ๆ และเป็นการถ่ายโอนสิทธิในการชำระหนี้มายังธนาคาร และเป็นการค้าประกันการชำระหนี้ในวันครบกำหนดชำระ โดยในทางปฏิบัติลูกค้าจะอยู่ในฐานะผู้รับรองตัวเงินด้วย

10) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อิสติศนาฮ์ (Istisna หรือ Manufacturing Contract)⁶⁴

นักนิติศาสตร์อิสลามส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจ้างทำของเป็นแขนงหนึ่งของการซื้อขายล่วงหน้า (Salam)

สัญญาอิสติศนาฮ์ในการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม คือ การทำข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่ง (ผู้ขาย) ตกลงจะผลิตหรือก่อสร้างทรัพย์สินตามคุณลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดโดยอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้ซื้อ) และจะส่งมอบทรัพย์สินในอนาคต ณ วันที่และราคาที่ตกลงกันล่วงหน้า

ในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามตามหลักการ อิสติศนาฮ์ (Istisna) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินเชื่อแก่ลูกค้าที่มีความประสงค์ที่จะผลิตหรือก่อสร้าง ซ่อมแซม หรือต่อเติมทรัพย์สิน โดยธนาคารจะเป็นผู้รับเหมาดำเนินการผลิตหรือก่อสร้างซ่อมแซม หรือ

⁶⁴ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.44-46.

ต่อเติมทรัพย์สินตามที่ลูกค้าต้องการ โดยมีเงื่อนไขในการส่งมอบทรัพย์สินให้กับลูกค้า และการชำระเงินให้ธนาคารตามวันและเวลาที่ตกลงกัน ในรูปแบบนี้เรียกว่า Istisna (Build/Manufacture)

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อิสติศนาอ์ (Istisna) ที่เรียกว่า Parallel Istisna Sale คือการที่ลูกค้ามาตกลงทำสัญญาอิสติศนาอ์กับธนาคาร ในการซื้อสินค้าที่ต้องการผลิตขึ้น ซึ่งในที่นี้ธนาคารเป็นผู้ขายสินค้า หลังจากนั้นธนาคารไปทำสัญญาอิสติศนาอ์เพื่อว่าจ้างให้มีการผลิตสินค้าตามที่ลูกค้าของธนาคารต้องการจากผู้รับเหมา ซึ่งในที่นี้ธนาคารจะเป็นผู้ซื้อ

11) การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัล สะลัม (Salam หรือ Forward Sale)⁶⁵

หมายถึง การซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งในนิยามของนักนิติศาสตร์อิสลาม คือ การขายสินค้าที่จะส่งมอบกันในอนาคตด้วยราคาที่ชำระทันที

ทั้งนี้ เป็นการทำธุรกรรมทางการเงินด้วยการจ่ายราคาและมอบเงินสดให้แก่ผู้ขายก่อน โดยผู้ขายมีภาระผูกพันที่จะต้องส่งมอบสินค้าที่เจาะจงและกำหนดลักษณะไว้ให้แก่ผู้ซื้อในอนาคต

สัญญาสะลัมในการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม คือ สัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้าจากผู้ซื้อและผู้ขายตกลงให้มีการชำระเงินค่าสินค้าทั้งจำนวนในขณะที่ทำสัญญา และส่งมอบสินค้าในภายหลัง โดยมีการตกลงกำหนดเงื่อนไขอย่างชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของสินค้า ปริมาณ และระยะเวลาการส่งมอบสินค้า

สำหรับสถาบันการเงินนั้น สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัล สะลัม (Salam) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินเชื่อแก่ลูกค้า โดยธนาคารทำการจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าที่มีการกำหนดคุณลักษณะ ปริมาณ และระยะเวลาการส่งมอบจากลูกค้า ซึ่งลูกค้าจะใช้งบดังกล่าวสำหรับผลิตสินค้าตามสัญญา และเมื่อถึงกำหนดระยะเวลาลูกค้าต้องนำสินค้านี้มาส่งมอบให้ธนาคาร โดยปกติแล้วราคาของสินค้าตลาดล่วงหน้าจะมีมูลค่าต่ำกว่าราคาของสินค้าในขณะส่งมอบ และธนาคารจะได้รับผลประโยชน์จากส่วนต่างของราคาเมื่อนำสินค้านี้มาจำหน่าย ทั้งนี้ Salam Financing มีทั้งรูปแบบ Ordinary Salam และ Parallel or back-to-back Salam

⁶⁵ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์, น.43-44.

บทที่ 3

การควบคุมดูแลสถาบันการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ในแต่ละประเทศจะมีหน่วยงานกลางที่คอยควบคุมดูแลการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพื่อให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และมีการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทยมีธนาคารแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงิน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ธปท. ยังได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลังให้ตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังอีกด้วย

1. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันธนาคารอิสลามในประเทศไทยที่มีการจัดตั้งภายใต้พระราชบัญญัติมีเพียงแห่งเดียวคือ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจโดยการเพิ่มทุนโดยกระทรวงการคลังเข้ามาถือหุ้นใหญ่ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2550⁶⁶ และในปี พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีคำสั่งมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) รวมถึงธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

⁶⁶ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี. (2561). สืบค้นจาก

<https://www.ibank.co.th/files/shareholder/attachments/110b0982b19a8df25463e4edf1d08726.pdf>

1.1 พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้ถูกบัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่าในขณะนั้นการประกอบธุรกิจทางการเงินในระบบสถาบันการเงินโดยทั่วไปผูกพันอยู่กับระบบดอกเบี้ย ซึ่งเป็นการขัดหรือแย้งกับหลักการของศาสนาอิสลามที่ห้ามมิให้ดำเนินธุรกิจทางการเงินที่ผูกพันกับดอกเบี้ย อีกทั้ง เพื่อให้มีการประกอบธุรกิจทางการเงินและประกอบกิจการอื่นที่สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามซึ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนการระดมเงินออมและการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญไว้ ได้แก่

1.1.1 การจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นนิติบุคคล⁶⁷ โดยให้กระทรวงการคลังถือหุ้นได้ตามที่เห็นสมควร แต่จะต้องไม่เกินร้อยละสี่สิบเก้าของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด⁶⁸ และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดมาใช้บังคับแก่ธนาคารโดยอนุโลม⁶⁹

1.1.2 วัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย และการดำเนินกิจการจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม⁷⁰ และห้ามมิให้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินแก่กรรมการ พนักงาน และลูกจ้างธนาคารเป็นค่านายหน้าหรือค่าตอบแทน นอกจากบำเหน็จ เงินเดือน รางวัล และเงินเพิ่มอย่างอื่นบรรดาที่พึงจ่ายเป็นปกติ⁷¹

⁶⁷ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 5.

⁶⁸ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 7.

⁶⁹ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 11.

⁷⁰ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 12.

⁷¹ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 13 (4).

1.1.3 การจัดการในการแต่งตั้งคณะกรรมการ การแต่งตั้งผู้จัดการ และการประชุมผู้ถือหุ้น

ให้คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีจำนวนไม่เกิน 11 คน⁷² และให้อยู่ในวาระคราวละสี่ปี⁷³ และให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการวางนโยบายและกำกับดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของธนาคารภายในวัตถุประสงค์ตามมาตรา 12⁷⁴ ให้ผู้จัดการเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานทุกตำแหน่งและเป็นผู้แทนของธนาคาร⁷⁵ ให้ผู้จัดการอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีและอาจได้รับการแต่งตั้งอีก รวมแล้วต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน⁷⁶

1.1.4 การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) (Shariah Advisory Board)

ให้คณะกรรมการธนาคารแต่งตั้ง “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” (ด้านศาสนาอิสลาม) ประกอบด้วยประธานที่ปรึกษาและที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน และให้คณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคารเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการศาสนาอิสลาม⁷⁷ ทั้งนี้ ให้ที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) อยู่ในวาระคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ และให้คณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) ได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการธนาคารกำหนด⁷⁸

1.1.5 การกำกับกำกับการดำเนินงาน และการควบคุม

มีการกำหนดเรื่องการดำรงเงินกองทุน การดำรงเงินสดสำรองและสินทรัพย์สภาพคล่อง ไว้ในหมวด 6

⁷² พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 18.

⁷³ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 19.

⁷⁴ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 25.

⁷⁵ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 28.

⁷⁶ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 30.

⁷⁷ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 32.

⁷⁸ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 33.

1.1.6 การสอบบัญชี และรายงาน

ให้คณะกรรมการเสนอของบดุล บัญชีกำไรขาดทุนที่รับรองแล้วต่อที่ประชุมสามัญประจำปีภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี และให้รอบระยะเวลาบัญชีของธนาคารมีกำหนดหนึ่งปีตามปฏิทิน⁷⁹ และให้ธนาคารรายงานกิจการประจำปี งบดุล บัญชีกำไรขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีได้รับรองแล้วต่อรัฐมนตรีเพื่อทราบภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และให้เปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย⁸⁰

1.1.7 การตรวจสอบ รวมถึงการกำหนดโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา

มีการกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบกิจการ สินทรัพย์ ลูกหนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้องของธนาคารได้ ไว้ในหมวด 8 และมีการกำหนดบทลงโทษกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคาร ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และทำให้เกิดความเสียหายทั้งทางแพ่งและทางอาญา

1.2 พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2548 มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินภายใต้อำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และตามมาตรา 120 ให้อำนาจ ธปท. กำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ซึ่ง ธปท. ได้ออกกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อกำกับการปฏิบัติงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

1.2.1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 เป็นต้นไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 120/1 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดไว้ว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจอาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน

⁷⁹ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 41.

⁸⁰ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 42.

- 1) กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- 2) สั่งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลเพื่อตรวจสอบและรายงานกิจการหรือทรัพย์สินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- 3) กำหนดแนวนโยบายเพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจดำเนินการหรือถือปฏิบัติ
- 4) มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติหรือยับยั้งการกระทำของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- 5) อาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติเพิ่มเติมหรือให้นำบทบัญญัติใดของพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้นได้

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจเฉพาะธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและประกอบกิจการอื่นตามหลักการของศาสนาอิสลาม ให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยถือปฏิบัติตามประกาศ ธปท. ที่ สกส.25/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม

โดยที่ประกาศ ธปท. ที่ สกส.25/2562 ได้มีการรวมประกาศ ธปท.ที่ สกส.19/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2559 และประกาศ ธปท.ที่ สกส.9/2560 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2560 และมีการปรับปรุงสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ได้แก่

- 1) การเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
- 2) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลเกี่ยวกับช่องทางให้บริการทางการเงิน
- 3) หลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน
- 4) การรวมหลักเกณฑ์ว่าด้วยธรรมาภิบาลและอำนาจหน้าที่ของกรรมการ

การดำเนินการตามประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลลูกหนี้รายใหญ่ (Single Lending Limit) ของสถาบันการเงินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด เมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ได้ไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนด ดังต่อไปนี้

กลุ่มลูกค้า	จำนวนเงินสูงสุด
1) กลุ่มลูกค้าเดิมของธนาคาร	1,000 ล้านบาท
2) กลุ่มลูกค้าใหม่	500 ล้านบาท
3) รัฐวิสาหกิจ	2,000 ล้านบาท

ในการประกอบกิจการสาขาของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และการให้บริการสนับสนุนการประกอบธุรกิจจากผู้ให้บริการภายนอก จะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการที่รัดกุมและเป็นธรรม โดยให้นำประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั่วไปดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

- 1) ประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การให้บริการจากผู้ให้บริการสนับสนุนการประกอบธุรกิจ (Business Facilitator) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- 2) ประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประกอบกิจการสาขาของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ในการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนตามขอบเขตการประกอบธุรกิจตามที่กำหนดในกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ต้องมีกระบวนการในการรู้จักลูกค้า (Know Your Customer : KYC) ที่สามารถระบุตัวตน (Identification) และพิสูจน์ตัวตน (Verification) ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยให้นำประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

สำหรับหลักเกณฑ์การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตามประกาศ ธปท. นั้น ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของ

ศาสนาอิสลาม ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ไว้ โดยมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั่วไป และการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่ไม่มีส่วนสูญเสีย และการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีส่วนสูญเสีย ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมสำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่ต้องมีการกำหนดรายละเอียดในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร นโยบายและมาตรการจะต้องครอบคลุมแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งกระบวนการ กำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ในขั้นตอนต่าง ๆ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และจัดตั้งหน่วยงานหรือกลุ่มเจ้าหน้าที่ซึ่งมีประสบการณ์ในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้และเป็นอิสระจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อที่ดูแลลูกหนี้รายนั้นด้วย

1.3 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 สังกัดกระทรวงการคลัง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามกฎหมายนี้ และเป็นสถาบันการเงินตามนิยามในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน และเป็นรัฐวิสาหกิจในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้เพิ่มทุนจาก 1,000 ล้านบาท เป็น 31,230 ล้านบาท โดยมีกระทรวงการคลัง ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย เป็นผู้ถือหุ้นหลัก รวม 98.183% จึงทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 ได้กำหนดการกำกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจไว้ในหมวดที่ 7 มาตรา 119 ถึงมาตรา 120/3 โดยที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) หมายถึง สถาบันการเงินของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น หรือนิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด⁸¹ และกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจอาจมอบหมายให้ ธปท. ทำหน้าที่แทนตามที่กฎหมายกำหนดให้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนได้ และในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้น ธปท. อาจ

⁸¹ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 119.

ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติเพิ่มเติมหรือให้นำบทบัญญัติใดของพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้นได้⁸²

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 119 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2561 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) โดยกำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจในการประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจถือปฏิบัติหรือปฏิบัติเพิ่มเติมจากที่กฎหมายจัดตั้งกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย⁸³

1) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ผู้จัดการ และผู้มีอำนาจในการจัดการ อำนาจหน้าที่ของกรรมการ และการขอความเห็นชอบการดำรงตำแหน่งของกรรมการที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งและผู้มีอำนาจในการจัดการ

2) กำรดำรงเงินกองทุนและสินทรัพย์

3) กำรลงทุนของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

4) กำรกำกับดูแลความเสี่ยงและการคุ้มครองผู้บริโภค

5) ข้อห้ามในการให้สินเชื่อ

6) กำรจัดชั้นสินทรัพย์และการกันเงินสำรอง

7) กำรบริหารสินทรัพย์และการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง

8) กำรจัดทำบัญชีและการรายงาน

นอกจากนี้ ยังมีกำรกำหนดให้ ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่งตั้งพนักงานเป็นผู้ตรวจการสถาบันการเงินเฉพาะกิจเพื่อตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะก็ได้⁸⁴

ดังนั้น แม้ว่าตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 และฉบับเพิ่มเติม จะได้มีการกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการทางการเงินตามหลักชะริอะฮ์ได้ และมีการกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับควบคุมและดูแลโดย ธปท. ไว้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน โดยการมอบหมายโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

⁸² พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 120.

⁸³ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 120/1.

⁸⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ.2551 มาตรา 120/3.

ให้ ธปท. เป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลเพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกด้านอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีหลักการดำเนินธุรกิจที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ซึ่งแตกต่างจากหลักการทั่วไปตามกฎหมายภายในประเทศที่รองรับการให้สินเชื่อในรูปแบบการกู้ยืมเงินและคืดดอกเบี้ย อีกทั้ง ในปัจจุบันมีเพียงธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสถาบันการเงินเพียงแห่งเดียวที่ให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม และเป็นแห่งเดียวที่มีคณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์ที่ให้ความเห็นในการดำเนินธุรกิจทางการเงินในทุกธุรกรรมของธนาคาร จึงยังคงมีอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจในด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะการเสียภาษีอากรซ้ำซ้อนในขั้นตอนการทำธุรกรรมด้านสินเชื่ออันเป็นอุปสรรคสำคัญในการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ในปัจจุบัน

2. สถาบันการเงินอิสลามในต่างประเทศ

ธนาคารอิสลามได้ถือกำเนิดในภูมิภาคตะวันออกกลาง แต่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามนั้นเป็นที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มประเทศมุสลิมและที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมในทั่วโลก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาขยายตัวของกิจการธนาคารและสถาบันการเงินอิสลามของประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียและอเมริกาเหนือ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.2000 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการเงินอิสลามได้มีอัตราการขยายตัวในอัตราที่สูงประมาณร้อยละ 10-15 ต่อปี ในปี ค.ศ.2009 และได้มีการประมาณการว่าอุตสาหกรรมการเงินอิสลามทั่วโลกมีมูลค่าสูงถึง 500,000 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมูลค่าธุรกิจธนาคารในกลุ่มประเทศแถบอ่าวเปอร์เซีย (บาห์เรน คูเวต โอมาน ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์) มีสัดส่วนการตลาดคิดเป็นร้อยละ 36 จากมูลค่าทั้งหมด ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศแอฟริกาทางตอนเหนือมีสัดส่วนทางการตลาดคิดเป็นร้อยละ 35 จากมูลค่ารวม และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกมีสัดส่วนทางการตลาดคิดเป็นร้อยละ 25 ของมูลค่ารวมทั้งหมด⁸⁵

ปัจจุบัน ธุรกิจธนาคารและสถาบันการเงินอิสลามเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประเทศมุสลิมอย่างกว้างขวาง และธุรกิจดังกล่าวได้ขยายการดำเนินการไปสู่กลุ่มประเทศมุสลิมใน

⁸⁵ Ainley M., Mashayekhi A., Hicks R., Rahman A. and Ravalía A., (2007). Islamic Finance in the UK: Regulation and Challenges. Financial Services Authority.

รูปแบบการจัดตั้งกิจการธนาคารอิสลามและการจัดตั้งสาขาในประเทศภูมิภาคอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ อินเดีย จีน ญี่ปุ่น เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และแคนาดา เป็นต้น

2.1 สถาบันการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย

ระบบการเงินของประเทศมาเลเซียประกอบด้วยสถาบันหลากหลายระดับ เพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างและซับซ้อนมากขึ้นของเศรษฐกิจภายในประเทศ ระบบการเงินประกอบด้วย ระบบการเงินแบบดั้งเดิม (สถาบันการเงินทั่วไป) และระบบการเงินแบบอิสลาม ซึ่งให้บริการในทิศทางเดียวกัน และได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลาม โดยเลือกใช้แนวความคิด ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย โดยมีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม (Islamic Banking Act 1983) และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Bank Negara Malaysia (BNM) หรือ ธนาคารกลางของมาเลเซีย

ในปัจจุบันระบบการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียมีมูลค่าสูงสุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีผลิตภัณฑ์รองรับการทำธุรกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. 2021 เศรษฐกิจมีแนวโน้มการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย มีการขยายตัวของสินทรัพย์มีมูลค่า 1.03 พันล้านริงกิต และมียอดคงค้างในระบบการเงินอิสลามเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 787.8 พันล้านริงกิต และยังมีความต้องการที่จะขยายธุรกิจการเงินอิสลามต่อไป

2.1.1 วิวัฒนาการของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย⁸⁶

ประเทศมาเลเซียได้เริ่มก่อตั้งธนาคารอิสลามชื่อว่า ธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam Malaysia Berhad) เมื่อวันที่ 1 มีนาคมพ.ศ. 2526 จากมติที่ประชุมสภาเศรษฐกิจภูมิบุตร โดยใช้รูปแบบบริษัท และรัฐบาลมาเลเซียได้ผูกขาดธนาคารอิสลามภายในประเทศเป็นเวลา 10 ปี จึงจะอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการธนาคารอิสลาม โดยที่รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานอันมั่นคงของภาคการเงินอิสลามภายในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและครบถ้วน และรัฐบาลได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง

⁸⁶ กาญจนา บุญชม. (2558). การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย. วารสารสุทธิปริทัศน์, น. 57-58.

ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam Malasia Berhad) อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารกลาง (Bank Negara) และแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักการอิสลามอย่างแท้จริงจนทำให้ระบบการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ โดยที่รัฐบาลมาเลเซียได้ผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม และให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างสมบูรณ์โดยมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเงินอิสลามดังนี้

- 1) การแก้ไขฐานการคำนวณและยกเว้นภาษีอากร ปรับแก้ไขการคำนวณภาษีอากรบนฐานของเงินต้นของธนาคาร
 - 2) แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้จากกำไรในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์
 - 3) แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการจากธนาคารอิสลามได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี
 - 4) การลงทุนของภาครัฐ การบริหารสภาพคล่องแทนการซื้อขายตัวเงินคลังหรือตราสารอื่นที่มีดอกเบี้ย
 - 5) เปิดตลาดประกันภัย (Takaful) เพื่อรองรับธุรกิจประกันแบบอิสลาม
- นอกจากนี้ ธนาคารกลางของมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia) ได้วางแผนการก่อตั้งธนาคารอิสลามมาเลเซียอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน โดยสนับสนุนปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกรรมตามหลักอิสลาม ดังนี้

- 1) การประกาศโครงการ “ธนาคารปลอดดอกเบี้ย” ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนทราบถึงข้อดีของการเงินแบบอิสลาม และให้สถาบันการเงินทุกแห่งมีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการธนาคารปลอดดอกเบี้ย เพื่อเรียนรู้ระบบการเงินอิสลามและสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) เปิดตลาดเงินระหว่างธนาคารอิสลาม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อสถาบันการเงินอิสลามที่ต้องการช่องทางการลงทุนระยะสั้นและระยะยาวที่ถูกต้องตามหลักการ เพื่อเป็นเครื่องมือซื้อขายทางการเงินอิสลาม โดยการนำเงินลงทุนจากสถาบันการเงินที่มีสภาพคล่องส่วนเกิน สู่อำนาจสถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่อง การสร้างระบบเคลียร์ริงเช็คที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม รวมถึงการสร้างเครื่องมือผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลาม

2.1.2 โครงสร้างระบบการเงินของประเทศมาเลเซีย

สถาบันการเงินของประเทศมาเลเซียที่จัดเป็นธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย Commercial banks, Islamic banks, Investment banks และ Labuan International Business and Financial Centre ระบบการเงินปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเนื่องจากสถาบันการเงินภายใต้กลุ่มธุรกิจเดียวกันทำธุรกิจเป็น Financial conglomerate ที่ครอบคลุมทั้งธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจจัดการการลงทุน (Fund management companies) และธุรกิจหลักทรัพย์ (Securities firms) ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจข้างต้นจะต้องได้รับใบอนุญาตเฉพาะธุรกิจข้างต้นด้วย⁸⁷

สำหรับการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามของประเทศมาเลเซียนั้นมีการออกกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลตั้งแต่ปี ค.ศ.1983 ได้แก่ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม 1983 (Islamic Banking Act 1983) มีสาระสำคัญ⁸⁸ ดังนี้

- 1) บททั่วไป
- 2) การอนุญาตจัดตั้งธนาคารอิสลาม (Licensing of Islamic Banks) โดยกำหนด ให้บริษัท (Company) หรือบรรษัท (Corporation) หรือบริษัทมหาชน (Public Company) ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียจะต้องขออนุญาตประกอบกิจการตามแบบที่กำหนดผ่านธนาคารกลาง (Central Bank) และได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- 3) การบริการทางการเงินและบทบาทหน้าที่ของธนาคารอิสลาม (Finance Requirement and Duties of Islamic Banks) ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแล เช่น การดำรงเงินกองทุน (Maintenance of Capital Fund) การดำรงเงินสำรอง (Maintenance of Reserve Fund) การตรวจสอบกิจการและการรายงาน
- 4) การเป็นเจ้าของ การควบคุม และการบริหารงานธนาคารอิสลาม กำหนดให้ต้องมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง การควบคุม ดูแลธนาคาร

⁸⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย. ประเทศมาเลเซีย (Malaysia), น.2. สืบค้นจาก

<https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/FISystem/Documents/malaysia.pdf>.

⁸⁸ สุรพงศ์ ศรีลิ้มปี. (2546). การประกอบกิจการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามในประเทศไทย ศึกษากรณีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. นิตยสารธรรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, น. 44-46.

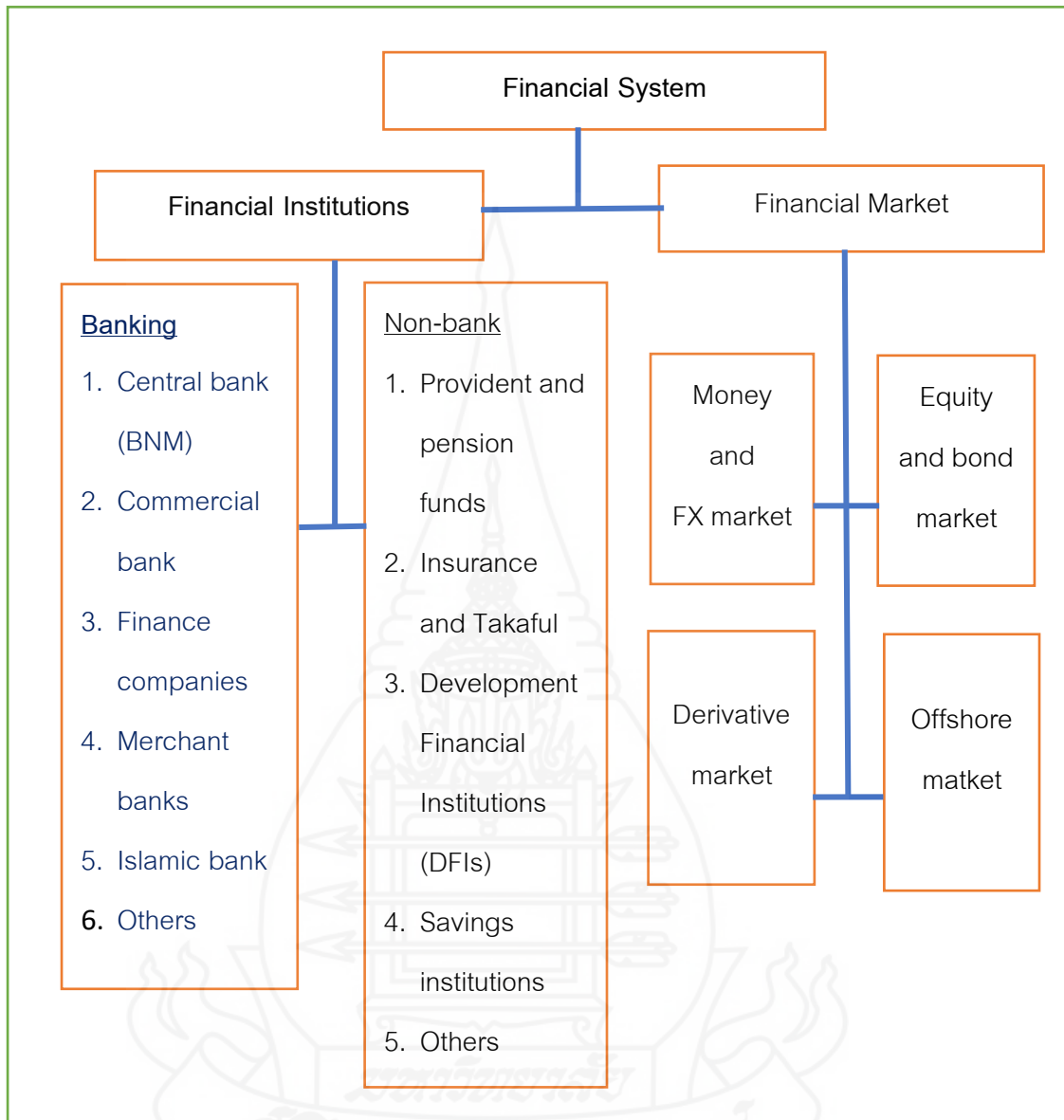
อิสลาม ให้ธนาคารกลางทราบเป็นระยะ ๆ การกำหนดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดขึ้นใหม่ที่มีผลต่อการบริหารต้องได้รับการอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเสียก่อน

5) ข้อกำหนดในการประกอบธุรกิจธนาคารอิสลาม มีการกำหนดข้อกำหนดเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผล การให้ความช่วยเหลือที่ก่อภาระผูกพัน และการให้สินเชื่อ ห้ามการให้สินเชื่อแก่กรรมการ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่กรรมการได้รับ

6) อำนาจกำกับ แนะนำ ควบคุมดูแลธนาคารอิสลาม โดยกำหนดให้ธนาคารกลางมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบการดำเนินงานกิจการธนาคารเป็นประจำตามระยะเวลาที่กำหนด และเข้าไปตรวจการดำเนินงานกิจการธนาคารเป็นกรณีพิเศษเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสั่งการ เพื่อให้การดำเนินงานกิจการของธนาคารเป็นไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดตามกฎหมาย

7) เรื่องอื่น ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่บัญชีออกทรัพย์ก่อนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ กรณีเกิดความเสียหายขึ้น บทลงโทษต่อกรรมการธนาคารและกรรมการผู้จัดการ

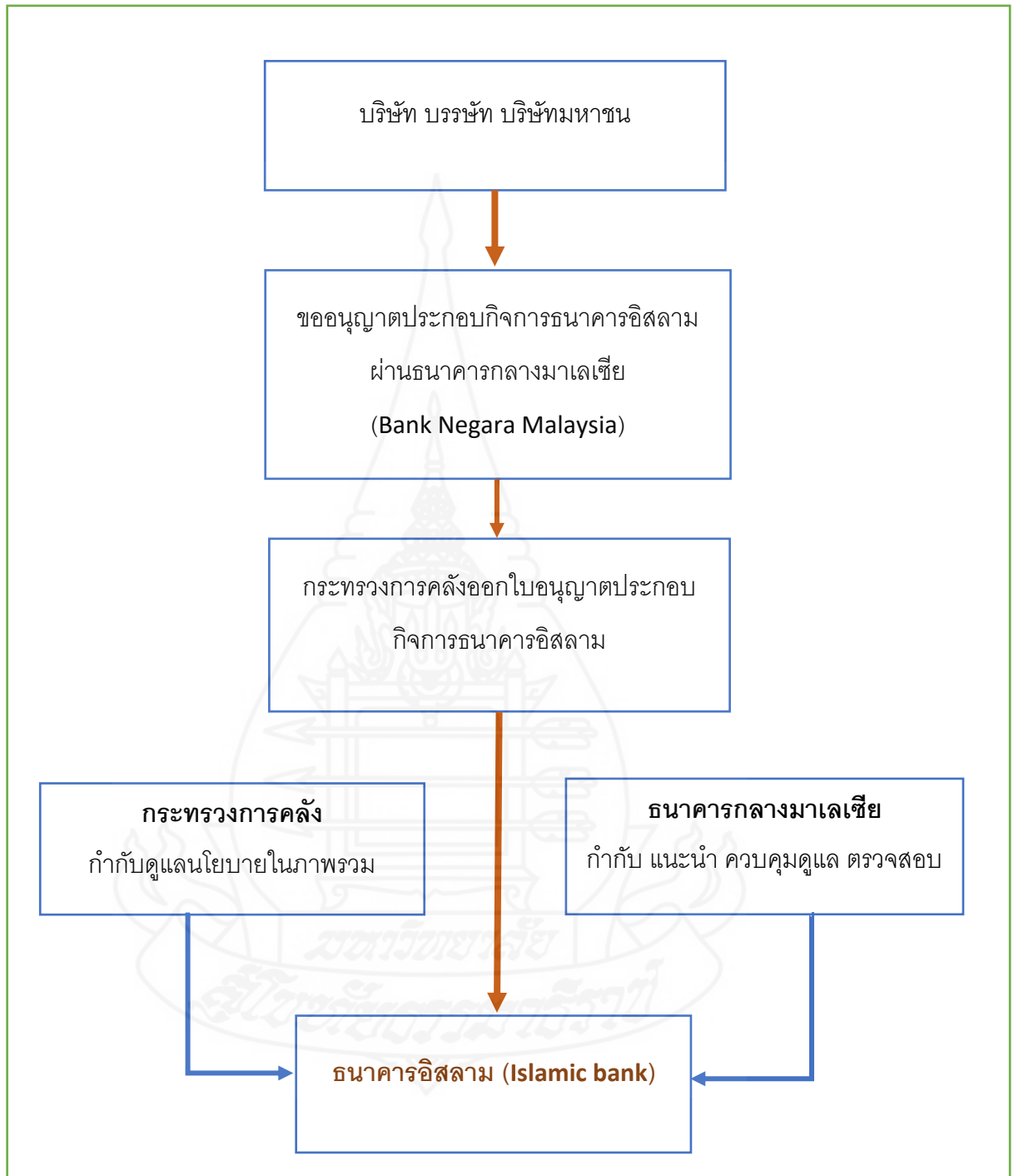
ทั้งนี้ ต่อมาในปี ค.ศ. 2013 ประเทศมาเลเซียได้มีการประกาศกฎหมายการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศมาเลเซียขึ้นใหม่ ได้แก่กฎหมาย Islamic Financial Services Act 2013 (IFSA) ในการตรากฎหมายฉบับนี้เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการเงินมีความมั่นคง การกำกับดูแลด้านชะรีอะฮ์และการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยเป็นการรวมกฎหมาย Banking and Financial Institutions Act 1989, Insurance Act 1996, Islamic Banking Act 1983, Takaful Act 1984, Payment System Act 2003 และ Exchange Control Act 1935 ไว้ในกฎหมาย Islamic Financial Services Act 2013 (IFSA) และใช้กำกับดูแลและตรวจสอบทั้ง Islamic bank และ International Islamic bank ภายในประเทศมาเลเซีย

ภาพที่ 3.1 โครงสร้างระบบการเงินของประเทศมาเลเซีย

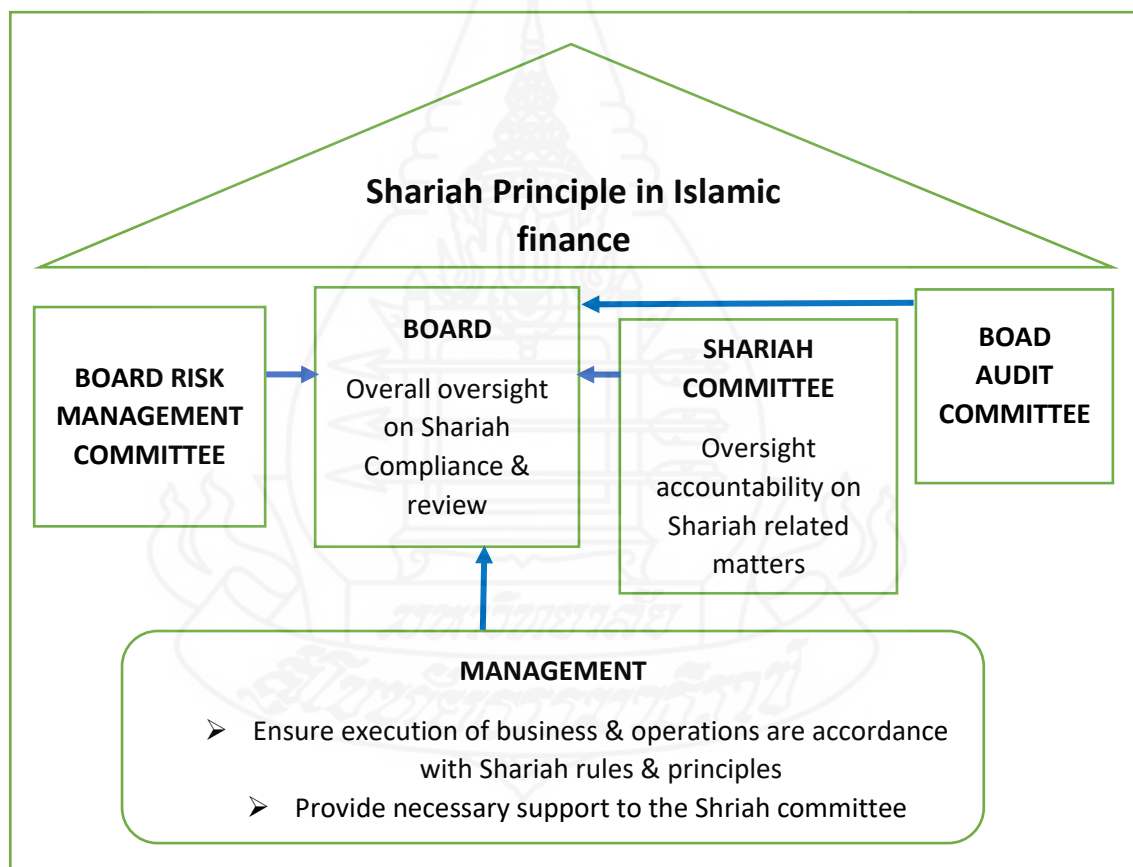
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (น. 3)

<https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/FISystem/Documents/malaysia.pdf>.

ภาพที่ 3.2 โครงสร้างการกำกับดูแลธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย

ตามกฎหมาย Islamic Financial Services Act 2013 (IFSA) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อเสริมสร้างการควบคุมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ (Shariah governance) โดยที่ สถาบันการเงินอิสลาม (Islamic financial Institution) รวมถึงธนาคารอิสลาม (Islamic bank) จะต้องมีความมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติตามนโยบาย ขั้นตอน และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ทางด้านชะรีอะฮ์ได้อย่างครบถ้วน โดยได้กำหนดไว้ใน Part IV of the IFSA และมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council (SACs) เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามให้เป็นไปตามหลักการอิสลาม อย่างถูกต้อง และภายในสถาบันการเงินอิสลามแต่ละแห่งจะมีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (shariah committees) ทำหน้าที่กำกับการทำงานในแต่ละขั้นตอนให้ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์อีกด้วย

ภาพที่ 3.3 โครงสร้างการกำกับดูแลด้านชะรีอะฮ์ (Shariah Governance Framework)

ที่มา : Zulkifli Hasan, PhD (น. 4)

<https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/week-viii-regulatory-framework-of-shariah-governance3.pdf>

2.2 สถาบันการเงินอิสลามของสาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์ขึ้นชื่อว่าเป็นศูนย์กลางทางการเงินระดับโลกที่มีอุตสาหกรรมการเงินขั้นสูงและมีชื่อเสียงในการกำกับดูแลระดับสูงสำหรับภาคการเงิน มีมาตรฐาน และสามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านตลาดทุนที่มีสภาพคล่อง ด้วยข้อได้เปรียบเหล่านี้สาธารณรัฐสิงคโปร์มีความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มประสิทธิภาพกรอบกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเพื่อให้อุตสาหกรรมการธนาคารและการเงินอิสลาม (Islamic Banking and Finance -IBF) ดำเนินการได้เป็นอย่างดี⁸⁹ และด้วยเห็นโอกาสที่ประเทศในตะวันออกกลางมีการค้าขายกับประเทศในทวีปเอเชียเป็นจำนวนมาก จึงต้องการเพิ่มเติมโอกาสทางธุรกิจในภาค อุตสาหกรรมการธนาคารและการเงินอิสลาม จึงได้มีการพัฒนากฎระเบียบภายในประเทศเพื่อรองรับโอกาสดังกล่าว

2.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของสาธารณรัฐสิงคโปร์⁹⁰

การพัฒนาอุตสาหกรรมการธนาคารและการเงินอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้แนวความคิดเดียวกับประเทศมาเลเซีย คือใช้ระบบคู่ขนาน โดยมีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนานกันไป โดยสาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งมีความแตกต่างไปจากประเทศมาเลเซีย โดยที่ประเทศมาเลเซียตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม (Islamic Banking Act 1983) สำหรับสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่มีกฎหมายการธนาคารอิสลามแยกต่างหาก กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งควบคุมการธนาคารอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการธนาคาร (Banking Act) และพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Securities and Futures Act)

⁸⁹ Ledy Mahara Ginting., Nafisah Ruhana., Nur Haziyah Haji Abdul Halim., Salsabilla Terra Finieli., (2019). Legal and Regulatory Framework of Islamic Banking and Finance: A Study in Singapore, P.235 สืบค้นจาก https://www.researchgate.net/publication/337657241_Legal_and_Regulatory_Framework_of_Islamic_Banking_and_Finance_A_Study_in_Singapore.

⁹⁰ อรรถพล อรรถวรเดชและคณะ. (2556). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาและยกร่างกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทย. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น.73-81.

โดยที่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายรองรับแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกแก้ไขเฉพาะประเด็น (Piecemeal) โดยทำการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการธนาคาร พ.ศ. 2513 (แก้ไข พ.ศ. 2551) (Banking Act 1970) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินที่ใช้หลักการดอกเบี้ยทั่วไป ทั้งนี้ สาเหตุที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ตัดสินใจไม่บัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่โดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินภายในประเทศที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินที่มีอยู่นั้น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมแล้วก็สามารถรองรับการพัฒนากระบวนการเงินอิสลามได้ เพราะสถาบันการเงินทั่วไปและสถาบันการเงินอิสลามต่างอยู่ภายใต้เป้าหมายการกำกับดูแลในด้านความมั่นคง การบริหารความเสี่ยง และการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. 2006 Monetary Authority of Singapore (MAS) ในฐานะผู้ควบคุมและกำกับดูแลทั้งธนาคารอิสลามและธนาคารพาณิชย์ทั่วไปในประเทศ ได้มีการเผยแพร่แนวทางสำหรับการธนาคารอิสลาม โดยที่ MAS ได้ออก Guidelines on the Application of Banking Regulations to Islamic Banking ในปี ค.ศ. 2010 เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎระเบียบของธนาคารอิสลาม โดยที่ MAS ได้อนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ได้ เช่น การซื้อขายสินค้าตามหลัก Murabahah ซึ่งก่อนหน้านี้กฎหมายห้ามมิให้ธนาคารทำธุรกรรมใด ๆ ที่ไม่ถือว่าเป็นธุรกรรมของสถาบันการเงิน เช่น การซื้อขายสินค้า เป็นต้น

ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมการธนาคารและการเงินอิสลามของสถาบันการเงินอิสลามมีความจำเป็นเนื่องจากธนาคารในสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำธุรกรรมที่มีใช่ธุรกิจสถาบันการเงินและรวมถึงการซื้อขายที่กำหนดไว้ในมาตรา 30⁹¹ ของ Banking Act อย่างไรก็ดี ในมาตรา 78(1)⁹² ของ Banking Act ได้เปิดช่องให้ MAS มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้บังคับ Banking Act และด้วยอำนาจตามมาตรา 78(1) นี้เองที่ทำให้ MAS สามารถใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ โดยในปี ค.ศ. 2005 MAS ได้ประกาศ Banking (Amendment) Regulations 2005 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2005

⁹¹ Banking Act 1970. (2020 Revised Edition). Section 30.

⁹² Banking Act 1970. (2020 Revised Edition). Section 78.

กำหนดให้การทำธุรกรรม Murabahah ไม่เป็นธุรกรรมที่ต้องห้ามตามมาตรา 30 ของ Banking Act โดยกำหนดว่าการซื้อขายแบบ Murabahah ที่จะกระทำได้นั้นจะต้องมีลักษณะดังนี้

1) ธนาคารจะเป็นผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายตามคำร้องขอของลูกค้า โดยวัตถุประสงค์ของการซื้อสินค้าเช่นนั้นเพื่อเป็นการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้า และสินค้าที่ซื้อจะต้องเป็นสินค้าที่มีอยู่แล้ว

2) ธนาคารซื้อสินค้าที่ซื้อมาให้แก่ลูกค้า

3) ลูกค้ามีหน้าที่รับมอบสินค้าจากธนาคาร

4) ราคาที่ลูกค้าซื้อจากธนาคารเป็นจำนวนที่มากกว่าราคาที่ธนาคารซื้อมาจากผู้ขาย โดยส่วนต่างที่มากกว่าของราคาดังกล่าวคือ ส่วนกำไรหรือผลตอบแทน ให้แก่ธนาคาร สำหรับการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้า

5) ธนาคารไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ จากการเคลื่อนไหวของราคาของสินค้านั้น ๆ ในตลาดนอกเหนือไปจากส่วนกำไรหรือผลตอบแทนที่ได้คิดจากลูกค้าไปแล้วนั้น และ

6) ข้อสัญญาจะต้องกำหนดให้ลูกค้าชำระราคาที่ธนาคารขายให้แก่ลูกค้า ซึ่งเป็นราคาบวกกำไรหรือผลตอบแทนนั้นภายหลังจากวันทำสัญญาซื้อขายเท่านั้น

จากการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้สถาบันการเงินในสาธารณรัฐสิงคโปร์เริ่มเสนอผลิตภัณฑ์การเงินอิสลามภายในประเทศ มีธนาคารต่างประเทศหลายแห่งในสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่ให้บริการธนาคารอิสลาม เช่น Maybank Berhad, Commerce International Merchant Bankers Berhad (CIMB) และ Noor Islamic Bank ในขณะที่ Overseas Chinese Banking Corporation (OCBC) เป็นธนาคารท้องถิ่นที่ให้บริการธนาคารอิสลาม ในปี พ.ศ. 2548 Maybank Berhad เป็นธนาคารแห่งแรกที่น่าเสนอผลิตภัณฑ์ด้านการธนาคารที่เป็นไปตามหลักชะรีอะฮ์ และต่อมาตามด้วย OCBC ในปี 2550 ในปีเดียวกันนั้น DBS Bank Limited ได้ก่อตั้ง The Islamic Bank of Asia ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นธนาคารอิสลามท้องถิ่นแห่งแรกในสาธารณรัฐสิงคโปร์ และเชื่อกันว่าการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งเอเชียได้ช่วยเหลือลูกค้าในด้านความต้องการและความต้องการทางการเงินผ่านผลิตภัณฑ์ด้านการธนาคารที่สอดคล้องกับชะรีอะฮ์⁹³

⁹³ Ledy Mahara Ginting., Nafisah Ruhana., Nur Haziyah Haji Abdul Halim., Salsabilla Terra Finieli., (2019). Legal and Regulatory Framework of Islamic Banking and Finance: A Study in Singapore, P.241 สืบค้นจาก

https://www.researchgate.net/publication/337657241_Legal_and_Regulatory_Framework_of_Islamic_Banking_and_Finance_A_Study_in_Singapore.

นอกจากที่ได้มีการแก้ไข Banking Act เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีพื้นฐานมาจากชะรีอะฮ์ พร้อมกับการแก้ไขเหล่านี้ MAS ได้มีการกำหนดข้อบังคับ (regulations) เพื่อรองรับต่อผลิตภัณฑ์ธนาคารอิสลาม และได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมอีก ดังนี้

1) แก้ไขพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) ผ่านการแปลงงบประมาณปี 2548 และ 2549 โดยได้มีการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เพื่อปรับให้เข้ากับลักษณะของระบบธนาคารและการเงินอิสลาม

2) มีการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนในธุรกรรมอิสลามที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติอากรแสตมป์ บทที่ 312 (Stamp Duties Act, Chapter 312)

3) ภาษีเงินได้และ GST (ภาษีสินค้าและบริการ) สำหรับผลิตภัณฑ์อิสลามบางประเภทได้รับการชี้แจงเพิ่มเติม (Inland Revenue Authority of Singapore, 2016)

โดยที่ สิทธิพิเศษทางภาษีที่รัฐบาลมอบให้นี้เป็นหนึ่งในขั้นตอนแรกๆ ที่ออกเพื่อพัฒนาการเงินอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งบ่งชี้เป้าหมายของรัฐบาลที่จะรวมบริการทางการเงินอิสลามเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสาธารณรัฐสิงคโปร์ให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินระดับโลก

ทั้งนี้ ในการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ๆ นั้น MAS ได้ใช้อำนาจภายใต้ Banking Act เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำธุรกรรมไว้โดยละเอียด เช่น การทำธุรกรรมตามหลักการ Musharakah Mutanaqisah หรือโครงสร้างการลงทุนทยอยลด โดยจะกำหนดลำดับการทำขั้นตอนก่อนหลัง มีการกำหนดขั้นตอนเริ่มต้นตั้งแต่ธนาคารร่วมซื้อทรัพย์สินกับลูกค้า ธนาคารร่วมออกเงินค่าซื้อทรัพย์สิน ธนาคารขายส่วนของทรัพย์สินให้ลูกค้า ธนาคารให้ลูกค้าเช่าส่วนของทรัพย์สินของธนาคาร หลักเกณฑ์ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายยังไม่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ หลักเกณฑ์ในกรณีที่มีการเลิกสัญญาที่กำหนด การดำเนินการเมื่ออายุสัญญาสิ้นสุดลง องค์ประกอบของเงินที่ลูกค้าชำระให้กับธนาคาร รวมถึงผลกระทบในกรณีที่ราคาตลาดของทรัพย์สินมีการเปลี่ยนแปลง ตาม Reg. 23C of Banking

Regulations⁹⁴ หรือการให้สินเชื่อตามหลักการ Murabahah ตาม Reg. 22 of Banking Regulations⁹⁵ ซึ่งโดยโครงสร้างของหลักการ Murabahah จะมีการกำหนดขั้นตอนการซื้อขาย โดยมีการแต่งตั้งตัวแทนเพื่อซื้อทรัพย์สิน การชำระเงิน จำนวนเงินต้องมีการบอกกำไร โดยคู่สัญญาไม่ต้องแบกรับภาระอันอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาดของทรัพย์สินนั้นในอนาคต หรือการให้สินเชื่อตามหลักการ Ijarah ตาม Reg. 23B of Banking Regulations⁹⁶ ซึ่งในแต่ละธุรกรรมจะมีการกำหนดขั้นตอนโดยละเอียด เป็นต้น

เห็นได้ว่าการที่ Monetary Authority of Singapore (MAS) กำหนดขั้นตอนสำหรับการทำธุรกรรมการเงินอิสลามโดยละเอียดกลับทำให้การคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามเป็นไปได้อย่างจำกัด และจำเป็นต้องออกหลักเกณฑ์แยกออกเป็นหลายฉบับสำหรับหลักการ Murabahah ที่มีลักษณะแตกต่างกันเพียงบางประการเท่านั้น ซึ่งจะเป็นการสร้างภาระและน่าจะต้องใช้เวลาพอสมควรกว่าที่จะมีการออกหลักเกณฑ์มาเพื่อรองรับธุรกรรมที่มีรายละเอียดแต่ละประการที่แตกต่างกัน อีกทั้งในทางปฏิบัติหากว่าในอนาคตมีการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนรายละเอียดที่เป็นส่วนโครงสร้างหลักของธุรกรรมแล้ว MAS ก็คงจะมีภาระที่จะต้องติดตามแก้ไขปรับเปลี่ยนประกาศหลักเกณฑ์ทุกฉบับที่มีพื้นฐานมาจากโครงสร้างหลักเดียวกันนั้นด้วย

2.2.2 โครงสร้างการกำกับดูแลระบบการเงินอิสลามของสาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีหน่วยงานกำกับดูแลระบบธนาคารและการเงินเพียงแห่งเดียวคือ Monetary Authority of Singapore (MAS) ทำหน้าที่เป็นธนาคารกลาง และติดตามการพัฒนาอุตสาหกรรมธนาคารและการเงิน MAS ยังควบคุมและกำกับดูแลทั้งธนาคารอิสลามและธนาคารพาณิชย์ทั่วไปในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในกรณีนี้ เพื่อเผยแพร่แนวทางสำหรับการดำเนินธุรกรรมธนาคารอิสลาม MAS ได้ออก Guidelines on the Application of Banking Regulations to Islamic Banking ในปี ค.ศ. 2010 เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎระเบียบของธนาคารอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวครอบคลุมเฉพาะการบังคับใช้กฎระเบียบด้านการธนาคาร ทั้งนี้ MAS ได้มีการกำกับดูแลระบบการเงินทั้งแบบธรรมดาและแบบอิสลามให้อยู่ภายใต้กรอบการ

⁹⁴ Banking Act. Banking Regulations. (Revised Edition 2004) 23 C. (Prescribed joint purchase and periodic sale business).

⁹⁵ Banking Act. Banking Regulations. (Revised Edition 2004) 22. (Prescribed alternative financing business).

⁹⁶ Banking Act. Banking Regulations. (Revised Edition 2004) 23B. (Prescribed leasing business).

กำกับดูแลเดียวกัน การดำเนินงานของธนาคารอิสลามจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

สาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่มีสภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ที่เป็นระดับธนาคารกลางหรือระดับชาติ (specific Shariah advisory council) ดังเช่นประเทศมาเลเซีย โดยสาธารณรัฐสิงคโปร์กำหนดให้สถาบันการเงินอิสลามแต่ละแห่งที่ประกอบธุรกิจธนาคารอิสลามมีหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ภายใน (Internal Shariah Advisory Board) เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมการธนาคารเป็นไปตามหลักการชะรีอะฮ์ในระดับที่ดี ทั้งนี้ ในสาธารณรัฐสิงคโปร์จะมีคณะกรรมการกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ สภาศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ (Majlis Ugama Islam Singapore- MUIS) อย่างไรก็ตาม MUIS มีเพียงเขตอำนาจศาลที่ได้รับอนุญาตภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารกฎหมายมุสลิม พ.ศ. 2509 (Muslim Law Act 1966) เพื่อตีความกฎหมายอิสลามภายในขอบเขตของกฎหมายส่วนบุคคลของชาวมุสลิม เนื่องจากเรื่องธนาคารและการเงินอยู่ภายใต้เรื่องแพ่ง ทำให้ MUIS ไม่มีอำนาจใด ๆ⁹⁷

2.3 สถาบันการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักร⁹⁸

ธนาคารอิสลามของกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักรได้เริ่มมีการพัฒนาอย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 เป็นต้นมา ในขณะที่การทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ได้มีการให้บริการนับตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1980 โดยเริ่มแรกเป็นการขายตามหลักการมูรอบายะฮ์ (Mark-up sale) ในสินค้าอุปโภค (Commodity Murabahah) ในตลาดแลกเปลี่ยนโลหะลอนดอน (The London Metal Exchange) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้แก่สถาบันการเงินจากกลุ่มประเทศอาหรับ (Middle Eastern Institutions) และนักลงทุนสำหรับการพัฒนาตลาดขายส่งในสหราชอาณาจักร (The development of a wholesale market in the U.K.) ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายหลักจะเน้นไปที่นักลงทุนในรูปแบบของการขายส่งมากกว่ากลุ่มลูกค้ารายย่อยที่เป็นมุสลิม

ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 การทำธุรกรรมภายใต้หลักชะรีอะฮ์ในรูปแบบลูกค้ารายย่อยได้เริ่มมีการพัฒนาขึ้นแต่อยู่ภายใต้จำนวนจำกัด ซึ่งเป็นการริเริ่มของธนาคารในกลุ่มประเทศ

⁹⁷ Ledy Mahara Ginting., Nafisah Ruhana., Nur Haziya Haji Abdul Halim., Salsabilla Terra Finieli., (2019). Legal and Regulatory Framework of Islamic Banking and Finance: A Study in Singapore, P.236 สืบค้นจาก https://www.researchgate.net/publication/337657241_Legal_and_Regulatory_Framework_of_Islamic_Banking_and_Finance_A_Study_in_Singapore.

⁹⁸ ศูนย์นโยบายเพื่อการพัฒนา. (2553). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น. 17-24.

อาหรับและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบของการให้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย แต่เนื่องจากธุรกรรมดังกล่าวมีต้นทุนสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปในสหราชอาณาจักร จึงทำให้การให้บริการทางการเงินอิสลามสำหรับลูกค้ารายย่อยอยู่ในขอบเขตจำกัดในช่วงปี ค.ศ. 1990 ถึงปี ค.ศ. 2000

กระทั่งในปี ค.ศ. 2003 ธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามได้เปิดกว้างมากขึ้นทั้งในส่วนของลูกค้ารายย่อย (Retail market) กลุ่มนักลงทุน (Wholesale market) กองทุนได้เข้ามาทำธุรกิจอย่างกว้างขวางขึ้น และประเภทของผลิตภัณฑ์ตามหลักชะรีอะฮ์ได้ขยายตัวครอบคลุมตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าในระดับต่าง ๆ และสถาบันการเงินอื่น ๆ ก็ได้เข้ามาดำเนินการให้บริการการเงินอิสลามด้วย

ทั้งนี้ เป็นที่ทราบกันดีว่าลอนดอนนั้นเป็นศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศชั้นนำ และรัฐบาลก็ได้ตั้งเป้าให้สหราชอาณาจักรเป็นหนึ่งในศูนย์กลางที่ให้บริการทางการเงินอิสลามของโลกทั้งที่สหราชอาณาจักรเป็นประเทศในซีกโลกตะวันตกที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิม ตามดัชนีประเทศการเงินอิสลาม (ค.ศ. 2020) สหราชอาณาจักรจัดอยู่ในอันดับที่ 18 จาก 48 ประเทศในแง่ของการเสนอการเงินอิสลามโดยรวม โดยสหราชอาณาจักรมีประชากรมุสลิม (เพียงร้อยละ 5 ของประชากรตามการสำรวจสำมะโนประชากร ค.ศ. 2011) ทำให้มีรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการเติบโตในระบบการเงินอิสลาม อันเป็นผลมาจากจุดยืนที่เข้มแข็ง⁹⁹ ลอนดอนถูกมองว่าเป็นศูนย์กลางทางการเงินของอิสลามทางตะวันตกมาช้านาน โดยที่อุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักรมีการพัฒนาและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นศูนย์กลางทางการเงินอิสลามของโลก ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ คือ

1) การขยายตัวอุตสาหกรรมบริการการเงินในทั่วโลก (Global expansion of Islamic Finance) โดยที่ธนาคารอิสลามได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 ในประเทศแถบตะวันออกเฉียงกลาง และอุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศมุสลิมในแถบประเทศตะวันออกเฉียงกลางและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ส่งผลให้ตลาดการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักรได้ขยายตัวตามปริมาณอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นทั่วโลกด้วย

⁹⁹ John Dewar., Munib Hussain., (2011). The Islamic Finance and Markets Law Review: United Kingdom. สืบค้นจาก <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/united-kingdom>.

2) การตลาดและทักษะในการบริหารจัดการทางการเงิน (Market and Skills base) ลอนดอนเป็นเมืองหนึ่งในศูนย์กลางการเงินกระแสหลักของโลก ขณะเดียวกันรัฐบาลอังกฤษได้เปิดเสรีทางการเงินและเปิดกว้างในการรับนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการทางการเงิน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจการเงินอิสลามให้พัฒนาอย่างเต็มที่ โดยการดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงข้อจำกัดทางกฎหมายและภาษีที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จึงทำให้สหราชอาณาจักรมีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางทางการเงินอิสลามของโลกได้

3) ธนาคารพาณิชย์กระแสหลักได้เปิดให้บริการธุรกรรมทางการเงินอิสลาม (Islamic windows) ได้แก่ ซิตีแบงก์ และธนาคารรอยัลแบงก์ เป็นต้น บัจจายด์กล่าวได้ส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของตลาดการเงินอิสลามเป็นอย่างมาก เนื่องจากธนาคารดังกล่าวมีประสบการณ์และขีดความสามารถในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ ๆ

4) สภาพคล่องส่วนเกินของเงินทุนจากประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง (Excess Liquidity in the Middle East) นับตั้งแต่ราคาน้ำมันตลาดโลกได้ปรับตัวสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2003 ได้สร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศในภูมิภาคดังกล่าว อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ที่ให้บริการทางการเงินในภูมิภาคตะวันออกกลางนั้นยังไม่พัฒนาบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักลงทุนชาวตะวันออกกลางที่ต้องการนำเงินจากผลกำไรจากกิจการน้ำมันหรือที่เรียกว่า Petro Dollar ไปลงทุนกับสถาบันการเงินของภูมิภาคอื่น ๆ ที่มีความพร้อมกว่า โดยเฉพาะในสถาบันการเงินในสหราชอาณาจักร

5) นโยบายส่งเสริมจากภาครัฐและมาตรการลดหย่อนทางภาษี (Public Policy and Taxation) ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลอังกฤษตระหนักถึงประเด็นทางด้านภาษีและกระบวนการจดทะเบียนสินทรัพย์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการการเงินอิสลาม รัฐบาลอังกฤษจึงได้ดำเนินการออกกฎหมายทางการเงินเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์

6) การจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลบริการทางการเงิน (Financial Service Authority: FSA) ในปี ค.ศ. 1997 เพื่อเป็นศูนย์อำนาจการกำกับดูแลการให้บริการของสถาบันการเงินในสหราชอาณาจักร ซึ่งทำให้มีการรวบรวมกฎข้อบังคับต่าง ๆ ในการให้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินที่กระจุกกระจายอยู่ทั้งหมดมารวมเป็นร่างข้อกำหนดเพียงฉบับเดียว ทำให้ไม่

เกิดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันในบทข้อกำหนดระหว่างสถาบันการเงินต่าง ๆ นอกจากนี้ FSA สามารถกำกับดูแลการให้บริการของสถาบันการเงินอิสลามให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย

2.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักร

อาณาจักร

กฎหมายหลักในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในประเทศอังกฤษ คือ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) โดยประเทศอังกฤษจะไม่บัญญัติกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงินอิสลามขึ้นต่างหาก แต่แนวทางคือการปรับกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ก่อน ซึ่งควบคุมเครื่องมือทางการเงินแบบเดิมเพื่อรองรับโครงสร้างที่ใช้กันทั่วไปในด้านการเงินอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามและตราสารทั่วไปมีความเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น สิ่งใดก็ตามที่อธิบายไว้ในเครื่องมือทางการเงินของอิสลามว่าเป็นกำไรจะได้รับ การปฏิบัติในลักษณะเดียวกับภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการเงินฉบับก่อนหน้าที่เกี่ยวข้องกับ ดอกเบี้ย และนี่เป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติทางภาษีของ เครื่องมือทางการเงินของอิสลาม¹⁰⁰

ทั้งนี้ รัฐบาลอังกฤษจึงได้ดำเนินการออกกฎหมายทางการเงินเพื่อลด อุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ ดังต่อไปนี้¹⁰¹

1) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2003 (The Finance Acts 2003) มี วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการชำระค่าธรรมเนียมอากรแสตมป์ที่ซ้ำซ้อนจากการโอนอสังหาริมทรัพย์

2) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2005 และปี ค.ศ. 2006 (The Finance Acts 2005 and 2006) มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงิน อิสลามให้เทียบเท่ากับภาระภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

3) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2007 (The Finance Acts 2007) มี วัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบทางด้านภาษีสำหรับการออกพันธบัตรอิสลามหรือซุกุก (Sukuk)

การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่สอดคล้องกันของ รัฐบาลอังกฤษในการปฏิบัติต่อการเงินอิสลามในฐานะส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางการเงินทั่วไป

¹⁰⁰ John Dewar., Munib Hussain., (2011). The Islamic Finance and Markets Law Review: United Kingdom.

สืบค้นจาก <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/uk-kingdom>.

¹⁰¹ ศูนย์นโยบายเพื่อการพัฒนา. (2553). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, น. 19.

และแนวทางนี้บ่งชี้ว่าอุตสาหกรรมการเงินอิสลามจะยึดถือมาตรฐานเดียวกันกับอุตสาหกรรมการเงินทั่วไปในสหราชอาณาจักร และคู่สัญญาควรได้รับการพิจารณาระดับเดียวกันจากหน่วยงานกำกับดูแลและศาลของอังกฤษ

2.3.2 บทบาทสำคัญของหน่วยงานกำกับดูแลบริการทางการเงินอิสลาม¹⁰²

หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลาม (ในขอบเขตที่สถาบันดังกล่าวดำเนินกิจกรรมที่มีการควบคุม) มี 2 แห่งคือ Financial Conduct Authority (FCA) และ the Prudential Regulatory Authority (PRA) โดย FCA เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่มีหน้าที่กำกับดูแลด้านการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร และธนาคารอิสลามทั้งหมดในสหราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตและได้รับอนุญาตจาก FCA สำหรับ PRA รับผิดชอบต่อกฎระเบียบของธนาคาร สมาคมก่อสร้าง สหภาพเครดิต บริษัทประกัน และบริษัทการลงทุนรายใหญ่ รวมถึงธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักร การทำหน้าที่ของ FCA และ PRA ต่างก็ถือว่าธนาคารอิสลามและสถาบันการเงินทั่วไปอยู่บนมาตรฐานเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักรถือเป็นสถาบันการเงินที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) โดยที่ธนาคารอิสลามอาจถูกกลงโทษและปรับในลักษณะเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ซึ่งแนวทางการควบคุมของ FCA และ PRA สามารถสรุปได้ว่า “ไม่มีอุปสรรค แต่ไม่มีความช่วยเหลือเป็นพิเศษ”

ทั้งนี้ FCA ไม่มีนักวิชาการด้านชะรีอะฮ์ (shariah scholars) ที่คอยตรวจสอบการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ของผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอโดยสถาบันการเงินอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของสหราชอาณาจักรในการปฏิบัติต่อสถาบันการเงินอิสลามในลักษณะเดียวกันกับบริษัททั่วไป ทั้งนี้สถาบันการเงินอิสลามจะต้องได้รับอนุญาตเพื่อดำเนินกิจกรรมที่มีการควบคุม และต้องได้รับอนุญาตที่จำเป็นจาก FCA ในลักษณะปกติ อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินอิสลามอาจจำเป็นต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ FCA ในบางสถานการณ์ เช่น บทบาทของคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (shariah board) (ถ้ามี) ที่ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการเงินของสถาบันการเงินอิสลาม

¹⁰² John Dewar., Munib Hussain., (2011). The Islamic Finance and Markets Law Review: United Kingdom.

สืบค้นจาก <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/united-kingdom>.

2.3.3 ภาพรวมและแนวโน้มของธุรกิจการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร

ธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักรได้ออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลายเพื่อให้บริการแก่ลูกค้า เช่น ให้บริการกลุ่มลูกค้ารายย่อยหรือตลาดค้าปลีก (Retail Market) ได้แก่ การปล่อยสินเชื่อทางด้านที่พักอาศัย (Mortgage) และการออม (Saving Product) ทั้งนี้ รัฐบาลได้มีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ กฎหมายและระบบภาษีที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามจนทำให้มีการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามเพิ่มมากขึ้น และมีการให้บริการแก่กลุ่มนักลงทุนหรือตลาดค้าส่ง (Wholesale Market) ได้แก่ ตลาดพันธบัตรอิสลามหรือซุกุก ได้มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในลอนดอนเพื่อเป็นแหล่งระดมทุนของภาครัฐและธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งที่ผ่านมานั้นการออกพันธบัตรอิสลามยังคงมีอยู่ในขอบเขตจำกัด การให้บริการธุรกิจประกันภัยหรือตะกะฟูล (Takaful) และเครื่องมือทางการเงินที่ซับซ้อน (Complex product) ได้แก่ ตราสารอนุพันธ์ (Derivative) ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับตามหลักการของอิสลาม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการเก็งกำไรตามหลักศาสนาอิสลาม

โครงสร้างทั่วไปในการให้บริการทางการเงินอิสลามของสหราชอาณาจักร มีดังนี้¹⁰³

1) สินเชื่อเพื่อผู้บริโภค (Consumer finance)

ผู้ให้บริการสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคที่ปฏิบัติตามกฎหมายชะรีอะฮ์ในสหราชอาณาจักร ปัจจุบันมีการให้บริการสินเชื่อกับลูกค้าในรูปแบบของการจัดหาเงินทุนแบบมูรอบะฮะฮ์ แบบเรียบง่าย (simple murabahah) และเสนอการลงทุนด้านเงินฝากในรูปแบบของบัญชีการลงทุนแบบแบ่งผลกำไรตามหลักการของวะกาละฮ์ (wakalah) ทั้งนี้ ธนาคารสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคที่มีชื่อเสียงในสหราชอาณาจักร ได้แก่ Al Rayan Bank, Gatehouse Bank และ Bank of London and the Middle East ซึ่งเปิดตัว Nomo ธนาคารดิจิทัลที่ได้รับใบอนุญาตและปฏิบัติตามกฎหมายชะรีอะฮ์ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2021 รวมถึงสาขาบางแห่งของธนาคารในตะวันออกกลางที่มีชื่อเสียง เช่น Abu Dhabi Islamic Bank และ QIB UK

2) การให้สินเชื่อบ้าน (Home finance)

¹⁰³ John Dewar., Munib Hussain., (2011). The Islamic Finance and Markets Law Review: United Kingdom.

สืบค้นจาก <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/united-kingdom>.

รูปแบบโครงสร้างหลักที่ใช้ในการให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในสหราชอาณาจักร คือ ijarah (สัญญาจ้างหรือสัญญาเช่า) และ ijarah with diminishing musharakah (การเช่าแบบร่วมลงทุนแบบถดถอย) มีรูปแบบการให้สินเชื่อดังนี้

(1) การให้สินเชื่อภายใต้เงื่อนไข ijarah มีขั้นตอนดังนี้

- ธนาคารจะซื้อทรัพย์สิน (โดยมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จดทะเบียนในชื่อธนาคาร)
- ให้เช่าแก่เจ้าของบ้านตามระยะเวลาที่กำหนด โดยเจ้าของบ้านให้คำมั่นว่าเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดแล้วจะซื้อทรัพย์สินจากธนาคารโดยใช้เงินค่าเช่างวดสุดท้าย
- โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามกฎหมายให้เจ้าของบ้านและจดทะเบียนในชื่อเจ้าของบ้าน

(2) การให้สินเชื่อภายใต้เงื่อนไขของ ijarah with diminishing musharakah มีขั้นตอนดังนี้

- ธนาคารและเจ้าของบ้านร่วมกันซื้อทรัพย์สินตามสัดส่วนของทุนที่แต่ละคนเสนอ อย่างไรก็ตาม กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจดทะเบียนในนามของธนาคารเท่านั้น
- เจ้าของบ้านจ่ายค่าเช่าให้แก่ธนาคารสำหรับการใช้ส่วนหนึ่งของทรัพย์สินที่ธนาคารเป็นเจ้าของภายใต้เงื่อนไขของ musharakah และเจ้าของบ้านยังต้องชำระเงินให้กับธนาคารเป็นระยะเพื่อซื้อผลประโยชน์ในส่วนที่เหลือของธนาคารตามเงื่อนไข musharakah เพื่อให้สัดส่วนทุนของธนาคารลดลงจนกว่าเจ้าของบ้านจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินเพียงผู้เดียว
- เมื่อเจ้าของบ้านได้ซื้อผลประโยชน์ทั้งหมดของธนาคารตามหลัก musharakah แล้ว และเป็นเจ้าของทรัพย์สินแต่เพียงผู้เดียว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้รับการจดทะเบียนในชื่อเจ้าของบ้านและการจำนองจะสิ้นสุดลง

การเติบโตส่วนใหญ่ในตลาดการเงินสำหรับสินเชื่อบ้านตามหลักชะรีอะฮ์ได้รับการอำนวยความสะดวกจากรัฐบาลโดยการแก้ไขกฎหมายภาษีในสหราชอาณาจักรในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งได้ยกเลิกสิ่งที่เคยถูกเรียกเก็บภาษีที่ดินอกรสองเท่า โดยครั้งแรก ณ วันที่ซื้อร่วมกันของทรัพย์สิน โดยธนาคารและเจ้าของบ้าน (และการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ในชื่อของ

ธนาคาร) และครั้งที่สอง ณ วันที่ซื้อ โดยเจ้าของบ้านจะต้องเสียภาษีในส่วนของผลประโยชน์ทั้งหมดของธนาคารตามเงื่อนไข musharakah (และการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ในชื่อเจ้าของบ้าน)

3) ประกันภัย (Insurance)

บริษัทประกันภัยในสหราชอาณาจักรเสนอผลิตภัณฑ์ตะกาฟูล (TAKAFUL) ให้กับลูกค้าชาวมุสลิม โดยใช้โครงสร้างทั่วไปในตลาดตะกาฟูล โดยที่ลอนดอนกำลังพยายามที่จะเป็นศูนย์กลางของตะกาฟูล และสมาคมประกันภัยอิสลามแห่งลอนดอน (the Islamic Insurance Association of London - IIAL) ได้เปิดตัวในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2015 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมตะกาฟูล

4) การลงทุนภาคเอกชน (Private equity investments)

การก่อกำเนิดที่กองทุน Private equity ที่ได้รับการลงทุนมักเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามาของนักลงทุนอิสลาม ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถลงทุนในกองทุน Private equity ทั่วไปได้ กองทุนที่ดำเนินงานตามหลักชะรีอะฮ์อย่างครบถ้วนจำเป็นต้องมีการจำกัดหนี้และการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ (shariah supervisory board) แบบเต็มเวลาเพื่ออนุมัติการลงทุนรายบุคคล และมีค่าใช้จ่ายสูงในการจัดตั้ง และในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2021 Ethos Invest ซึ่งตั้งอยู่ในสหราชอาณาจักรได้เปิดตัวโครงการระดมทุนโดยมีเป้าหมายที่จะเป็นกองทุน Private equity ที่มุ่งเน้นด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก

5) การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ (Real estate investments)

การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ในสหราชอาณาจักรเป็นหนึ่งในประเภทสินทรัพย์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสำหรับนักลงทุนอิสลามทั้งในและต่างประเทศ สถาบันการเงินท้องถิ่น ได้แก่ Gatehouse Bank และ 90 North Square ได้นำเสนอผลิตภัณฑ์การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์แก่นักลงทุนอิสลามมาเป็นเวลาหลายปี โดยที่การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์มักใช้โครงสร้าง wakalah, mudarabah หรือ musharakah เพื่อลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนของสินทรัพย์ด้านอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์

6) ศุ๊ก (sukuk)

สหราชอาณาจักรได้ออก sukuk มูลค่า 200 ล้านปอนด์ของ Her Majesty ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 โดย sukuk มีโครงสร้างเป็น sukuk al-ijarah (เป็นแบบที่ง่ายที่สุดและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางตามโครงสร้างการเงินอิสลาม) โดยจ่ายผลกำไรตาม

รายได้ค่าเช่าจากทรัพย์สินของรัฐบาลสามแห่งแทนดอกเบี้ย โดยรัฐบาลตั้งใจใช้ sukuk ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางการตลาดให้กับรัฐบาลมากขึ้นในการผลักดันให้สหราชอาณาจักรและลอนดอนเป็นศูนย์กลางการเงินอิสลาม ความสำเร็จของความคิดริเริ่มของรัฐบาลในการพัฒนาการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักรแสดงให้เห็นในปี 2564 เมื่อรัฐบาลออก sukuk มูลค่า 500 ล้านปอนด์ ซึ่งขายให้กับนักลงทุนสถาบันในสหราชอาณาจักร ตะวันออกกลาง และเอเชีย

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้รูปแบบการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เน้นการศึกษาในโครงสร้างการกำกับดูแล รูปแบบการให้สินเชื่อ และกฎหมายที่บังคับใช้ภายในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายโดยการปรับปรุงภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้มีความใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และกำหนดแนวทางการปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ให้สอดคล้องกับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

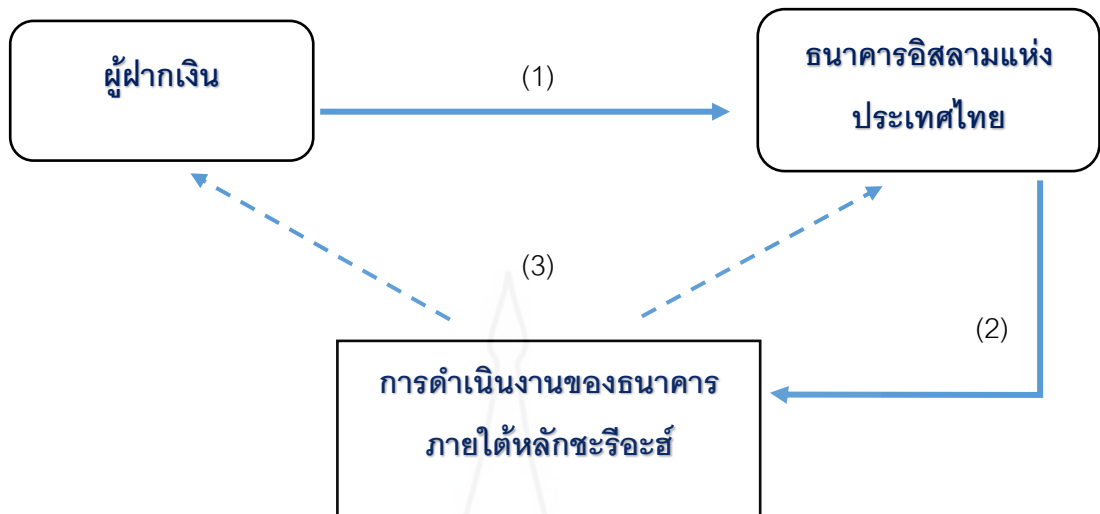
ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์กำหนดไว้ในมาตรา 12 ให้ธนาคารประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและการดำเนินกิจการของธนาคารจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยที่กฎหมายฉบับนี้ได้เปิดโอกาสให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้บริการทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์เงินฝากและผลิตภัณฑ์สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตาม การให้บริการทางด้านเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานและหลักการที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับการ

ประกอบธุรกิจภายใต้ระบบดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป โดยโครงสร้างทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกู้ยืมเงิน และรองรับด้วยระบบกฎหมายและการกำกับดูแลในรูปแบบของการกู้ยืมเงินและคืดดอกเบี้ย ซึ่งมีความแตกต่างกับการให้บริการทางการเงินตามหลักการอิสลามที่อยู่บนพื้นฐานของการซื้อขาย การร่วมลงทุน และการเช่า โดยห้ามการกู้ยืมเงินที่คืดดอกเบี้ยโดยเด็ดขาดอันการเป็นขัดกับหลักคำสอนและหลักการทางการเงินของศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน และเป็นข้อห้ามโดยเคร่งครัด ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 รูปแบบการให้สินเชื่อ

การให้บริการทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีทั้งผลิตภัณฑ์เงินฝากและผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ซึ่งมีรูปแบบการให้บริการที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ส่งผลให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้ผลตอบแทนจากการให้บริการเงินฝากแก่ลูกค้า และได้รับผลกำไรจากการให้บริการด้านสินเชื่อ ตัวอย่างเช่น สถาบันการเงินทั่วไปจะรับฝากเงินและให้ดอกเบี้ยโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ชัดเจนไว้ ในขณะที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะให้บริการในหลายรูปแบบที่ไม่ใช่การให้กู้ยืมเงินและคืดดอกเบี้ย แต่เป็นลักษณะของการให้บริการเงินฝากในรูปแบบการร่วมลงทุน ภายใต้หลักการ มุฎอเราะอะบะฮ์ (Mudarabah) หมายถึง ธนาคารจะเป็นผู้ร่วมลงทุนโดยการลงแรงในขณะที่ผู้ฝากเงินจะเป็นผู้ร่วมลงทุนในเงินที่นำมาฝาก และมีการตกลงกันในสัดส่วนของผลตอบแทนที่จะได้จากการนำเงินของผู้ฝากไปลงทุน โดยธนาคาร เช่น 50:50 60:40 เป็นต้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมกันรับในความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในกรณีขาดทุน หรือบริการเงินฝากในลักษณะของตัวแทน ที่เรียกว่า วะกอละฮ์ (Wakalah) โดยธนาคารทำหน้าที่เป็นตัวแทนของลูกค้าในการนำเงินไปลงทุน โดยมีการตกลงกันในสัดส่วนผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนนั้น เป็นต้น

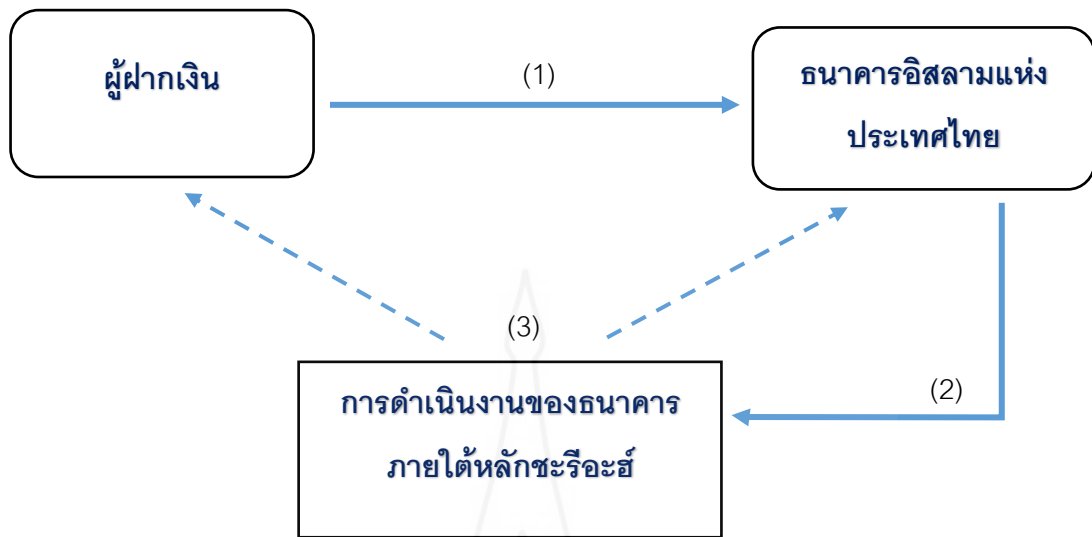
ทั้งนี้ การบริการด้านเงินฝากภายใต้หลักการ มุฎอเราะอะบะฮ์ (Mudarabah) และการบริการด้านเงินฝากภายใต้หลักการ วะกอละฮ์ (Wakalah) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีรูปแบบและขั้นตอนในการทำธุรกรรมดังนี้

ภาพที่ 4.1 ขั้นตอนการทำธุรกรรมทางการเงินด้านเงินฝากตาม หลักมุกฎอะวะบะฮ์ (Mudarabah)

ที่มา : ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ฝ่ายชะรีอะฮ์. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์.

1. ผู้ฝากเงินเปิดบัญชีเงินรับฝากกับธนาคาร เพื่อให้ธนาคารนำเงินฝากไปบริหารจัดการตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีข้อตกลงในการแบ่งปันผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจตามสัดส่วนที่ตกลงกัน โดยธนาคารสามารถกำหนดผลตอบแทนในลักษณะของอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ (Indicate Rate) ให้กับลูกค้าได้
2. ธนาคารนำเงินไปลงทุนหรือประกอบกิจการที่ไม่ขัดต่อหลักชะรีอะฮ์
3. แบ่งปันกำไรตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันเมื่อกิจการมีกำไรตามระยะเวลาที่กำหนด กรณีขาดทุนที่ไม่เกิดจากความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อของธนาคาร ผู้ฝากในฐานะผู้ให้เงินทุนจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของเงินทุนที่เสียหาย ส่วนธนาคารจะรับผิดชอบในส่วนของการบริหารจัดการที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน

ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนการทำธุรกรรมทางการเงินด้านเงินฝากตามหลัก วะกาละฮ์ (Wakalah)

ที่มา : ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ฝ่ายชะรีอะฮ์. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์.

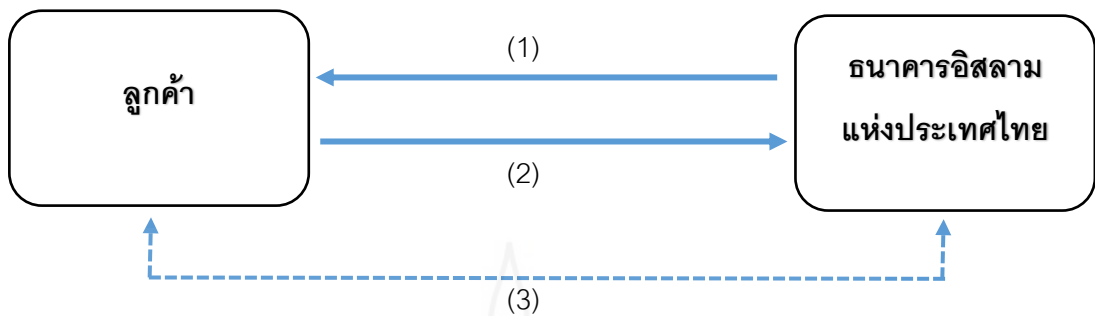
1. ธนาคารรับฝากเงินจากลูกค้าเพื่อระดมเงินทุนไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของธนาคารเพื่อหาผลตอบแทนที่ธนาคารคาดว่าจะได้รับ โดยลูกค้าพอใจในอัตราผลตอบแทนที่ธนาคารเสนอ และฝากเงินกับธนาคาร
2. ธนาคารนำเงินทุนที่ได้ไปใช้ในธุรกิจของธนาคารที่ไม่ขัดหลักชะรีอะฮ์
3. เมื่อครบกำหนดระยะเวลา ธนาคารจะจ่ายผลตอบแทนและ/หรือคืนเงินฝากตามที่ตกลงให้ผู้ฝาก ส่วนธนาคารรับค่าบริหารจัดการเงินฝากและ/หรือผลตอบแทนจูงใจ (Incentive) เนื่องจากธุรกิจมีกำไร

สำหรับการให้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะให้สินเชื่อโดยการให้กู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ ในขณะที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไม่สามารถให้กู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ยืมได้ แต่เป็นการให้สินเชื่อได้โดยผ่านกระบวนการซื้อขายทรัพย์สิน ภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) และภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) หรือการให้สินเชื่อในลักษณะการเช่าซื้อภายใต้หลักการ อิญาเราะฮ์ (Ijarah) เป็นต้น

ในปัจจุบันการให้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยใช้รูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) เกินร้อยละ 80 ของธุรกรรมทั้งหมด โดยใช้กับผลิตภัณฑ์สินเชื่อขนาดใหญ่ และ SMEs ได้แก่ สินเชื่อเพื่อไถ่ถอนทรัพย์สิน สินเชื่อเพื่อก่อสร้างทรัพย์สิน สินเชื่อวงเงินทุนระยะยาว สินเชื่อเบิกถอนเงินสด สินเชื่อวงเงินซื้อลดตั๋วเงิน ผลิตภัณฑ์สินเชื่อรายย่อย ได้แก่ สินเชื่ออเนกประสงค์ สินเชื่อก่อสร้างเป็นรายงวด ผลิตภัณฑ์สินเชื่อต่างประเทศ ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก เลตเตอร์ออฟเครดิต แอลซี/ทีอาร์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการให้บริการสินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นอีกผลิตภัณฑ์หลักของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยใช้รูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah) โดยการมอบหมายให้ลูกค้าเป็นตัวแทนของธนาคารในการซื้อทรัพย์สินและนำมาซื้อขายกับธนาคาร

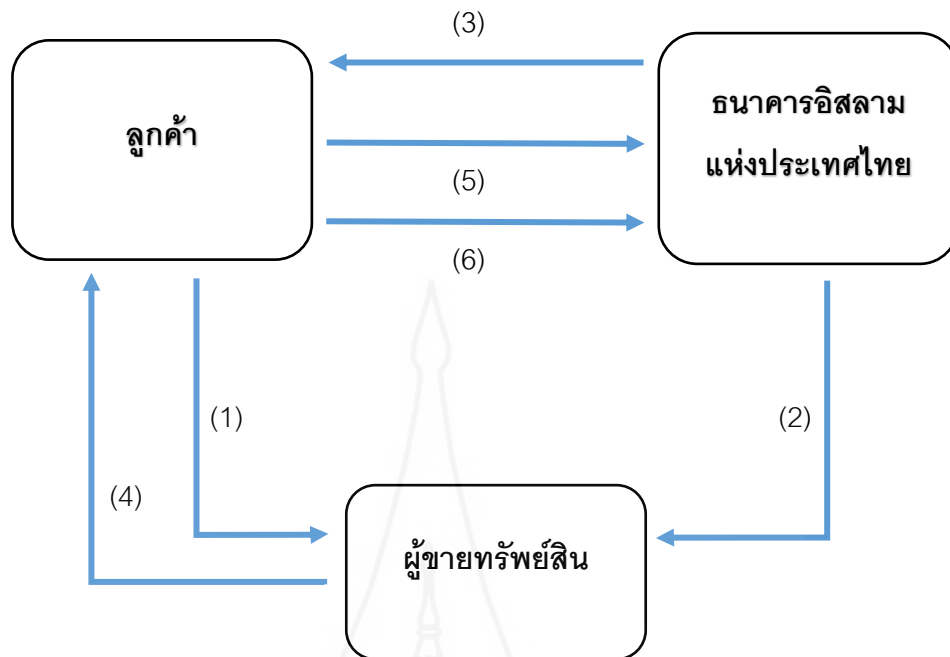
ทั้งนี้ การให้บริการสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) และการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีรูปแบบและขั้นตอนในการทำธุรกรรมดังนี้

ภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการทำธุรกรรมสินเชื่อกฎภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah)

ที่มา : ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ฝ่ายชะรีอะฮ์. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์.

1. ลูกค้าติดต่อขอสินเชื่อจากธนาคารภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) โดยธนาคารจะจัดหาทรัพย์สิน (ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์) ที่มีมูลค่าเท่ากับวงเงินสินเชื่อที่ลูกค้าต้องการและขายให้กับลูกค้าด้วยเงินผ่อนในราคาต้นทุนบวกด้วยกำไร และมีการจัดทำเป็นสัญญาขายทรัพย์สินฉบับแรก
2. เมื่อลูกค้าได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์) แล้ว ลูกค้าและธนาคารตกลงให้มีการซื้อขายทรัพย์สินครั้งที่สองโดยลูกค้าตกลงขายทรัพย์สิน (ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์) ดังกล่าวคืนให้กับธนาคารด้วยเงินสดในราคาต้นทุน โดยการจัดทำสัญญาขายคืน และธนาคารจะชำระเงินให้กับลูกค้าโดยการจ่ายเข้าบัญชีหรือจ่ายตามเงื่อนไขที่ตกลงกันระหว่างลูกค้ากับธนาคาร
3. ลูกค้าเบิกใช้วงเงินตามสัญญาฉบับที่สอง และผ่อนชำระเงินให้แก่ธนาคาร (ราคาต้นทุนบวกด้วยกำไร) ตามเงื่อนไขที่ตกลงกันในการทำสัญญาครั้งแรก

ภาพที่ 4.4 ขั้นตอนการทำธุรกรรมสินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน
(Agency Murabahah)

ที่มา : ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ฝ่ายชะรีอะฮ์. การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์.

1. ลูกค้าซื้อทรัพย์สิน เช่น บ้าน คอนโด จากผู้ขาย (เจ้าของทรัพย์สิน) โดยการวางเงินจอง หรือเงินมัดจำในนามของธนาคาร
2. ธนาคารชำระราคาทรัพย์สินให้กับผู้ขาย
3. ธนาคารขายทรัพย์สินให้กับลูกค้าในราคาต้นทุนบวกด้วยกำไร
4. ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้กับลูกค้า
5. ลูกค้าจำนองทรัพย์สินเป็นประกันหนี้สินเชื่อให้กับธนาคาร
6. ลูกค้าชำระหนี้สินเชื่อจากการซื้อทรัพย์สินตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับธนาคาร

จึงเห็นได้ว่า การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) และการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah) มีรูปแบบและขั้นตอนในการทำธุรกรรมที่ซับซ้อนและยากแก่การทำความเข้าใจกว่า การให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปค่อนข้างมาก และเมื่อพิจารณาจากเอกสารด้านสินเชื่อที่ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจัดเตรียมให้กับลูกค้าในการทำนิติกรรมสัญญา ยังมีความซับซ้อน และปริมาณมาก ต้องอาศัยการอธิบายของพนักงานในขั้นตอนและรูปแบบการให้สินเชื่อเพื่อให้ ลูกค้าเข้าใจในการขอสินเชื่อประเภทนั้นๆ

นอกจากความแตกต่างของรูปแบบและขั้นตอนในการทำธุรกรรมแล้ว ผลลัพธ์ จากการทำธุรกรรมตามหลักการศาสนาอิสลามที่ได้ผลตอบแทนเป็น “ผลตอบแทน” ในการ ให้บริการเงินฝาก และผลตอบแทนเป็น “กำไร” ในการให้บริการด้านสินเชื่อ ซึ่งมีความแตกต่าง จากการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ที่ได้ผลตอบแทนทั้งเงินฝากและสินเชื่อในรูปแบบของ “ดอกเบี้ย” ดังนี้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และธนาคารพาณิชย์

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย		ธนาคารพาณิชย์	
การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = กำไร	การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = ดอกเบี้ย
1. ใช้หลักการซื้อ/ขาย หรือหลักการค้า	กำไร คือ ผลตอบแทน จากต้นทุนในการทำ การค้า (สัญญาซื้อ ขาย) และการลงทุน (สัญญาร่วมลงทุน)	1. ใช้หลักการให้กู้ยืม เงิน	ดอกเบี้ย คือ ดอกผล ที่เกิดจากการให้กู้ยืม (สัญญากู้)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ธนาคารอิสลามอิสลามแห่งประเทศไทย		ธนาคารพาณิชย์	
การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = กำไร	การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = ดอกเบี้ย
2. ทรัพย์สิน คือ สินค้าที่ขาย	กำไรจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ทำการค้าหรือการ ลงทุนเสร็จสิ้นและมี ผลออกงาย ซึ่งผู้ทำ การค้า/การลงทุนต้อง แบกรับความเสี่ยง จากการดำเนินธุรกิจ	2. เงิน (Money) คือ สินค้า	ดอกเบี้ย สามารถ กำหนดได้ล่วงหน้า โดยผู้ให้กู้ไม่ต้องแบก รับความเสี่ยงจาก ผลลัพธ์ที่ผู้กู้นำไป ลงทุน
3. กำไรจากการค้า และการให้บริการ คือ รายได้	กำไร เป็นผลลัพธ์จาก การประกอบการซึ่ง อาจมีต้นทุนเป็นตัว เงินหรือสิ่งอื่น เช่น การลงมือผลิตสินค้า ดังนั้น เงินจึงเป็น เพียงสื่อกลางในการ แลกเปลี่ยนหรือตัววัด มูลค่า ไม่ใช่สินค้า เงินจะมีค่าก็ต่อเมื่อ นำไปแลกเปลี่ยน สินค้าหรือบริการ	3. ดอกเบี้ย คือ รายได้	ดอกเบี้ย ถูกกำหนด บนเงินต้นที่ผู้ จึงทำให้ “เงิน” เสมือนสินค้าในการ แลกเปลี่ยน โดยผู้ให้ กู้ให้เงินต้นในปัจจุบัน เพื่อแลกเปลี่ยนกับ เงินต้น+ดอกเบี้ยที่ผู้กู้ ต้องส่งมอบใน อนาคต (เงินมีมูลค่า ในตัวของมันเอง เป็น สินค้า และไม่ใช่สื่อใน การแลกเปลี่ยน เท่านั้น)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย		ธนาคารพาณิชย์	
การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = กำไร	การดำเนินงาน	ผลตอบแทน = ดอกเบี้ย
4. ราคาขายเมื่อตกลงแล้วเปลี่ยนแปลงไม่ได้		4. ไม่มีราคาขาย	
5. กำไรราคาขายถูกกำหนดจำนวนชัดเจน		5. ดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	
6. ค่าปรับ/ค่าชดเชยนำเข้าบัญชีการกุศล		6. ดอกเบี้ยผิดนัดนำมาเป็นรายได้	

ที่มา : ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (น. 57)

ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างการให้บริการทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป นอกจากที่มาของผลตอบแทนที่ต่างกันจึงทำให้ผลตอบแทนที่ได้จากการทำธุรกรรมต่างกันระหว่าง “กำไร” กับ “ดอกเบี้ย” แล้ว กรณีผิดนัดโดยหลักการพื้นฐานธนาคารอิสลามไม่สามารถคิดค่าปรับอันเนื่องมาจากการผิดนัดชำระหนี้ได้ เพราะจะถือเป็น “ริบา อัลนะซีฮะฮ์” ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม แต่ในกรณีของธนาคารอิสลาม นักวิชาการต่าง ๆ อนุโลมให้สามารถกระทำได้เพื่อเป็นการสร้างวินัยแก่ลูกค้าและเป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้ ทั้งนี้ นักวิชาการอิสลามได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า ธนาคารต้องไม่นำส่วนที่ปรับเพิ่มมารับรู้เป็นรายได้ของ

ธนาคาร และให้นำเอาไปใช้เพื่อการบริจาคหรือเป็นสาธารณกุศลต่อไป ซึ่งมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปที่นำดอกเบี้ยผิดนัดมารับรู้เป็นรายได้ของธนาคาร

1.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์

นอกจากรูปแบบและขั้นตอนในการทำธุรกรรมที่ซับซ้อนและยากแก่การทำความเข้าใจแล้ว การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ แทนทรัพย์สินของธนาคารในการให้สินเชื่อ และสามารถใช้ซื้อขายได้เพื่อธุรกรรมตามหลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ภายในธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเท่านั้น

แม้ว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ ในการให้สินเชื่อได้ แต่การซื้อขายตราสารทรัพย์สินไปมาดังกล่าวระหว่างธนาคารกับลูกค้า ทำให้มีความสงสัยในการตีความการทำธุรกรรมว่าเป็นการซื้อขายที่แท้จริงหรือไม่ และอาจมีปัญหาในการตีความเรื่องนิติกรรมอำพราง นอกจากนี้ รูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ยังไม่เป็นที่ยอมรับของมุสลิมบางกลุ่มภายในประเทศและส่วนใหญ่ในต่างประเทศ

1.3 การดำเนินธุรกรรมด้านสินเชื่อกับภาวะภาวะภาษีอากร

จากการที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้บริการด้านสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) และภายใต้หลักการ มูรออะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah) ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งในเรื่องของกระบวนการให้สินเชื่อและเอกสารทางนิติกรรมสัญญา และทำให้เกิดความยุ่งยากแก่การทำความเข้าใจของลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้อง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จึงได้พยายามที่จะนำหลักการ มูรออะฮะฮ์ (Murabahah) โดยการที่ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากผู้ขาย แล้วนำมาบวกกำไรขายให้กับลูกค้าแบบตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความชัดเจนไม่ซับซ้อนและง่ายต่อการเข้าใจของลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องอันจะส่งผลต่อสภาพลักษณะและธุรกรรมสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นได้

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2548 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ขอยกเว้นและผ่อนปรนภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อของธนาคาร และกระทรวงการคลังในฐานะเจ้ากระทรวงได้เห็นปัญหาในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กรมสรรพากรและกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงเพื่อยกเว้นและผ่อนปรนภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมบางส่วนจากการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ ภายใต้หลักการ อิญูอะเราะฮ์ (Ijarah) แต่ก็ดำเนินการได้ระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากยังติดประเด็นทางด้านภาษีบางประการ (ก่อนหน้าคือภาษีโรงเรือนและที่ดิน ทั้งนี้ในปี

พ.ศ. 2562 ได้ยกเลิกภาษีโรงเรือนและที่ดินและได้ออกกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมาใช้ บังคับแทน) จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเพียงพอ และในปี พ.ศ. 2550 กระทรวงการคลังได้เห็นชอบตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ ให้กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้สินเชื่อกายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) และใช้ มาจนถึงปัจจุบัน

1.4 การกำกับดูแลและตรวจสอบของหน่วยงานกำกับดูแล

ด้านการกำกับดูแล ในปี พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้มีคำสั่ง กระทรวงการคลังที่ 4332558 เรื่อง มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ลงวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 อาศัยอำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติ ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2557 ให้ ธนาคารแห่งประเทศไทย (“ธปท.”) ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ซึ่งรวมถึง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยทำหน้าที่กำกับดูแลในด้านการออกกฎเกณฑ์กำกับดูแล การ ตรวจสอบความเหมาะสมของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ติดตามและตรวจสอบ และการ สั่งการให้แก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2551 ธปท. ได้ออกประกาศ ธปท. ที่ สนส. 20/2551 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ (Shariah Banking Service) โดยมีสาระสำคัญคือ การประกอบกิจการให้บริการทางการเงินตาม หลักชาริอะฮ์จะต้องได้รับอนุมัติจาก ธปท. เสียก่อน โดยเปิดเป็นสาขาและหรือแผนกหนึ่งต่างหาก ในสำนักงาน (Islamic Window) เท่านั้น และแหล่งที่มาของเงินจะต้องปราศจากดอกเบี้ย อีกทั้ง กำหนดให้มีที่ปรึกษาด้านชาริอะฮ์ อย่างน้อย 1 คน หลังจากนั้น ธปท. ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายครั้งเพื่อกำกับประกอบธุรกิจและรองรับการดำเนินงานของ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2562 ธปท. ได้ออกประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตาม หลักการของศาสนาอิสลาม ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 โดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 120/1 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ทั้งนี้ ในการกำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธปท. ได้กำหนด หลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของ ศาสนาอิสลาม ตามประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 มาใช้บังคับกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยโดยยึดหลักการการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับแนวทางการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะ

กิจ (SFIs) ทั่วไป แต่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมบางประการเพื่อให้เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์ด้านธรรมาภิบาล โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) การกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านการบริหารความเสี่ยงในการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต เป็นต้น และจากการกำกับดูแลอย่างเต็มตัวของ ธปท. ทำให้อินทราอิสลามแห่งประเทศไทยมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

1.5 บทบาทหน้าที่และอำนาจของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา)

ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 32 กำหนดให้คณะกรรมการธนาคารแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคาร ซึ่งจากรูปแบบการกำหนดให้คณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคารอาจทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการดำเนินงาน จึงควรมีการกำหนดเรื่องอำนาจหน้าที่ของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดให้คณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ธนาคารเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

เห็นได้ว่า การให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีรูปแบบและขั้นตอนการทำธุรกรรมเพื่อให้บริการด้านเงินฝากและสินเชื่อ รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการทำธุรกรรมเพื่อให้เกิดการซื้อขายซึ่งเป็นไปตามหลักการในการให้บริการทางการเงินอิสลามมีความแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปที่ใช้เงินเป็นตัวกลางในการให้สินเชื่อ ดังนั้น การให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งแปลกใหม่ในระบบการเงินไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้รองรับการให้บริการทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องและเท่าเทียมกับการให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และภาครัฐควรมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนทั่วไปอันจะเป็นประโยชน์ต่อลูกค้าผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามให้สามารถใช้บริการทางการเงินที่ถูกต้องภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และเป็นประโยชน์ในภาพรวมต่อประเทศชาติต่อไป

2. วิเคราะห์การให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของต่างประเทศที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยควรนำมาปรับใช้

2.1 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ธนาคารอิสลาม (Islamic banks) เป็นสถาบันการเงินที่จัดเป็นธนาคารพาณิชย์ภายใต้กฎหมายของประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของธนาคารกลาง (Bank Negara) และมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักการอิสลาม โดยที่ประเทศมาเลเซียได้เริ่มก่อตั้งธนาคารอิสลามชื่อว่า ธนาคารอิสลามมาเลเซีย (Bank Islam Malaysia Berhad) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1983 และรัฐบาลมาเลเซียได้มีการผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากร เพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม ได้แก่ การแก้ไขฐานคำนวณและยกเว้นภาษีอากร แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการจากธนาคารอิสลามได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้จากกำไรในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1983 รัฐบาลประเทศมาเลเซียได้มีออกกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลาม ค.ศ. 1983 (Islamic Banking Act 1983) กำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุญาตจัดตั้งธนาคารอิสลาม การบริการทางการเงินและบทบาทหน้าที่ของธนาคารอิสลาม การเป็นเจ้าของ การควบคุม และการบริหารงานธนาคารอิสลาม ข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจธนาคารอิสลาม เป็นต้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 2013 ประเทศมาเลเซียได้มีการประกาศกฎหมายการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศขึ้นใหม่ ได้แก่ กฎหมาย Islamic Financial Service Act 2013 (IFSA) โดยการรวมกฎหมายหลายฉบับไว้ในฉบับเดียว เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการเงินมีความมั่นคง การกำกับดูแลด้านชะรีอะฮ์ให้มีความเข้มแข็งขึ้น และให้มีการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามให้มีความเข้มแข็ง โดยที่กฎหมาย IFSA ใช้กำกับดูแลและตรวจสอบทั้ง Islamic bank และ International Islamic bank ภายใน ประเทศมาเลเซีย

โดยที่ ประเทศมาเลเซียได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามโดยเลือกใช้แนวความคิด ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ย

ทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย โดยมีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม (Islamic Banking Act 1983) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ ให้นำควบคุมดูแล และตรวจสอบของธนาคารกลาง (Bank Negara) และมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำธุรกรรมทางการเงินเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้เกิดข้อดีคือ มีองค์กรกลางที่ทำให้เกิดการสร้างมาตรฐานเกี่ยวกับหลักศาสนาที่นำมาใช้ในการทำธุรกรรมได้อย่างกว้างขวาง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้ง การกำหนดหลักการของ Shariah Advisory Council นั้นจะเป็นการกำหนดหลักการอย่างกว้าง ๆ ในเชิงคล้ายกับการรับรองความถูกต้องตามหลักศาสนา (Fatwa) ซึ่งจะรองรับการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามเป็นการทั่วไป แต่ได้มีการตราพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามได้ และใช้วิธีการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ (การยกเว้นหรือผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์) เพื่อให้ธนาคารอิสลามสามารถทำธุรกรรมได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามหลักศาสนาอิสลาม

2.1.1 โครงสร้างการกำกับดูแล

สถาบันการเงินของประเทศมาเลเซียที่เป็นธนาคารอิสลามทั้ง Islamic banks และ International Islamic banks จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลางมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia) รวมถึงการขออนุญาตประกอบกิจการธนาคารอิสลามก็จะต้องผ่านธนาคารกลางมาเลเซีย โดยกระทรวงการคลังจะเป็นผู้ออกใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคารให้กับสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะเป็นบริษัท บรษัท หรือบริษัทมหาชน ทั้งนี้ กระทรวงการคลังจะมีหน้าที่ในการกำกับดูแลนโยบายในภาพรวม และธนาคารกลางมาเลเซียจะทำหน้าที่ในการกำกับ ให้นำ ควบคุมดูแล และตรวจสอบการประกอบกิจการของสถาบันการเงินนั้น

ในระบบการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย นั้น “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council จะมีความสำคัญในการให้ความเห็นในการทำธุรกรรมทางการเงินให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม และทำให้เกิดการสร้างมาตรฐานในการนำหลักการศาสนาไปใช้ในการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม โดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อรองรับการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามเพื่อการกำกับดูแล

ธนาคารอิสลาม ได้แก่ กฎหมาย Islamic Financial Service Act 2013 (IFSA) ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเสริมสร้างการควบคุมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ (Shariah governance) โดยกำหนดไว้ใน Part IV of the IFSA ขณะเดียวกันในการกำกับดูแลด้านชะรีอะฮ์ภายในธนาคารอิสลามก็จะมีคณะกรรมการ Shariah Committee ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักชะรีอะฮ์อีกด้วย

ในขณะที่ประเทศไทยกฎหมายกำหนดให้ ธปท. ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินภายใต้อำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และในปี พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีคำสั่งมอบหมายให้ ธปท. กำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และ ธปท. ได้ออกกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ ประกาศ ธปท. ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อกำกับการปฏิบัติงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 32 กำหนดให้คณะกรรมการธนาคารแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคารในการปฏิบัติตามหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นระดับองค์กรไม่ใช่ระดับชาติดังเช่นประเทศมาเลเซีย

2.1.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ

ธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย แบ่งออกเป็น Islamic bank และ International Islamic bank โดยที่ Islamic bank สามารถให้บริการทั้งสกุลเงินท้องถิ่นและสกุลเงินต่างประเทศภายใต้หลักการศาสนาอิสลามได้ ทั้งรับเงินฝาก ให้สินเชื่อ อาทิเช่น สินเชื่อระยะยาว สินเชื่อหมุนเวียน สินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) รวมถึงธุรกรรมด้าน Leasing และ Hire purchase แต่ไม่อนุญาตให้จำหน่ายหลักทรัพย์ (underwriting of securities)

สำหรับ International Islamic bank สามารถประกอบธุรกิจแบบ Commercial bank และ Investment bank ตามหลักศาสนาอิสลามในสกุลเงินต่างประเทศได้ เช่น รับเงินฝาก ให้สินเชื่อ อาทิเช่น สินเชื่อระยะยาว สินเชื่อหมุนเวียน สินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft) การบริการทางการเงินแบบอิสลาม ได้แก่ บริการด้าน Wealth management การบริหารเงิน (Treasury) REITs แบบอิสลาม Syndication แบบ

อิสลาม และการลงทุนในหลักทรัพย์ เป็นต้น สำหรับการประกอบธุรกิจในสกุลเงินริงกิต International Islamic bank ได้รับอนุญาตให้ถือตราสารสกุลเงินริงกิตสำหรับการลงทุน ดำรงบัญชีสกุลเงินริงกิตกับธนาคารอิสลามอื่นที่ประกอบธุรกิจในประเทศ และดำรง External account กับธนาคารอิสลามอื่นที่ประกอบธุรกิจในประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการลงทุนในสกุลเงินริงกิตของลูกค้าย Non-residents

ในประเทศไทยมีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่สามารถดำเนินธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามได้อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งเงินฝากและสินเชื่อ และธุรกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ภายใต้มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยรูปแบบการให้สินเชื่อหลักของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย คือการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล อินะฮ์ (Bai al Inah) โดยใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัล อินะฮ์ เนื่องจากการให้สินเชื่อในรูปแบบธุรกรรมประเภทอื่นยังติดประเด็นทางด้านภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมากจึงทำให้ไม่สามารถให้บริการได้

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในประเทศมาเลเซียกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายในประเทศ มาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
1. รูปแบบระบบ กฎหมายที่ใช้	- ใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบ คู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบ สถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลาม ซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และ ประกอบธุรกิจคู่ขนานกันไป	- มีระบบเดียว กล่าวคือ ระบบ สถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ย ทั่วไป

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายในประเทศ มาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
2. การตรา กฎหมาย	- มีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะ สำหรับสถาบันการเงินอิสลาม (Islamic Banking Act 1983)	- ไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมา ใหม่เพื่อรองรับเป็นการทั่วไป แต่ใช้วิธีการปรับปรุง กฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับ การประกอบธุรกิจทางการ เงินอิสลาม - มีการตราพระราชบัญญัติ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545
3. การแก้ไข กฎหมายภาษี อากร	- ได้มีการผลักดันการแก้ไขด้าน กฎหมายและภาษีอากรเพื่อ รองรับการทำธุรกรรมทางการเงิน อิสลาม ได้แก่ การแก้ไขฐาน คำนวณและยกเว้นภาษีอากร แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา แก้ไขกฎหมายภาษีเงิน ได้จากกำไรในการซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น	- ได้มีการยกเว้นและผ่อนปรน เฉพาะภาษีอากรและ ค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับ การให้สินเชื่อเช่าซื้อ อสังหาริมทรัพย์

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายในประเทศ มาเลเซีย	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
4. หน่วยงาน กำกับดูแล	- อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารกลางมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia)	- อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการมอบหมายของ กระทรวงการคลัง
5. คณะที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์	- มีคณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ ระดับประเทศ คือ “คณะกรรมการควบคุมทางด้าน กฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council - มีคณะกรรมการ Shariah Committee ภายในธนาคาร อิสลาม	- ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ ในการกำกับดูแลหรือสร้าง มาตรฐานกลางสำหรับการ ประกอบธุรกิจการเงิน อิสลาม - มีคณะที่ปรึกษา (ด้าน ศาสนา) ภายในธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้คำปรึกษาและ คำแนะนำแก่คณะกรรมการ ธนาคาร

2.2 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์กับ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ในการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามใน
สาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่
ใช้ดอกเบี้ยทั่วไปและระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนาน

กันไป ซึ่งเป็นการใช้แนว ความคิดเดียวกันกับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย

ทั้งนี้ แม้ว่าสาธารณรัฐสิงคโปร์จะใช้แนวความคิดระบบคู่ขนานในการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลาม แต่สาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นใช้สำหรับสถาบันการเงินอิสลามดังเช่นประเทศมาเลเซีย โดยที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกแก้ไขเฉพาะประเด็น (Piecemeal) ในกฎหมายที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินที่ใช้หลักการดอกเบี้ยทั่วไป โดยทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย Banking Act (2008) ซึ่งเดิมกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ห้ามมิให้ธนาคารทำธุรกรรมใด ๆ ที่ไม่ถือว่าเป็นธุรกรรมของสถาบันการเงินซึ่งรวมถึงการซื้อขายสินค้าตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 ของ Banking Act อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 78(1) ในกฎหมายฉบับเดียวกัน (Banking Act) ได้เปิดช่องให้ Monetary Authority of Singapore (MAS) มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้บังคับ Banking Act จึงทำให้ MAS สามารถใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ได้ โดย MAS ได้ประกาศ Banking (Amendment) Regulation 2005 กำหนดให้การทำธุรกรรม Murabahah ไม่เป็นธุรกรรมที่ต้องห้ามตามมาตรา 30 ของ Banking Act และต่อมาในปี 2006 MAS ได้อนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ เช่น การซื้อขายสินค้าตามหลักการ Murabahah ได้

นอกจากนี้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อรองรับการทำธุรกรรมตามหลักชะรีอะฮ์ ได้แก่ การแก้ไขพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) มีการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนในธุรกรรมอิสลามที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ และการปรับปรุงภาษีเงินได้และ GST (ภาษีสินค้าและบริการ) สำหรับผลิตภัณฑ์อิสลามบางประเภท เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการให้บริการ

2.2.1 โครงสร้างการกำกับดูแล

สถาบันการเงินในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง Full Bank ที่สามารถดำเนินธุรกิจธนาคารได้ครอบคลุมตามขอบเขตที่กำหนดใน Banking Act (2008) โดยสามารถประกอบธุรกิจได้ทั้งด้าน Corporate และ Retail banking, Qualified Full Banks (QFBs) ที่มีขอบเขตการประกอบธุรกิจเท่ากับ full Bank แต่ได้รับสิทธิพิเศษเพิ่มเติมมากกว่า Full Bank ทั่วไป Wholesale Bank มีขอบเขตการประกอบธุรกิจคล้ายคลึงกับ Full Bank

อย่างไรก็ตาม การทำธุรกรรมของ Wholesale Bank มีข้อจำกัด และ Offshore Banks มีขอบเขตการประกอบธุรกิจคล้ายคลึงกับ Full Bank และ Wholesale Bank แต่มีข้อจำกัดมากกว่า และที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ Merchant Banks ที่มีขอบเขตการดำเนินธุรกิจครอบคลุมการให้บริการด้าน Investment banking เช่น จัดจำหน่ายตราสารทางการเงิน (Stock underwriting and bond issuance) การควบรวมกิจการ (Mergers and acquisitions) การปรับโครงสร้างหนี้ (Debt restructuring) และทำ Syndicated loans เป็นต้น โดยที่สถาบันการเงินทั้งหมดซึ่งรวมถึงสถาบันการเงินอิสลามจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Monetary Authority of Singapore (MAS) และ MAS เป็นหน่วยงานในการพิจารณาใบอนุญาตประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และ Merchant Banks

สำหรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามภายในสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น เนื่องจากไม่ได้มีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม แต่ใช้วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลาม โดย MAS จะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จำเป็นโดยอาศัยกฎหมาย Banking Act ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ และเป็นผู้อนุญาตให้สถาบันการเงินสามารถทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ได้ เช่น การซื้อขายสินค้าตามหลักการ Murabahah นอกจากนี้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้จัดให้มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลหรือสร้างมาตรฐานกลางในด้านหลักศาสนาอิสลามสำหรับการประกอบธุรกิจการเงินอิสลาม แต่สถาบันการเงินอิสลามจะต้องมีหน่วยงานภายในที่ดูแลรับผิดชอบในการกำกับดูแลให้การประกอบธุรกิจและการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ และมีการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาด้านศาสนาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยและให้ความเห็นในด้านหลักชะรีอะฮ์

2.2.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ

ธนาคารอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์มีการลงทุนใน SUKUK และการลงทุนที่อิงตามตราสารทุน มีการจัดหาเงินทุนหรือการให้สินเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายของธนาคารและการถือครองสินทรัพย์ที่มีตัวตน เช่น สินค้าโภคภัณฑ์และอสังหาริมทรัพย์ หรือการแบ่งปันความเสี่ยงกับลูกค้าผ่านการใช้หุ้นส่วนหรือการมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้น โดยทั่วไปจะมีการใช้การลดความเสี่ยงหรือจำกัดความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์ให้กับธนาคารและมีผลทำให้ธนาคารอิสลามต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านเครดิตของลูกค้าที่ได้รับเงินทุน ซึ่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ออกข้อบังคับ (กฎหมาย) เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเงินอิสลามที่ใช้กันโดยทั่วไปเพื่อให้มีความ

ชัดเจนมากขึ้น ข้อกำหนดด้านเงินทุนในประกาศ MAS 637 จะนำไปใช้กับสินทรัพย์ทางการเงินของอิสลามที่ถือโดยธนาคารที่จัดตั้งขึ้นในสาธารณรัฐสิงคโปร์บนพื้นฐานเดียวกับที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ธนาคารอื่น ๆ

รูปแบบการจัดการเงินทุนตามหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ การจัดการเงินทุนภายใต้หลักการ Murabahah โดยที่ธนาคารจะซื้อสินทรัพย์ (Spot purchase by bank) เพื่อนำไปจัดการเงินทุนด้วยการคิดกำไร (Markup) และขายให้กับลูกค้า (Spot sale by bank on deferred payment terms)

การจัดการเงินทุนภายใต้ธุรกรรม Ijara wa iqtin (อิญาเราะฮ์ วะอิคตินาฮ์) เป็นการที่ธนาคารซื้อสินทรัพย์ตามคำร้องขอของลูกค้า (Transfer of title) จากนั้นจึงให้เช่าสินทรัพย์ให้กับลูกค้า (Lease of asset) โดยทั่วไปสัญญาเช่าจะสิ้นสุดลงโดยธนาคารโอนความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ให้กับลูกค้าเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของสัญญาเช่า หรือโดยลูกค้าบอกเลิกสัญญาเช่าก่อนกำหนดและซื้อทรัพย์สินจากธนาคารในราคาที่ตกลงไว้ล่วงหน้า

การจัดการเงินทุน ภายใต้หลักการ Diminishing Musharakah (“DM”) คือ ข้อตกลงในการเป็นเจ้าของร่วมโดยธนาคารจะทยอยขายสินทรัพย์ที่เป็นเจ้าของร่วมกันบางส่วนให้กับลูกค้า ทำให้ส่วนแบ่งของสินทรัพย์ (ของธนาคาร) ลดน้อยลงเมื่อเวลาผ่านไป โดย DM มักจะใช้คู่กับการเช่า โดยธนาคารให้เช่าส่วนแบ่งของสินทรัพย์ให้กับลูกค้า ดังนั้น ลูกค้าจึงสามารถใช้สินทรัพย์ทั้งหมดในขณะที่แลกความเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินอาจอยู่ในรูปของยานพาหนะ เครื่องจักร หรือสินค้าโภคภัณฑ์

การจัดการเงินทุนสำหรับสินทรัพย์ที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง ภายใต้หลักการ Istina (อิสติศนาฮ์) คือ สัญญาขายทรัพย์สินที่จะผลิตหรือสร้างตามข้อกำหนดของผู้ซื้อ โดยที่ผู้ซื้อยอมรับเงื่อนไขการจัดส่งและข้อกำหนดออกคำสั่งซื้อและชำระเงินตามความคืบหน้าสำหรับการก่อสร้างทรัพย์สิน โดยผู้ผลิตสร้างทรัพย์สินตามข้อกำหนดและส่งมอบทรัพย์สินที่เสร็จสมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในสาธารณรัฐสิงคโปร์กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายในสาธารณรัฐสิงคโปร์	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
1. รูปแบบระบบกฎหมายที่ใช้	- ใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนาน กันไป	- มีระบบเดียว กล่าวคือ ระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป
2. การตรากฎหมาย	- ไม่มีการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นมาใหม่ แต่ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกแก้ไขเฉพาะประเด็น (Piecemeal) ในกฎหมายที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินที่ใช้หลักการดอกเบี้ยทั่วไป โดยทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย Banking Act (2008)	- ไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับเป็นการทั่วไป แต่ใช้วิธีการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลาม - มีการตราพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายใน สาธารณรัฐสิงคโปร์	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
3. การแก้ไข กฎหมายภาษี อากร	- ได้มีการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการทำธุรกรรมตาม หลักชะรีอะฮ์ ได้แก่ การแก้ไข พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) มีการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ในธุรกรรมอิสลามที่เกี่ยวข้อง กับอสังหาริมทรัพย์ และ การปรับปรุงภาษีเงินได้ และ GST (ภาษีสินค้าและบริการ) สำหรับผลิตภัณฑ์อิสลามบาง ประเภท	- ได้มีการยกเว้นและผ่อนปรน เฉพาะภาษีอากรและ ค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับ การให้สินเชื่อเช่าซื้อ อสังหาริมทรัพย์
4. หน่วยงาน กำกับดูแล	- ภายใต้การกำกับดูแลของ Monetary Authority of Singapore (MAS)	- อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการมอบหมายของ กระทรวงการคลัง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายใน สาธารณรัฐสิงคโปร์	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
5. คณะที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลหรือสร้างมาตรฐานกลางสำหรับการประกอบธุรกิจการเงินอิสลาม - สถาบันการเงินอิสลามจะมีการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาด้านศาสนาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยและให้ความเห็นในด้านหลักชะรีอะฮ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลหรือสร้างมาตรฐานกลางสำหรับการประกอบธุรกิจการเงินอิสลาม - มีคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) ภายในธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคาร

2.3 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักรกับ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ประเทศในกลุ่มสหราชอาณาจักรได้มีการพัฒนาและจัดตั้งธนาคารอิสลามและสถาบันการเงินอิสลามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 และได้เริ่มมีการพัฒนาอย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 โดยรัฐบาลอังกฤษได้มีนโยบายกำหนดให้ลอนดอนเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางการเงินอิสลามของโลกอีกด้วย โดยแรกเริ่มในช่วงปี ค.ศ. 1980 เป็นการขายตามหลักการมูรอบาฮะฮ์ในสินค้าอุปโภคบริโภค (Commodity Murabahah) ในตลาดแลกเปลี่ยนโลหะลอนดอน (The London Metal Exchange) เพื่อเพิ่มสภาพคล่องให้แก่สถาบันการเงินจากกลุ่มประเทศอาหรับ (Middle Eastern Institutions) และนักลงทุนสำหรับการพัฒนาตลาดขายส่งในสหราชอาณาจักร (The development of a wholesale market in the U.K.)

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1990 ได้เริ่มมีการพัฒนาการทำธุรกรรมภายใต้หลักชะรีอะฮ์ในรูปแบบลูกค้ารายย่อยแต่อยู่ภายใต้จำนวนจำกัด โดยที่การทำธุรกรรมดังกล่าวนั้นมีต้นทุนสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปในสหราชอาณาจักร จึงทำให้บริการทางการเงินอิสลามสำหรับลูกค้ารายย่อยในสหราชอาณาจักรนั้นอยู่ในขอบเขตจำกัด

ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในประเทศอังกฤษ มีกฎหมายหลัก คือ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) โดยประเทศอังกฤษจะไม่บัญญัติกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงินอิสลามขึ้นต่างหาก แต่แนวทางคือการปรับกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ก่อนซึ่งควบคุมเครื่องมือทางการเงินแบบเดิมเพื่อรองรับโครงสร้างที่ใช้กันทั่วไปในด้านการเงินอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามและตราสารทั่วไปมีความเท่าเทียมกัน

ทั้งนี้ ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลอังกฤษได้ตระหนักถึงประเด็นทางด้านภาษีและกระบวนการจดทะเบียนสินทรัพย์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการการเงินอิสลาม จึงมีนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐและมาตรการลดหย่อนทางภาษี (Public Policy and Taxation) เพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักการชะรีอะฮ์ ได้แก่

- 1) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2003 (The Finance Acts 2003) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการชำระค่าธรรมเนียมอากรแสตมป์ที่ซ้ำซ้อนจากการโอนอสังหาริมทรัพย์
- 2) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2005 และปี ค.ศ. 2006 (The Finance Acts 2005 and 2006) มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้เทียบเท่ากับภาระภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
- 3) กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2007 (The Finance Acts 2007) มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบทางด้านภาษีสำหรับการออกพันธบัตรอิสลามหรือซุกุก (Sukuk)

ในปี ค.ศ. 2003 ธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามได้เปิดกว้างมากขึ้นทั้งในส่วนของลูกค้ารายย่อย (Retail market) กลุ่มนักลงทุน (Wholesale market) และกองทุนได้เข้ามาทำธุรกิจอย่างกว้างขวางขึ้น และประเภทผลิตภัณฑ์ตามหลักชะรีอะฮ์ได้ขยายครอบคลุมตามความต้องการของลูกค้าในแต่ละระดับ และสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้เข้ามาให้บริการทางการเงินอิสลามด้วย

2.3.1 โครงสร้างการกำกับดูแล

หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลาม (ในขอบเขตที่สถาบันดังกล่าวดำเนินกิจกรรมที่มีการควบคุม) มี 2 แห่ง คือ Financial Conduct Authority (FCA) และ the Prudential Regulatory Authority (PRA) โดยที่ FCA เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่มี

หน้าที่กำกับดูแลด้านการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร และธนาคารอิสลามทั้งหมดในสหราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตจาก FCA และสำหรับ PRA รับผิดชอบต่อกฎระเบียบของธนาคารสมาคมก่อสร้าง สหภาพเครดิต บริษัทประกัน และบริษัทการลงทุนรายใหญ่ รวมถึงธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักร การทำหน้าที่ของ FCA และ PRA ต่างก็ถือว่าธนาคารอิสลามอยู่บนมาตรฐานเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และธนาคารอิสลามในสหราชอาณาจักรถือเป็นสถาบันการเงินที่ต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA)

ทั้งนี้ FCA ไม่มีนักวิชาการด้านชะรีอะฮ์ (shariah scholars) ที่คอยตรวจสอบการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ของผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอโดยสถาบันการเงินอิสลาม ทั้งนี้ สถาบันการเงินอิสลามจะต้องได้รับอนุญาตเพื่อดำเนินกิจกรรมที่มีการควบคุมและต้องได้รับอนุญาตจาก FCA ในลักษณะปกติ อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินอิสลามอาจจำเป็นต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ FCA ในบางสถานการณ์ เช่น บทบาทของคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (shariah board) (ถ้ามี) ที่ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการเงินของสถาบันการเงินอิสลาม

2.3.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ

สถาบันการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักรได้ออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลายเพื่อให้บริการแก่ลูกค้า โดยมีโครงสร้างทั่วไปในการให้บริการทางการเงินอิสลาม ได้แก่

- 1) สินเชื่อเพื่อผู้บริโภค (Consumer finance) ในรูปแบบของการจัดหาเงินทุนแบบ มุรอะบะฮะฮ์ แบบเรียบง่าย (Simple Murabahah)
- 2) การให้สินเชื่อบ้าน (Home finance) ภายใต้รูปแบบโครงสร้าง อิจญาระฮ์ (Ijarah) หมายถึง สัญญาจ้างหรือสัญญาเช่า และ Ijarah with Diminishing Musharakah หมายถึง การเช่าแบบร่วมลงทุนแบบถดถอย
- 3) การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ (Real estate investments) ภายใต้รูปแบบโครงสร้าง วะกาละฮ์ (Wakalah) มุฎอเราะบะฮ์ (Mudarabah) หรือมุชารอะฮ์ (Musharakah)
- 4) ศุกุก (sukuk) ภายใต้โครงสร้าง sukuk al-ijarah เป็นต้น

ตารางที่ 4.4 เปรียบเทียบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามภายในสหราชอาณาจักรกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายในสหราชอาณาจักร	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
1. รูปแบบระบบกฎหมายที่ใช้	- ใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไปและระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนาน กันไป	- มีระบบเดียว กล่าวคือ ระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป
2. การตรากฎหมาย	- ไม่มีการตรากฎหมายขึ้นต่างหาก แต่ใช้แนวทางการปรับกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ก่อนซึ่งควบคุมเครื่องมือทางการเงินแบบเดิมเพื่อรองรับโครงสร้างที่ใช้กันทั่วไปในด้านการเงินอิสลาม	- ไม่มีการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับเป็นการทั่วไป แต่ใช้วิธีการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลาม - มีการตราพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

ตาราง 4.4 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายใน สหราชอาณาจักร	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
3. การแก้ไข กฎหมายภาษี อากร	<p>- ได้มีการออกกฎหมายทางการเงินเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ ได้แก่ การป้องกันการชำระค่าธรรมเนียมอากรแสตมป์ที่ซ้ำซ้อนจากการโอนอสังหาริมทรัพย์</p> <p>การจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้เทียบเท่ากับภาวะภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และ</p> <p>การกำหนดกรอบทางด้านภาษีสำหรับการออกพันธบัตรอิสลามหรือ สุฎุก (Sukuk)</p>	<p>- ได้มีการยกเว้นและผ่อนปรนเฉพาะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์</p>

ตาราง 4.4 (ต่อ)

หัวข้อ	ธนาคารอิสลามภายใน สหราชอาณาจักร	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
4. หน่วยงาน กำกับดูแล	- มี 2 หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ กำกับดูแลสถาบันการเงิน อิสลาม คือ FCA (Financial Conduct Authority) และ PRA (the Prudential Regulatory Authority)	- อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการมอบหมายของ กระทรวงการคลัง
5. คณะที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์	- ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ใน การกำกับดูแลหรือสร้าง มาตรฐานกลางสำหรับการ ประกอบธุรกิจการเงินอิสลาม สถาบันการเงินอิสลามอาจมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ (shariah board)	- ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ใน การกำกับดูแลหรือสร้าง มาตรฐานกลางสำหรับการ ประกอบธุรกิจการเงินอิสลาม - มีคณะที่ปรึกษา (ด้าน ชะรีอะฮ์) ภายในธนาคาร อิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้คำปรึกษาและ คำแนะนำแก่คณะกรรมการ ธนาคาร

2.4 วิเคราะห์การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กับการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร

ประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามและมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ใช้สำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพียงแห่งเดียวนั้น ซึ่งการตรากฎหมายดังกล่าวไม่ได้เป็นการเปิดให้สถาบันการเงินอื่นสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักการศาสนาอิสลามตามกฎหมายฉบับนี้ได้

โดยที่รูปแบบการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทยมีความแตกต่างจากการพัฒนากฎหมายการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ที่พัฒนากฎหมายการเงินอิสลามโดยใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบคู่ขนาน คือมีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนานกันไป

ทั้งนี้ แม้ว่าการพัฒนากฎหมายการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร จะเป็นระบบที่เรียกว่า คู่ขนาน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในรูปแบบของการตรากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศ กล่าวคือ ประเทศมาเลเซีย มีการพัฒนากฎหมายโดยการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นใช้สำหรับสถาบันการเงินอิสลาม สำหรับสาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกแก้ไขเฉพาะประเด็น (Placement) ในกฎหมายที่ใช้บังคับกับสถาบันการเงินที่ใช้หลักการดอกเบี้ยทั่วไป ในลักษณะทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และสหราชอาณาจักรใช้วิธีการปรับกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ก่อนซึ่งควบคุมเครื่องมือทางการเงินแบบเดิมเพื่อรองรับโครงสร้างที่ใช้กันทั่วไปในด้านการเงินอิสลาม อีกทั้ง ประเทศเหล่านี้ได้มีการปรับปรุงและตรากฎหมายหรือกำหนดหลักเกณฑ์ในประเด็นทางด้านภาษีอากรเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้เทียบเท่ากับภาวะภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

ในขณะที่ประเทศไทยไม่ได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามเป็นการทั่วไป และในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ไทยเพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม แต่ยังคงมีประเด็นที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการในการลดข้อจำกัดในประเด็นทางด้านภาษีอากรในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อก่อ เพื่อเป็นการลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อให้ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมและเสียภาษีอากรใกล้เคียงกับการใช้บริการธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เป็นการเพิ่มทางเลือกและส่งเสริมการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามภายในประเทศ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักรในการส่งเสริมการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามภายใต้แนวคิดบนพื้นฐานของการกำกับดูแลภายใต้กรอบการกำกับดูแลเดียวกัน และการดำเนินงานของธนาคารอิสลามจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

2.4.1 โครงสร้างการกำกับดูแล

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ ธปท. ทำหน้าที่กำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 120/1 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และ ธปท. ได้ออกประกาศ ธปท. ที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม และธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้มีการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านศาสนาแก่คณะกรรมการธนาคารในการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายจัดตั้งกำหนด

ในขณะที่ประเทศมาเลเซีย ธนาคารอิสลามอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามนโยบายในภาพรวมโดยกระทรวงการคลัง และมีการกำกับ แนะนำ ควบคุมดูแล และตรวจสอบโดยธนาคารกลางมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia) เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย Islamic Financial Service Act 2013 (IFSA) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเสริมสร้างการควบคุมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ (Shariah governance) อีกทั้งประเทศมาเลเซีย ได้มีการกำหนดคณะกรรมการชะรีอะฮ์กลางของประเทศเป็นหน่วยงานกลางที่มีอำนาจในการพิจารณาตัดสินคำวินิจฉัยที่ถือเป็นคำตัดสินกลางและเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี และสถาบันการเงินอิสลามจะมีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ภายในเพื่อกำกับดูแลและให้คำแนะนำในการประกอบธุรกิจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชะรีอะฮ์อีกด้วย

สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลธนาคารอิสลาม ได้แก่ Monetary Authority of Singapore (MAS) เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจการเงินทั้งหมดในประเทศ รวมถึงประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลาม โดย MAS อาศัยอำนาจในมาตรา 78(1) ของ Banking Act ในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ ทั้งนี้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้จัดให้มีคณะกรรมการกลางชะรีอะฮ์ระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำธุรกรรมทางการเงินเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามดังเช่นในประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสถาบันการเงินอิสลามจะมีหน่วยงานภายในที่ดูแลรับผิดชอบในการกำกับดูแลให้การประกอบธุรกิจและการออกผลิตภัณฑ์ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ และมีการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาด้านศาสนาเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยและให้ความเห็นในด้านหลักชะรีอะฮ์

ในสหราชอาณาจักรมีหน่วยงานหลัก 2 แห่ง ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลาม (ในขอบเขตที่สถาบันดังกล่าวดำเนินกิจกรรมที่มีการควบคุม) ได้แก่ Financial Conduct Authority (FCA) และ the Prudential Regulatory Authority (PRA) โดยที่ FCA เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่มีหน้าที่กำกับดูแลด้านการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร และธนาคารอิสลามทั้งหมดในสหราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตจาก FCA ทั้งนี้ สหราชอาณาจักรไม่มีนักวิชาการด้านชะรีอะฮ์ (shariah scholars) ระดับชาติที่คอยตรวจสอบการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ แต่ในสถาบันการเงินอิสลามอาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (shariah board) ภายใน

ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบการกำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกับการกำกับดูแลธนาคารอิสลามของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ต่างอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานที่ถูกตั้งขึ้นมาโดยรัฐบาลในการกำกับดูแล และตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ต่างกันตรงที่ประเทศไทยไม่ได้เปิดโอกาสให้สถาบันการเงินทั่วไปสามารถขออนุญาตเปิดให้บริการทางการเงินอิสลามได้ และต่างประเทศมีการส่งเสริมให้ธนาคารอิสลามสามารถให้บริการทางการเงินอิสลามมีความเท่าเทียมกับการให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปโดยการออกกฎหมายเพื่อยกเว้นหรือผ่อนปรนภาระภาษีให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการหรือขั้นตอนในการให้สินเชื่ออย่างเป็นรูปธรรม

2.4.2 รูปแบบการให้สินเชื่อ

ในประเทศไทยมีเพียงธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเท่านั้นที่สามารถให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามอย่างเต็มรูปแบบ โดยดำเนินธุรกิจภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และที่มีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในภายหลัง ทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้สินเชื่อได้หลากหลาย เช่น การซื้อ ขาย ให้เช่า เช่าซื้อ ลิขสิทธิ์ เป็นต้น และสามารถให้สินเชื่อแก่ลูกค้าทั้งที่เป็นลูกค้ารายย่อย (Retail) ลูกค้าขนาดกลาง (SMEs) และลูกค้ารายใหญ่ (Corporates) ขึ้นอยู่กับนโยบายของธนาคาร แม้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม โดยการยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรบางส่วนในกระบวนการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ แต่ไม่เป็นที่นิยมและต้องการของลูกค้าเท่าที่ควร ปัจจุบันธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเน้นการให้สินเชื่อภายใต้รูปแบบการซื้อขายทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอัลอินะฮ์ (Bai al Inah) หมายถึง การที่ธนาคารขายทรัพย์สินของธนาคารที่เป็นตราสารทรัพย์สิน บัยอัลอินะฮ์ ในราคาทุนบวกกำไร และลูกค้าขายตราสารทรัพย์สินดังกล่าวคืนให้กับธนาคารในราคาทุน และการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) หมายถึง การซื้อมาบวกกำไรและขายให้กับลูกค้า ซึ่งการทำธุรกรรมรูปแบบดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาจะเกิดการซื้อขายสองครั้ง กรณีอสังหาริมทรัพย์จะต้องเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมจากขั้นตอนการซื้อและขั้นตอนการขาย และภาษีเงินได้จากการขายทรัพย์สิน กรณีอสังหาริมทรัพย์จะเกิดภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ทำให้ลูกค้าที่ต้องการใช้บริการสินเชื่อตามหลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ต้องรับภาระภาษีอากรมากกว่าการขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปมากกว่าเท่าตัว จึงทำให้รูปแบบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยค่อนข้างจำกัดและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง และในอนาคตอาจมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าเพิ่มเติม เช่น การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อีสติศนาฮ์ (Istisna) การให้สินเชื่อในรูปแบบ Diminishing Musharakah เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมีการทบทวนและส่งเสริมการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามให้สามารถดำเนินการได้อย่างตรงไปตรงมาและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า โดยการยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามให้มีความใกล้เคียงกับการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่ต้องการใช้บริการระบบการเงินอิสลามและเป็นทางเลือกให้กับลูกค้าทั่วไป

ในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซียมีความแตกต่างกับประเทศไทย ด้วยประเทศมาเลเซียแบ่งธนาคารออกเป็น 2 ระบบ คือ ระบบการเงินอิสลามและระบบการเงินทั่วไป (ดอกเบี้ย) มีการออกกฎหมายรองรับการทำธุรกรรมทั้งสองระบบโดยให้ลูกค้าสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการ โดยที่รัฐบาลมาเลเซียได้มีการผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม โดยที่ธนาคารอิสลามของประเทศมาเลเซียสามารถให้สินเชื่อได้อย่างหลากหลายเป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย อาทิเช่น สินเชื่อระยะยาว สินเชื่อหมุนเวียน สินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก สินเชื่อเบิกเงินเกินบัญชี ธุรกรรมด้าน Leasing และ Hire purchase สินเชื่อบัตรเครดิต Sukuk การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ Diminishing Musharakah (“DM”) และสินเชื่อภายใต้หลักการ Istisna เป็นต้น

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้อดอกเบี้ยทั่วไปและระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย ซึ่งสาธารณรัฐสิงคโปร์มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยที่ไม่ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อใช้สำหรับสถาบันการเงินอิสลามซึ่งต่างกับประเทศมาเลเซีย โดยสาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ทั้งนี้สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงกฎหมายด้านภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมของธนาคารอิสลาม โดยที่ธนาคารอิสลามในสาธารณรัฐสิงคโปร์มีการลงทุนใน Sukuk การลงทุนที่อิงตามตราสารทุน การให้สินเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายและการถือครองสินทรัพย์ที่มีตัวตน อาทิเช่น การจัดหาเงินทุนภายใต้หลักมูรอบะฮะฮ์ (Murabahah) โดยธนาคารจะซื้อทรัพย์สินเพื่อนำไปจัดหาเงินทุนด้วยการคิดกำไรและขายให้ลูกค้า การแบ่งปันความเสี่ยงกับลูกค้าผ่านการถือหุ้นส่วนหรือการมีส่วนร่วมของผู้ถือหุ้น อาทิเช่น การจัดหาเงินทุน ภายใต้หลักการ Diminishing Musharakah (“DM”) และการจัดหาทรัพย์สินที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างภายใต้หลักการ อิสติศนาห์ (Istisna) เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการใช้หลักการ DM และหลักการ Istisna ในประเทศไทยยังไม่สามารถดำเนินการได้ ด้วยติดประเด็นปัญหาทางด้านความเสี่ยง ความรับผิดทางกฎหมาย และภาวะภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรม

ในประเทศอังกฤษได้มีการพัฒนาและส่งเสริมการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์อย่างจริงจัง โดยดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงข้อจำกัดทางกฎหมายและภาษีที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และได้มีการออกกฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2005 และ ค.ศ. 2006

(The finance Acts 2005 and 2006) เพื่อจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้เทียบเท่ากับภาวะภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และได้เปิดให้ธนาคารพาณิชย์กระแสหลัก (ระบบดอกเบี้ย) สามารถเปิดให้บริการธุรกรรมทางการเงินอิสลาม (Islamic windows) ได้ ภายใต้การกำกับดูแลของ Financial Conduct Authority (FCA) และ the Prudential Regulatory Authority (PRA)

ประเทศอังกฤษเริ่มต้นการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักชะรีอะฮ์ โดยเป็นการซื้อขายตามหลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ในสินค้าอุปโภค (commodity Murabahah) ต่อมาก็ได้ออกผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น การให้บริการลูกค้ารายย่อยหรือตลาดค้าปลีก (Retail Market) ได้แก่ การปล่อยสินเชื่อทางด้านที่พักอาศัย (Mortgage) และการออม (Saving Product) มีการให้บริการแก่กลุ่มนักลงทุนหรือตลาดค้าส่ง (Wholesale Market) ได้แก่ ตลาดพันธบัตรอิสลามหรือ สุกุก (Sukuk) การให้บริการธุรกิจประกันภัยหรือ ตะกะฟูล (Takaful) เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เห็นได้ว่าจะสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ไม่ต่างจากรูปแบบการให้บริการทางการเงินอิสลามของต่างประเทศต่างกันตรงที่การให้บริการทางการเงินอิสลามของต่างประเทศได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การออกกฎหมายเพื่อปรับปรุงด้านภาษีอากรให้การทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามมีความเท่าเทียมกับการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ภาครัฐมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบและเข้าใจรูปแบบการเงินอิสลามอย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้สถาบันการเงินทั่วไปสามารถเตรียมตัวและขออนุญาตในการเปิดให้บริการทางการเงินอิสลามได้เป็นการทั่วไป

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้เริ่มประกอบกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ในการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม มีรูปแบบการให้สินเชื่อที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างสิ้นเชิงด้วยการให้บริการสินเชื่อภายใต้ธุรกรรมการซื้อขายทรัพย์สิน การร่วมลงทุน และการเช่า และได้รับผลตอบแทนในรูปของกำไร ซึ่งเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามและเป็นที่ยอมรับของชาวมุสลิม ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปให้สินเชื่อโดยการให้กู้เงินและคิด

ดอกเบี้ยอันเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลาม ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้กับลูกค้าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็น รวมถึงการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามมีความใกล้เคียงกับการให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป โดยอาจใช้รูปแบบหรือแนวทางในการเตรียมความพร้อมรองรับการให้บริการทางการเงินอิสลามของต่างประเทศที่เกิดผลลัพธ์อย่างชัดเจนมาเป็นตัวอย่างในการพัฒนาการให้บริการทางการเงินอิสลามในประเทศไทยได้

3.1 การสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

การดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีหน่วยงานและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสินเชื่อหลายภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาและออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อของธนาคารที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดี รวมถึงตุลาการ อัยการ และทนายความที่ทาคดี และที่สำคัญที่สุดคือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่จะมาใช้บริการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยทั้งที่เป็นมุสลิมและลูกค้าทั่วไปได้มีความเข้าใจในเจตนารมณ์และรูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามโดยไม่รู้สึกรบกวนต่างในการให้บริการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการให้บริการทางการเงินอิสลาม

3.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาและใช้สัญญาสินเชื่อ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำกับดูแลโดยกระทรวงการคลัง ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจโดยการเข้าถือหุ้นของกระทรวงการคลัง ในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งในปัจจุบัน กระทรวงการคลังได้เข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด โดยให้หน่วยงานสำนักเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) เข้ามาดูแลในการบริหารจัดการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลังในฐานะผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นผู้พิจารณาและคัดเลือกคณะกรรมการธนาคารมาเป็นผู้วางนโยบายและกำกับดูแลการดำเนินการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ทำให้กระทรวงการคลังมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของธนาคารอิสลาม

แห่งประเทศไทยและเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการและการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นอย่างดี

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่เป็นผู้กำกับดูแลธนาคารอิสลามในฐานะที่เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยในมาตรา 120/1 ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายจัดตั้ง คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้มอบหมายให้ ธปท. เป็นผู้กำกับ ดูแล และตรวจสอบ ซึ่ง ธปท. ได้ออกประกาศหลายฉบับเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยในปี พ.ศ. 2562 ธปท. ได้มีประกาศที่ สกส.25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ในการกำกับดูแลและกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติ

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เช่น กรมสรรพากร กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและส่งเสริมมาตรการลดหย่อนทางภาษีและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ โดยอาจกำหนดเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 หรือ กำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลาม เช่น ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ที่ธนาคารซื้อทรัพย์สินมาและขายให้กับลูกค้าในราคาต้นทุนบวกกำไร ทำให้เกิดกระบวนการที่ต้องเสียภาษีอากร 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกที่ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากผู้ขายในราคาต้นทุน และขั้นตอนที่ธนาคารขายทรัพย์สินให้กับลูกค้าในราคาต้นทุนบวกกำไร ซึ่งหากเป็นไปตามขั้นตอนปกติลูกค้าที่ขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องรับภาระภาษีอากรมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง

อีกทั้ง ภาครัฐควรส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจและเข้าใจถึงการให้บริการภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ที่มีความแตกต่างจากการให้บริการในระบบดอกเบี้ยทั่วไป และควรมีนโยบายเปิดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นที่สนใจทำธุรกิจทางการเงินอิสลามมีช่องทางในการขออนุญาตเพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างการแข่งขันเพื่อประโยชน์ของลูกค้าได้มากขึ้น

3.1.2 หน่วยงานทั่วไป

หน่วยงานทั่วไปในที่นี้ หมายถึงหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากหน่วยงานหลัก ที่กำกับดูแลและเกี่ยวข้องโดยตรงกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณาและใช้สัญญาสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้แก่ หน่วยงานศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการดำเนินคดี ในเริ่มแรกศาลยุติธรรมยังไม่มี ความเข้าใจในกระบวนการและวิธีการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย แต่ด้วยกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีและการพิจารณาคดีของผู้ที่เกี่ยวข้องที่เริ่มมีการฟ้องดำเนินคดีตั้งแต่ประมาณปี 2550 เป็นต้นมา ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในกระบวนการให้สินเชื่อและรูปแบบการให้สินเชื่อ รวมถึงสัญญาสินเชื่อที่ให้บริการลูกค้าค่อนข้างดี อีกทั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ ให้บริการด้านสินเชื่อแก่ลูกค้าทั่วประเทศ ทั้งรายใหญ่ SMEs และรายย่อย และมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกค้าทั่วประเทศ จึงมีส่วนทำให้หน่วยงานศาลยุติธรรมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจในกระบวนการให้สินเชื่อ รูปแบบการให้สินเชื่อ รวมถึงสัญญาสินเชื่อภายใต้หลักการ ศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยค่อนข้างดี สำหรับในกระบวนการบังคับคดีนั้น เป็นการดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบังคับคดีลูกค้าทั่วไป

3.1.3 บุคคลทั่วไป

บุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นมุสลิม หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยและรู้จักธนาคารอิสลามแห่ง ประเทศไทยผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่มีความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการให้สินเชื่อภายใต้หลัก ศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และไม่สามารถแยกได้ว่าการให้บริการด้าน สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความแตกต่างจากการขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ ทั่วไปอย่างไร

ในปัจจุบันธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้มีการประชาสัมพันธ์ รวมถึง การให้สินเชื่อในภาคส่วนต่าง ๆ ทุกระดับ ทั้งสินเชื่อรายใหญ่ SMEs โดยเฉพาะสินเชื่อรายย่อยและ สินเชื่อรากหญ้าที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้บริการกับประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นพันธกิจของ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ทำให้ประชาชนจำนวนมากเข้าถึงและรู้จักธนาคารอิสลามแห่ง ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจว่าธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้สินเชื่อกับลูกค้ามีความแตกต่างจากการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างไร

ดังนั้น นอกจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยแล้ว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทั่วไปได้เข้าใจรูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักการศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นทางเลือกให้กับลูกค้าในการใช้บริการสินเชื่อต่อไป

3.2 การนำหลักการปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามของต่างประเทศมาปรับใช้

3.2.1 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามประเทศมาเลเซียมาปรับใช้

โดยที่ประเทศมาเลเซียได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามโดยเลือกใช้แนวความคิด ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย โดยมีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสถาบันการเงินอิสลาม (Islamic Banking Act 1983) และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ควบคุมดูแล และตรวจสอบของธนาคารกลาง (Bank Negara) และมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำธุรกรรมทางการเงินเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม

อีกทั้ง รัฐบาลมาเลเซียได้มีการผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม ได้แก่ การแก้ไขฐานคำนวณและยกเว้นภาษีอากร แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพื่อให้ลูกค้าที่ใช้บริการจากธนาคารอิสลามได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี แก้ไขกฎหมายภาษีเงินได้จากกำไรในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น โดยในปี ค.ศ. 1983 รัฐบาลประเทศมาเลเซียได้มีออกกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ Islamic Banking Act 1983

รูปแบบการพัฒนาระบบงานเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียได้มีการปรับปรุงเพื่อรองรับการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการเงินอิสลามอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การแยกกฎหมายเพื่อรองรับระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไปและระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย มีการผลักดันการแก้ไขด้านกฎหมายและภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม” หรือที่เรียกว่า Shariah Advisory Council เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลให้การทำธุรกรรมทางการเงินเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้ธุรกรรมทางการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียมีความหลากหลายและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ทางด้านสินเชื่อ ที่มีทั้ง

สินเชื่อบริโภคบริโภคและสินเชื่อธุรกิจ และมีการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันระหว่างสถาบันการเงิน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของประเทศไทยซึ่งปัจจุบันมีเพียงธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เพียงแห่งเดียวที่ให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามครบวงจร ให้บริการทั้งเงินฝากสินเชื่อ และธุรกรรมต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้มีการตรากฎหมายสำหรับการให้บริการทางการเงินอิสลามแยกออกมาต่างหาก การพิจารณาจะอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายที่รองรับระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป ประกอบกับไม่มีการผลักดันในการแก้ไขกฎหมายภาษีอากรเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามอย่างเป็นระบบ ทำให้การให้บริการทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจนและการยอมรับจากผู้บริโภคเท่าที่ควร

ทั้งนี้ การที่จะนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของประเทศมาเลเซียมาปรับใช้กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล หน่วยงานกำกับดูแลควรผลักดันการแก้ไขกฎหมายภาษีอากรและที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามโดยเฉพาะด้านสินเชื่ออย่างเป็นระบบ และส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้และเข้าใจการให้บริการทางการเงินอิสลามอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้บริการด้านสินเชื่อได้อย่างหลากหลายและตรงไปตรงมา มีความชัดเจนในกระบวนการทำธุรกรรมตามหลักศาสนาอิสลาม และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคโดยทั่วไป

3.2.2 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามสาธารณรัฐสิงคโปร์มาใช้

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามโดยใช้แนวความคิดที่เรียกว่า ระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และประกอบธุรกิจคู่ขนานกันไป ซึ่งเป็นการใช้แนวความคิดเดียวกันในการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซีย แต่สาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นใช้สำหรับสถาบันการเงินอิสลามดังเช่นประเทศมาเลเซีย ซึ่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ใช้วิธีการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะมีความคล้ายคลึงกับการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินของประเทศไทย

โดยที่ สถาบันการเงินอิสลามจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Monetary Authority of Singapore (MAS) และ MAS เป็นหน่วยงานในการพิจารณาใบอนุญาตประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และ Merchant Banks ในประเทศ ซึ่งรวมถึงการออกใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจการเงินอิสลามด้วย อีกทั้ง MAS จะเป็นหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ โดยในปี 2005 กำหนดให้การทำธุรกรรม Murabahah ไม่เป็นธุรกรรมที่ต้องห้ามตามมาตรา 30 ของ Banking Act และกำหนดว่าการซื้อขายแบบ Murabahah ที่จะทำให้ได้จะต้องมีลักษณะตามที่กำหนด นอกจากนี้ ในการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามใหม่ ๆ นั้น MAS ได้ใช้อำนาจภายใต้ Banking Act เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำธุรกรรมไว้โดยละเอียด ตัวอย่างเช่น การทำธุรกรรม Musharakah Mutanaqisah (Reg.23C of Banking Regulations) หรือโครงสร้างการร่วมลงทุนทยอยลดจะกำหนดลำดับการทำขึ้นตอนก่อนหลัง มีการกำหนดขึ้นตอนเริ่มต้นตั้งแต่ธนาคารร่วมซื้อทรัพย์สินกับลูกค้า ธนาคารร่วมออกเงินค่าซื้อทรัพย์สิน ธนาคารขายส่วนของทรัพย์สินให้กับลูกค้า ธนาคารให้ลูกค้าเช่าทรัพย์สินในส่วนของธนาคาร หลักเกณฑ์ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายยังไม่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ หลักเกณฑ์ในกรณีที่มีการเลิกสัญญาที่กำหนด การดำเนินการเมื่อสัญญาสิ้นสุดลง องค์ประกอบของเงินที่ลูกค้าชำระให้กับธนาคาร รวมถึงผลกระทบในกรณีที่ราคาตลาดของทรัพย์สินมีการเปลี่ยนแปลง หรือการให้สินเชื่อกับลูกค้า Murabahah (Reg.22 of Banking Regulations) Spot Murabahah (Reg.23D of Banking Regulations) ซึ่งโครงสร้างหลักของ Murabahah จะมีการกำหนดขึ้นตอนการซื้อขาย โดยมีการแต่งตั้งตัวแทนเพื่อซื้อทรัพย์สิน การชำระเงิน จำนวนเงินต้องมีการบวกกำไร หรือการให้สินเชื่อกับลูกค้า Ijarah (Reg.23B of Banking Regulations) ซึ่งกำหนดขึ้นตอนการทำธุรกรรมโดยละเอียด เป็นต้น และเห็นได้ว่าการที่ MAS กำหนดขึ้นตอนการทำธุรกรรมไว้อย่างละเอียดกลับทำให้การคิดค้นผลิตภัณฑ์เป็นไปได้อย่างจำกัดมากกว่าการสร้างมาตรฐานของ Shariah Advisory Council ของประเทศมาเลเซียซึ่งจะกำหนดหลักการอย่างกว้าง ๆ ในเชิงการรับรองความถูกต้องตามหลักศาสนา (Fatawa) เท่านั้น ซึ่งน่าจะรองรับการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า อย่างไรก็ตาม ภาครัฐสิงคโปร์ยังคงต้องประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศอื่นในด้านความไม่แน่นอนในการปรับใช้หลักชะรีอะฮ์ในการทำธุรกรรมเนื่องจากยังไม่มีกรอบบัญญัติรองรับหรือมีมาตรการที่ชัดเจนในการตีความ อีกทั้ง ยังไม่มีการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอย่างเพียงพอที่จะเป็นแนวทางที่ชัดเจนให้กับผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

ข้อดีของการพัฒนากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามของสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่สามารถนำมาใช้กับการให้บริการทางการเงินอิสลามภายในประเทศไทย คือการปรับปรุงกฎหมายโดยใช้วิธีการพัฒนากฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามแบบค่อยเป็นค่อยไป และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อรองรับการทำธุรกรรมตามหลักชะรีอะฮ์เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

3.2.3 การนำหลักปฏิบัติด้านการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามสหราชอาณาจักรมาปรับใช้

ประเทศอังกฤษไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงินอิสลามขึ้นโดยเฉพาะแยกจากกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงินทั่วไป ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายการกำกับดูแลสถาบันการเงิน ได้แก่ Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) และหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามในสหราชอาณาจักร คือ Financial Conduct Authority (FCA) โดยที่รัฐบาลอังกฤษได้เปิดเสรีทางการเงินและเปิดกว้างในการรับนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการทางการเงิน และได้มีการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจการเงินอิสลามให้พัฒนาอย่างเต็มที่โดยการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อจำกัดทางกฎหมายและภาษีที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบการเงินอิสลามภายในประเทศ

ทั้งนี้ รัฐบาลอังกฤษได้ตระหนักถึงประเด็นทางด้านภาษีและกระบวนการจดทะเบียนทรัพย์สินที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จึงได้ดำเนินการออกกฎหมายทางการเงินเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2003 (The Finance Acts 2003) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการชำระค่าธรรมเนียมอากรแสตมป์ที่ซ้ำซ้อนจากการโอนอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2005 และปี ค.ศ. 2006 (The Finance Acts 2005 and 2006) วัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้เทียบเท่ากับภาวะภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และกฎหมายทางการเงินปี ค.ศ. 2007 (The Finance Acts 2007) มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบทางด้านภาษีสำหรับการออกพันธบัตรอิสลามหรือ สุกุก (Sukuk) ซึ่งสถาบันการเงินในประเทศอังกฤษได้มีการออกผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อให้บริการแก่ผู้รับบริการ อาทิเช่น บริการแก่กลุ่มลูกค้ารายย่อยหรือตลาดค้าปลีก (Retail market) ได้แก่ การปล่อยสินเชื่อทางด้านที่พักอาศัย (Mortgage) บริการแก่กลุ่มนักลงทุนหรือตลาดค้าส่ง

(Wholesale market) ได้แก่ ตลาดพันธบัตรอิสลามหรือ สุกุก (Sukuk) และเครื่องมือทางการเงินที่ซับซ้อน (Complex produce) เป็นต้น

นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษยังให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ธุรกิจการเงินอิสลาม (Financial promotions) เนื่องจากเป็นบริการใหม่ที่ประชาชนทั่วไปยังไม่คุ้นเคยจึงได้มีการประชาสัมพันธ์ว่าสถาบันการเงินอิสลามนั้นเปิดกว้างให้ทุกคนสามารถใช้บริการการเงินอิสลามได้ ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามมีแนวโน้มเจริญเติบโตค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในส่วนของตลาดลูกค้ารายย่อยและกลุ่มนักลงทุน

รูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการทางการเงินอิสลามของประเทศไทยนั้นสามารถนำมาใช้กับการพัฒนาระบบสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทยได้ โดยการสนับสนุนของภาครัฐด้วยการตราหรือปรับปรุงกฎหมายทางการเงินเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามในการชำระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ซ้ำซ้อนจากการโอนอสังหาริมทรัพย์ และการจัดการต้นทุนทางด้านภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามให้มีความใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับภาระภาษีของผลิตภัณฑ์ทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป รวมถึงการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ธุรกิจการเงินอิสลามให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักมากยิ่งขึ้น

4. การปรับใช้และเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อกับของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

4.1 แนวทางการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายและเงื่อนไขทางด้านภาษีเกี่ยวกับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อกับได้หลักศาสนาอิสลาม

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยประกอบธุรกิจทางการเงินเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ได้แก่ การให้บริการเงินฝากและสินเชื่อ และธุรกรรมอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์เป็นสิ่งสำคัญ มีความแตกต่างที่การประกอบธุรกิจทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องดำเนินการตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดให้การประกอบธุรกิจทางการเงินจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและการดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม แต่ด้วยระบบการเงินภายในประเทศเป็นระบบดอกเบี้ย ไม่มีลักษณะเป็นระบบคู่ขนานเหมือนต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ที่มีการดำเนินธุรกิจทางการเงินภายใต้ระบบ

ดอกเบี้ยของสถาบันการเงินทั่วไปควบคู่ขนานไปกับระบบการเงินอิสลามที่ประกอบธุรกิจไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ทั้งนี้ ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ได้มีการออกกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ภายในประเทศเพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจภายใต้หลักการศาสนาอิสลาม ที่สำคัญได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรเพื่อให้การประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามมีความใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับการให้บริการทางการเงินภายใต้ระบบดอกเบี้ย ส่งผลให้การให้บริการทางการเงินอิสลามเจริญเติบโตและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และเป็นทางเลือกที่ดีให้กับประชาชนในการเลือกใช้บริการ

4.1.1 แนวทางการปรับปรุงและเพิ่มเติมกฎหมายตามพระราชบัญญัติ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

1) การกำกับดูแล

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 9 ทั้งนี้ ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้เริ่มดำเนินกิจการและเปิดสาขาแรก คือ สาขาคลองตัน ในปี พ.ศ. 2546 และในช่วงปี 2552 - 2556 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยประสบปัญหาการบริหารจัดการและขาดทุนเป็นจำนวนมากทำให้ต้องมีการเพิ่มทุนและเข้าแผนฟื้นฟูในเวลาต่อมา

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เข้ามำกำกับดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ซึ่งหลังจากนั้นผลการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดีขึ้นตามลำดับ และ ธปท. ได้ออกหลักเกณฑ์เพื่อกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานะและรูปแบบการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยได้ออกประกาศ ธปท. ที่ สกส. 19/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2559 และประกาศ ธปท. ที่ สกส. 9/2560 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2560 และต่อมาได้มีการรวมประกาศทั้งสองฉบับและออกเป็นประกาศ ธปท. ที่ สกส. 25/2562 เรื่องหลักเกณฑ์การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการของศาสนาอิสลาม ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 ได้มีการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นมาตรา 120/1 ให้อำนาจเพิ่มเติมแก่ ธปท. ในการกำกับดูแล และตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และการดำเนินงานของ ธปท. นั้นมีประสิทธิภาพสามารถ กำกับดูแลและตรวจสอบธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

2) โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะที่ปรึกษา

ตามกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไว้ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และได้กำหนดการแต่งตั้ง การเลือกตั้งกรรมการ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประชุมไว้ในหมวด 3 การจัดการ มาตรา 16 ถึงมาตรา 26 ซึ่งมีความครอบคลุม และเหมาะสมในการจัดการในปัจจุบัน

สำหรับคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนาอิสลาม) ซึ่งในพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับคณะที่ปรึกษาไว้ในหมวด 5 ตั้งแต่มาตรา 32 ถึงมาตรา 35 โดยมีประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ในมาตรา 32 กำหนดให้คณะกรรมการธนาคารแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา เรียกว่า “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร และในมาตรา 33 กำหนดให้ที่ปรึกษาได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด

ตามมาตรา 32 และมาตรา 33 มีประเด็นที่ควรพิจารณาเรื่องการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาด้านศาสนาและการกำหนดค่าตอบแทนโดยคณะกรรมการธนาคาร ด้วยตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มาตรา 12 กำหนดให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและการดำเนินกิจการของธนาคารจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้คณะที่ปรึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัย ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร ดังนั้น การที่คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้กำกับและกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการธนาคาร และเป็นผู้แต่งตั้งและกำหนดค่าตอบแทนที่ปรึกษาอาจทำให้การวินิจฉัยหรือการพิจารณาของคณะที่ปรึกษาอาจไม่เป็นอิสระ จึงเห็นว่าการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาตามมาตรา 32 ควรได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นหรือกระทรวงการคลังซึ่งเป็นเจ้ากระทรวงที่ดูแลธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

อีกประเด็นที่ควรมีการพิจารณาในมาตรา 32 คือเรื่องอำนาจหน้าที่ของ ที่ปรึกษาที่กำหนดให้ที่ปรึกษามีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการ ด้วย คณะกรรมการเป็นผู้กำหนดนโยบาย ส่วนการดำเนินงานเป็นหน้าที่ของผู้จัดการและพนักงาน ดังนั้น ควรกำหนดอำนาจของที่ปรึกษาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมการบริหารจัดการของผู้จัดการและการปฏิบัติงานของพนักงานในการดำเนินธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ให้มากขึ้น

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ไม่ได้กำหนดอายุของที่ปรึกษาไว้ทำให้มีความไม่ชัดเจนในการพิจารณาด้วยอายุของที่ปรึกษา และ ปัจจุบันได้มีการตีความว่าที่ปรึกษาจะต้องมีอายุไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งโดยทั่วไปที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถในหลักการศาสนาอิสลามหรือด้านชะรีอะฮ์ คุณวุฒิและความรู้ความสามารถ มักเป็นไปตามวัยวุฒิที่สูงขึ้น ดังนั้น จึงเห็นว่าควรกำหนดอายุของที่ปรึกษาไว้ไม่เกิน 65 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะเท่ากับการกำหนดอายุของคณะกรรมการธนาคารที่มีการกำหนดอายุไว้ไม่เกิน 65 ปีบริบูรณ์

3) รูปแบบการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพัน กับดอกเบี้ย ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 การ ทำธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงไม่ใช่การให้กู้ยืมเงินและได้รับ ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ยดังเช่นธนาคารพาณิชย์ทั่วไป รวมถึง Non-Bank ที่ให้สินเชื่อภายใต้ระบบ ดอกเบี้ย สำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนั้นการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อจะอยู่ภายใต้ หลักการซื้อขาย (Murabahah) การร่วมลงทุน (Mutabahah, Musharahah) การเช่า เช่าซื้อ (Ijarah) ตัวการตัวแทน (Kafalah) เป็นต้น ซึ่งจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย

โดยที่การทำธุรกรรมทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการให้สินเชื่อภายใต้หลัก บัยฮ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) โดยใช้ตราสารทรัพย์สินทางการเงิน บัยฮ์ อัลอินะฮ์ แทนทรัพย์สินในการซื้อขายและเป็นการซื้อขายระหว่างธนาคารกับลูกค้า ในการให้สินเชื่อเพื่อซื้อทรัพย์สิน สินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค และสินเชื่อเพื่อนำไปชำระคิน หนี้ให้แก่เจ้าหนี้เดิม (Refinance) สินเชื่อวงเงินทุนหมุนเวียน และสินเชื่อเบิกถอนเงินสด และ สินเชื่อที่มีการเบิกใช้เป็นงวด ๆ สำหรับการให้สินเชื่อบ้านหรือที่อยู่อาศัยจะใช้วิธีการให้ลูกค้าเป็น ตัวแทนของธนาคารในการซื้อจากผู้ขายและธนาคารบวกกำไรจากราคาทุนและขายให้กับลูกค้า

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากการให้บริการทางการเงินของธนาคารอิสลามในประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร มีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายหลักและกฎหมายภาษีอากร โดยมีทั้งตราเป็นกฎหมายเฉพาะและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิม เพื่อให้การประกอบธุรกิจทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามสามารถดำเนินการได้อย่างตรงไปตรงมาและเท่าเทียมกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป กล่าวคือ ธนาคารอิสลามซื้อทรัพย์สินจากผู้ขายโดยบวกกำไรจากราคาทุนและขายให้กับลูกค้า ทำให้ธนาคารอิสลามได้ผลตอบแทนเป็นกำไรจากการค้าขายซึ่งเป็นไปตามหลักการศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย และลูกค้าที่รับบริการทางการเงินจากธนาคารอิสลามจะไม่ต้องรับภาระในภาษีอากรมากกว่าการรับบริการจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป สำหรับประเทศไทยยังไม่มีแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายด้านภาษีอากรเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามอย่างเป็นระบบ และชัดเจน โดยเฉพาะการให้สินเชื่อสังหาริมทรัพย์ภายใต้หลักการ Murabahah ที่หากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้บริการสินเชื่อกับลูกค้าภายใต้หลักการดังกล่าว ลูกค้าจะต้องรับภาระมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

อีกทั้ง ในกรณีที่ลูกค้าต้องการขอสินเชื่อเพื่อการไถ่ถอนทรัพย์สินจากสถาบันการเงินอื่นหรือเพื่อการชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance) ตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีขั้นตอนที่ธนาคารจะซื้อทรัพย์สิน (ของลูกค้า) จากสถาบันการเงินที่ลูกค้าเป็นหนี้อยู่ในราคาทุนและขายคืนให้กับลูกค้าในราคาทุนบวกด้วยกำไร ซึ่งจะทำให้ลูกค้าจะต้องรับภาระค่าภาษีอากรมากกว่าเมื่อเทียบกับการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

ตัวอย่างภาระภาษีที่เกิดขึ้นจากการให้บริการทางการเงินด้านสินเชื่อในรูปแบบภายใต้หลักศาสนาอิสลามกับการให้สินเชื่อภายใต้รูปแบบดอกเบี้ย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย
อสังหาริมทรัพย์ ภายใต้หลักการมุราบาฮะฮ์ (Murabahah)

- กรณีสมมติว่าลูกค้าขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
วงเงิน 1,000,000 บาท (ให้สินเชื่อ 100%) และธนาคารคิดอัตรากำไร 300,000 บาท
- กรณีลูกค้ากู้เงินจากธนาคารพาณิชย์วงเงิน 1,000,000 บาท และ
ธนาคาร คิดดอกเบี้ย 300,000 บาท

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
1. ขั้นตอนธนาคารซื้อทรัพย์สินจากเจ้าของ โครงการหรือผู้ขาย	1. ขั้นตอนการกู้เงิน
1.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 ของ วงเงิน 1,000,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 33,000 บาท	1.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับดอกเบี้ยรับ ของธนาคาร อัตราร้อยละ 3.3 ของ วงเงิน 300,000 บาท เป็นจำนวนเงิน
1.2 อากกรสำหรับใบรับ อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงิน จำนวน 5,000 บาท	9,900 บาท
1.3 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์ อัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 20,000 บาท	1.2 ค่าอากรแสตมป์สำหรับสัญญากู้เงิน (สูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท) ในอัตรา ร้อยละ 0.05 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 650 บาท
	1.3 ค่าธรรมเนียมการจำนอง อัตราร้อย ละ 1 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 13,000 บาท

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
2. ขั้นตอนธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า	2. ขั้นตอนการซื้อทรัพย์สินจากเจ้าของโครงการหรือผู้ขาย
2.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 42,900 บาท	2.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 33,000 บาท
2.2 อากรสำหรับใบรับ อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 6,500 บาท	2.2 ค่าอากรแสตมป์สำหรับใบรับ อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 5,000 บาท
2.3 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ อัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 26,000 บาท	ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ อัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 20,000 บาท
2.4 ค่าธรรมเนียมการจดจำนอง อัตราร้อยละ 1 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 13,000 บาท	
รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 146,400 บาท	รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 81,550 บาท

ที่มา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, น.41)

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบภาวะภาษีอากรที่เกิดขึ้นจากการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยภายใต้หลักศาสนาอิสลาม เปรียบเทียบกับการให้กู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปแล้ว ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมมากกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ดังนี้

1) การคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 จากราคาทรัพย์สิน (1,300,000 บาท) แทนที่จะคิดคำนวณจากกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สิน (300,000 บาท) ซึ่งธนาคารพาณิชย์เสียภาษีธุรกิจเฉพาะจากวงเงิน 300,000 บาทเท่านั้น

2) ค่าอากรสำหรับใบรับกรณีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยซื้อทรัพย์สินจากเจ้าของโครงการหรือผู้ขาย อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท และไม่มีข้อกำหนดเพดานสูงสุด แต่สำหรับค่าอากรในสัญญากู้เงินของธนาคารพาณิชย์จะเสียในอัตราร้อยละ 0.05 ของวงเงิน 1,300,000 บาท และกำหนดสูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท ดังนั้น ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงเสียค่าอากรมากกว่าเป็นจำนวนมาก

3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในทอดที่ขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า ในอัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,300,000 บาท

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย
อสังหาริมทรัพย์ กรณีการชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance)

- กรณีสมมติว่าลูกค้าขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
วงเงิน 1,000,000 บาท (ให้สินเชื่อร้อยละ 100) และธนาคารคิดอัตราค่าไถ่ 300,000 บาท
- กรณีลูกค้ากู้เงินจากธนาคารพาณิชย์วงเงิน 1,000,000 บาท และ
ธนาคาร คิดดอกเบี้ย 300,000 บาท

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
1. ขั้นตอนธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า	1. ขั้นตอนเกี่ยวกับการกู้เงิน
1.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นจำนวน เงิน 33,000 บาท	1.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับดอกเบี้ย รับของธนาคาร อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 300,000 บาท เป็น จำนวนเงิน 9,900 บาท
1.2 อากรสำหรับใบรับ อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงิน จำนวน 5,000 บาท	1.2 ค่าอากรแสตมป์สำหรับสัญญา เงิน (สูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท) ในอัตราร้อยละ 0.05 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 650 บาท
1.3 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์ อัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 20,000 บาท	1.3 ค่าธรรมเนียมการจ้าง อัดรา ร้อยละ 1 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 13,000 บาท
1.4 ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย ร้อยละ 2.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงิน จำนวน 25,000 บาท	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
2. ขั้นตอนธนาคารขายทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกค้า	
2.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นจำนวน เงิน 42,900 บาท	
2.2 อากรสำหรับใบรับ อัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงิน จำนวน 6,500 บาท	
2.3 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์ อัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 26,000 บาท	
2.4 ค่าธรรมเนียมการจดจำนอง อัตรา ร้อยละ 1 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 13,000 บาท	
รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 171,400 บาท	รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 23,550 บาท

ที่มา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, น.49)

จากตารางข้างต้น เห็นได้การที่ลูกค้าจะมาขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อการไถ่ถอนทรัพย์สินจากสถาบันการเงินอื่นหรือเพื่อการชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance) จะมีภาระภาษีอากรมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ดังนี้

ในชั้นตอนธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า

- 1) ค่าภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า ในอัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 33,000 บาท
- 2) ค่าอากรสำหรับใบรับ กรณีที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า ในอัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 5,000 บาท (ไม่มีเพดานสูงสุด)
- 3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์การโอน กรณีธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้าในอัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงิน 20,000 บาท

ในชั้นตอนธนาคารขายทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกค้า

- 1) การคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะจากราคาทรัพย์สิน (1,300,000 บาท) แทนที่จะคิดคำนวณจากกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สิน (300,000 บาท) เป็นจำนวน $42,900 - 9,900 = 33,000$ บาท
- 2) ค่าอากรสำหรับใบรับ กรณีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยซื้อทรัพย์สินจากเจ้าของเดิม (อัตราร้อยละ 0.5) (กำหนดเพดานสูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท) ดังนั้นธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงเสียค่าอากรมากกว่าเป็นเงินจำนวน $6,500 - 650 = 5,850$ บาท
- 3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์ในทอดที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขายทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกค้า (1,300,000 บาท) เป็นเงินจำนวน 26,000 บาท

สำหรับกรณีที่ลูกค้าต้องการวงเงินสินเชื่อเพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่แล้ว เช่น รถยนต์ เครื่องจักร คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น โดยใช้หลักการซื้อทรัพย์สินมาบวกกำไรและขายแบบผ่อนชำระให้กับลูกค้า ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ และอัล บัยฮ์ บิชะมัน อาญิล (Murabahah / Al Bai Bithaman Ajil -BBA)

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย
สังหาริมทรัพย์

- กรณีภายใต้สมมุติฐานว่าลูกค้าขอสินเชื่อวงเงิน 1,000,000 บาท (ให้สินเชื่อร้อยละ 100) และธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยคิดอัตราค่าไถ่ 300,000 บาท
- กรณีลูกค้าขอกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ จำนวน 1,000,000 บาท และธนาคารคิดอัตราดอกเบี้ย 300,000 บาท

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
1. ขั้นตอนธนาคารซื้อทรัพย์สินจากผู้ขาย	1. ขั้นตอนเกี่ยวกับการกู้เงิน
1.1 ภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราร้อยละ 7 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 70,000 บาท	1.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับดอกเบี้ยรับของธนาคาร อัตราร้อยละ 3.3 ของวงเงิน 300,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 9,900 บาท
	1.2 ค่าอากรแสตมป์สำหรับสัญญากู้ยืมเงิน (สูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท) ในอัตราร้อยละ 0.05 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 650 บาท
2. ขั้นตอนธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า	2. ขั้นตอนลูกค้าซื้อทรัพย์สินจากผู้ขาย
2.1 ภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราร้อยละ 7 ของวงเงิน 1,300,000 บาท เป็นเงินจำนวน 91,000 บาท	2.1 ภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราร้อยละ 7 ของวงเงิน 1,000,000 บาท เป็นเงินจำนวน 70,000 บาท
รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 161,000 บาท	รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 80,550 บาท

ที่มา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, น.45)

จากตารางข้างต้น เห็นได้กรณีที่ลูกค้าขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อซื้อสังหาริมทรัพย์จะมีภาระค่าภาษีอากรมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เนื่องจากจะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 ทั้งขาซื้อทรัพย์สินและขายทรัพย์สินให้กับลูกค้า ในขณะที่การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะเสียภาษีธุรกิจเฉพาะในอัตราร้อยละ 3.3 และค่าอากรแสตมป์ในอัตราร้อยละ 0.05 และจะเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 ของราคาสินค้าในการซื้อทรัพย์สินเท่านั้น จากตัวอย่างตามตารางข้างต้น ลูกค้าที่ขอสินเชื่อจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเสียภาษีอากรมากกว่าการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เป็นจำนวน $161,000 - 80,550 = 79,450$ บาท

4.1.2 แนวทางการปรับปรุงภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลาม

แนวทางการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นการสนับสนุนทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามที่ถูกกำหนดให้ต้องผูกพันกับทรัพย์สินผ่านธุรกรรมซื้อมาขายไป ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผลกำไรที่ลูกค้าต้องชำระให้กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยผูกพันหรือเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ซึ่งจะทำให้การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขัดกับวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 12

จากเงื่อนไขตามกฎหมายจัดตั้งและหลักศาสนาอิสลามในการให้การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จึงทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายสูงกว่าการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากการซื้อขายทรัพย์สินบางประเภทโดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์จะมีกฎหมายกำหนดให้ต้องเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรม

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องรับภาระในการสนับสนุนทางการเงินให้กับลูกค้าซึ่งถูกกำหนดให้ต้องผูกพันกับทรัพย์สินผ่านธุรกรรมซื้อมาขายไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อขายภายใต้หลักการมุราบาฮะฮ์ (MURABAHAH) หมายถึง การซื้อทรัพย์สินมาบวกกำไรและขายให้กับลูกค้า ซึ่งการซื้อขายภายใต้หลักการดังกล่าวนี้ยังสามารถแยกย่อยได้อีกหลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการในการขอรับการสนับสนุนทางการเงินของลูกค้าในแต่ละกรณี

ดังนั้น เพื่อให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนทางการเงินให้กับลูกค้าของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยในด้านภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายในการทำธุรกรรมตามหลักศาสนาอิสลามภายใต้หลักการมูราบาฮะฮ์ (MURABAHAH) โกลด์เคิงหรือเท่าเทียมกับการให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1) ภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อน

ในปี พ.ศ. 2548 กรมสรรพากรได้ออกพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ 445) และพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการยกเว้นรัฐอากร (ฉบับที่ 446) ในกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และลดหย่อนค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ เฉพาะการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้รับโอนเนื่องจากการให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ ในธุรกรรมการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์แม้จะมีการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะและยกเว้นรัฐอากรในบางส่วนให้กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 445 และ 446 แล้ว การทำธุรกรรมให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยในการให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ยังติดปัญหาในภาระภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ตามกฎหมายเดิม) และภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในปัจจุบัน (ประกาศใช้เมื่อปี 2562) อีกทั้ง การให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ไม่ใช่ธุรกรรมหลักของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและการตอบรับของลูกค้าค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม การยกเว้นภาษีอากรดังกล่าวถือเป็นแนวทางที่ดีและเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการส่งเสริมการทำธุรกิจทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้ไม่เป็นภาระมากเกินไป ซึ่งหากกรมสรรพากรพิจารณายกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรในธุรกรรมประเภทอื่นที่เป็นธุรกรรมหลักของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้แก่ การซื้อขายทรัพย์สินโดยเฉพาะการให้สินเชื่อภายใต้หลักการมูราบาฮะฮ์ (MURABAHAH) อาทิเช่น การให้สินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย สินเชื่อการชำระหนี้คืนให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance) อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น จะทำให้การประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเติบโตและเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น และอาจเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมและอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการทางการเงินอิสลามในอนาคตต่อไป

2) ภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่ขอยกเว้นหรือลดหย่อน

ในการให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องอยู่ภายใต้หลักศาสนาอิสลามและเป็นไปตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดให้การประกอบธุรกิจทางการเงินจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย หากฝ่าฝืนอาจเป็นความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ การให้การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงต้องใช้ความระมัดระวังมิให้ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะจะต้องระมัดระวังมิให้ผลกำไรที่ธนาคารเรียกเก็บจากลูกค้าผูกพันหรือเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย เพราะอาจทำให้ธนาคารไม่สามารถเรียกให้ลูกค้าชำระหนี้คืนให้แก่ธนาคารได้ และเพื่อสร้างความชัดเจนในภาพลักษณ์ในการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักศาสนาอิสลามให้เป็นที่ยอมรับของมุสลิมทุกกลุ่มทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และจากประเด็นความเสี่ยงทางกฎหมายที่กล่าวมา เพื่อให้ผลกำไรที่ลูกค้าต้องชำระให้แก่ธนาคารเป็นกำไรที่ธนาคารได้รับจากการประกอบธุรกิจมิใช่ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมเงิน การตกลงซื้อขายทรัพย์สินระหว่างธนาคารกับลูกค้าจึงต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามและสภาพบังคับตามกฎหมายด้วย กล่าวคือ การซื้อขายทรัพย์สินระหว่างลูกค้ากับธนาคารจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกประการ เช่น ถ้าทรัพย์สินที่ซื้อขายเป็นอสังหาริมทรัพย์ การซื้อขายจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกับพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

โดยความจำเป็นทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้น การให้การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องกระทำผ่านการซื้อขายทรัพย์สิน กรณีการสนับสนุนทางการเงินภายใต้หลักการ มุรออะฮะฮ์ (Murabahah) คือ การซื้อทรัพย์สินมาบวกกำไรและขายให้กับลูกค้า โดยครั้งแรกอาจเป็นกรณีที่ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากบุคคลภายนอกหรือลูกค้า (กรณี Refinance) และในครั้งที่สองเป็นกรณีที่ธนาคารขายทรัพย์สินให้กับลูกค้าในราคาบวกกำไร และจากการที่ต้องมีการซื้อขายกันถึงสองครั้งดังกล่าวนี้นี้จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายในด้านภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายในการสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสูงกว่าการให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป อันเป็นเหตุจำเป็นให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยต้องขอรับการยกเว้นหรือผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียมบางประการ เพื่อให้ค่าใช้จ่ายในการให้การสนับสนุนทางการเงินกับลูกค้ามีความใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย กรณีลูกค้าต้องการได้มาซึ่งทรัพย์สิน (อสังหาริมทรัพย์)

เปรียบเทียบภาวะภาษี อากร และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย					
การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์			การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลาม		
ข้อเท็จจริง	วิธีการให้ สินเชื่อ	ภาษีอากรและ ค่าธรรมเนียมตาม กฎหมาย	วิธีการสนับสนุนทาง การเงิน	ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย	
				(1) ธนาคารซื้อ ทรัพย์สินจากเจ้า ของเดิม	(2) ธนาคารขาย ทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า
- กรณีที่ทรัพย์สิน (อสังหาริมทรัพย์) ที่ลูกค้าต้องการ เป็นทรัพย์สินที่มี อยู่แล้ว หรือสร้าง สำเร็จเรียบร้อยแล้ว แล้ว เช่น ที่ดิน เปล่า บ้านพร้อม ที่ดิน ห้องชุด ฯลฯ	ธนาคารให้ ลูกค้ากู้ยืมเงิน เพื่อไปซื้อ ทรัพย์สินที่ ลูกค้าต้องการ	- ในส่วนที่เกี่ยวกับการกู้ยืม เงิน 1. ภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับ ดอกเบี้ยรับของธนาคาร 2. อากรแสตมป์สำหรับ สัญญากู้เงินสูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท 3. ค่าธรรมเนียมการจด ทะเบียนจำนอง	1. ธนาคารจะซื้อทรัพย์สิน ที่ลูกค้าต้องการจาก เจ้าของเดิม และ 2. นำทรัพย์สินนั้นขาย ให้แก่ลูกค้าในราคาบวก กำไร (ภายใต้หลักการ Murabahah และ Bai Bithaman Ajil)	1. ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายของผู้ขาย 2. ภาษีธุรกิจเฉพาะ 3. อากรแสตมป์สำหรับ ใบรับ (ไม่มีเพดาน สูงสุด) 4. ค่าธรรมเนียมการ จดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์	1. ภาษีธุรกิจเฉพาะ 2. อากรแสตมป์สำหรับ ใบรับ (ไม่มีเพดาน สูงสุด) 3. ค่าธรรมเนียมการ จดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์ 4. ค่าธรรมเนียมการ จำนอง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

เปรียบเทียบภาระภาษี อากร และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย					
การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์			การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลาม		
ข้อเท็จจริง	วิธีการให้ สินเชื่อ	ภาษีอากรและ ค่าธรรมเนียมตาม กฎหมาย	วิธีการสนับสนุนทาง การเงิน	ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย	
				(1) ธนาคารซื้อ ทรัพย์สินจากเจ้า ของเดิม	(2) ธนาคารขาย ทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า
		- ในชั้นตอนลูกค้าซื้อ ทรัพย์สินจากผู้ขาย			หมายเหตุ
		1. ภาษีธุรกิจเฉพาะ			ไม่มีภาษีหัก ณ ที่จ่าย เพราะเงินได้ที่ธนาคาร ได้รับจากการขายไม่ ต้องเสียภาษีเงินได้นิติ บุคคล เนื่องจาก ธนาคารไม่ถือเป็น หน่วยภาษี
		2. อากรแสดมปีสำหรับใบ รับ (ไม่มีเพดานสูงสุด)			
		3. ค่าธรรมเนียมการจด ทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์			

ตามตารางข้างต้น รายการที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขอรับ ยกเว้นหรือผ่อนปรนกรณีที่ทรัพย์สินที่ลูกค้าต้องการเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่แล้วหรือสร้างสำเร็จ เรียบร้อยแล้ว เช่น ที่ดินเปล่า บ้านพร้อมที่ดิน ห้องชุด อาคารพาณิชย์ เป็นต้น เฉพาะในขั้นตอน ธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า ดังนี้

1. ภาษีธุรกิจเฉพาะ

1) ขอให้ธนาคารนำเฉพาะผลกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สิน ให้แก่ลูกค้ามาถือเป็นรายรับเพื่อการคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะเท่านั้น

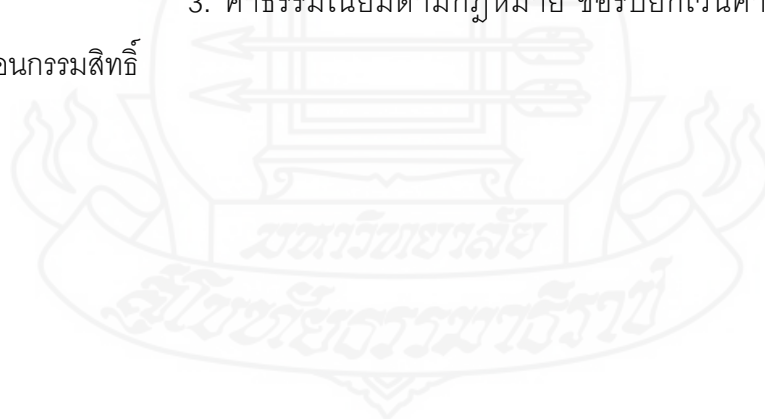
2) ให้ธนาคารทยอยเสียภาษีตามจำนวนเงินที่ลูกค้านำมาชำระ ให้แก่ธนาคารในแต่ละงวด ทั้งนี้ เพื่อให้ฐานภาษีธุรกิจเฉพาะของธนาคารเท่ากับดอกเบี้ยรับของ ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

2. อากรแถมปี

1) ขอให้ลดค่าอากรสำหรับใบรับกรณีธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ ลูกค้าเป็นร้อยละ 0.05

2) ขอให้กำหนดเพดานสูงสุดสำหรับอากรแถมปีที่จะต้องปิดใน ใบรับสำหรับการขายทรัพย์สินให้เหมือนกับอากรปิดสัญญากู้ยืมเงิน

3. ค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย ขอรับยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย กรณีลูกค้าต้องการเงินไว้ใช้

เปรียบเทียบภาระภาษี อากร และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย					
การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์			การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลาม		
ข้อเท็จจริง	วิธีการให้สินเชื่อ	ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย	วิธีการสนับสนุนทางการเงิน	ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย	
				(1) ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า	(2) ธนาคารขายทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกค้า
- ลูกค้าต้องการได้รับวงเงินไว้เพื่อใช้จ่ายส่วนตัวหรือเพื่อการประกอบกิจการหรือเพื่อการชำระคืนหนี้ให้กับเจ้าหนี้รายอื่น (Refinance)	ธนาคารให้ลูกค้ากู้ยืมเงิน โดยอาจเป็นวงเงินกู้แบบมีกำหนดระยะเวลาหรือวงเงินหมุนเวียนก็ได้	- ในส่วนที่เกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน 1. ภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับดอกเบี้ยรับของธนาคาร 2. อากรแสตมป์สำหรับสัญญากู้เงินสูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท 3. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนอง	- กรณีที่ลูกค้ามีทรัพย์สินที่ขายให้แก่ธนาคาร และทรัพย์สินนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ 1. ธนาคารจะให้การสนับสนุนแก่ลูกค้าด้วยการรับซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า และชำระราคาทรัพย์สินให้แก่ลูกค้าเป็นเงินสด	1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือภาษีเงินได้นิติบุคคล (ขึ้นอยู่กับลูกค้าเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) 2. ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย	1. ภาษีธุรกิจเฉพาะ 2. อากรแสตมป์สำหรับใบรับ 3. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ 4. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนอง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

เปรียบเทียบภาวะภาษี อากร และค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย					
การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์			การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลาม		
ข้อเท็จจริง	วิธีการให้ สินเชื่อ	ภาษีอากรและ ค่าธรรมเนียมตาม กฎหมาย	วิธีการสนับสนุนทาง การเงิน	ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย	
				(1) ธนาคารซื้อ ทรัพย์สินจากลูกค้า	(2) ธนาคารขาย ทรัพย์สินคืนให้แก่ลูกค้า
		- ในขั้นตอนลูกค้าซื้อ ทรัพย์สินจากผู้ขาย	2. ธนาคารจะขาย ทรัพย์สินนั้นคืนให้แก่ ลูกค้าในราคาบวกกำไร	4. อากรแสดมปีสำหรับ ใบรับ (ไม่มีเพดาน สูงสุด)	หมายเหตุ ไม่มีภาษีหัก ณ ที่จ่าย เพราะเงินได้ที่ธนาคาร ได้รับจากการขายไม่ต้อง เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากธนาคารไม่ถือ เป็นหน่วยภาษี
		1. ภาษีธุรกิจเฉพาะ	(ภายใต้หลักการ Murabahah)	5. ค่าธรรมเนียมการ จดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์	
		2. อากรแสดมปีสำหรับ ใบรับ (ไม่มีเพดาน สูงสุด)			
		3. ค่าธรรมเนียมการ จดทะเบียนโอน กรรมสิทธิ์			

ตามตารางข้างต้น รายการที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขอรับยกเว้นหรือผ่อนปรน กรณีลูกค้าต้องการเงินไว้ใช้และใช้ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ขายให้กับธนาคาร ดังนี้

1. ขั้นตอนธนาคารซื้อทรัพย์สิน (อสังหาริมทรัพย์) จากลูกค้า
ขอยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายทั้งหมดในทอดที่ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า
2. ขั้นตอนธนาคารขายทรัพย์สินดังกล่าวคืนให้กับลูกค้า
 - 1) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
 - (1) ขอให้ธนาคารนำเฉพาะผลกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้ามาถือเป็นรายรับเพื่อการคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะเท่านั้น
 - (2) ให้ทยอยเสียเสียภาษีตามจำนวนเงินที่ลูกค้านำมาชำระให้แก่ธนาคารในแต่ละงวด ทั้งนี้ เพื่อให้ฐานภาษีธุรกิจเฉพาะของธนาคารเท่ากับดอกเบียรับของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป
 - 2) อากรแสตมป์
 - (1) ขอให้ลดค่าอากรสำหรับใบรับกรณีธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้าเป็นร้อยละ 0.05
 - (2) ขอให้กำหนดเพดานสูงสุดสำหรับอากรแสตมป์ที่จะต้องปิดในใบรับสำหรับการขายทรัพย์สินให้เหมือนกับอากรปิดสัญญาเงินกู้
 - 3) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย ขอรับยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์

4.2 ข้อจำกัดการใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลฮินะฮ์ ในการให้สินเชื่อ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้เริ่มดำเนินธุรกิจภายใต้หลักศาสนาอิสลามในปี พ.ศ. 2546 ซึ่ง ณ เวลานั้นธุรกิจหลักของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นการให้สินเชื่อและการรับฝากเงิน ซึ่งเป็นธุรกรรมหลักเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ต่างกันตรงที่การให้การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะต้องอยู่ภายใต้หลักการของศาสนาอิสลามเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจของธนาคารอิสลามโดยเฉพาะการให้สินเชื่อค่อนข้างมีข้อจำกัดเป็นอย่างมาก ด้วยโครงสร้างระบบการเงินภายในประเทศอยู่บนพื้นฐานและ

รองรับระบบดอกเบี้ย และไม่รองรับระบบการเงินอิสลามซึ่งเป็นพื้นฐานการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้การสนับสนุนสินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามได้ จึงได้มีการขอความเห็นชอบไปยังกระทรวงการคลัง ในการออกตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ที่ใช้ในการทำธุรกรรมภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) และกระทรวงการคลังโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ให้ความเห็นชอบให้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัล อีนะฮ์ เป็นตราสารทางการเงินตามที่คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 (7) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ตามหนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 1004/2360 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจตามวัตถุประสงค์ได้

4.2.1 การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ในการให้สินเชื่อ

ตามหนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 1004/2360 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 เห็นชอบให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินการออกตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกรรมภายใต้หลักการ บัย อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) ตามมาตรา 3 (7) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยกำหนดให้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ หมายถึง ตราสารที่แสดงมูลค่าทรัพย์สินบางส่วนตามบัญชี ซึ่งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะใช้ตราสารนี้เป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อดำเนินธุรกรรมการซื้อขายประกอบกาให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม โดยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้เสนอขายตราสารในราคาหนึ่ง พร้อมทั้งขอซื้อตราสารคืนในอีกราคาหนึ่งโดยทันที โดยจะใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ กับสัญญาซื้อขายทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน เครื่องจักร และรถยนต์ เป็นต้น

ทั้งนี้ รูปแบบการซื้อขายแบบ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน มีทัศนะของนักวิชาการนิติศาสตร์อิสลามที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง บัยอ์ อัลอีนะฮ์ เป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ นักวิชาการส่วนใหญ่ 3 สำนักคิด (มัชฮับ) ได้แก่ มัชฮับฮนะฟี มัชฮับมาลิกี และมัชฮับฮัมบะลี มีความเห็นว่า ไม่อนุญาตให้ใช้ แต่มีนักวิชาการส่วนน้อย ได้แก่ มัชฮับซาฟีอี และมัชฮับซอฮิรียี มีความเห็นว่า อนุญาตให้ใช้ได้ โดยกลุ่มประเทศที่หิบบยกเอาหลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ มาใช้คือกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่กลุ่มประเทศตะวันออกกลางได้หิบบยกหลักการ ตะวัรูก มาใช้เป็นเครื่องมือทางการเงิน โดยไม่ยอมรับหลักการ

บัยอ์ อัลอีนะฮ์ มาใช้ อีกทั้ง ในประเด็นการตีความทางกฎหมายแพ่งว่าการซื้อขายตราสาร
ทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (เป็นตราสารทางการเงินตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย)
ในทันทีที่แทนการซื้อขายทรัพย์สินที่แท้จริงอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่องของเจตนาตามกฎหมาย
แพ่งในเรื่องการซื้อขายได้

ดังนั้น การใช้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) โดยใช้ตราสารทรัพย์สิน
บัยอ์ อัลอีนะฮ์ เป็นตัวกลางในการซื้อขาย โดยการขายตราสารทรัพย์สินในราคาทุนบวกกำไรให้กับ
ลูกค้า และลูกค้าขายตราสารทรัพย์สินฉบับดังกล่าวคืนให้ธนาคารในราคาต้นทุนและรับเงินสดไป
จึงเป็นทางออกในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การใช้ตราสาร
ทรัพย์สินในการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) ของธนาคารอิสลามแห่ง
ประเทศไทยยังมีข้อโต้แย้งทั้งในเรื่องของเจตนาตามกฎหมายในเรื่องการซื้อขายตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการยอมรับจากผู้ที่เป็นบิอศานาอิสลามบางกลุ่มทั้งจากภายใน
และภายนอกประเทศ

4.2.2 ภาพลักษณ์และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์

ในการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ผลกระทบมากกว่า
ร้อยละ 80 ใช้หลักหลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) โดยการขายตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์
ให้กับลูกค้า และซื้อคืนตราสารทรัพย์สินฉบับดังกล่าวคืนจากลูกค้าในราคาทุน และจ่ายเงินสด
ให้กับลูกค้าไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอสินเชื่อไว้กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีทั้งประเภท
สินเชื่อรายย่อย (Retail) สินเชื่อขาดกลาง (SMEs) และสินเชื่อรายใหญ่ (Corporates) หากแบ่ง
ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ สินเชื่ออเนกประสงค์ สินเชื่อรีไฟแนนซ์ สินเชื่อก่อสร้าง สินเชื่อเพื่อซื้อ
ทรัพย์สิน (บางประเภท) สินเชื่อวงเงินทุนหมุนเวียน และสินเชื่อเบิกถอนเงินสด เป็นต้น

ทั้งนี้ การทำธุรกรรมภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) ได้ผ่าน
การพิจารณาและเห็นชอบจากคณะที่ปรึกษาธนาคาร (ด้านศาสนา) การทำธุรกรรมดังกล่าวจึง
ถูกต้องทั้งตามหลักศาสนาอิสลามและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติธนาคาร
อิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

อย่างไรก็ตาม การให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามที่อยู่บนพื้นฐานของ
การซื้อขายดังเช่นการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) ถือเป็นสิ่งแปลกใหม่
สำหรับรูปแบบการให้สินเชื่อในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแล

เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฟ้องร้องดำเนินคดี เช่น ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ เช่น ตุลาการอัยการ และทนายความ เป็นต้น ยังไม่มีความเข้าใจที่ถ่องแท้ทั้งในเรื่องของเจตนารมณ์ตามหลักศาสนาอิสลามและรูปแบบในการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ดังกล่าวนอกจากนี้ ลูกค้ำที่รับบริการส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในรูปแบบการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลาม โดยมักจะมีคำถามว่าธนาคารจะมีรายได้อย่างไรหากไม่คิดดอกเบี้ย หรือมักจะมีคำถามอีกว่าธนาคารให้สินเชื่อโดยการขายสินค้าได้ด้วยหรือ คำถามเหล่านี้สะท้อนแนวความคิดของลูกค้ำได้เป็นอย่างดีด้วยระบบการเงินภายในประเทศเป็นระบบดอกเบี้ยและลูกค้ำก็เคยชินกับระบบดอกเบี้ยเพียงระบบเดียวมาโดยตลอด เมื่อมีการพัฒนาและจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและดำเนินธุรกิจภายใต้หลักศาสนาอิสลามเต็มรูปแบบ ความไม่เข้าใจและคิดขัดแย้งจึงเกิดขึ้นในความรู้สึกของลูกค้ำทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) เป็นสิ่งที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องสร้างความเข้าใจและเผยแพร่ให้กับลูกค้ำและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเป็นทางเลือกในการใช้บริการทางการเงินอีกทางเลือกหนึ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามให้กับลูกค้ำมุสลิมและลูกค้ำทั่วไปที่มีความสนใจ

4.2.3 แนวทางการบังคับใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์

การที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไม่สามารถให้บริการสินเชื่อภายใต้หลักการ มูราบาฮะฮ์ (Murabahah) คือ การซื้อสินค้ามาบวกกำไรและขายให้กับลูกค้ำได้ เนื่องจากติดประเด็นภาวะภาษีอากรที่ลูกค้ำจะต้องรับภาระค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การให้สินเชื่อ (ให้กู้ยืมเงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงได้ใช้วิธีการให้บริการทางการเงินภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) คือ การนำตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ ที่ออกโดยธนาคารในราคาทุนบวกกำไรและขายให้กับลูกค้ำ หลังจากนั้นลูกค้ำจะขายตราสารทรัพย์สินฉบับดังกล่าวคืนให้กับธนาคารในราคาทุน และรับเงินสดจากธนาคารไปใช้ตามวัตถุประสงค์ วิธีการดังกล่าวทำให้ลูกค้ำไม่ต้องรับภาระทางด้านภาษีอากรมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ทั้งนี้ ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ สามารถใช้ได้ภายในธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินในการทำธุรกรรมการซื้อขายประกอบกรให้สินเชื่อตามหลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) เท่านั้น และเป็นข้อจำกัดในการทำธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

4.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเพิ่มเติมกฎหมายและเงื่อนไขทางด้าน ภาษีในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่

การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยโดยใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ เป็นส่วนใหญ่ยังมีข้อเคลือบแคลงสงสัยในความถูกต้องในการนำมาใช้ตามหลักศาสนาอิสลามจากลูกค้าบางกลุ่ม นอกจากนี้ อาจเป็นประเด็นปัญหาในการตีความในเรื่องเจตนาตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) โดยใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 3 (7) และได้รับการรับรองจากคณะที่ปรึกษาธนาคาร (ด้านศาสนา) จึงเป็นการให้สินเชื่อที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม แต่ทั้งนี้ หากมีการดำเนินธุรกิจโดยการซื้อขายทรัพย์สินอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา และมีการดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ก็จะเกิดประโยชน์กับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและกลุ่มลูกค้าที่นับถือศาสนาอิสลามที่ต้องการใช้บริการมากขึ้น และเป็นทางเลือกให้กับกลุ่มลูกค้าที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามแต่มีความสนใจและมีความต้องการใช้บริการอีกด้วย

4.3.1 ทางด้านธุรกรรมสินเชื่

สำนักคิด (มัซฮับ) ที่ไม่ยอมรับในการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศมีเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะประเทศมุสลิมแถบตะวันออกกลาง ดังนั้น การให้บริการสินเชื่อผ่านการซื้อขายทรัพย์สินอย่างชัดเจนโดยปลดเงื่อนไขทางด้านภาษีอากรจะทำให้มีผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอีกจำนวนมากที่สนใจและมีความจำเป็นมาใช้บริการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้บริการสินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) หลักการ มุซารออะฮ์ (Musharakah) และหลักการ มูดอโรบะฮ์ (Mudarabah) เป็นต้น

อีกทั้ง การให้บริการสินเชื่อภายใต้ธุรกรรมการซื้อขายไป ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) และหลักการ มุซารออะฮ์ (Musharakah) จะสร้างความเข้าใจในการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามที่มีความแตกต่างระหว่าง “กำไร” กับ “ดอกเบี้ย” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบการเงินอิสลามว่ามีความแตกต่างจากระบบดอกเบี้ย ซึ่งจะทำให้ลูกค้าและผู้สนใจทั้งที่นับถือศาสนาอิสลามและที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามหันมาใช้บริการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

4.3.2 ทางด้านภาพลักษณ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง

การให้บริการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ทั้งด้านเงินฝากและสินเชื่อมีความแตกต่างในที่มาและรูปแบบในการทำธุรกรรมที่ชัดเจนต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เนื่องด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนดให้การประกอบธุรกิจจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม โดยที่ศาสนาอิสลามห้ามมุสลิมยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยไม่ว่าจะเป็นด้านเงินฝากหรือด้านสินเชื่อก็ตาม (ทั้งผู้กู้ และผู้ให้กู้ รวมทั้งพยาน) แต่อนุมัติ (อนุญาต) ให้ได้รับผลกำไรจากการค้าหรือการประกอบธุรกิจที่ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลามเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความจำเป็นในการใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ เป็นตัวกลางในการซื้อขาย ในรูปแบบการทำธุรกรรมภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) จึงยังมีข้อเคลือบแคลงสงสัยจากผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามบางกลุ่มว่าสามารถทำได้หรือไม่ การเพิ่มเติมกฎหมายและปลดเงื่อนไขทางด้านภาษีอากรจะทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถนำหลักการอื่น เช่น หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) และหลักการ มุซารอกะฮ์ (Musharakah) มาใช้แทนหลักการ บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) และลดผลิตภัณฑ์ตามหลักการ บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ จะทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้รับการยอมรับจากมุสลิมทุกกลุ่มทั้งภายในและภายนอกประเทศ และจะทำให้ภาพลักษณ์ในสายตาของลูกค้าทั่วไปดีขึ้น เนื่องจากมองว่าการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นการซื้อขายอย่างตรงไปตรงมาไม่ใช่การหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยโดยการนำหลักการ บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ (Bai al Inah) มาใช้

นอกจากนี้ การทำธุรกรรมภายใต้หลักศาสนาอิสลามผ่านการซื้อมาขายไปภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) และหลักการ มุซารอกะฮ์ (Musharakah) จะทำให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจในหลักการให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ง่ายขึ้น จะเห็นความแตกต่างระหว่างการให้กู้เงินโดยคิด “ดอกเบี้ย” กับการค้า (การทำธุรกิจ) และเกิด “กำไร” อย่างชัดเจน จะลบภาพความกังวลในเรื่องของการตีความในเรื่องเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกไป ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนทั่วไปรวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาถึงปัญหาการให้สินเชื่อภายใต้หลักศาสนาอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินในด้านสินเชื่อได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันระบบการเงินอิสลามเป็นที่ยอมรับและขยายตัวอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก จากปริมาณเม็ดเงินจากกองทุนในโลกมุสลิมโดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ธนาคารอิสลามมีความสำคัญต่อระบบการเงินโลกทั้งที่เป็นกลุ่มประเทศมุสลิม เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศบรูไน และประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม เช่น ประเทศในกลุ่มสหราชอาณาจักร สาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นต้น และเข้ามาสู่ฐานะที่เป็นสถาบันการเงินคู่ขนาน ที่เป็นระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ยกับระบบการเงินกระแสหลักของเศรษฐกิจโลก

ระบบการเงินอิสลามมีความแตกต่างจากระบบการเงินทั่วไป มาจากแนวคิดพื้นฐานทางศาสนาอิสลามที่อนุมัติการค้าขายและห้ามการเอาดอกเบี้ย ตามที่มีการกำหนดไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ดังนี้ อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮู วะตะอาลา) ได้ตรัสความว่า

“บรรดาผู้ที่กินดอกเบี้ยนั้น พวกเขาจะไม่ยืนขึ้น นอกจาก (จะยืนขึ้น) ประดุจผู้ที่มีการร้ายสิ่งอยู่เนื่องจากความวิกลจริต ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขา (บรรดาผู้ที่เอาดอกเบี้ย) กล่าวว่ามันที่จริงการค้าขายก็เหมือนการเอาดอกเบี้ยนั่นเอง และอัลลอฮ์นั้นทรงอนุมัติการค้าขายและทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย ดังนั้น ผู้ใดที่การตักเตือนจากองค์อภิบาลของเขาได้มายังเขา แล้วเขาก็ยุติ (การเอาดอกเบี้ย) แน่หนอนสิ่งที่ล่วงแล้วมาก็เป็นสิทธิของเขา และเรื่องของเขานั้นก็กลับไปสู่อัลลอฮ์ และผู้ใดกลับ (กระทำ) อีก ชนเหล่านี้แหละ คือ ชาวนรก โดยที่พวกเขาจะอยู่ในนรกนั้นตลอดกาล” (อัลระเกาะเราะฮ์ 2: 275)

จากหลักคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทำให้ระบบการเงินอิสลามเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่นับถือศาสนาอิสลามและผู้ที่สนใจ จึงทำให้เกิดระบบการเงินอิสลามในการระดมเงินทุนและการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้หลักชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) ในการลงทุนภายใต้หลักชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามอยู่บนพื้นฐานของการค้าหรือการ

ขาย (Sale or Trade or Bai') การร่วมลงทุนในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนระหว่างธนาคารกับลูกค้า และการเช่า (Leasing) หรือเช่าซื้อ (Hire purchase) โดยที่ธนาคารอิสลามจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคภายใต้รูปแบบและหลักการที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างสิ้นเชิงที่ให้บริการอยู่บนพื้นฐานของดอกเบี้ยทั้งการระดมเงินฝากและการลงทุน

ในประเทศไทยได้มีการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและเริ่มเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2546 ภายใต้พระบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 โดยประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งจากการดำเนินงานยังมีปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อโดยเฉพาะในประเด็นด้านกฎหมาย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และได้สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 แนวคิดในการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของดอกเบี้ย เป็นการให้กู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืม และมีกฎหมายรองรับทั้งในรูปแบบของนิติกรรมสัญญาและภาษีอากรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความแตกต่างจากการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจที่ห้ามผูกพันกับดอกเบี้ย ทั้งนี้ ตามหลักการเงินอิสลามได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนว่าห้ามยุ่งเกี่ยวกับดอกเบี้ยแต่อนุญาตให้ประกอบธุรกิจหรือค้าขายและได้มาซึ่งกำไร รวมถึงอนุญาตให้ประกอบธุรกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น การเช่า การร่วมลงทุน การรับจ้างทำของ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีมีการปรับปรุงหรือตรากฎหมายเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจตามหลักการเงินอิสลาม จึงทำให้เกิดความสงสัยในการตีความในธุรกรรมบางประเภท อาทิ การให้บริการสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ว่าเป็นการซื้อขายที่แท้จริงหรือไม่ และอาจมีปัญหาในการตีความเรื่องนิติกรรมอำพราง

1.2 การประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามในการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) หมายถึง การซื้อทรัพย์สินและบวกกำไร และขายให้กับลูกค้า (Markup sale) ในการให้สินเชื่อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน บ้านพร้อมที่ดิน คอนโดมีเนียม ซึ่งในการให้สินเชื่อ

ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) จะมีการซื้อขาย 2 ครั้ง ทำให้มีภาระทางด้านภาษีอากร และค่าธรรมเนียมในการโอน 2 ครั้ง ซึ่งลูกค้าต้องรับภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมมากกว่าการขอสินเชื่อ (กู้เงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปเป็นจำนวนมาก จึงเป็นอุปสรรคในการให้บริการทางการเงินอิสลามภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ในปัจจุบัน

1.3 กฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ยังมีประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินได้เต็มประสิทธิภาพตามหลักการเงินอิสลาม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่ต้องการใช้บริการทางการเงินที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พบว่า

2.1 โครงสร้างการให้บริการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปในด้านเงินฝาก สินเชื่อ ธุรกิจทางด้านต่างประเทศ และการให้บริการอื่น ๆ แต่มีความต่างกันในรูปแบบของกระบวนการในการทำธุรกรรม อาทิเช่น ในการให้สินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปให้กู้ยืมเงินและคิดดอกเบี้ย ในขณะที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะประกอบธุรกิจภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มาตรา 12 ที่กำหนดให้การประกอบธุรกิจจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้าหรือการขาย (Sale or Trade or Bai) การร่วมลงทุนในลักษณะความเป็นหุ้นส่วนระหว่างธนาคารกับลูกค้า และการเช่า (Leasing) หรือเช่าซื้อ (Hire purchase) การจ้างทำของ (Istisna) เป็นต้น โดยหลักการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคภายใต้รูปแบบและหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างสิ้นเชิงที่ให้บริการอยู่บนพื้นฐานของดอกเบี้ย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้บริการสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) โดยใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอินะฮ์ แทนทรัพย์สินในการซื้อขายระหว่างธนาคารกับลูกค้า ซึ่งยังเป็นที่น่าสนใจว่านิติกรรมรูปแบบดังกล่าวเป็นการซื้อขายที่แท้จริงหรือมีลักษณะเป็นนิติกรรมอำพรางหรือไม่ ทำให้ลูกค้าและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีความเข้าใจต้องแท้ในหลักการเงินอิสลามอาจมีความสับสนว่าการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ

ดังกล่าวมีความแตกต่างจากการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไปอย่างไร และอาจทำให้เกิดความสับสนและไม่เชื่อมั่นในการให้บริการทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ทั้งนี้ในปัจจุบันธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยออกผลิตภัณฑ์ภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) มากกว่าร้อยละ 80 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการให้บริการทางการเงินอิสลามจะลดปัญหาการตีความการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ได้ ซึ่งจะทำให้ระบบการเงินอิสลามภายในประเทศเติบโตมากยิ่งขึ้นและอาจเป็นจุดเริ่มต้นในการเปิดเสรีทางการเงินอิสลามในอนาคตต่อไป

2.2 การส่งเสริมอุตสาหกรรมการเงินอิสลามในต่างประเทศ ทั้งที่เป็นประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม เช่น ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักร ต่างมีการพัฒนาระบบการเงินภายในประเทศเพื่อรองรับระบบการเงินอิสลามให้มีความเท่าเทียมกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป โดยได้มีการพัฒนาโครงสร้างและกฎหมายเพื่อรองรับการเติบโตของระบบการเงินอิสลามในระบบคู่ขนาน กล่าวคือ มีทั้งระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ยทั่วไป และระบบสถาบันการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย โดยมีการตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะและการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพื่อรองรับระบบการเงินอิสลามที่ต้องดำเนินการตามหลัก ชะรีอะฮ์ มีการปรับปรุงกฎหมายภาษีอากรเพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามไม่เป็นภาระมากเกินไป การให้บริการของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป มีการกำหนดหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลาม มีการตั้งคณะกรรมการควบคุมทางด้านกฎหมายอิสลาม (Shariah Advisory Council) ในระดับประเทศ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (shariah committees) ภายในสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซีย เพื่อทำหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนให้ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ สำหรับสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่มีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ระดับประเทศ แต่มีการกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ภายใน (Internal Shariah Advisory Board) เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมธนาคารเป็นไปตามหลักการชะรีอะฮ์ในระดับที่ดี ซึ่งเมื่อพิจารณาความพร้อมและแนวทางในการรองรับระบบการเงินอิสลามภายในประเทศไทยแล้วนั้น เห็นได้ว่าประเทศไทยมีระบบเดียวคือ ระบบสถาบันการเงินที่ใช้ดอกเบี้ย ซึ่งมีเพียงธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเท่านั้นที่เป็นสถาบันการเงินอิสลามที่ปราศจากดอกเบี้ย ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกรอบกฎหมายเพื่อรองรับระบบการเงินอิสลามซึ่งปราศจากดอกเบี้ย และไม่มีแนวทางและนโยบายในการปรับปรุงกฎหมายภาษีอากรที่ชัดเจนเพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามไม่เป็นภาระมากเกินไป แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดหน่วยงานกำกับ

ดูแลการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไว้ในกฎหมายจัดตั้งตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลและตรวจสอบไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งมีการกำหนดให้มีคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) เพื่อให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการธนาคารเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจไม่ขัดต่อหลักการศาสนาอิสลามในการนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์ในการเปิดเสรีให้สถาบันการเงินสามารถให้บริการทางการเงินอิสลาม แต่ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้สมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายและภาคีอากรที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยให้ไม่เป็นภาระมากเกินไปกว่าการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

2.3 ในปี พ.ศ. 2548 กรมสรรพากรได้ออกพระราชกฤษฎีกาและกระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงในการยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมบางส่วนในธุรกรรมการให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย แต่ด้วย ณ เวลานั้นยังติดปัญหาเรื่องภาระภาษีโรงเรือนและที่ดิน (อัตราร้อยละ 12.5 ต่อปี) ทำให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยไม่สามารถให้สินเชื่อให้เช่าซื้อบ้านกับลูกค้าเป็นการทั่วไปได้ ซึ่งในปัจจุบันนี้ภาษีโรงเรือนและที่ดินได้ถูกยกเลิกและแทนที่ด้วยภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทำให้การให้สินเชื่อบ้านภายใต้ธุรกรรมให้เช่าซื้อดังกล่าวมีความง่ายขึ้นและทำให้ภาระภาษีอากรที่ลูกค้าจะต้องรับภาระมีความใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป แต่ก็ยังมีอุปสรรคตรงที่การให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ไม่เป็นที่ยอมรับของลูกค้า เนื่องจากกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของธนาคารจนกว่าลูกค้าจะชำระค่างวดครบตามที่ตกลงกันจึงจะโอนกรรมสิทธิ์ไปยังลูกค้า ซึ่งมีความแตกต่างจากการกู้เงินไปซื้อบ้านที่กรรมสิทธิ์จะตกเป็นของลูกค้าในทันทีนับแต่วันที่ซื้อขาย

2.4 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยได้ให้สินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ แบบตัวแทน (Agency Murabahah) ซึ่งมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติและเอกสารสัญญาที่ใช้ รวมถึงการสร้างความเข้าใจให้กับลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้อง ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงได้พยายามที่จะขอยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ซึ่งจะเกิดธุรกรรมการซื้อขาย 2 ครั้ง (ครั้งแรกธนาคารซื้อทรัพย์สินจากผู้ขาย ครั้งที่สองขายให้กับลูกค้า) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำธุรกรรมลดความยุ่งยาก และเป็นที่ยอมรับของลูกค้าในการรับบริการ

ทั้งนี้ เมื่อมีเปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกิดจากการให้สินเชื่อ ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย กับการให้สินเชื่อ (กู้ยืมเงิน) จากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ลูกค้าจะมีภาระจากการขอสินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) มากกว่าจากการขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

กรณีสมมติว่าลูกค้าขอสินเชื่อ 1,000,000 บาท เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย โดยขอสินเชื่อ จากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย วงเงิน 1,000,000 บาท (ให้สินเชื่อ 100%) และธนาคารคิด อัตราค่าใ้ 300,000 บาท เปรียบเทียบกับกรณีที่ลูกค้ากู้เงินจากธนาคารพาณิชย์วงเงิน 1,000,000 บาท และธนาคารคิดดอกเบี้ย 300,000 บาท

พบว่า เมื่อเปรียบเทียบภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นจากการให้ สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) เปรียบเทียบ กับการให้กู้เงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปแล้ว ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเสียค่าภาษีอากร และค่าธรรมเนียมมากกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ดังนี้

1) การคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะ ในอัตราร้อยละ 3.3 จากราคาทรัพย์สิน (1,300,000 บาท) แทนที่จะคิดคำนวณจากกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สิน (300,000 บาท) ซึ่งธนาคารพาณิชย์เสียภาษีธุรกิจเฉพาะจากวงเงิน 300,000 บาท เท่านั้น

2) ค่าอากรสำหรับใบรับกรณีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยซื้อทรัพย์สินจาก เจ้าของโครงการหรือผู้ขายในอัตราร้อยละ 0.5 ของวงเงิน 1,000,000 บาท และไม่มีกำหนด เพดานสูงสุด แต่สำหรับค่าอากรในสัญญากู้เงินของธนาคารพาณิชย์ จะเสียในอัตราร้อยละ 0.05 ของวงเงิน 1,300,000 บาท และกำหนดสูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท ดังนั้น ธนาคารอิสลามแห่ง ประเทศไทยจึงเสียค่าอากรมากกว่าเป็นจำนวนมาก

3) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในทอดที่ธนาคารอิสลามแห่ง ประเทศไทยขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า ในอัตราร้อยละ 2 ของวงเงิน 1,300,000 บาท

จากส่วนต่างภาวะภาษีที่เกิดขึ้นตามข้างต้นจะทำให้การให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจะเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียม รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 146,400 บาท ในขณะที่การให้กู้เงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะเสียภาษี อากรและค่าธรรมเนียม รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 81,550 บาท ซึ่งมีความแตกต่างเป็นจำนวนเงินที่ สูงมากถึง 64,850 บาท

ดังนั้น เพื่อให้ภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการให้บริการสินเชื่อภายใต้ หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการโอน 2 ครั้ง

กล่าวคือ ขั้นตอนโอนทรัพย์สินจากผู้ขายมายังธนาคาร และขั้นตอนที่ธนาคารโอนทรัพย์สินไปยังลูกค้า ให้มีความใกล้เคียงกับกรณีการให้สินเชื่อ (ให้กู้เงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ลูกค้าต้องการเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่แล้วหรือสร้างสำเร็จเรียบร้อยแล้ว เช่น ที่ดินเปล่า บ้านพร้อมที่ดิน ห้องชุด อาคารพาณิชย์ เป็นต้น จึงเห็นว่าควรมีการยกเว้นหรือผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเฉพาะขั้นตอนที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า ดังนี้

1) ภาษีธุรกิจเฉพาะ

(1) ให้ธนาคารนำเฉพาะผลกำไรที่ได้รับจากการขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้ามาถือเป็นรายรับ เพื่อการคิดคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะเท่านั้น

(2) ให้ทยอยเสียภาษีตามจำนวนเงินที่ลูกค้านำมาชำระให้แก่ธนาคารในแต่ละงวด ทั้งนี้ เพื่อให้ฐานภาษีธุรกิจเฉพาะของธนาคารเท่ากับดอกเบี้ยรับของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

2) อากรแถมปี

(1) ให้ลดค่าอากรสำหรับใบรับกรณีธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้าเป็นอัตราร้อยละ 0.05

(2) ให้กำหนดเพดานสูงสุดสำหรับอากรแถมปีที่จะต้องปิดใบรับสำหรับการขายทรัพย์สินให้เหมือนกับอากรปิดสัญญาเงินกู้

3) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย ขอรับยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในทอดที่ธนาคารขายทรัพย์สินให้แก่ลูกค้า

ทั้งนี้ การผ่อนปรนและยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในธุรกรรมการให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ตามข้างต้น จะทำให้การให้สินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและตอบสนองความต้องการของลูกค้ามุสลิมและเป็นทางเลือกสำหรับลูกค้าทั่วไป ด้วยรูปแบบที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา ไม่ยุ่งยาก เข้าใจง่ายตามหลักการเงินอิสลามและสอดคล้องตามกฎหมาย และจะทำให้มีผู้ใช้บริการมากขึ้น

2.5 พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ค่อนข้างครบถ้วน แต่ยังมีบางประเด็นที่ควรมีการปรับปรุง รวมถึงถ้อยคำและเพิ่มคำนิยามให้มีความชัดเจนและเหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรมีการกำหนดเรื่องการผ่อนปรนและยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมทางการเงินภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เพื่อให้มีความใกล้เคียงกับการให้สินเชื่อ (ให้กู้เงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

3. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาระบบการเงินอิสลามภายในประเทศไทย สามารถดำเนินการได้โดยผ่านการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นต้นแบบในการประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามอย่างเต็มรูปแบบ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย โดยการพัฒนากฎหมายที่มีอยู่เพื่อรองรับการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักชะรีอะฮ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิม โดยการปรับปรุงพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ในบางประเด็น และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ให้ใกล้เคียงกับการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของต่างประเทศทั้งที่เป็นประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม เช่น ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักร ที่มีความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรมการเงินอิสลามให้เติบโตเพื่อประโยชน์และโอกาสในทางเศรษฐกิจภายในประเทศและประสบความสำเร็จจากการดำเนินการดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่าปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยนั้นมีหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการให้บริการด้านสินเชื่อ ภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้การประกอบธุรกิจของธนาคารจะต้องไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยภายใต้หลักศาสนาอิสลาม จึงควรมีการพิจารณาปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และกฎหมายลำดับรอง เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินได้อย่างคล่องตัวภายใต้หลักชะรีอะฮ์อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาธุรกิจของธนาคารให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และให้บริการลูกค้าได้อย่างทั่วถึงทั้งกลุ่มลูกค้ามุสลิมและที่ไม่ใช่มุสลิม สามารถระดมทุนจากภายในและภายนอกประเทศ และสามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้อย่างเท่าเทียม ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการให้บริการทางการเงินด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจทางการเงินในการให้บริการด้านสินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยการ

พิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ พระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงในการยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักการอิสลาม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผลต่อการประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เช่น ความคล่องตัวในการดำเนินงานภายใต้หลักชะรีอะฮ์ การตีความรูปแบบการให้บริการด้านสินเชื่อ ภาวะภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ อันจะทำให้ต้นทุนการให้บริการตามหลักชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยใกล้เคียงหรือเทียบเท่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ดังนี้

3.1.1 การปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการทำธุรกรรมตามหลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์

(Bai al Inah)

การให้บริการด้านสินเชื่อภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอินะฮ์ (Bai al Inah) ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นการซื้อขายและซื้อกลับโดยใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์ ระหว่างคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ ธนาคารและลูกค้า ทำให้เกิดความสงสัยในการตีความในธุรกรรมและอาจมีปัญหาในการตีความเรื่องนิติกรรมอำพรางในรูปแบบการทำธุรกรรม บัยอ์ อัลอินะฮ์ ดังกล่าวดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางกฎหมายและการตีความไปในแนวทางเดียวกัน จึงเห็นว่าควรปรับปรุงกฎหมายตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเพิ่มคำนิยาม รูปแบบ และวิธีการใช้งานตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอินะฮ์

3.1.2 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะภาษีและค่าธรรมเนียมในธุรกรรมด้านสินเชื่อของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

การประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย อยู่บนพื้นฐานของการซื้อขาย การร่วมลงทุน และการเช่า ซึ่งตามกฎหมายในปัจจุบันได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ 445) พ.ศ. 2548 กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยในชั้นตอนเฉพาะการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้รับโอน เนื่องจากให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ และตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 446) พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยในชั้นตอนเฉพาะการโอนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้รับโอน เนื่องจากให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ และมีการผ่อนปรนค่าธรรมเนียมโดยออกกฎกระทรวงฉบับที่ 51 (พ.ศ. 2549) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ค่าจดทะเบียนโอนอสังหาริมทรัพย์ เฉพาะในกรณีที่ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยโอน

อสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้รับโอน เนื่องจากการให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ ให้เรียกตามราคาประเมิน
 ทุนทรัพย์ตามที่คณะกรรมการกำหนดราคาประเมินทุนทรัพย์กำหนด จากร้อยละ 2 เหลือร้อยละ 1

จึงเห็นได้ว่า กฎหมายได้มีการยกเว้นและผ่อนปรนภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรร
 แสตมป์ และค่าธรรมเนียมในธุรกรรมกรให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารอิสลามแห่ง
 ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวยังมีอุปสรรคเนื่องจาก
 กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะยังเป็นของธนาคารจนกว่าลูกค้าจะชำระค่างวดครบตามที่ตกลงกันจึงจะ
 โอนกรรมสิทธิ์ไปยังลูกค้า ทำให้ไม่เป็นที่นิยมและต้องการของลูกค้าเมื่อเปรียบเทียบกับกรให้
 สินเชื่อ (ให้กู้เงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่
 จะต้องออกผลิตภัณฑ์ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) เพื่อตอบสนองความต้องการ
 ของลูกค้า (เป็นการซื้อทรัพย์สินมาบวกกำไรและขายให้กับลูกค้า) ซึ่งจะมีภาระภาษีอากรและ
 ค่าธรรมเนียมใกล้เคียงกับการให้สินเชื่อเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายที่
 เกี่ยวข้องในประเด็นภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์
 (Murabahah) อาจใช้แนวทางของการยกเว้นและผ่อนปรนภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมใน
 ธุรกรรมให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมาใช้กับการให้สินเชื่อ
 ภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์ (Murabahah) ได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าธุรกรรมทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามนั้น
 นอกจากกรให้เช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ (Ijarah) และกรให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุรอบะฮะฮ์
 (Murabahah) แล้ว ยังมีการทำธุรกรรมที่สำคัญที่ใช้ในการให้สินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์ ได้แก่
 ภายใต้หลักการ มุซารอะฮะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (Musharakah Mutanaqisah หรือ Diminishing
 Musharakah) กรให้สินเชื่อภายใต้หลักการ มุฎฮะเราะบะฮ์ (Mudharabah หรือ Profit and Loss
 Sharing) กรให้สินเชื่อภายใต้หลักการ อิสติศนาฮ์ (Istisna หรือ Manufacturing Contract) กร
 ให้สินเชื่อภายใต้หลักการ บัยฮ์ อัล สะลัม (Salam หรือ Forward Sale) เป็นต้น ดังนั้น การยกเว้น
 และผ่อนปรนภาระภาษีอากรและค่าธรรมเนียมจึงควรครอบคลุมการทำธุรกรรมภายใต้รูปแบบและ
 หลักการสำคัญดังกล่าวด้วย เพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถให้บริการลูกค้าได้
 อย่างเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าและเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม

3.1.3 การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.

2545

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ได้มีการ
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2545 และได้มีการเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการ

ดำเนินงานหลายครั้งเพื่อให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยสามารถประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามและสามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้ แต่จนถึงบัดนี้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยยังมีข้อติดขัดและข้อจำกัดหลายประการในการให้บริการด้านสินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์ อาทิ การกำหนดวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมการทำธุรกิจทางการเงินในด้านสินเชื่อภายใต้หลักการการเงินอิสลามให้มากขึ้น การกำหนดและใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ แทนทรัพย์สินของธนาคารในการซื้อขายภายใต้หลักการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ อำนาจหน้าที่ของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา) เป็นต้น เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีความคล่องตัวและครอบคลุมธุรกรรมตามหลักการการเงินอิสลามมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ดังนี้

1) คำนียาม

การประกอบธุรกิจทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีธุรกรรมการให้บริการด้านสินเชื่อที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในมาตรา 12 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรา 7 ไม่ได้มีการกำหนดคำนียามคำว่า หลักชะรีอะฮ์ การให้สินเชื่อ และตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดคำนียามเพิ่มเติมดังกล่าวจะทำให้การดำเนินธุรกิจของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย มีความคล่องตัวและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 กำหนดนियาม “ตราสารทรัพย์สินทางการเงิน” หมายความว่า

- (1) ตั๋วเงินคลัง
- (2) พันธบัตร
- (3) ตั๋วเงิน
- (4) หุ้น หุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิในหุ้นหรือหุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้หรือใบสำคัญแสดงการเข้าซื้อซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้
- (5) ใบสำคัญแสดงสิทธิในเงินปันผลจากตราสาร
- (6) ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของโครงการลงทุนซึ่งผู้ประกอบกิจการจัดการลงทุนไม่ว่าในหรือนอกประเทศเป็นผู้ออก

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2550 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ได้มีการขอความเห็นชอบเพื่อการออกตราสารทรัพย์สินที่ใช้ในการดำเนินธุรกรรมภายใต้หลัก บัยอ์ อัลอีนะฮ์ จากกระทรวงการคลังตามมาตรา 3 (7) และกระทรวงการคลังโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ได้ให้ความเห็นชอบให้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ เป็นตราสารทางการเงินที่แสดงมูลค่าทรัพย์สินบางส่วน ตามบัญญัติของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งจะใช้ตราสารทรัพย์สินนี้เป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อดำเนินธุรกรรมซื้อขายประกอบการให้สินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสถานะความเป็นตราสารทางการเงินของตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ ในการใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จึงเห็นควรปรับปรุงบทบัญญัติดังกล่าวโดยกำหนด ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ เป็นตราสารทางการเงิน ตามพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ให้มีความชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ในคำนิยาม “คณะที่ปรึกษา” และ “ที่ปรึกษา” หมายถึง คณะที่ปรึกษา และที่ปรึกษานาการอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งมีการกำหนดไว้ในหมวด 5 ของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการปรับปรุงถ้อยคำนิยามให้มีความชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น

2) วัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจ ตามมาตรา 12

ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ว่า

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545 มาตรา 12 ให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและประกอบกิจการอื่นดังต่อไปนี้

(1) รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้

(2) รับฝากเงินเพื่อการลงทุน

(3) ทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศของธนาคาร

(4) ออก ขาย ซื้อ ซื้อมด หรือรับช่วงซื้อมดตราสารทางการเงินหรือรับ

โอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์ในตราสารนั้น

(5) ให้ยืมหรือบริการทางการเงินในรูปแบบอื่นที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ

(6) รับประกันความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ในการลงทุนของผู้ลงทุนไทยในต่างประเทศ

(7) เรียกเก็บส่วนลด ค่าธรรมเนียม และค่าบริการอื่นๆ อันเนื่องมาจากการให้กู้ยืมเงิน ชื้อ ชื้อลด รับช่วงซื้อลด การค้ำประกัน และการให้บริการอื่น

(8) จัดการบัญชีชะกาด

(9) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์โดยได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จเป็นการตอบแทนในทางการค้า

(10) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการจัดหาเงินให้ยืมหรือเงินลงทุนให้แก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือการจัดการให้ยืมหรือการลงทุนแก่กิจการดังกล่าว

(11) กิจการอันพึงเป็นงานธนาคารตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง

(12) กิจการอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

การดำเนินกิจการของธนาคารตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม

ตามบทบัญญัติมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางกฎหมายและรองรับวิธีการให้สินเชื่อและการระดมทุนของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยภายใต้หลักชะรีอะฮ์ซึ่งมีความแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ควรกำหนดวัตถุประสงค์เพิ่มเติมให้ครอบคลุมธุรกรรมทางการเงินอิสลาม โดยใช้วิธีการทำนิติกรรมฝ่ายเดียวหรือสัญญาต่างตอบแทนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การทำธุรกรรมทางด้านสินเชื่อถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม

3) การกำหนดตราสารทรัพย์สิน บัยอ์ อัลอีนะฮ์ เป็นเครื่องมือในการให้สินเชื่อตามหลักชะรีอะฮ์

4) การเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะที่ปรึกษา (ด้านศาสนา)

ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 บัญญัติไว้ว่า

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของ

ศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของคณะที่ปรึกษายังไม่ชัดเจน อาจทำให้เกิดการตีความในการใช้อำนาจ จึงควรมีการปรับปรุงถ้อยคำให้ครอบคลุมการทำหน้าที่ของที่ปรึกษาในการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

3.2 สรุปสาระสำคัญในการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 (เฉพาะการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อ)

3.2.1 บทนิยาม

กำหนดคำนิยามในมาตรา 3 เพื่อกำหนดขอบเขตและความหมายให้มีความชัดเจน และรองรับการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์

“ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์” หมายความว่า ตราสารที่แสดงมูลค่าทรัพย์สินบางส่วนตามบัญชีของธนาคารที่ธนาคารออกใช้ภายในเพื่อประกอบกรทำให้สินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์

“คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์” หมายความว่า คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“ที่ปรึกษาชะรีอะฮ์” หมายความว่า ที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

“หลักชะรีอะฮ์” หมายความว่า กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่บังคับใช้กับธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักนิติศาสตร์อิสลาม

“ให้สินเชื่อ” หมายความว่า การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์

3.2.2 วัตถุประสงค์

กำหนดวัตถุประสงค์ตามมาตรา 12 โดยปรับปรุงถ้อยคำให้มีความชัดเจน และเพิ่มวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมการสนับสนุนทางการเงินของธนาคารภายใต้หลักชะรีอะฮ์มากขึ้น

1) จัดให้ได้มา ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครอง เช่าหรือให้เช่า การทำลิสซิง เช่าซื้อ หรือให้เช่าซื้อ ยืมหรือให้ยืม โอนหรือรับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนอง จำน่า ให้หลักประกันหรือรับจำนอง รับจำนำ หรือรับหลักประกัน ซื้อหรือขาย หรือจำหน่ายด้วยวิธีการอื่นใด ซึ่งทรัพย์สินตลอดจนให้หรือรับทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้

- 2) ออก ขาย ซื้อตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์
- 3) เข้าถือหุ้นหรือร่วมทุนกับบุคคลใด ๆ หรือจัดการในกิจการของบุคคลใด ๆ
- 4) จำงทำของหรือรับจ้างทำของ
- 5) เป็นที่ปรึกษาทางการเงิน
- 6) ซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์

3.2.3 การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์

กำหนดให้ตราสารทรัพย์สิน บัยฮ์ อัลอีนะฮ์ เป็นเครื่องมือทางการเงินของธนาคารในการทำธุรกรรมด้านสินเชื่อกฎหมายได้หลักชะรีอะฮ์ โดยที่ธนาคารออกตราสารทรัพย์สินและขายตราสารทรัพย์สินให้กับลูกค้า และซื้อคืนตราสารทรัพย์สินดังกล่าวจากลูกค้า และกำหนดให้การใช้ตราสารทรัพย์สินบัยฮ์ อัลอีนะฮ์ ใช้เป็นการภายในของธนาคารเท่านั้น

3.2.4 คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์

เป็นการปรับปรุงถ้อยคำเพื่อสร้างความเข้าใจและความชัดเจนในการสะท้อนถึงความเป็นที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์ อีกรทั้ง มีการปรับปรุงถ้อยคำในอำนาจหน้าที่ของคณะที่ปรึกษาให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และกำหนดคุณสมบัติในเรื่องอายุของคณะที่ปรึกษาให้เท่ากับเกณฑ์อายุของคณะกรรมการธนาคาร

3.2.5 การยกเว้นและผ่อนปรนภาษีอากรและค่าธรรมเนียม

กำหนดหลักการให้มีการยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมในธุรกรรมทางการเงินด้านสินเชื่อกฎหมายได้หลักศาสนาอิสลาม ให้มีความใกล้เคียงและไม่เป็นภาระมากเกินไป การให้สินเชื่อ (ให้กู้เงิน) ของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการปรับปรุงถ้อยคำและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 เป็นร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ตามตารางเปรียบเทียบ ในภาคผนวก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา บุญชม. (2558). การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 29(92), 52-64.
- จุฬณี ตันติกุลานันท์ (2562). มาเลเซียกับการเป็นศูนย์กลางการเงินโลกอิสลาม Malaysia and Global Islamic Financial Hub. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 22(2).
- ชนินทร์ พิทยาวิจิธ. (2547). *การบริหารสินเชื่อสถาบันการเงินครบวงจร*. กรุงเทพมหานคร: อักษรโสภณ.
- ชลีรัตน์ มเหล็กขกุล. (2553). *แนวทางการปรับปรุงการให้สินเชื่อแก่ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อยของสถาบันการเงินภาครัฐในประเทศไทย: ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs)*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/PruReg_HB/Pages/SFIs.aspx
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *ประเทศมาเลเซีย (Malaysia)*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/FI System/Documents/malaysia.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *ประเทศสิงคโปร์ (Singapore)*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANCommunity/FI System/Documents/singapore.pdf>
- ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. *การดำเนินธุรกิจธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายชะรีอะฮ์.
- ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2563). *รายงานประจำปี 2563*. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.

- ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.
- บรรจง บินกาซัน. (2546). พิธีเปิด ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย.
- พูนภา หมู่ศิริเลิศ. (2555). ประเด็นปัญหากฎหมายในการใช้สัญญา مشارกยะ (Musharakah) ตามหลักศาสนาอิสลาม สำหรับการให้สินเชื่อกฎหมายไทย. (รายงานเอกัตศึกษาปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ภิเชก ชัยนิรันดร์. (2544). การบริหารสินเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- ศูนย์พัฒนาการค้าและธุรกิจไทย ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย. (2555). การธนาคารและการเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- ศูนย์ศึกษานโยบายเพื่อการพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะ. (2553). โครงการศึกษาแนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สายสมร แตรตุลาการ. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติงานด้านการให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยระหว่างธนาคารอิสลามกับธนาคารพาณิชย์. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุรพงศ์ ศิริลิมป์. (2546). การประกอบกิจการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามในประเทศไทย ศึกษากรณีธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- หอจดหมายเหตุ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2560). ธนาคารแห่งแรกของสยาม. สืบค้นจาก <https://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/research-and-study/1512-2017-01-05-03-26-04>

- อรรถพล อรรถวรเดชและคณะ. (2556). *โครงการศึกษาและยกร่างกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทย*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- Edbiz Consulting. (2010). Legal & Regulatory Issues in Islamic Finance from a UK Perspective. *Global Islamic Finance Report (GIFR 2010)*. 206-218. Retrieved from http://gifr.net/gifr2010/contents/ch_21.pdf
- John Dewar, Munib Hussain. (2021). *The Islamic Finance and Markets Law Review: United Kingdom*. Retrieved from <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/united-kingdom>
- Ledy Mahara Ginting, Nafisah Ruhana, Nur Haziyah Haji Abdul Halim, Salsabilla Terra Finieli. (2019). Legal and Regulatory Framework of Islamic Banking and Finance: A Study in Singapore. *International Journal of Management and Applied Research*. 6(4). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/337657241_Legal_and_Regulatory_Framework_of_Islamic_Banking_and_Finance_A_Study_in_Singapore
- Michael Ainley, Ali Mashayekhi, Robert Hicks, Arshadur Rahman, Ali Ravalia. (2007). *Islamic Finance in the UK: Regulation and Challenges*. Retrieved from https://www.isfin.net/sites/isfin.com/files/islamic_finance_in_the_uk.pdf
- Monetary Authority of Singapore. (2022). *Guidelines on the application of banking regulation to Islamic banking*. Retrieved from <https://www.mas.gov.sg/-/media/MAS-Media-Library/regulation/guidelines/BD/guidelines-on-application-of-banking-regulations-to-islamic-banking/Guidelines-on-the-Application-of-Banking-Regulations-to-Islamic-Banking.pdf>
- Rodney Gerard D'Cruz, Murni Zuyati Zulkifli Aziz, Adnan Sundra & Low. (2021). *The Islamic Finance and Markets Law Review: Malaysia*. Retrieved from <https://thelawreviews.co.uk/title/the-islamic-finance-and-markets-law-review/malaysia>

Zulkifli Hasan, PhD. *Regulatory Framework of Shariah Governance*. Retrieved from <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/week-viii-regulatory-framework-of-shariah-governance3.pdf>

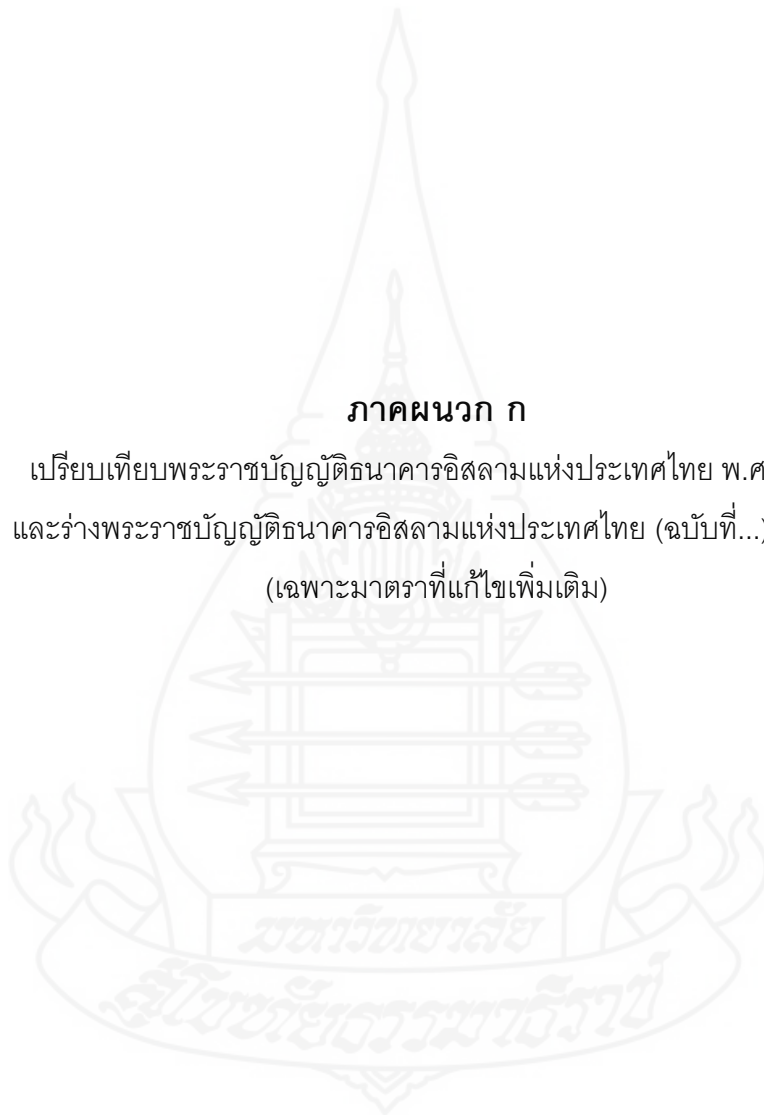

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เปรียบเทียบพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545
และร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
(เฉพาะมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม)

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เฉพาะมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติม)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้</p> <p>“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p> <p>“ตราสารทางการเงิน” หมายความว่า</p> <ol style="list-style-type: none">(1) ตั๋วเงินคลัง(2) พันธบัตร(3) ตั๋วเงิน(4) หุ้น หุ้นกู้ใบสำคัญแสดงสิทธิในหุ้นหรือหุ้นกู้ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้หรือใบสำคัญแสดงการเข้าซื้อซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้(5) ใบสำคัญแสดงสิทธิในเงินปันผลจากตราสาร(6) ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของโครงการลงทุนซึ่งผู้ประกอบการจัดการลงทุนไม่ว่าในหรือนอกประเทศเป็นผู้ออก	<p>มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้</p> <p>“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p> <p>“ตราสารทางการเงิน” หมายความว่า</p> <ol style="list-style-type: none">(1) ตั๋วเงินคลัง(2) พันธบัตร(3) ตั๋วเงิน(4) หุ้น หุ้นกู้ใบสำคัญแสดงสิทธิในหุ้นหรือหุ้นกู้ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้หรือใบสำคัญแสดงการเข้าซื้อซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้(5) ใบสำคัญแสดงสิทธิในเงินปันผลจากตราสาร(6) ตราสารหรือหลักฐานแสดงสิทธิในทรัพย์สินของโครงการลงทุนซึ่งผู้ประกอบการจัดการลงทุนไม่ว่าในหรือนอกประเทศเป็นผู้ออก

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
(7) ตราสารอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรี	(7) “ <u>ตราสารทรัพย์สิน บียอนด์ อัลอินะฮ์</u> ” หมายความว่า ตราสารที่แสดงมูลค่าทรัพย์สินบางส่วนตามบัญชีของธนาคารที่ธนาคารออกใช้ภายใน <u>เพื่อประกอบการให้สินเชื่อภายใต้หลักชะรีอะฮ์</u> (8) ตราสารอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรี
“เงินกองทุน” หมายความว่า <u>ทุนที่ชำระแล้วซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้น ทุนสำรอง เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้ว เงินสำรองจากการตีราคาหลักทรัพย์ และทุนอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด</u>	“เงินกองทุน” หมายความว่า <u>ทุนที่ชำระแล้วซึ่งรวมทั้งส่วนล้ำมูลค่าหุ้น ทุนสำรอง เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้ว เงินสำรองจากการตีราคาหลักทรัพย์ และทุนอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด</u>
“สถาบันการเงิน” หมายความว่า (1) ธนาคารแห่งประเทศไทย (2) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์	“สถาบันการเงิน” หมายความว่า (1) ธนาคารแห่งประเทศไทย (2) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
(3) บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์	(3) บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
(4) บริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	(4) บริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
(5) สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด	(5) สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
“บัญชีชะกาด” หมายความว่า บัญชีที่ธนาคารจัดตั้งขึ้นเพื่อบริจาคและรับดำเนินการบริจาคตามหลักการของศาสนาอิสลาม	“บัญชีชะกาด” หมายความว่า บัญชีที่ธนาคารจัดตั้งขึ้นเพื่อบริจาคและรับดำเนินการบริจาคตามหลักการของศาสนาอิสลาม
	“ <u>หลักชะริอะฮ์</u> ” หมายความว่า กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติของศาสนาอิสลามที่บังคับใช้กับธุรกรรมทางการเงินภายใต้หลักนิติศาสตร์อิสลาม ซึ่งคณะที่ปรึกษาชะริอะฮ์ใช้ในการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
	<p><u>“ให้สินเชื่อ”</u> หมายความว่า การสนับสนุนทางการเงินของธนาคารตามหลักชะรีอะฮ์</p>
<p>“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>	<p>“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>
<p>“คณะที่ปรึกษา” หมายความว่า คณะที่ปรึกษานาครอิสลามแห่งประเทศไทย</p>	<p><u>“คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์”</u> หมายความว่า คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>
<p>“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>	<p>“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>
<p>“ที่ปรึกษา” หมายความว่า ที่ปรึกษานาครอิสลามแห่งประเทศไทย</p>	<p><u>“ที่ปรึกษาชะรีอะฮ์”</u> หมายความว่า ที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
“ผู้จัดการ” หมายความว่า ผู้จัดการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	“ผู้จัดการ” หมายความว่า ผู้จัดการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้	“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้	“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>มาตรา 12 ให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินที่ไม่ผูกพันกับดอกเบี้ยและประกอบกิจการอื่นดังต่อไปนี้</p>	<p>มาตรา 12 ให้ธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจทางการเงินตามหลักชريعةอิสลาม และประกอบกิจการอื่นดังต่อไปนี้</p>
<p>(1) รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้</p>	<p>(1) รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้</p>
<p>(2) รับฝากเงินเพื่อการลงทุน</p>	<p>(2) รับฝากเงินเพื่อการลงทุน</p>
<p>(3) ทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศของธนาคาร</p>	<p>(3) ทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศของธนาคาร</p>
<p>(4) ออก ขาย ซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลด ตราสารทางการเงิน หรือรับโอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์ในตราสารนั้น</p>	<p>(4) ออก ขาย ซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตราสารทางการเงิน หรือรับโอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์ในตราสารนั้น</p>
<p>(5) ให้ยืมหรือบริการทางการเงินในรูปแบบอื่นที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ</p>	<p>(5) ให้สินเชื่อหรือบริการทางการเงินในรูปแบบอื่นที่เป็นประเพณีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ</p>
<p>(6) รับประกันความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ในการลงทุนของผู้ลงทุนไทยในต่างประเทศ</p>	<p>(6) รับประกันความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ในการลงทุนของผู้ลงทุนไทยในต่างประเทศ</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
(7) เรียกเก็บส่วนลด ค่าธรรมเนียม และค่าบริการอื่น ๆ อันเนื่อง มาจากการให้กู้ยืมเงิน <u>ซื้อ</u> <u>ซื้อลด</u> <u>รับช่วงซื้อลด</u> การค้าประกัน และการให้บริการอื่น	(7) เรียกเก็บส่วนลด ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน กำไร ค่าชดเชย และค่าบริการอื่น ๆ <u>ไม่ว่าจะเรียกซื้อได้อันเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ หรือกิจการใด ๆ ของธนาคาร</u>
(8) จัดการบัญชีประเภท	(8) จัดการบัญชีประเภท
(9) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์โดยได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จเป็นการตอบแทนในทางการค้า	(9) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์โดยได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จเป็นการตอบแทนในทางการค้า
(10) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการจัดหาเงินให้ยืมหรือเงินลงทุนให้แก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือการจัดการให้ยืม หรือการลงทุนแก่กิจการดังกล่าว	(10) เป็นนายหน้าหรือตัวแทนในการจัดหาเงินให้ยืมหรือเงินลงทุนให้แก่กิจการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือการจัดการให้ยืม หรือการลงทุนแก่กิจการดังกล่าว
	(11) เป็นที่ปรึกษาทางการเงิน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>(11) กิจกรรมอันพึงเป็นงานธนาคารตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง</p> <p>(12) กิจกรรมอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้องกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี</p>	<p>(12) จัดให้ได้มา ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครอง เช่าหรือให้เช่า การทำลิสซึ่งเช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ ยืมหรือให้ยืม โอนหรือรับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนอง จำน่า ให้หลักประกันหรือรับจำนอง รับจำนำ หรือรับหลักประกัน ซื้อหรือขาย หรือจำหน่ายด้วยวิธีการอื่นใด ซึ่งทรัพย์สินตลอดจนให้หรือรับทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้</p> <p>(13) ออก ขาย ซื้อตราสารทรัพย์สิน บัญชี อัดอั้นะฮ์</p> <p>(14) เข้าถือหุ้นหรือร่วมทุนกับบุคคลใด ๆ หรือจัดการในกิจการของบุคคลใด ๆ</p> <p>(15) จ้างทำของหรือรับจ้างทำของ</p> <p>(16) ซื้อหรือมีไว้ซึ่งอสังหาริมทรัพย์</p> <p>(17) กิจกรรมอันพึงเป็นงานธนาคารตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง</p> <p>(18) กิจกรรมอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้องกับ เกี่ยวเนื่อง หรือสนับสนุนในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคารตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
การดำเนินกิจการของธนาคารตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม	การดำเนินกิจการของธนาคารตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

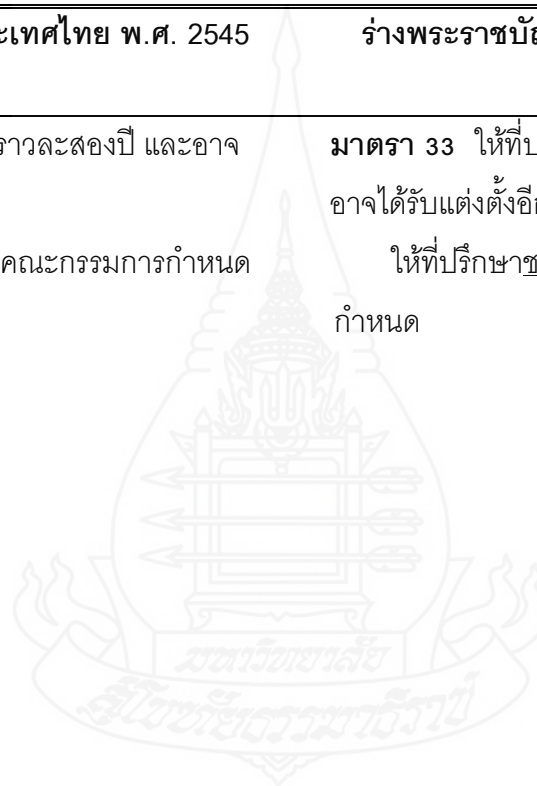
พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
	<p><u>มาตรา 12/1 ธนาคารออกตราสารทรัพย์สิน บัญชี อัลอีนะฮ์ ตามมาตรา 12 (13) ในการให้สินเชื่อแก่บุคคลใด ธนาคารอาจขายตราสารทรัพย์สิน บัญชี อัลอีนะฮ์ ในราคาหนึ่ง และซื้อคืนตราสารทรัพย์สินฉบับเดียวกันจากบุคคลนั้นในอีกราคาหนึ่ง ทั้งนี้ การใช้ตราสารทรัพย์สิน บัญชี อัลอีนะฮ์ ให้ใช้เป็นการภายในธนาคาร</u></p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
หมวด 5 คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย	หมวด 5 คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
<p>มาตรา 32 ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษา และที่ปรึกษาอื่นอีกไม่เกินสี่คน มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม</p>	<p>มาตรา 32 ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วย ประธานที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ และที่ปรึกษาชะรีอะฮ์อื่นอีกไม่เกินสี่คน มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ธนาคารเกี่ยวกับหลักการของศาสนาอิสลาม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคาร เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>มาตรา 33 ให้ที่ปรึกษาที่มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้</p> <p>ให้ที่ปรึกษาได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด</p>	<p>มาตรา 33 ให้ที่ปรึกษา<u>ชะรีอะฮ์</u>ที่มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้</p> <p>ให้ที่ปรึกษา<u>ชะรีอะฮ์</u>ได้รับประโยชน์ตอบแทนตามที่คณะกรรมการกำหนด</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>มาตรา 34 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 33 ที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ</p> <p>(1) ตาย</p> <p>(2) ลาออก</p> <p>(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22 (1) (2) (3) หรือ (5)</p> <p>(4) คณะกรรมการให้ออก</p> <p>ในกรณีที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นที่ปรึกษาแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของที่ปรึกษาซึ่งตนแทน</p>	<p>มาตรา 34 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 33 ที่ปรึกษา<u>ชะริอะฮ์</u>พ้นจากตำแหน่งเมื่อ</p> <p>(1) ตาย</p> <p>(2) ลาออก</p> <p>(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22 (1) (2) (3) หรือ (5)</p> <p>(4) คณะกรรมการให้ออก</p> <p>ในกรณีที่ปรึกษา<u>ชะริอะฮ์</u>พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นที่ปรึกษา<u>ชะริอะฮ์</u>แทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของที่ปรึกษา<u>ชะริอะฮ์</u>ซึ่งตนแทน</p> <p>มิให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะต้องห้ามหรือเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งว่าด้วยเกณฑ์อายุตามกฎหมายอื่นมาใช้บังคับกับที่ปรึกษา<u>ชะริอะฮ์</u></p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
<p>มาตรา 35 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 22 (1) (2) (3) และ (5) มาตรา 23 และมาตรา 24 มาใช้บังคับกับลักษณะต้องห้าม การประชุม และการมีส่วนได้เสียของคณะที่ปรึกษาโดยอนุโลม</p>	<p>มาตรา 35 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 22 (1) (2) (3) และ (5) มาตรา 23 และมาตรา 24 มาใช้บังคับกับลักษณะต้องห้าม การประชุม และการมีส่วนได้เสียของคณะที่ปรึกษา<u>ชะรีอะฮ์</u>โดยอนุโลม</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
	<p>มาตรา 38/1 ให้การโอนหรือการขายอสังหาริมทรัพย์เพื่อการให้สินเชื่อตามพระราชบัญญัตินี้ ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์ เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารมีความเท่าเทียมกับสถาบันการเงินอื่น โดยให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร ทั้งนี้ จะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขด้วยก็ได้</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545	ร่างพระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ฉบับที่...) พ.ศ. ...
	<p>มาตรา 38/2 ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดินสำหรับการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์เพื่อการให้สินเชื่อของธนาคารตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การประกอบธุรกิจของธนาคารมีความเท่าเทียมกับสถาบันการเงินอื่น โดยให้ตราเป็นกฎกระทรวงตามประมวลกฎหมายที่ดิน ทั้งนี้ จะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขด้วยก็ได้</p>

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายภูษโณ สดอกลง
วัน เดือน ปีเกิด	6 มีนาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2550 เนติบัณฑิต สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2548 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2542
สถานที่ทำงาน	ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายกำกับ การปฏิบัติงานและระเบียบ และปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนัก สำนักป้องกันการทุจริต

